

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Cifra Józsi.

Vándorútra kelnek a gólyák, a fecskék,
De meg is gyászolják a házat s ereszték.
Csüggedt szárnyon szállnak, vidám
[szívvel] jőnek,
Beállván közibénk tavaszköszöntőnek.

Egy kis falucskában a Hargita alatt
Láttam egykor én egy oly vándorma-

[darat,

Ki a jó fészekből vidáman szállt tova,
S váltig csicseregte: vissza sem jó soha.

— No, hiszön megvállik, mondá Erős
[Márton,

Meg tudsz élni túl az operenciáson?
Hé, oda legény kell, szorgalom s vas-

[marok,

Ki gyáva: ott koldus. Ki gyöngye: az
[halott.

— Ejnye, Márton uram, szól a peckes
[szitytya,

Szürke kacagányát meg-megigazítva,
Én ne élnék ott meg? (s lám a szava

[rávall:)

Aranyat rugdosok a csizmám sarkával.

Vándormadár vagyok, elmegyek más
[tájra

S nem is jövök vissza többé az országba.

Rosz csillagok járnak a nép felett itten,
Erős Márton uram, áldja meg az Isten!

S fölszedte cók-mókját és szekérre rakta,
Felyégen, alvégen a nótát húzatta,
Dalolt, kurjantott a házak ablakánál,
— Hej, rosszabb vagy Józsi, a vándor-
[madárnál!

Elment, kibújdosott... Isten tudja,
[merre?

A bányák ürege, az ha megfelelne.
Vagy a ronda fészek, ahol egy sarokba
Húzódik meg ki-ki, mint vad a vacokba.

Az idő meg telt-múlt. Volt sok tavasz-
[kelte,

Piros sugarait a nap úgy lövelte,
A karsu toronyra, kőházra, viskóra,
Mintha a lakóknak egy hija se volna.

Eltelt tiz esztendő, tizenöt esztendő...
(Ej, kicsi falvaknak története meddő.)
Hanem egyszer mégis csak történt

[valamj,

Sugják ide-oda, el kell hát mondani.

Töpörödött koldus járt-kelt házról-házra
Kérdik: hol született? Hol lakik? —

[Hiába

Titkos az ő multja, ne tudja meg senki,
Ajkán az a bágyadt mosoly azt jelenti.

Sárinéni, Jucinéni, — halljad falu,
[halljad —

Kettesében sulykolt lepedőt csavargat...

— No, hiszöd-e Sári, Cifra Józsi volt a',
Szeme alatt egy jegy mindjárt elárulta.

— Jaj, lelkem Jucinén', be igazán mondja
Én is észrevöttem abb' a minutumba,
Mihelyt hangját hallám s szömbbe néz-

[tem véle, —
Negyvenöt esztendő — s halálra van
[érve.

Vége-hossza nem volt aztán a mesének
(Oh, bár az lett von s ne igaz történet!)
Mikor egyes szavak a fülébe jutnak,
Ki-kicsordul könnye az öreg koldusnak.

— Cifra Józsi vagyok, vallotta be végre,
Testemet megölte párak gyilkos mérge,
Lelkemet a honvágy gyötörte, kinozta,
S haza jöttem újra kinteljes napokra.

Haza jöttem, haza — selakadt szavánál —
Nincsen egyebem e koldus tarisznyánál,
Hanem hát leteszem azt is nemsokára
Utszéli bokorra, temető fejfára.

Aztán le is tette... Ott domborúl sírja,
Olvassátok, ez van fejfájára írva:
Ott nyugszik egy vándor, míg élt Cifra

[Józsi,
Nyugalmas fészkéből elment
[vándorolni.

Nem kincseket ásott, halálmagot vetett,
Mert az Ujvilágban ilyen a kereset.
S mikor a ki-léte jutott tudomásra,
Nyomorult életét maga lekaszálla...
...Nyugtassa meg Isten, legyen béke

[véle,
Legalább hazai föld hullt kebelére...
Hogyha éltében nem tehetett magáról,
Álmodjék legalább szép Magyar-
[országról!

Tarcsafalvi Albert.

Árva Márton — Könyves Márton.

(Igaz történet egy székely község életéből.)

(Vége.)

Mindezt már a falu is látta. Még azt is látta, de nem tudta megérteni, hogy miért nem akarja már megújítani Márton azt a roskatag házikót, mikor már majdnem összedül s minek épít ő magtárt az udvarára. Holott neki egy körömfeketényi szántója sincs a határban? ámbár — igaz — kénytelen volt beismerni azt is, hogy ő soha sem ment kölcsönkenyérért a szomszédokhoz; de a boltoshoz sem vitt soha gabonát, hogy azzal vásároljon portékát.

De eljött az idő, amikor azt is megértette.

Hej, csakhogy addig sok mindenen kellett keresztülmennie szegény Mártonunknak! Éveken keresztül kellett hallania a legények s leányok gúnyolódását s csúfolását. Egyik azt mondta neki: »Anyámasszony katonája«, a másik: »hamu jutka«, — harmadik: »Te puliszkaszáju« s így tovább. Mikor pedig látták, hogy ő még sem lesz sem pálinkáshordóvá, sem táncrendezővé,

— azzal bosszantották, hogy a külső kertjébe éjszakára becsapták a lovakat, a melyek biz az oltoványokban sok kárt tettek.

Máskor meg a belső kertje kerítését rontották le s beterelték egy sereg sertést, hogy túrják ki a lóherét s a fiatal csemetéket.

Hát a biza, hogy ez ne fájt volna szegény Mártonnak, — arról szó sincs; de ő azért még sem haragudott senkire. Csak arra igyekezett, hogy a mit lerongáltak, minél előbb helyrehozza. Ha ma letörték a kerítését, — holnap délire már kijavította. Panasz helyett dolgozott és hálát adott a jó Istennek, hogy neki erőt, egészséget adott s napról-napra megsegítette; munkáját áldásaival tetézte. Mert csakugyan Isten segítette őt arra, hogy a semmiből bő kenyeret tudjon teremteni az elárvult családnak. Aztán ha volt neki bánata, keserve, — amivel szegény jó öreg anynyát sem akarta búsítani: rendelt neki a jó Isten egy hűséges vigasztalót. Ez is árva volt, mint ő; dolgos, jámbor lélek, — mint ő; istenfélő, bízó lélek, mint ő. Ez a szomszédék Rebije volt, — a nagy gazdaleány Dali Rebi, — »csúfneven« *»imádságos Rebi«*. Így nevezte el a falu szája, mivelhogy ő a tánc helyett is szívesebben ment vasárnaponként a templomba, a hová őt legelőször a boldogult édesanyja vitte s a hol ő mindig buzgón imádkozott az árvák atytyához, gondviselőjéhez . . .

Mintha az Isten is egymásnak teremtette volna ezeket az ifjakat! Míg Márton a kertjében dolgozott, s megrongált gyümölcsfáit orvosolta, kötözte, — a feltúrt ágyásokat rendbehozta s elmélyedve gondolataiba, a bánat ült arcán — egyszerre csak valami szép éneket hall, — a Rebi hangját hallja a szomszéd kertből, a mint gyomlálás közben énekl: *»Remélj bizvázst én lelkem; bizzál az Istenben, Ő gondot visel reád, minden helyzetekben. Legyen balsors bár ellened, Nem árt neked, mert veled van Istened! Öntsd ki tisztán előtte Kebled panaszait; Ő szemedről eltörli könnyed záporait. Megvigasztal majd tégedet s vidámságra fordítja keservedet!«*

A szívből jött ének, mint gyógyító balzsam hatott a Márton fájdalmára. Feltekintett a magasságbelihez, ki csakugyan megsegíti övét. Azután vigan dolgozott tovább, mintha mulatása lenne. Csakugyan az volt. Zene is lett hozzá: az imádságos Rebi kapájának szapora csengése s meg aztán egy kis madárka is, a melyik a közerten olyan szépen kezdett énekelni, hogy mind a ketten arra néztek. Aztán Rebi szólott: *»Hallod-e Árva Márton! ez is azt énekl: »Ő gondot visel reád minden helyzetekben!«* Ne is búsítson téged a mások rosszasa. Hadd el ezután én is őrizni fogom a kertedet a gonoszoktól; mert tudod

azok mindig roszbá török a fejüket. De jó az Isten, kipótolja a te károdát!»

Alig ejté ki e szót Rebi, villogó szemekkel a dühtől kipirult arccal termett mellette testvér bátytya Dali Pista.

»Mit beszélsz te imádságos, te haszontalan?! Hát te azért jössz hátra a kertbe, hogy ezt a semmiházi Könyvest kerülgesd?! Inkább a nyakadat facsarom ki, minthogy az ő felesége légy . . . Hát te azt hiszed, hogy a mi nemzetségünk-höz való ez a hamujutka? Hát te ezzel akarod a Dali nemzetséget bepiszkítani? Kotródj be; mert ha még itt látlak, — a vonóval fogom beigazítani azt a csúf imádságos szádát!» . . .

Rebinek a szégyentől égett az arca, hogy tulajdon testvérbátytya ily csúfosan szidja le őt. Aztán ha őt szidja is, — mert a pálinkától azt sem tudja mit beszél, — bár kimélné azt a becsületes Marcit, aki még csak egy szót sem szólt . . .

»No hallod-e Pista — szólt a leány — ha te avval hánytorgatódzol, hogy én piszkítom be a Dali nemzetséget, hát tud meg, hogy jobban már senki sem piszkíthatja be, mint a hogy te magad tetted; mert a mi nemzetségünk soha sem volt olyan pálinkáscsap, mint te most is — és (tette hozzá sugva) — soha sem törte le kárttevő szándékkal a más kertjét, mint te az Árva Mártonét. Azt hiszed, hogy ő nem tudja még azt is, hogy kikkel ittál az este a kocsmán, s hogy te magad voltál a felbújtató és a főtolvaj; azt hiszed, hogy azért, mert tiz veder pálinkával megválasztattad magad esküdtnék, — helyt áll a becsületed?

Az apai vagyont eltivornyázod, eltékozolod; a becsületes munkát kerülöd és te a mások becsületét piszkálod!? Apáink becsületet szerettek, mert szerették a munkát és a vallást; te pedig kerülöd a munkát s a templomot; csak a pálinkát szereted s a jó Istent káromolod.

Édes bátyám — tévé hozzá szelid, esdeklő hangon — térj Istenhez; ne hozz szégyent a familiánkra!»

Pista mint a meghunyászkodó oroszlán lecsendesült; sarkon fordult s fel ment a házba Rebivel együtt. Márton pedig ezt gondolta: Arany szíve van ennek a leánynak! s hej csak ne volna az a kőház; ne volna a sok birtok; lenne szegény mint én — hogy senki se hányhassa szememre: te csak a vagyonáért vettél el ezt a leányt s nem szeretetből — Isten ugyse! őt venném el magamnak; megélnénk mi ketten boldogan, mint gerle a párjával! . . . Ejh, de mit is töröm magam ezen; szegény árva csak keressen magához valót; »Remélj bizvást én lelkem: Bizzál az Istenben!» . . . vigan folytatta tovább munkáját. — Rebi pedig odabent azt gondolta magában: Istenem mennyire fájhatott annak a jó Márton szomszédnak,

hogy a bátyám olyan csúfokat mondott róla. Dejszen csak egy szóval mondaná az a legény, hogy menjek hozzá feleségül — tudom Istenem nem mondanék ellent, mert olyan férjet én nem kapnék a föld hátán; aztán érzem én, hogy ő is szeret engemet!... Igaz, hogy bátyám haláláig sem egyeznék bele ebbe a házasságba; de hát Istenem Uram, maholnap férjhez mehetek akár a zsellérünk fiához is; mert a Dali nemzetség vagyonának már csak a hire. Pista bátyám lejáratta a garaton; oda a tanorok, oda a malom, oda a sok szép marha, már megértük, hogy a zsellérünktől vettünk fel kamatos pénzt. Istenem mi lesz ennek a vége?! Én csak megélnék munkám után; de Pista testvérem, az a falu szégyene lesz... No de »Remélj bizvást én lelkem!«... Minél hanyagabb volt Pista, annál szorgalmasabb Rebi. Éjjelnapot egygyé tett, hogy a szerte omló gazdaságot megmentse.

Csak ő tudja, meg a Jó Isten, hogy mit dolgozott ő. — No meg talán Márton is, mert ez a becsületes jó legény akárhányszor lekapta a Rebi válláról a köblös zsákot, s vitte a malomba, hogy egy kicsit kimélje azt az aranyos szívű leányt. Rebi értette Mártont, ez is őt. A kerten át többször látták egymást szorgos dolgoik között s most már nemcsak Rebi, Márton is gyakran énekelgette: »Remélj bizvást én lelkem!«...

Hanem egy napon váratlan dolog történt. Rebi halálsápadtan szaladt hátra a kertbe; lihegve rohant a közkerthez. Márton rosszat sejtve ment elébe: »Mi baj van édes Rebi szomszédom?« »Istenem! képzeld Márton, a csendőrök elfogták Pista bátyámat. Váltót hamisított, nagy summa pénzt csalt ki a bankból... Istenem, elvitték a tömlőcbe... Mindennek vége... vége. A bánat s a szégyen megöl; Márton, kedves szomszédom adj tanácsot; Isten megáld érte!«...

Ne búsulj Rebi lelkem; tudod-e: »Remélj bizvást én lelkem, bízzál az Istenben, Ő gondot visel reád minden helyzetedben?«... Rebi légy erős, megsegít a jó Isten! Én is megteszek mindent.

Pista évekig ült a börtönben; Márton mindent elkövetett megmentésére; a pénzt Pista helyett az utolsó fillérig kifizette a banknak. — A birtokot nem lehetett megmenteni, mert a többi adósságért dobra ütötték. — Rebi az öreg nagynénjéhez húzódott meg, innen vette el feleségül Árva Márton a szegény árva Dali Rebít.

Eskövőjükön örömkönynyeket hullatott az egész község népe, mely csak mostanában ismerte fel egészen Márton jó szívét s nemes jellemét. Alig hogy a templomból kijöttek, — a falu előkelőségei felmentek a tanácsterembe s elhatározták, hogy Árva Mártont fogják községi főbírónak megválasztani.

Meg is lett az egész nép akaratából egyhangúlag; nem kellett ehhez sem pálinkázás, sem hazug ígérgetések. Mert a falu belátta, hogy aki nem jó gazdája magának, — az másnak sem lehet s csak oly emberre lehet méltán közhivatalt bízni, aki józan életű, szorgalmas, vallásos, igaz szívű, tehát becsületes, jellemes ember.

No hát tisztelt olvasóim! ez volt az a »Könyves Márton bíró uram«, aki annyi szép dolgot vitt véghez hosszas bíróságában a szülőfaluja jóllétiért, hogy az Isten áldja meg őt ma is minden jó cselekedetiért!

* * *

De most veszem észre, hogy hát elbeszéltem ugyan a históriáját; de még sem mondtam el mindazt felőle, — amit akartam.

Hazaérkezésem estvején nagy sürgés-forgás volt a faluban. Sütés-főzés minden háznál. Mikor a néném házához betoppantam, — nagy meglepetésükben s örömlükben azt sem tudták, hogy hova legyenek.

»Isten hozott édes öcsém! jaj beh jókor jöttél! Holnap éppen valami nagy ünnep lesz a faluban. Én nem tudom, hogy mi is lesz; mert az uram nem akarja megmondani s a férfiak mind titkolják az asszonynépségtől; csak annyit mondanak, hogy nagy öröme lesz az egész falunak. Nohát legalább most neked is részed lesz benne!«

Másnap aztán megtudtam. Megérkezett a faluba a főispán úr, az esperes úr s még sokan-sokan a vidékről. A népet a faluházához gyűjtötték. A főispán úr szép beszédet mondott arról, hogy milyennek kell lennie egy igazi becsületes embernek s egy jó előljárónak. Minekutána pedig a felséges király megtudta s tisztára átlátta, hogy Árva Márton bírouram hűsz esztendőn át mindig ilyen becsületes igaz embere s hűséges főbírája volt a falunak, azért azt határozta el magában, hogy őt ezért a nagy hűségért kitünteti. Kitünteti pedig azzal, hogy az ő sokáig viselt csúfneve legyen ezután az ő tiszteletbeli neve. A mivel a tudatlanok szégyent akartak rá hozni, — éppen az legyen az ő dicsősége. Tehát őt a nemesek közé emeli, »Könyves« előnévvel leszármazóival egyetemben. Az erről szóló pecsétetes levelet im ezennel neki átadja.

Könyves Márton bíró uram meghatottan mondott e kegyért köszönetet s szavait tovább körülbelül így fűzte: »Szegény árva voltam. De áldom a jó Istent az árvák Atytyát, — aki rendelt nemesszívű embereket, kik nem hagyták elveszni a szegény árvát. Áldott jó Tiszteletes urunk volt az első, ki atyai tanácsaival engem a boldogság útjára tanított. A nagy Isten minden

javaival áldja meg érte! Szeretett jó tanítóink voltak azok, kik a megkezdett úton segítettek, pártfogoltak; községünk lelkes híu jegyzője, aki védelmemre kelt, mikor ellenségeim tudatlanságból káromra, megrontásomra törtek. Az én mai örömemért Isten után legyen övék a dicsőség s kérem fogadják jószágukért hálás köszönetemet!»

Ezután a jó öreg Tiszteletes emelkedett fel szólásra. Soknak adott ő — mondá — életében atyai tanácsokat; de kevesen volt azoknak foganatja. Nemes Könyves Árva Márton bíró öcsémnél a jó mag jó földbe esett s meghozta gyümölcsseit nemcsak neki, hanem az egész községnek. Istennek legyen hála érte! Bárcsak megtanulnák mások is e példából, hogy Isten az igazakat nem hagyja el; nyomorúságaikban is megsegíti, sőt felmagasztalja. »*Ki enged a jó tanácsnak, bölcs az; — míg ellenben — a gonoszok tanácsának esztét vesztí az Isten.*« (stb.)...

Mély meghatottsággal halgatta ez igazságokat az egész gyülekezet s utána lelkesülten éltette az ünnepeltet és híu előljáróit.

E közben a hátulsó padsorból egy ember kért szót, aki zokogva s könnyek között mondá: »Igen tisztelt gyülekezet! Kérem engedjék meg, hogy egy szegény nyomorúlt bűnös is szólhasson ma Isten dicsőségére. Fiatalságomban rossz útra tévelyedtem; megvettem a jó tanácsokat; eltékoztam apai vagyonomat, becsületemet, tömlőbe kerültem. Megérdemeltem hogy utáljon meg mindenki. És mégis, a kinek én legtöbb keserűséget szereztem: az lett az én legnagyobb jóltevőm. Kiemelt a sárból, a becsstelenség fertőjéből; megtanított rá, hogy, hogy kell becsületes munkával újra megszerezni a becsületet. Ez az ember Könyves Márton bíró uram, szeretett sógorom. Isten után neki köszönhetem, hogy ismét emberré lettem. Én tehát eddigi becsületes szerzeményemet az ő emlékére most alapítványúl teszem le szeretett egyházközségünknek, »*Könyves Árva Márton alapítvány*« címen s kamataiból évről-évre községünk »*szegény árva gyermekeinek tankönyvek vétessenek.*« Ezzel 1000 koronát tett le az asztalra, kérve a Tiszteletes urat az alapítvány elfogadására.

Leírjam-e, hogy milyen nagy örömet okozott ez a jelenet az ott levőknek? Megmondjam-e, hogy a gyülekezet milyen szívesen szorított kezét Dali Pistával? Mert ő volt az alapítvány letevője, — ő aki egykor veszni indult, de aztán a jó útra tért s most tiszta lélekkel áldozott Istennek a hála és szeretet oltárán?

Elmondjam-e, hogy mily magasztosan folyt le a vasárnapi istentisztelet a templomban, hol a Tisztelendő esperes úr a híu sáfárok jutalmárá! oly ékes predikációt tartott?

Elmondjam-e, hogy mily igazi áhitattal énekelte a gyülekezet apraja-nagyja a gyönyörű dicséretet: *«Adj hív tanítókat, kik oktassák hű népedet; bölcs előjárókat, kik féljék szent törvényedet...»*

Miért mondjam el mindezeket? Hisz úgy is gondolhatják olvasóim.

Én csak e történet tanulságait mondom el pár szóban:

A könnyelmű élet, pálinkázás, korhelykedés leszegényít s utoljára szégyenbe, gyalázatba kever. Ellenben a szorgalmas, józan élet, jó igyekezet felemeli, megmehesíti s vagyonhoz juttatja az embert. »Ki enged a bölcs tanácsnak, az bölcsőbbé leszen« s becsületes munkájával szolgál Istennek, embereknek; boldogságot szerez magának, övéinek s áldást a messze jövőre is emlékére! Így éljünk, így tegyünk boldoggá, virulóvá szeretett hazánkat, így várhatjuk jó reménynyel ama »szebb jövődőt!«

Ajtai János.

Tegyünk a nemes célért.

Kolozsvári főtanodánk konviktusi alapjának nevelésére ezen iskola érdekét szívükön viselő áldozatkész asszonyaink, a megindított lánclevelezéssel is jelét adták annak, hogy az unitárius szegény tanulók sorsán könnyebbíteni akarnak, — valószínű, hogy ezen mozgalomnak meg lesz a maga eredménye. — Ha asszonyaink, leányaink egy szép célért tudnak lelkesedni, — mi sem maradhatunk hátra, — éppen ezért tekintettel arra, hogy az unitáriusok lelkészeinek nyugdíj-alapjához a négy évi 100 koronás alapítási díj fizetése már megszűnt — és így a lelkészek congruájából 100 korona felszabadult, indítványozom, hogy minden unitárius kollégám adja a beleegyezését abba, hogy 1907. január 1-étől évenként vonassék le a kolozsvári unitárius konviktus céljaira 10 korona.

Az ezen levonásokból gyűjtendő alap kamatából a konviktusban segélyeztessék olyan árva unitárius vallású tanuló, kinek atyja lelkész volt — ki szegénységi bizonyítvánnyal is tudja igazolni szegénységét.

Indítványozom továbbá, hogy hasonlóképpen az egyes unitárius egyházközségek is — önként ajánljanak fel évenként 10 koronát — úgy azonban, hogy ezzel ne az egyházközség pénztára terheltecsék, hanem ezt a 10 koronát mint közadományt gyűjtse össze az egyházközség előjárósága, s az év végéig juttassa a körüli esperesség útján a konviktusi pénztárba, az így begyűlendő alap kamatait élvezzék szegénysorsú hitsorsosaink gyermekei.

A magam részéről már most beleegyezem, hogy az 1907.

év január havában kapandó congruából 10 korona levonassék és e célra felhasználtassék -- Gondolom, remélem, hiszem, hogy kollégáim is kivétel nélkül magukévá teszik indítványom, s a 10 koronát szívesen hagyják benn e címen.

Mózes Mihály.

Láncrendezés a tanulók javára.

Múlt számunkban megemlékeztünk a konviktus számára megindított lánclevelezésről. Most egy pár szóval beszámolok az eddigi eredményről. Ma, a mikor e sorokat írom, kapom a 321. levelet. Az eddig begyűlt összeg körülbelül 120 K-ra megy. Némely láncszem — a küldőt legtöbbször nem lehet megállapítani — érdekes megjegyzésekkel küldi be levelét. Volt olyan, a ki kifogásolta a 30 fillér csekélységét, mert így a postának több haszna van a dologból, mint a konviktusnak. Volt olyan is, a ki bocsánatkérés mellett jelentette, hogy ő a levelet háromszor nem másoltatja le, de ezért öt koronát küldött. Egyik kedves papnénk azt írja, hogy egyik levelét sikerült alkalmilag elküldeni s az így megmaradt bélyeget is beküldi. Abban azonban nagyon sokan megegyeznek, hogy e mozgalomnak sikert kívánnak.

Örvendetes jelenségnek tartom, hogy a sokfelé elágazó láncszemeket túlnyomó számban nők alkotják, mert a mi kedves szerkesztőnk szerint, a mit a nők kezdenek, annak okvetetlenül sikerülnie kell.

Aztán az is örvendetes, hogy a levelezés nem marad a mi unitárius nőink körében, hanem behálózza az egész ország területét. Olyan városokból kaptam leveleket, az ország legtávolabbi vidékeiről, a honnan várni eszembe sem jutott volna s olyan egyénektől, a kiktől sohasem hallottam.

Az eddigi eredmény azonban nem túlságos nagy. Ennek igazolására megemlítem, hogy már a 15. láncszemtől is kaptam adományt. Ha eddig minden láncszem küldött volna, akkor most már a 14.348,907-dik levélről kellene elszámolnom. De ebben is van valami jó. Mert akkor a levelek számára külön helyiséget kellene építeni s a számadás vezetésére egész külön hivatalnoki testületet kellene szervezni. Igaz ugyan az is, hogy a befolyó közel 4 és fél millió koronából ez is könnyen telnék.

Itt említem meg, hogy *Mózes Mihály* abrudbányai lelkész úr hozzám írt levelében azzal az indítvánnyal áll elé, hogy a konviktus céljaira minden lelkész hagyjon benn 10 koronát, s ez ügyben sorakozzanak az egyházközségek is. Az indítvány minden pártolásra érdemes. Egy embertől 10 K. nem nagy összeg;

de 105 lelkésztől 105 egyházközségtől már jelentékeny. S az egyesekre nem jelent terhet. Ha valahol, itt bizonyára unitárius érdekeket támogatunk.

Kolozsvár, 1907. januárius 14.

Dr. Gál Kelemen.

Jelenet.

(Hóborította vidék. Dermesztő hideg. A nagy templom órája éjfél ütött. Az unitárius kollégium pitvarát az utcáról beszűrődő halvány fény világítja.)

Brassai (felnyitja szemét és a szemben lévő *Berdere* tekint):
Mózsza öcsém!

— Hallom, Samu bátyám.

— Mi történt itt ma délután?

— Valami szokatlan dolog lehetett. Egy zárt koporsót helyeztek ide, de nem volt rajta semmi írás, hogy láthattam volna, ki nyugszik benne.

— Én is hiába figyeltem. A sok itt járó szomorú ember olyan lassan beszélt, hogy nem érthettem egy szavukat sem.

— Pedig nagyon sokan jártak itt és nagyon sokan siratták az elhunytat.

— Ha asszonyok sírnak, azt még csak megértem. De itt meglelt férfiak könnyeztek és zokogtak. Valaki olyan halhatott meg, aki nagyon érdemes, aki nagyon kedves lehetett.

— Ugy gondolom én is. És itt láttam mindenkit, csak *Benczédi Gergelyt* nem vettem észre.

— Hátha éppen őt siratták?

— *Benczédit*?

— Ugy látszik, utánunk jött ide is, aki egykor mindig velünk volt.

— Az volt, az; csak ő érdemel annyi könnyet: az én barátom, íródiákom.

— Az én tudós tanártársam!

(Másnap reggel *Brassai* ércszakállán és *Berde* ércszemében egy-egy könnycsepp csillogott.)

(k. e.)

Rege.

Éle a lelkiösméret felszabadításának századában egy ifjú, kit nevezének *Regényessy Gézá*nak. Vallásos nagy hazafi vala, könyörületes, jó szívé mindenekkel, de mit használa ha ő nem találá helyét sehol. Valának nagy birtokai, Erdély egyik leggazdagabb ura vala, de mit használt minden vagyon, ha nem vala

életével megelégedve. Napokig bolyongott erdeiben, törve fejét az élet céljával és nem tudá megmagyarázni magának. A legkisebb gyengédtelenség bántá őt és sérté minden, még a tréfából mondott szó is, mely ő ellene volt intézve. A jámbor ifjú gondolataiba temetkezve élt távol a világtól, távol mindentől a mi él és önönmagába zárkózva, bolyonga erdőkön és hegyeken keresztül.

Egyszer ilyen bolyongása alkalmával egy erdőbe, felséges fenyveserdőbe ért, hol a százéves fák valának az ifjak, mert valának háromszáz évesek is. Elfáradva a sok bolyongásba, leült egy fatörzsre és arcát kezeibe hajtva elmerült gondolatain. »Mit ér az élet célja, bármint gondolkodom, meg nem foghatom. Nem tudom magamnak megmagyarázni és magyarázat nélkül nem bírok nyugodtan élni. Mióta élek nem érzek semmit mi az életet kedvessé tenné én előttem. Szüleimet nem ismerém, ki tudja talán ők, ha meg nem haltak volna, megismertettek volna egy oly érzéssel, mely kedves és kellemes lett volna. De így csak dereng én előttem ez a nemes érzés és nem tudom, meg nem foghatom mi lehet az és miben nyilvánúlhat az. Miért van az ember és mire rendeltetett és mi lehet az ami őt az életre serkenti és mi annak a célja, ha ezt valaki megfejtene én előttem és megmutatná az igaz életet, oly örömmel követném őt és meg lehet úgy ragaszkodnék az élethez, mint embertársaim, de most az öngyilkosságtól a hit és remény tartóztat vissza engemet.«

Amint így töprenkedék magában az ifjú, a nagy testi és lelki fáradalomtól agyongyötörve elaluvék az erdő mélyében az óriás fenyők birodalmában. És mint elaluvék, álmoda oly álmot, mely lelkében megvilágítá a megfejthetlent.

Álmodá, hogy ő egy nagy boltíves templomba lépe s a kapuval szembe, melyen belépve áll a ember Jézus; tőle jobbra állanak a hit nagyjai az apostolok, a reformátorok és próféták, élükön a szabadszellem hirdetőjével Dávid Ferencsel; balra pedig állanak hazánk nagyjai élükön Mátyással, a nagy királylyal. És amint belépe a templomba az orgona, mely a kapu felett vala, megszólala és zengé a kar: »Erős várunk nekünk az Isten.« És előáll a nagy reformátor, ég felé tekinté szemeivel és mondá: »Csak őt kövessük.« És ekkor felszólala a nemzeti dal, mely dicsőíté a hazát és előáll Mátyás a nagy király és mondá: »Szeresd e hazát mindenek felett.« És Mátyás visszalépe helyére. Ekkor felszólala az ifjú: »Ő ti hatalmas nagyok, mondjátok meg nekem, hogy miért élek.«

Erre Jézus elmozdula helyéről és fényesség támada az egész templomban és a templom megnyíla és a jobbágyház nyílt szobája látsza, hol a munkából hazatért férj üle feleségével. A nő

ölében tartá kisedét és mindkettőjük mellett egy kis gyermek áll. Dícsfény vevé körül őket és a Mester felemelte kezét és mutatva a jobbágy szoba felé így szóla: »Az élet czélja a házasság, az igaz erkölcsös házasság, ez boldogít, ez felemel, ez serkent a munkára, ez képes életedet kedvessé tenni; mert a ki engem akar követni, felveszi az ő keresztjét s valamint én előttem kedves az a kereszt, melyet vértanúságomért hurcolék, épúgy lészen ti előttetek is kedves az élet keresztje: a gond, a munka és a fáradság; megvagyon írva: ember küzdj és bizvabizzál.« És felhangzik a Hozsanna: »Dicsőség az Urnak, ki a gond, a munka és a fáradság jutalmául adá a legjobbat, a lelki-ösméret megnyugovását és a boldogságot.« És ekkor eltűn minden ő előtte és az ifjú felébredt, de nem tudá álmát még megfejtetni.

S amint mene az erdőben, egyszerre feltűnik egy kis jobbágház ő előtte és halla kedves éneket. Lépteit meggyorsítá és a mint odaéire megpillant egy szegény jobbágy leányt szegényes ruhában, amint fona ott a ház előtt és énekele. S az ifjúba egyszerre világos leve az ő álma s elkezde könnyezni örömében és felkiálta: »Itten kell nékem keresni a boldogságot, mert itt vagyon a gond, a munka és a fáradság. S az ifjú a jobbágy leány elé álla és megszólítá: »Hogy hínak téged.« S a leány feltekintve munkájából s meglátva az ifjút egy pillanatra megijede, de lelkiismerete nyugodtsága ismét visszatére és mondá az ifjúra emelve ábrándos kék szemeit. »Jobbágy Ilona a Regényessy földesúr jobbágyának leánya.« S az ifjú leüle a leány mellé és ott üle míg hazatére a gazda munkájából s a mint hazatére a gazda és ott találá az ifjút kérdezé tőle: »Ki vagy te.« S az ifjú mondá: »Vándor vagyok, egy üldözött, ki itt keres nyugalmat.« S az ifjú ott marada saját jobbágyánál és segíté néki minden munkában.

Azonban nem sokáig élének így, mert az ifjú szívében Ilona felébreszté a szeretet érzetét. Nem vala oly szép, hogy az hódította volna meg az ifjút. Szőke haján, kék szemein kívül nem vala semmi, mi széppé tenné őt. De nézte is az ifjú a munkában eldurvult kezeket, ha finom nőies lelkét érezte, nézte-e alacsony termetét, ha magassá tette őt ősi magyaros erényessége. Ő vala az ifjú előtt a legkedvesebb nő, kit valaha láta; mert a lelkét nézé benne és a lélek angyali vala ő benne.

Az ifjú is megtetszék Ilonának. Nemes alakja, gesztenye barna haja, kék szemei széppé tevék őt, de még szebb vala lelke, melyben találkozáék Ilonával.

Ilona szülei látván az ifjú erényes életét, szorgalmát, néki adák egyetlen leányukat.

S amint a kézfogás megtörténe, az ifjú megkéré atyját,

mert atyjának tekinté Jobbágy Imrét, Ilona atyját, hogy mennének az ő házába. S amint beérének a kastélyba és látá Jobbágy Imre, hogy az ifjú saját földesura, letérdele ő előtte, hogy bocsánatot kérjen tőle.

Azonban az ifjú felemelé jobbágyát és szóla néki: »Ne hajlítsd meg a te térdedet még Isten előtt se, mert nem rab-szolgája, hanem gyermeke vagy a te Atyádnak.« És előhivatá jobbágyait és szóla hozzájuk: »Szeretett barátaim. Ez órától kezdve nem vagyok uratok és ti nem vagytok az én jobbágyaim. Felosztom az én földemet ti köztetek és adok mindegyikteknek annyit a mennyiből megélne. Éljük a mi életünket mint az embernek rendeltetik munkában, gondban és fáradságban és mindannyian nyerjük el munkánk jutalmát. Ne legyen külömbiség mi közöttünk, csak jó és rossz vagy szorgalmas és rest és egyenlítették még e különbözet is úgy! hogy a rossz jóvá és a rest szorgalmassá legyen. Ekkor lelkésze felé fordula és mondá: »Tiszteletes atyám áldd meg a mi frigyünket.« és kézen fogá Ilonát mondá: »Ime a nő, ki megtaníta az igaz keresztény életre, légyen az én nőm, véle kötött frigyem szentesítse mai elhatározásomat.« És Ilona felé fordulva mondá: »A te nemes lelked vezéreljen továbbra is útaimon. Megkötöm véled az én frigyemet, mert az élet célja az igaz keresztény házasság s a férfi sorsa a nő, a nő sorsa a férfi kezében vagyon letéve.«

Ujvári Gyula.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

A Budapesti Dávid Ferenc-Egylet januárius 21-én tartotta a télen harmadik felolvasó-estélyét a budapesti unitárius templomban. *Szitnyai Elek* a filozófiai társaság titkára tartott rendkívül érdekes és tanulságos felolvasást *Berzsenyi, Vörösmarty és Arany életfilozófiájáról*, összehasonlítva azt a mai, részint pessimista, részint nyegle, hencegő és párbajozó társadalom életfelfogásával. A mult nagy embereit és azoknak egyenes és becsületes filozófiáját jellemelve, finom gúnnyal emlékezett meg a mai szereplő társadalom kétszínű lovagjairól is. A nagy tetszésben részesült előadást mintegy kiegészítette Csíkszentkirályi *Császár Kálmán* hatalmas szavalata. Az előadó Eötvös „Vár és kunyhó” című költeményét mondta el *Krausz Gusztáv* orgonajátéka mel-

lett, mely gyönyörű harmoniában olvadt össze az alig elhangzott *Berzsenyi, Vörösmarty és Arany* költeményeivel Mintha egy órára megszűnt volna számunkra e tülekedő és ridegen számító világ, hogy a mult poezisát és hittel, reménnyel telt filozófiáját varázsolja szemeink elé! E hatást nagyban emelte *May Münster Cornélia* énekművész nő kiválóan szép éneke. Tannhäuser operából az imát adta elő a tőle megszokott mély kifejezéssel. A magas színvonalon álló előadásokat nagy és válogatott közönség halgatta végig vallás különbség nélkül.

P. K. f.

Unitárius Istenisztelet a Józsefvárosban. Minden hó első vasárnapján délután 3—4-ig unitárius istenisztelet van a VIII. ker. Csobáncz-utcai iskola földszinti tantermében

(Kálvária-tér.) Székely testvéreinket szívesen látja és hitrokonai szeretettel meghívja *Józan Miklós* unitárius lelkész.

Dr. Ferenczi Géza, a nagyjaitai kerület orsz. képviselője januárius 15-én a vallás- és közoktatási-tárca tárgyalásakor nagyszabású beszédet mondott, melyben az unitárius egyház törvényes jogait s a többi egyházhoz való viszonyait megvilágította. A beszéd nagy hatást tett. Gróf Apponyi Albert közzott. miniszter válaszában kijelentette, hogy az unitárius egyház érdekeit szíven viseli s a protestáns elnevezés jogosultságát is egészen.

Az Unitárius Lelkész-Kör választmánya gyűlést tartott és a folyó évi munkasságot megkezdette. Husvét és pünkösöd között a vidéken gyűlést szándékozik tartani és pedig, vagy Marosvásárhelyt, vagy Székelyudvarhelyt. A felolvasások és megbeszélni valók tárgyai közérdekűek és fontosak, de részletes tudósítást csak akkor közölhetünk, mikor a felolvasók és előadók nevét is tudni fogjuk. A Lelkész-kör tagjait e helyen is fölhívjuk évi tagdíjaik pontos beküldésére Végh Mihály pénztárnokhoz. A kör eddigi működése igazolja, hogy hasznos munkásságra van elhíva, de az eredmény a lelkesítő kar összes tagjai buzgóságától függ.

Varga Zsigmond lelkész elhunyt

1907. évi januárius 2-án Szentábrahámon 84 éves korában. A régi jeles gárda egyik legérdekesebb tagja volt. Önálló gondolkozásu, szabadelvű ember volt a maga korában. Szeretett részt venni minden mozgalomban. Már régóta élvezte a nyugalom csöndjét Csekefalván és Szentábrahámon. Ez utóbbihoz ragaszkodott inkább, mert itt leányánál László Zsigmond-nénál az unokák között nagyon jól találta magát nagy részvét kísérte sírjába. Péterffy Mihály lelkész megható beszédben búcsúzott el a kiváló lelképásztortól 9 élő gyermeke, 42 unoka és 10 dédunoka gyászolja.

Éjszaky Károly ny. máv. üz-

letvezető, jan. 27-én 89 éves korában elhunyt Kolozsvárt. Hivatálán kívül az irodalomnak volt igen jeles művelője, miért a Petőfi Társaság alelnökséggel tisztelte meg. Kitűnő humoráért a társaságoknak kedvelt tagja volt. Nagy részvét kísérte sírjába. Özvegyén kívül 2 fia és 2 leánya és nagy család gyászolja. Nyugodjék csendesen!

Elhunyt Balogh György kereskedő Torockón 61-ik évében, népes családot hagyott hátra.

Állami Főgymnázium Tordán.

Nagy öröm érte Torda városát, mert a vall. és közokt. miniszter 70264—906. sz. alatt megígérte, hogy oda állami főgymnáziumot állít, ha a város és a megye 300,000 koronával s megfelelő telekkel járul hozzá. Ez a hír minket unitáriusokat nagyon közelről érint, mivel ottani algymnáziumunk sorsa felett dönt. A miniszter céloz arra, hogy az unitárius gymnáziummal szerződéses viszonyba lépik és a diplomás tanárokat átveszi. A jövő 1906—7. tanévben feláll a IV-ik gymn. osztály s 1907—8-ban az V-iket az állam állítja föl. Az áll. gymnázium 1908-ban nyílik meg, ha az állami törvényhozás a szükséges fedezetet megadja. A nagy tervről az első meglepés pillanatában nem mondhatunk véleményt, de a fejlődést nagy érdeklődéssel várjuk.

Benczédi Gergely emlékalap.

Benczédi Gergely ny. tanár és pénztárnok halála alkalmával az igazgatóság a boldogult családja kívánsága értelmében koszorú-megváltás címen gyűjtést indított. A létesítendő alap rendeltetése még nincs meghatározva. Az eddig begyűlt adományokat alább közöljük s egyben fölkérjük a boldogult ismerőseit, barátjait, tisztelőit és volt tanítványait, hogy az emlékalaphoz adományaikkal hozzájárulni szíveskedjenek.

Az E. K. Tanács 10 kor., Kolozsvári tak. pénztár r. t. 50 kor., Albert Dénes 40 kor., Ferencz József és neje, Féniger, Henrik és neje Gálfalvi Zsuzsa, Özv. Zathurecky Gedeonné,

Zathurecky István 25—25 kor. Az unitár. egyh. uradalmi tisztikara, Benczédi János, Benkő Mihály, dr. Borbély Samu, Gál Jenő, dr. Gombos János, Gombos Samu és családja, Gyulay Árpád és neje, Gyulay László, dr. Haller Károly, Imreh József, dr. Boros György és neje, dr. Jäger Kálmán, Tordai unitár. gimn., Zsakó István és neje, Udvarhelyvidéki unitárius lelkész, 20—20 kor. A kolozsv. unitár. főgimn. VIII. oszt. 16-62 kor., a VII. oszt. 11-78 kor., a VI. oszt. 11-40 kor. Dr. Gál Kelemen, Csifó Salamon, Nagy Gyula, Gálfi Lőrinc, Pálfi Márton, dr. Kiss Ernő, Szentmártoni Kálmán, Hidegh Mihály, Kovács Kálmán, dr. Barabás Ábel, Kegyes István, Kelemen Lajos, Kozma

Ferenc, Uzoni Imre, László Gyula, Márkos Albert, dr. Tóth György, Pákei Lajos, Végh Mihály, Varga Dénes, Biedermann József, dr. Ferencz József, Varga Dénes lelkész, Török Kálmán ezredes, dr. Engel Gábor, dr. Árkosi Gyula, Vass Domokos, Székely Miklós, Ballok Károly, Benczédi Domokos, Péch Aladárné, dr. Nyíri Gézánné 10—10 kor. Pál Ferenc 6 kor., Nagy József, Régeni Áron, Sárdi Lőrinc, Bodóczy Sándor, Adorján Domokos, Borbély István, Ajtai János 5—5 kor. összesen 1010 K. 80 f. Az igazgatóság az adományozóknak hálás köszönetét fejezi ki.

Kolozsvár, 1907. jan. hó 16-án.

Dr. Gál Kelemen.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Budapesti Dávid Ferenc-Egylet titkári hivatala köszönettel nyugtazza a következő tagdíjakat: László János (1906.), Tóth Albert (1906—07.), Létay Árpád (1905—06), Windisch Herman (1906), Botár János (1906), Buzogány Nővérek (1906), Sámson Ferenc (1905—06), Wendler Irma (1906), Benedek család (1906), Fejér Domokos (1906), Dr. Pátkai Dániel (1905—06), M Farkas Sándor (1906), Fábry család (1906), Stolz Károlyné (1906), Dr. Máté Sándor (1906), özv. Bogyay Kálmánné (1906), Dr. Horváth Sándor (1904—06), Dr. Gothárd Zsigmond (1906), Bodnár Józsefné (1904—08), Ajtay Gyuláné (1907), Péterffi Áron (1906), Barabás István (1906—07), Dr. Fleischmann Manóné és Jessie (1907), Weisz Lajosné (1907), Zipernovszky Károlyné (1907—1911), Dr. Kreusler Gyuláné (1907), Dr. Polner Aladár (1907), Dr. Bokay Árpád (1907), Dr. Bokay János (1907), özv. Bokay Jánosné (1907), Mikó Miklós (1907—08), Dimény-család (1907), Dr. Gothárd Kálmán (1905—06), Lipkay Arthurné (1907), Kozma Dénes (1907), Pongrácz Béla (1907), Kisfaludy Zsigmond (1907), Belcsák Kálmán (1907), Augentfeld Izidor (1907.) Felolvasásaink alkalmával a *perselybe* küldött 4 K

Kisfaludy Zsigmond ügyvéd ur Temesvárról. *Alapító* tagjaink sorába lépett 50 K adománynyal méltóságos *Ürmössy* Miklósné úrnő. A jókedvű adakozókat szeresse az Isten! A budapesti Dávid Ferenc-Egylet tagjait szeretettel felkérjük, a postaköltség megkímélése végett, a *folyó évi és hátralékos tagdíjakat* 1907. év május 1-ig, az Egylet titkári hivatalának (*V. Koháry-u. 4.*) címezve, postautalványon beküldeni! Tisztelettel: Józán Miklós, főtitkár.

Erkölcsei szabályok. A szülők s tanítók nagy örömeire írhatjuk, hogy az Unitárius Közlöny jövő számában az Erkölcsei szabályokat, azokat a kedves régi jó regulákat kifogjuk adni. Tarcsafalvi Albert ezeket is kimosdatta, új, csinos hazai ruhába öltöztette. Mődukban lesz hát ismét, hogy megtanítsuk, mit csináljon a gyermek a házbán, az utcán, a templomban. A tanító uraknak meg fogjuk küldeni megfelelő számban. Előre is kérjük, hogy a krajcárokat, két-két fillért, gyűjtsék össze a tanulóktól. Hadd legyen meg mindeniknek s vegye hasznát egész életében.

Az egylet pénztárába 1906. dec. 20-tól f. évi január 24-ig rendes tagsági díjat fizettek: Ehrenwerth Ignác né

Nagyszében 904—905-re, Csiky Viktorné Torockószentgyörgy 902—904-re, Gálfi János Nagyenyed 900—906-ra, id. Szabó Albert Torockószentgyörgy 907-re, Gyarmarthy Gergely Verestorony 906-ra, özv. Gábos Mihályné Szászvevessződ 903—906-ra, Darkó Béla Újpest 907-re, P. Puzogány József Újszékely 901—906-ra, Nagy György Kolozsvár 907-re, Guzner Gyula 906-ra, Csegezi Márton Bethlen 907-re, Létay Gyula Marosillye 905—906-ra, Rösner Valeria Nagybánya 907-re, Tarcsafalvi Albert, Tarcsafalvi Albertné Kolozsvár 907-re, dr. Tóth György, Székely János 907-re, Darkó Gábor Bereck 906—907-re, dr. Kozma Jenő Marosvásárhely 901—910-re, dr. Gelei Lajos Óradna 899—906-ra, Nagy Elemér Arad 907-re, László Sándor Adonypusztaszabolcs 906-ra, Koronki János Alsórákos 907-re, ifj. Pap Zsigmond Bencéd 903—907-re, László Pál Abásfalva 904—905-re, L. Berde István Szolnok 907-re, Móric Márton, Székely Sándor Kolozsvár 907-re, Bohacek Józsefné Zsidve 906-ra, Hadnagy Dénes Csókfalva 905—907-re, Kisfatudi Zsigmond Temesvár 906-ra, Csegezi Tamás Ádamos 904—906-ra, Felmann Béla Brassó 906-ra, Bedő Sándor Segesvár 906-ra, Páll József 907-re, özv. Földesi Sándorné Des, Székely Benedekné Rettég 907-re, Dósa Aladárné Szászrégen 906—907-re, Biró Elek Kolozs 894—98-ra, Fülöp Mózes Kide 903—906-ra, dr. Hintz György, Dánffy Alfréd Kolozsvár 907-re, Kovács József Kolozs 907-re, ifj. Pap Pál Kobátfalva 905—907-re, Percel Ferenc, Percel Ferencné, Percel Flóra, özv. Kozma Ferencné Budapest 907-re, Osváth Ferenc Kobátfalva 904—906-ra, Förster Lajosné, Putnoki Mártha, Putnoki Eszter Pozsony 907-re, Zsakó Istvánné, Zsakó Andor, özv. Comanescu Sándorné Kolozsvár 907-re.

Előfizetési díjat fizettek: Csegezy Pál Nagyszében 905-re, Úrmössy Ferenc Magyarláros 906-ra, Komjátszegi Pál Aranyosrákos 906, Gerjovits József Somberek 907-re, Egyed József Maroscsapó 904—906-ra, Firtos Dénes Beszterce, Lőrinci Dénes Szentébrahám, Márkos Ferenc Marosvásárhely, Uleress Ferenc Torda 907-re, Kovács Ká-

roly Marosujvár 906-ra, Szigethy Miklós Kolozsvár 907-re, Major Domokos Zsibó 903—905-re, Cseh Kálmán Zilah 907-re, Kispál Miklósné Zsibó 906—907-re, Medan Endre Nagysomkút 907-re, Stolz Adolf Nagykikinda 901—903-ra, Pek Emil Ágost Budapest 907-re, Somkerek Elek Szék 906-ra, Sincky Géza Nagyszében, Sándor Jenő Handalbustyaháza, Sebes Pál Budapest, György Vilmos Temesvár, Nagy Pálné Körtekapu 907-re, özv. László Péterné Alsósiménfalva 905—907-re, özv. Sándor Istvánné Nagyenyed, dr. Meller Béláné Sopron 907-re, Szatmári Miklós Cegléd 906—907-re, id. Pataki László Magyarsáros 907-re, dr. Morvay Istvánné Kovászna 905-re.

Az aranyos-tordaköri fiókegylet pénztárába fizettek: Gál Pál, Gál Pálné Torda 904—906-ra, Dávid Istvánné 906-ra, Csegezy László Bágyon 906-ra.

A keresztiúri fiókegylet pénztárába fizettek: Péterfi Mihály, Péterfy M.-né Szentábrahám 904—906-ra Unitárius Egyházközség Rava 905—906-ra, Sárosi József, Sárosi Józsefné 905-re, Buzogány Dániel Kissolymos 905-re, Gálfalvi Sámuel Székelykeresztúr, Kálmán Mózes Kiskede 906-ra, Dr. Szolga Ferenc Székelykeresztúr, Geréb Sándor Alsóboldogasszonyfalva, Geréb Zsigmond Fiattfalva 907-re.

A marosköri fiókegylet pénztárába fizettek: Nagy Miklós Tompa 903—904-re Pap Sándor Szentháromság 906-ra, Benddek János Csókfalva 900—901-re, Úrmössy Kálmánné, Úrmössy Kálmán, Gál Ferenc, Gál Károlyné Szentgerice 906-ra, Kelemen Árpád Kaál 905—906-ra, Unitárius Egyházközség Ikland 905—906-ra, Filep Domokos 905—906-ra, György Albert 905-re, Szentmártoni Bálint Buzaháza 99—906-ra, Kövendi János Vadad 98—907-re.

Az Unitárius Közlöny céljaira ajándékozott br. P. P. Horváth Kálmán úr 50 koronát, a Nők-Világa javára Percel Ferencné úrasszony 32 koronát, az egylet perselyébe Ambrus Pál Székelyudvarhely 3 koronát. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1907. januárius 24-én.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja :
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti :
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára : 2 k. 40 fillér. Egy szám ára :
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

A nagyközönségnek felerészéről azt tartják, hogy nem érdeklődik sem vallás, sem pap iránt. Nálunk Magyarországon nem talál ez a nagy szám, de itt is nagyon szaporodnak azok, akiknek nem kell sem pap, sem vallás. A vallástalanság ellen a népet nem védheti meg semmiféle nagy papi szervezkedés, ellenben megvédi a nép önmagát, ha a lelkipásztor segítségére áll. A lelkipásztor, mint a jó vezér tájékoztatja magát a helyzetről. Körül jár és szemlét tart a csapatok fölött, s intézkedik a hol szükségét látja. Minthogy a vallás csak akkor veszíti el hatását, amikor egyéb foglalja el a helyét, a lelkész módját találja, hogy az idegen gondolatokat kiszorítsa és a léleknek újból egészséges táplálékot adjon.

*

Tavaszi és nyári záporok alkalmával gyakran ki van téve a gazda a vetések eliszapolásának. Aki előrelátó az őszi és kora tavaszi időben, védősáncokat és birtoka körül. Aki ezt a munkát elhanyagolja, ne a sorsra zúgolódjék, ha vetése iszap alá kerül, s aratáskor csak kaszálni való holmit talál.

*

Az unitárius lelkészek körét úgy képzeljük, mint legfelsőbb tanintézetet, a melybe a gyakorlati élet emberei nemcsak tanulni, hanem tanítani is járnak. Mindenkinek előkelő szerepe van. Ha a tagok úgy akarnak, ez a testület az összes szellemi és vallási kérdések egyetemes tanácsává válhatik. Mint ilyen, de általában minden mellék tekintet nélkül is, a lelkészek köre megérdemli, hogy az egyháznak minden tagja meleg rokonszenvvel kísérje.

Halotti ima.

Fodor István koporsója fölött, aki 25 évig volt Oláhországban, a honnan betegen meghalni hazajött.

Örök Felség, mennyei jó Atyánk, édes Istenünk! Tégedet keresünk, hozzád jövünk, hozzád emeljük fel szavainkat és gondolatainkat e gyászos koporsó közelében. Hozzád, *ki voltál, vagy és lenni soha meg nem szűnöl*, kiről megáll és felénk hangzik az ígének igazsága: *élek én örökké!* — mialatt rólunk fagyasztóan zeng a szózat: *por vagy és porrá kell lenned!*

E szózat hatalmát érezzük, ennek komoly figyelmeztetését halljuk e gyász-órán is, óh Atyánk, Istenünk! E szózat hatalmát halljuk valósúlva, ez örök törvényt betöltve itt e kiszenvedett ker. felebarátunkban is, kihez egy végső búcsu-szót, egy utolsó „*Isten hozzád*”-ot mondani eljövénk.

Ajkunk remeg, szívünkre bú-bánat terhe nehezedik, lelkünk fájalmában a mély és komor gondolatok ezrével küzködik, midőn az elhunytak küzdelemteljes életére gondolva — tőle végképp búcsuzni akarunk.

Légy jelen közöttünk fájó elmélkedésünkben, hallgassd meg imánkat, s az elszakadt szenvedő szívekre küld el vigasztalásodat óh Isten, jó Atyánk!

* * *

Elköltözött embertársunk, a jó fiú, szerető testvér és rokon csak 49 évet élt! Mily kevés az a nagy idő végtelenségében, mily kevés az még a rövid emberi életben is! Mily kevés az öröme, boldogsága; de mily sok lehet a küzdelemre, a szenvedésre, a fájdalomra! Mily kevés az a nagy tettek véghezvitelére, ragyogó pályafutásra; de mégis elegendő hű munkásságra, a szív jóságának szétárasztására, az önfeláldozó tevékenységre. Igen, mert az emberi élet valódi értékét nem az évek mennyisége, nem a tettek *sokasága* és *nagysága* adja és méri meg, hanem azok *milyensége*: a hűség, a buzgóság és kitartás, melyet tetteinkre áldoztunk, — a szív és lélek, melyet munkánkba átnöztünk. S ki 30—40 évet hű és igaz munka közt töltött, annak élete egyenlő azével, aki 70—80 év szép munkájának terhét viseli, mert mindkettő *örök*, mindkettő *halhatatlan*. Ebben a nagy embervilágban, melyet Isten vezet és igazgat senki sem születik ok nélkül és céltalanul; minden lélekre szükség van... és aki e szükségét híven kipótolni, aki hivatását a maga — bár szűk körében — lelkiismeretesen betölteni igyekszik: az nem élt ok nélkül s eredménytelenül; az ép úgy szolgálta Istent s az emberiséget, mint ama nagyok és hősök, kiket ünnepel a világ s kik tetteik által a tömegeből magasra kiemelkedtek.

Ő is, kit mi síratunk, s kit temetni eljövénk, egy célra született, melyet Isten tűzött elébe; e célért élt munkálkodott, küzdött és szenvedett. Ezt betölteni igyekezett. E cél volt a hú és őszinte, a nemes és férfias élet a kötelességek mezején. Hogy e célt mikép töltötte be, hogy a gondviselés által elébe tűzött feladatot mikép oldotta meg? Azt mi gyarló emberi elmével hogyan láthatnók be és felőle igazságos ítéletet hogyan mondhatnánk?! Azt egyedül a mindeneket látó és mindeneket tudó, nagy Isten tudja! Mi csak azt tudjuk, hogy ezen megboldogult felebarátunk és testvérünk, mint gyermek és ifjú hogyan ragadta meg az életet és szorgalmas munkával kereste meg a mindennapi kenyeret. Azt tudjuk, hogy az élet feltételeit s a boldogulás útját keresve, mint huszonnégy éves ifju ezelőtt egy negyed századdal elhagyva szülőit, kiknek Isten után életét köszönhetette, testvéreit akikkel egy vérnek melegében fogantatott és született; elhagyva e földet, *„melynek Árpád vére győzelemmel folya szent földére,”* melynek minden porszemét őseink és atyáink vére öntöze s melynek minden röge drága, szent nekünk; elhagyva mindent mi szívének kedves volt, egy képzelt jobblet után futva, mint a vándor madár idegenbe költözött. Hogy ott mint élt, mennyit küzdött, szenvedett, szívében öröm, vagy bú-bánat lakozott, lelkét gond és aggodalom emésztette, vagy szerencse és jóllét hordozták szárnyain: — kicsoda tudná közülünk mindezt megmondani?! De lelkünk itt e koporsó mellett, itt halóporai közelében átéli, szívünk átérzi a hosszas hontalanság minden gyötrelmeit! Az idegen földön és nép között nincsen egy szív, mely igazán szeretne, nincs egy lélek, mely megértene; nincs kinek örömünket elmondjuk, fájdalmunkat elpanaszoljuk. Nincs egy nyájas hajlék mely enyhületet adjon, egy ismerős bokor, mely árnyai alá hívogasson. Óh hányszor felsóhajthatott a költő mély keservével: *„Szülőföldem szép határa, Meglátlak-e valahára?!”* Óh mennyit emésztette lelkét a honvágy, s itthagytott övéi után mily sokat sóvárgott szíve érzelme, égett lelke gondolata?!

És most itthon van már. Hazajött beteg testtel, reményvesztett, megtört lélekkel. Hazajött meghalni s az édes anyaföld kebelében pihenőt találni. Hazajött, hogy miután testét, lelkét egy idegen nép és ország szolgálatában megőrölte, kimerítette, itt az elhagyott édes anya keblén fáradalmait kipihenje, hogy lankadt szemeit szerető kezek fogják le örök álmra s halóporai a rokon porokkal egyesüljenek.

* * *

Óh legyen hála neked jó Istenünk, hogy vele voltál s ezt megérnie engedted, elfáradt tagjait szereteteddel támogattad s

tántorgó lépéseit kegyelmesen haza vezérelted! Emlékét nem illetjük váddal azért, hogy itt hagyta volt házát, hazáját, övéit.

Életéért, küzdelmeiért, szenvedéseiért nem zúgolódunk, ajkainkat panaszra nem nyitjuk, óh jó Atyánk, Istenünk! Inkább hozzád térünk, *kinek hatalmában van minden élő lény élete és minden ember lelke!* Kérjük vigasztalásod gyógyító balzsamát. És kérünk arra is, hogy állítsd e koporsóban nyugvó felebarátunkat előnkbe intő példa gyanánt s taníts meg az ő kihűlt porai mellett híven szeretni a hazát. Hisz oly nagy szükségünk van erre, különösen most, mikor fiai és leányai közül oly sokan — a könnyebb élet és gazdagság után futva — könnyelműen, szívtelenül elhagyják. Hát nem volna már e földnek oly jó a kenyere, tápláló a vize, éltető a levegője, áldó a nap sугara? Hát ez az ezer éves ország nem édes anyánk többé, kit elhagyni hűtlenül és büntetlenül nem szabad?! Óh taníts meg minket e koporsó mellett a költő imájára:

«Hazádnak rendületlenül,
Légy híve, óh magyar!»

Óh véd sziveinkbe a «Szózatot,» ird elménkbe a magyar «Miatyánkot»:

«A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon, vagy verjen sors keze:
Itt élned, hálnod kell.»

Erre taníts meg minket óh Úram! s mi nem zúgolódunk, hanem hittel kérünk, hogy a te vigasztaló lelked erejével légy jelen és enyhítsd a szerető szívek fájdalmát, köztgess be minden sebet. Vigasztald meg az öreg édes anyát, ki midőn gyermekét hosszas távollét után visszanyerte, akkor veszítette őt örökre el. Enyhítsd a szerető testvérek, rokonok keblének hullámzó tengerét, vigasztald a jó barátok, ismerősök bánattól áthatott szívét.

A kihűlt poroknak adj békés nyugodalmat az édes anyaföld keblében, hová visszavágyott s hová elhelyezzük. Lelkének adj üdvöt és boldogságot a lelkeknek láthatatlan nagy birodalmában, hol hitünk szerint újabb élet, újabb remény és újabb győzelem vár az emberi lelkekre. Minket pedig taníts ez alkalmából is, hogy míg életünk van, napjainkat bölcs szívvel számoljuk s ama vég-órára mindig készen legyünk.

Jézusnak, a mi nagy Mesterünknek és példaadónknak, aki az út, az igazság és az élet, nevében és szellemében kérünk hallgass meg minket! Amen!

Torda, 1907. február.

Lőrinczy Dénes, lelkész.

Arany szabályok.

b) Rend- és illemszabályok.

Reggel.

Kelj fel korán, öltözz, mosdjal,
 Az Istenhez fohászkodjál.
 Az ő áldott jó vizébe'
 Kezed, arcod mosd fehérre.
 Tisztogasd ki füled, szádat,
 Szappanozd be az orcádat.
 A friss vizet használd bőven
 S nyersz években és erőben.
 Hajad fésüld szépen hátra,
 Ne boglyasra, szemrontásra.
 Nyakravalód kösd fel szépen,
 Körmöd vágd le minden héten.
 Ruhádon a por és pecsét
 Többet mond, mint minden beszéd.
 Tisztogasd hát ruhád, magad
 Fésüd, kefed mind rendbe rakd.
 S mikor hagyod el a házat,
 Köszönj apád- s jó anyádnak,
 S rendben lépj ki az utcára
 Sokaknak szeme láttára.

Úton-útfelen.

Menj az utcán szépen rendbe',
 Célod felé igyekezve.
 Ne szaladgálj, ne kiabálj,
 Semmiféle rosszba ne járj.
 Mások kertje rád tilalmas,
 Csábításra hát ne hallgass.
 Ha ízlik a gyümölcs néked,
 Nevelj korán csemetéket.
 Ne hajgálj! Könnyen érheted,
 Ki előtted legkedvesebb.
 Kő, melyet nem jó cél vezet
 S hirtelen szó rontja neved...
 Ha szembe jön asszony, férfi,
 Tisztességgel köszönj neki,
 Megemelvén kalapodat,
 Vagy meghajtva jól magadat.
 Pajtásod is köszöntsd jóval,

Említsd Istent illő szóval.
 Kalapod ne húzd szemedbe,
 Nézz másokkal bátran szembe.
 Ha igaz vagy, nincs mit félned,
 Ha hibás vagy, ne tetézzed.
 A nagynak ne vágj elébe
 Se mentedben, se beszédbe,
 Sőt adj neki elsőséget
 S szárnyra vesz a jó hír téged.
 Vele sorban — te menj balról,
 Miről kérdez, beszélj arról.
 Ne hadarj mindent vesszettül
 S előtte ne lépj keresztül.
 Illik a *sok* s *kevés* szóra:
 Ez a bűza, az a polyva.
 A nagyobbak előtt állj ki
 S becsüld, legyen bár akárki.
 Ha koldus, szánd szegénységét,
 Öregnek nézd a vénségét.
 Ne gunyold a pajtásodat,
 A sebhely a szíven marad.
 Lelked legyen bátor, nemes,
 Testtartásod meg egyenes.
 Mikor lehet, ne lépj sárba,
 Ne vegyülj rossz társaságba,
 Mert a sorsod ki nem kerül —
 Az künn szennyező, ez meg belül.
 Tanúld meg azt, hogy mit jelent:
 Óvni gyöngét és védtelent.
 Zabolázzad mindég magad:
 Ne bánts a fészkes madarat!
 Fiókája: víg élete,
 Dala: Isten dicsérete.
 Ha kinozod az állatot,
 Rossz szivedet kimutatod.
 S ha fák galyát, lombját véded,
 Hívogat majd árnya téged
 S marasztal jó üde léggel,
 Kinál ízes gyümölcsével.
 Ismerd hát a hasznost, szépet
 S dolgaiddat el nem védet.

Amely nap nem volt jó tettered,
Azt örökre elvesztetted.

Iskolában.

Vidáman lépj iskolába,
A tudomány hajlékába.
Ott nyílik meg szíved, eszed,
Tisztul szavad és érzésed.
Tanulsz mással békén élni,
Istent hinni, jót remélni,
Betűt vetni sorba, rendbe,
Elmerülni kis könyvedbe.
Ha szorgalom telik tőled,
Egész ember lesz belőled
S nem ver téged, bárki lássa,
Tudatlanság minden átka.
Azért tehát légy figyelmes,
Szelid szavu, engedelmes.
Idejében ülj helyedre,
Lapozgassál kis könyvedbe.
Rendbe tartsd tentád, tollad,
Díszére a kis *otthonnak*.

Figyelmezzél a leckére,
Tanítódnak iutására.
Fenyítése, dorgálása
A te javad munkálása.
Pajzánságnak ő szab határt --
Apád után édes apád.
Minden szavát szívedbe vésd,
Tisztelettel említsd nevét.
Társaidal békében élj,
Kinek amit lehet, segélj,
Mert ezzel a próbát állod :
Milyen a te kis világod.
Szenvedd el a kis sérelmet
S bocsánatot te is nyerhetsz.
Ne szennyezd be mások nevét,
Árulkodó, hazug ne légy.
Legfőbb gondod a könyv legyen
És tisztaság a szíveden.

Templomban.

Istenedről gondolkozva
Csendesen lépj a templomba,
Magadat ott megalázva --

Mert a templom Isten háza.
Ha ünneplőd fel van véve,
Legyen lelked is fehérbe
S az orgona hangja mellett
Úgy közelíts az Istenhez
Egy fohászban, egy imába
Az ég Urát kérve, áldva.
S mi jót Isten ki nem tölte,
Imádkozd a jó szülőkre,
S ahogy sora kinek-kinek:
Említsd kicsiny testvéridet.
Megtisztulva, nemesedve
Azután kezdj az énekbe
Szelid hangon, nyújtás nélkül,
Szép éneken a szív épül...
Figyelj, ha szószékre állva,
Beszél Isten jó szolgája,
S gyűjtsd a magot, melyet vetett,
Szólván békét, szeretetet.
Hiba lenne nem figyelned
S válogatnod itt a helyet,
Nagyok elé ülni, állni,
Tisztességre nem vigyázni.
Vétek lenne egynek, többnek
Megzavarni a mély csöndet,
Szégyenére — kiknek fájhat —
Jó szülőknek, iskolának.
Ne ügyelj hát semmi másra,
Csak a lelki tanításra,
Melyből jegyezd meg magadnak:
Kincse van, ki bízik, annak,
S *ahol Isten szent félelme*
Ott van áldott segedelme.

Étel előtt, étel közben.

Étel előtt kezdj imába:
Legyen a jó Isten áldva,
Ki mindennek asztalt terít
S kiosztja kész áldásait.
Azután csendesesen ülj le
S várj, míg a sor rád kerülne.
Ülj, hol illik, olyan helyen,
Ne válogass az ételben,
Se ne fogjad habarásra —

Nézz magadra s vigyázz másra.
 Ne csemcesgi, ne szűrösölj nagyon
 S ne hallgassad a szót agyon,
 Ha illemre tanítanak —
 Ám az is baj, ha csacska vagy.
 Szépen használd késed, villád,
 Szád töröld meg, fogad ne vájd.
 Ne is köhögj készakarva
 S ne könyökölj az asztalra.
 Egyél nyugton, megfontolva,
 A húst szeldeld szép apróra,
 Rakd tányérra a csontokat
 S ne egyél felettébb sokat.
 Ülj azután csendben, várva
 Asztalbontásnak sorára,
 S köszönd meg, ha nem is várják,
 Jó szüleid nagy jószágát.
 S ki tégedet így áld, szeret,
 Említsd ismét jó Istened!

Estve.

Töltsd az estét otthon szépen
 Jó szülőid közelében,
 Vedd számba: tettel jót máma?

S mely dolgod volt elhibázva?
 Ennek szakítsd meg a sorát,
 Amazt folytasd holnap tovább.
 Mi jó, ne dicsekedj véle,
 A hibádnak nézz szemébe.
 S hogy felkelhess idejére,
 Ne nézz a tál fenekére,
 Egyél sokból is keveset,
 Így az ágyad puhán veted.
 S ha ettél, ne feküdj mindjárt,
 Állj vagy sétálj, másként megárt.
 Aztán olvass, tanulj szépen,
 Gyönyörködj a szép mesékben,
 Bejárva sok-sok országot —
 Angyalokkal lesz az álmod.
 Így himezed be az éltet,
 Mint virág a gyepet, rétet,
 S igazában elmondhatod:
 Szerencsés a csillagzatod.
 Fejed alatt puha párna,
 Nyugalom a kis családba!

S jegyezd meg ezt minden felett:
Boldog, aki Istent szeret.

Tarcsafalvi Albert.

A budapesti Dávid F. Egyletből.

A Messiás.

Ezen cím alatt tartott dr. *Boros György* theol. dékán — ami kedves és nagyrabecsült szerkesztőnk — felolvasást a budapesti Dávid Ferencz Egyletben.

Nagyon nehéz nekem erről *most* írni. A szívem és lelkem tele van őszinte méltánylással, de miután a legutóbbi lapban a szerző olyan meg nem érdemlett módon nyilatkozott az én nagyon bizonytalan értékű munkásságomról. Nem fog-e ez mint egy ízléstelen rögtöni udvariaskodás és viszonzás feltűnni!

Tehát egy szó kritikát sem írva, röviden jelzem, hogy a felolvasó a Messiási eszme történetét mutatja be az ó- és újszövetség könyvei nyomán. Eleinte még maga Jahveh az, aki egyuttal megváltója is az ő választott népének. Később ugyanez az eszme a Jahveh »szolgájában« személyesítve jelenik meg; de még mindig nem terjed túl Palestina határain. Még később már maga az egész újjászületett zsidó nemzet, idealizált magasságban.

veszi magára a megváltó szerepét; s mint szorosan nemzeti eszme találkozik az első keresztény század hit és érzem világában a Jézus alakjával, mely a tanítványok és hívők lelkében magára ölti az eddigi eszményi Messiásnak összes vonásait. S így születik meg a Messiás.» Mind a kettőt, úgy a prófétáknál, mint az evangelistáknál és apostoloknál, benső szükségéret hozza létre. Nem tudnak megenni nélküle. Csakhogy míg a próféták Messiása, mint egy távol jövőbe vetett fénysugár szolgál vigasztalásul a bűnei miatt megalázott népnek, addig az apostoloké, a *Messiás*, már meg is jelent és a váltság nagy munkáját be is fejezte azok számára, akik őt, mint ilyet befogadják.

Ilyenformán a kereszténység terjedésével a particuláris messiási eszme Jézusban, mint Krisztusban, egyetemes vonatkozást nyer s szerepet vállal az isteni világkormányzásban. Beigazolva látjuk ebben is azt a gyönyörű gondolatot, hogy Isten a világot, csak az ember, mint az ő »választottja« által hódíthatja meg.

A Messiási eszme nyomait feltaláljuk más vallásrendszerek szentkönyveiben is. De ez csak azt mutatja, hogy a föld kerek, s »az Isten lelke ott fű, ahol neki tetszik«...

Bármennyire járatlan legyek theologiai dolgokban, éreznem kell, hogy itt egy nagy és tántoríthatlan alapú munkáról van szó, melyet igazán nem nekem kellett volna ismertetni.

Hogy a felolvasó est megtartotta mindvégig az összhangot, köszönhetjük *Buzogány Anna* ismert szép szavalatának, mely *Ábrányi Emil*nek »Diligis me« című *Messiást követő* költeményét ismertette meg velünk és *Halmágyi Anna* mély érzésű énekének, *Marchesi Imá*-ját és *Hervé Allefujá*-ját adva elő friss, csengő hangon.

Messiási eszmékről hallottunk és messiási várakozással és reménységgel van tele a lég... várjuk ismét a szabadítót...

Perczelné Kozma Flóra.

A tea-estély.

A budapesti D. F. E. február 16-án, d. u. 5 órakor a »Katholikus Kör« Fehér-termében, az Egylet alapja javára, hangversennyel egybekötött tea-estélyt rendezett. A rendezőseget, mint házi asszonyok, a következő hölgyek vállalták el: Ajtay Gyuláné, Bothos Gyuláné, özv. Bogyay Kálmánné, Batár Jánosné, dr. Dániel Gáborné, özv. Derzsi Károlyné, Dimény Mózesné, Eisen Gyuláné, Faluvégi Áronné, Fábry Edéné, Gömöri Károlyné, Horn Istvánné, M. Hrabovszky Julia, Józsa Mihályné, Kálosy Józsefné, Klauzál Gáborné, Kordin Mariska, özv. Kozma Ferencné, Kozma Gyuláné, dr. Korchmáros Kálmánné, Kövér Ilma, Kuliffay

Izabella, dr. Kreuzler Gyuláné, Nérei Ödönné, Perczel Ferencné, Pessi Jánosné, Pünkösti Ferencné, özv. Pulszky Ferencné, Rác Adorjáné, Rosenberg Augusztá, Sándor Balázné, Sthymmel Gyuláné, Szemere Ilona, dr. Székely Ferencné, Szinte Gáborné, Török Kálmánné, Ujváry Lászlóné, Ürmössy Miklósné, dr. Ürmössy Gyuláné és Wendler Irma. — Ez a gárda a Perczel Ferencné vezetése alatt már előre biztosította a sikert, a miben nem is csalódtunk.

A háziasszonyok sorát Perczelné, a D. F. E. ágilis és fáradhatlan alelnöke a »Művészet és Művelődés« nőegyesület vezető hölgy tagjai közül egészítette ki, akik készséggel vállalkoztak és nagyban elősegítették az estély sikerét. Sőt lekötőező szíveségből a teás-készletet és hozzátartozó berendezéseit is ők engedték át az estélyre, miért a D. F. E. ez úton is hálás köszönetét fejezi ki.

A műsort Kuliffay Izabella nyitotta meg, Liszt XII. rhapsodiájával, a tőle megszokott magas színvonalon álló művészi játékkal. Utána Bárdossy Irén vegyes dalokat adott elő mély érzéssel, csengő hangon Dubetz Margit andalító hárfa kísérete mellett. Most Pichler Elemér gyönyörködtette hatalmas tenorjával a közönséget, kiváló művészi érzéssel énekelvén Tsaikowszky »Warum« és Carmenből a »Virág áriát«. Szinte jól esett az andalító zene bűvös regioiból leszállani a földre s megpihenni Malta-szigetén. M. Hrabovszky Julia Maltáról tartott, vetített képekkel kísért vonzó előadást, melyben a szigetet és fővárosát Valeskát földrajzi, néprajzi és történelmi alapon, de nagyon érdekesen mutatta be. Most ismét énekszám következett, May-Münster Cornelia nagy tetszés közt adta elő Dávid Felician »La Perle du Bresil« című áriáját, mit közkívánatra még egy magyar népdallal is »Pásztor fiú« megtoldott. Ágostonné Jenny Edith, Farkas Imre egy lendületes költeményét »Ha volnék kis madár« szavalta szép csengő hangon, pathos nélkül, de annál élénkebb színezéssel. Léderer Imre Vicuxtemps »Ballade et Polonaise« és Hubay III. csárda jelenetét virtuositással játszotta, zongora kíséret mellett, mit a Pessi Margit által szavatos technikával előadott Tsaikowszky—Liszt »Polonaise« követett. Végül Csiszér Kálmán nevette meg a közönséget, Gabányinak »Az öngyilkos« című monológiával.

A szereplőket külön-külön méltányolni majdnem lehetetlen, mert hiszen mindenik oly animoval játszott, a mi minden dicséreten felül áll, — mit a közönség zajos tetszéssel honorált.

Hangverseny után a teázás következett. A társaság csoportokba verődve, teázás közben kedélyesen töltötte az időt s 9–10 óra közt egy sikerült estély kellemes emlékeivel távozott.

Mivel a terem zsufolásig megtelt, úgy az erkölcsi, mint az anyagi siker egyaránt teljesnek mondható. A tiszta jövedelem meghaladja a 300 koronát, ami úgy volt elérhető, hogy a teát és minden hozzátartozó dolgot a háziasszonyok maguk adtak és hordtak össze, amit az Egylet nevében szintén köszönettel regisztrálunk.

Faluvégi Áron.

Irányítani kell a kenyérkereső hiveinket!

Különösnek tűnhetik fel, hogy akkor, mikor minden erőnket arra kell felhasználnunk, hogy hitsorsosainkat, honfitársainkat saját fészükben otthon tartsuk, én a kiköltözők, a munkakeresők irányításáról beszélek, írok.

A tapasztalat, s ezzel bizonyos keserű fájdalom, mert hiszen, ki ne fájlalna ha véreink szülőföldjükről idegenbe zarándokolnak, engem arra indítanak, hogy irányításról írjak. Véleményem szerint még mindig jobb, ha, mert elkerülhetetlen az idegenben való munkakeresés, mi irányítjuk hitsorsosainkat.

Igy talán elvágjuk bár részben azt az útát, mely tengeren túlra vinné vándorbottal kezükben, főképp székely véreinket.

A haza földjén ezer meg ezer alkalom nyílik arra, hogy a munkás megélhetését biztosíthassuk. S ha mi irányítjuk — birunk is eszközzel — találhatunk is módot arra, hogy a lelki gondozás se mellőztessék. Természetesen ha egy kis fáradság, egy kis körültekintés és igen sok jóakarát kell.

Hogy az irányítás nélkül szétszoródó hiveink elvesznek egyházunkra nézve, ezt bizonyítanom nem kell. Nekünk éppen ott nincsenek szervezett egyházközségeink, ahol munkát találnak a kenyérkeresők. S éppen ez teszi szükségessé, hogy mi papok vegyük kezünkbe hiveink elhelyezését, úgy hogy gondozni is lehessen.

Néhány évvel ezelőtt minden útasítás nélkül, munkások elbeszéléseire hallgatva jártam be a Marosmentét, s főleg Hunyad-megyének azt a részét, mely a Zsit völgyébe esik. Azt elhallgatom, hogy ott hiveink elkereszteltettek, hitvallásunk szerinti tanításban nem részesítették, s hogy így százak veszttek el; de azt nem hallgathatom el, hogy minő örömteljes és elfeledhetetlen órák voltak azok, a melyeket az ott talált hiveinkkel töltöttem.

Most már odajutottunk, hogy rövid idő alatt egy lelkészi állás is állítható lesz. A Salgótarjáni kőszénbánya társaság igazgatóságának humánus eljárása, áldozatkészsége, a székely nép érdekének felkarolása odajutott, hogy Petrozsény székhellyel egy fiatal lelkésznek a megélhetése biztosíttassék. Miután a Zsit

völgyében a családtagokkal mintegy 300 unitárius, meg 30 tan-
köteles unitárius gyermekkel a lelkeszi állás szervezése elodáz-
hatatlan.

Többször fordulván meg hiveink között, megvizsgálva pro
et contra a munkásnép helyzetét, érintkezve s ez után minden-
ről kikérdezve odaszakadt hitsorsosainkat, tapasztalatom az
hogy ide lehet irányítani a munkakeresőket.

Ez a humánus társulat lakást, tüzelést ad ingyen, nem von
le adót, sőt a paptartási díjt is fizeti. A külső munkás megke-
reshet 4—5 koronát, a szorgalmas bányász 6—7 koronát napon-
ként. Rendes és ismétlő iskolákról jó tanerőkkel gondoskodik.
Itt a munkást megbecsülik s nincs az az időszak, mikor a
kenyérkereső munkát nem kapna. A lelkeszi állás szervezése
után, az oda kinevezendő lelkész, támasza, tanácsadója, érdek-
képviselője lesz hiveinknek s bizonyára mindenfelé fentartja az
összeköttetést. Addig is nyugodtan irányíthatjuk hiveinket erre
a vidékre, mert aki ide megy nem vesz el a házára s megmarad
egyházának is. S a jó pásztor ha tőle nyájának el is szakad egy-
egy tagja, mégis itt számban tarthatja.

Mózes Mihály.

Lánclevelezés a konviktus javára.

Az alábbiakban leszámolok a lánclevelezés egy hónapi
eredményéről. A mai napon kaptam az 1210. levelet. Az eddig
begyűlt összeg 495 K-ra megy. Eddigelé a legmagasabb lánc-
szem, akitől levelet kaptam, a 22-ik. Ha minden egyes láncszem-
től kaptam volna levelet, akkor 11.460,353,203 levelet kellett
volna kapnom. Tehát a láncszemek száma messze felülmúlná a
földön élő összes emberek számát.

A lánclevelezés során Korondról Kádár Berta Ó Nagysá-
gától egy kedves levelet kaptam. Gyűjtő ívet indított Korondon,
elment minden jobb családhoz s megmagyarázva a gyűjtés célját,
felszólította a híveket az adakozásra. A gyűjtés 23 K-t eredmé-
nyezett. Vezető gondolata az volt, hogy így levelei sehol meg
nem akadnak. Nem a könnyebb oldalát vette a dolognak — írja
levelében — mert elvégre egy-két levelet több példában, barát-
ságos meleg szobában lemásolgatni, nem épen fárasztó. S kife-
jezi reményét, hogy nem fogják kifogásolni a gyűjtés e módját.
Dehogy kedves kisasszony! Sőt ismertetjük eljárását, hogy mások
is kedvet kapva példáján hasonló buzgósággal gyűjthessenek
szegény székely fiaink segélyezésére.

Hálás elismerés és köszönet legyen a jutalma követésre
méltó buzgóságának.

Kolozsvár, 1907. február hó 23-án.

Dr. Gál Kelemen.

Unitárius estély Segesváron.

A Segesváron élő hitsorsosok — az ottani leányegyház tagjai — egy jótékony célú unitárius estélyt rendeztek folyó évi február hó 3-án, a városháza nagy termében, melynek tiszta jövedelmét egyházi szerek beszerzésére szánták.

Ki hitte, ki gondolta volna, hogy a segesvári valóban maroknyi magyarság között is elenyésző csekély számban élő unitáriusok képesek legyenek egy estélyt és pedig egy igen fényesen sikerült estélyt rendezni és létrehozni?

Ezt csakis a rendezők kicsiny, de lelkes csapata hitte és ime hitükben nem csalódtak, a majdnem hihetetlennek látszó dolog megtörtént. Összeállott egy lelkes kis csapat s kimondta, hogy unitárius estélyt fog rendezni. A rendező bizottságot legott nyomban meg is alakította. Védnökül felkérte Gálffy Kálmán székelykereszturi főszolgabíró egyh. körü gondnok és Raffay Domokos ujszékelyi kerületi esperes urakat. Megválasztotta elnökül: Márkos András földbirtokos, bankigazgató; alelnökül: Kénossy István várm. árvaszéki ülnök, titkárul: Katona Sándor postatiszt és pénztárnokul: Bedő Sándor kir. adóhivatali ellenőr atyánkfiát.

A rendező bizottság többi tagja: Antal József máv. forg. tiszt, Csiki Albert üzletvezető, Elekes Dénes vasúti tisztviselő, Elekes Balázs postatáv. gyakornok, György Árpád várm. irodagazgató, Imecs Jenő nagysinki főszolgabíró, Katona Endre máv. hivatalnok, Kovács Sándor, dr. Kisgyörgy Lajos szolgabíró, ids. Lőrinczi Dénes egyházfi, Péter János héjjasfalvi máv. állomásfőnök és Utó Sándor áll. tanító atyánkfiából telt ki.

Ezen lelkes csapat aztán nagy buzgósággal látott hozzá az estély műsorának egybeállításához és az azon szereplendők fölkeréséhez. Fölkérték dr. Boros György kolozsvári unitárius teológiai dékán urat egy szabad előadás megtartására és Székelykeresztúrról a Sándor János gymn. igazgató úr két kedves és bájos leányát Ellát és Ilonkát egy-egy zongora és énekszám előadására. E három szám már előzetesen is az estély fénypontjául volt tervezve a rendezőség részéről és azzá is váltott, amint ez másképp nem is lehetett, hisz ki nem ismerné e lap olvasói közül eme szereplők kiváló képességeit már a multakból. Továbbá megnyerték a székelykereszturi tanítóképző igazgatóját és zenetanárát azon eszmének, hogy a képezde dalkarát bocsássák át egy pár énekdarab előadására. Műsorra volt még véve Utó Sándor atyánkfiának egy humoros monolog előadása és Katona Sándor atyánkfiának egy komoly tárgyú szavalata.

Valamennyi szereplő, a beléhelyezett bizalomnak megfele-

lően, fényesen oldotta meg feladatát, úgy, hogy a közönség valóságos tapsviharban és éljenzéssel adott kifejezést elismerésének s a zongora és énekszámokat, meg a humoros monologot megis kellett ismételniök a szereplőknek. Oly fényesen sikerült ez estély, úgy erkölcsileg, mint anyagilag, hogy vidékről bejött hitsorsos atyánkfiait egészen meglepte s meglepetésüknek kifejezést is adtak; meglepte még dr. Boros György dékán urat is, sőt még az igen tisztelt esperesünket is, ki pedig ismeri a segesvári viszonyokat, miután már 24-ik éve, hogy leányegyházunkban a beszolgáló lelkész és az itteni állami elemi, meg a polgári leányiskolában a hitoktatói teendőket végzi. Hogy mily válogatott közönség élvezte végig (szabad e kifejezést használnom, mert a jelenvoltak maguk vallják, hogy élvezetes estét töltöttek itt) estélyünket, annak igazolásául közlöm itt a jelenvoltak névsorát azért is, hogy az utókor lássa kikkel vetettük meg segesvári egyházunk alapját.

Jelen voltak: Apáthy Péter főispán, Antal József vasúti tiszt nevével, Alföldi István bir. hivatalnok, Accipe Károly máv. áll. főnök Dános, dr. Boros György unitárius teológiai dékán, Kolozsvár, Botta Viktor, posta és táv, felügyelő nevével, Böhm Rezső p. ü. főbiztos, Benedek Mihály áll. isk. igazg. nevével. Baungarten Károly várm. tiszt főügyész, Biró Mihályné föld-birtokos neje Betfalva, Bedő Sándr adóhivatali ellenőr nevével dr. Csiba Mór p. ü. fogalmazó. Déva. Cseh Ágoston várm., vízmester nevével, Czeiner József tanító. Csiki Albert nyomd. üzletvezető nevével, Czinner Manó áll. ép. hivatalnok nevével Drusznér György kir. tanfelügyelő, Dichler Gyula üzletvezető nevével, Dvingó Rezső máv. hivatalnok, Dános nevével, Elekes Dénes máv. hivatalnok, Medgyes nevével, Elekes Balázs postat. gyakor-nok, özv. Fielkné Ágostonné magánzónő, Fielk Károlyné városi tanácsos neje, Fogarassy Lajos joghallgató, Erzsébetváros, Gálffy Kálmán főszolgabíró, Szék. Keresztúr, Grész Béla várm. aljegyző nevével. György Árpád várm. irodaigazgató nevével, Gyöngyössy István pol. leányisk. igazg. nevével, Héjja Gyula kir. adótárnok nevével, Ifj. Héjja Gyula p. ü. gyakornok, dr. Kisgyörgy Lajos szolgabíró nevével, Kénossy István várm. ár. ülnök, ld. Katona Sándor nyug. énekvezér Székelykeresztúr, Katona Mihály unit. lelkész Sárd, Kolozsvári Sándor, állattenyésztési felügyelő, Kulcsár Zakariás várm. hivatalnok, ifj. Katona Sándor póstatist nevével, Kohl Károly, várm. irnok. Katona Endre máv. hivatalnok nevével, Katona Ferenc, unit. lelkész Martonos, Koncz János, Kökösi Mihály, unit lelkész, Kovács János nyug. huszár százados, Lendvay Sándorné várm. tb. főjegyző neje, Lendvay Imre vasúti mérnök, Lendvay Sándorka joghallgató, Lingner Alfréd

nagykereskedő, Lőrinczi Géza tanár, Szék. Keresztúr Lengyel István joghallgató, Erzsébetváros, Lengyel Endre, bírósági hivatalnok, Lukácsfy Kristóf p. ü. számgyakornok, idős Lőrinczi Dénes egyházi nejevel, ifjabb Lőrinczi Dénes adóhiv. gyak., Márkos Andrásné, bankigazgató neje, Mauer Albert főszolgabíró, Szentágota, Máthejki János p. ü. számgyakornok, Medve András tanító, Nagy Iván kir. jb. iktató, Nagy Lajos várm. iktató, Pulka Demeter gör. kel. lelkész Bese, Péterfi Gyula tanító Héviz, Pató Béla körjegyző Nagysáros, Pap Mózes tanár Szék-Keresztur, Péter János máv. áll. főnök Héjasfalva, Pap Gyula unitárius lelkész, dr. Pólya Antal p. ü. fogal. gyak., Philippovics Béla járnok, Pulka Vidor várm. hivatalnok, Pala Antal városi hivatalnok nejevel, Raffay Domokos unit. esperes Ujszékely nejevel, Rigetti Károly p. ü. számvizsgáló nejevel, Rosenstein Henrik jegyző gyak. Holdvilág, Révay György várm. tb. aljegyző, özv. Sándor Lászlóné főispán özvegye, Sándor Jánosné gymn. igazg. neje Székelykeresztur, özv. Sántay Sándorné máv. üzletvezető özvegye, Somogyi István alispán nejevel, dr. Schaser Gyula várm. főjegyző nejevel, Schreiber Ferenc főszolgabíró nejevel, Sift Ágoston főerdész nejevel, dr. Stenzel Gyula szolgabíró, Szabó Károly áll. urad. intéző nejevel Fehéregyháza, Szabó Mihály malomtulajdonos, Szirkovics Károly kir. adótiszt, Szentpétery Jenő jogszigorló Erzsébetváros, Szőke Béla tanf. hivatalnok, Schröder Géza p. ü. számtiszt, Socbor József erdész, Schaffer József várm. irnok nejevel, Teutsch Bapt József nagykereskedő, cs. és kir. udvari szállító nejevel, Téri Géza kir. aljárásbíró, Takács József kir. adótiszt Beregszász, Tósa László p. ü. irodatiszt, Talaba Kálmán tanítójelölt, Tala Jenő gépész Kőhalom, Utó Sándor áll. tanító nejevel, Walbaum Frigyes polgármester nejevel, özv. Wultschner Frigyesné magánzónő.

Leányok. Andrassy Ilona polg. isk. tanítónő, Bölskévy Ilona áll. tanítónő, Biró Ella Betfalva, Benedek Irén, Barabás Piroska, Szék. Keresztur, György Irénke, Hoffmann Erzszi áll. tanítónő, Héjja Ella, Héjja Irén, Katona Zsuzsika, Kelemen nővérek, Lendvay Juliska, Márkos Anna, Márkos Róza, Márkos Trézsiike, Keresztes Mariska, Nagy Irma Szék.-Keresztur, Oláh Gizella, Pala Mariska, Raffay Irma Ujszékely, Rigetti Irma, Rigetti Ella, Radler Mici, Siándru Marici, Sándor Ella Székelykeresztur, Sándor Ilonka Székelykeresztur, Simon Zsuzsa Martonos, Schmidt Erzsike, Szóva Ilonka, Takács Ilonka Erzsébetváros, Talaba Eliz és Rózsika Kőhalom.

Ezen kívül a székelykereszturi tanítóképző dalkarából 18 ifju, kiknek nevét nem sikerült megtudnom és számosan mások a polgári osztályból és a helybeli ev. luth. gymn. tanulói közül.

Helybeli unitárius hitsorsosok pedig még növendék gyermekeiket is magukkal hozták az estélyre. Estélyünk fényesen sikerült, a közbejött akadályok ellenére is, mert akadályok is merültek fel. Jelen akadály volt az, hogy a helybeli róm. kath. oltáregyesület később hozzákezdve ugyan, de éppen előző estére, február 2-ára rendezett egy hasonlóan tánccal egybekötött műsoros estélyt, a mi azon veszélylyel fenyegetett, hogy közönségünk egy, habár csekély, részét elvonja, mert közönségünk egy része ugyanazon elemekből kellett hogy kiteljék s nehéz két este egymásután mulatni. Továbbá az, hogy úgy a rendező-bizottság tagjainak egy része mint a közreműködők egy némelyike, közben beteg lett és gyöngélkedett. Például gyöngélkedő volt dr. Boros György dékán úr is és valóban áldozatot hozott az ügynek, hogy mégis szíves volt hívásunkra lefáradni. Rendező-bizottsági elnökünk Márkos András úr pedig — sajnálatunkra — még az estélyen sem jelenhetett meg, betegen feküdt. Hogy estélyünk mégis fényesen sikerült, az általában a rendezőség érdeme ugyan, mert minden kitelhetőt megtett arra, hogy a közönség részvételét megnyerje, de még külön is ki kell emeljem Ütő Sándor, Katona Sándor és Kénossy István atyánkfiaiak az érdemeit.

Ütő Sándoré volt ugyanis a fádalmakból az oroszlánrész, mert ő végezte a művezetői teendőket s ezenkívül közreműködött az estélyen is; nemkülönben Katona Sándor is nemcsak az estélyen működött közre, hanem Ütő Sándorral együtt fölrandultak Székelykereszturra és ott megnyerték a szereplők egy részét az estély számára s egyuttal propagandát csináltak az ottani közönség körében az estélyen való megjelenésre.

Kénossy István atyánkfia pedig a tőle megszokott finom, udvarias és előékeny modorban a helyi közönség verbuválása körül fejtett ki nagyfoku buzgalmat, de különben is minden szükséges teendőre kiterjedt a figyelme s mindenütt jelen volt a kellő időben útbaigazító tapintatos tanácsával, úgyszintén a vendégek fogadásánál.

Azonban tudósításom nem nyújtana hű képet az estélyről, ha nem emelném külön is ki, hogy mindezekon felül az általunk felkért és közreműködött szereplők, nevezetesen dr. Boros György dékán úr és Sándor Ella meg Jolánka kisasszonyok, úgyszintén a védnőkök Gálfi Kálmán főszolgabíró és Raffay Domokos esperes urak neve és egyénisége leginkább hozzájárult az estély sikeréhez, mert a közönséget főként ez vonzotta az estélyen való megjelenésre. A jelenvolt közönség oly jól mulatott, hogy a legnagyobb rész reggeli 6 óráig maradt együtt és táncolt s csak ekkor oszlott el, kellemes emlékeket víve magával s bizony maig is emlegetik, hogy mily kellemes estét töltöttek el ott.

Az anyagi eredmény ez: Bevétel volt 475 korona. Kiadás volt 391 kor. 91 fillér. Tiszta maradvány 173 kor. 9 fill. Felülfizettek: báró P. Horváth Kálmán, Felsőzsuk 20 korona. Raffay Domokos esperes Ujszékely 20 kor., Gálffy Kálmán köri gondnok, főszolgabíró 18 kor., Apáthy Péter főispán 8 kor., özv. Sántay Sándorné 10 kor., Imreh József főszolgabíró Nagyenyed 5 kor., Pap Mózes tanár 3 kor., dr. Baumgarten Károly, Gyárfás Málvina, Teutsch J. B., Péter János, Accipe Károly, X. Y. 3—3 kor., N. N. és Pulka Demeter 2 kor. 40 fill., Horváth László nyug. tanfelügyelő, Csutak Józsefné, Sochor József, Péterffy Gyula, Pathó Béla, Lőrinczy Lajos, Fejér Imre számvizsgáló, Deák Miklós unit. lelkész, Lőrinczi István, Szabó Károly, Botta Győző és Gürtesch Albertin 2—2 kor., Lang Ágoston 1 kor. 20 fill., Katona Ferencz, Szabó Mihály, N. N., Geiger János kjegyző, Birnbaum Géza kjegyző és Fülöp Mózes fővigyázó 1—1 kor., Kovács János fővigyázó 60 fillér, Alföldi István, Nagy János vigy. idsb. Lőrinczi Dénes, N. N. és Seiner Frank 40—40 fill., Sófalvi András és Szegedi János 20—20 fill. Fogadják egyenként hálás köszönetét a segesvári unitárius leányegyháznak úgy a közreműködők, mint a felülfizetők és védnőkök.

Különös köszönetünk illeti báró P. Horváth Kálmán főgondnok úr Öméltóságát, ki minden ily szent ügynél elsőül siet meghozni a maga áldozatát, úgy anyagiakban, mint buzdító és lelkesítő szavakban.

Segesvár, 1907. évi február 10-én.

Iklandi György Árpád.

Levél Angliából.*

A hosszú karácsonyi szünet első felét Londonban töltöttem. Amilyen szomorú volt a múlt évi ugyancsak ott, éppen olyan boldog mostani ünnepem. Örömet fokozza az, hogy az unitáriusok egyik mecénása meghívott Liverpoolba családja körébe, a szünidő második felére, Jones W. Károly hajógyáros a Manchester College pénztárosa. Innen az összeköttetés. Megsérteném szerénységét, ha előállnék azzal, hogy mi minden ő e kikötővárosban. Egyike azon nagylelkűeknek, kik életök és vagyonuk javarészét embertársaik fölsegítésére áldozzák.

Szombaton este érkeztem. Megíjedtem, látva a főúri fényt és életet a külsőben. És általában igazi unitárius egyszerűséget a lélekben.

* A múlt számból tárgyatmaz miatt maradt ki.

Szerk.

Mesébe illő az, amit e családi körben láttam. Az étkezés rövid imával kezdődik mindig, mi inkább a lelkesézek otthonában bevett szokás. Vasárnap vacsoránk különlegessége az, hogy magunk szolgáljuk egymást, mert a cselédeknek szabad napjuk van. Vacsora után zene és ének hangjai mellett — hová egy-egy magyar darab is belevegyült — beszélgetett vidáman a népes társaság. Eltávozás előtt a házigazda behívott az ebédlőbe mindnyájunkat. Az asztal mögött a székek sorba voltak rakva. Előadás vagy mi más lehet itt készülőben? Letelepedtünk. Villancsengő hangjára bejött az összes cselédnép. Helyet foglaltak ők is. Jones úr az asztalhoz ült. Két könyv volt előtte, egyik Biblia, másik imádságos könyv. A Bibliából egy alkalmi részt olvasott föl. Azután mindannyian térdre hullottunk s ráborulva a székre, elmélyedtünk lelkivilágunkban s emelkedtünk az ima szárnyain. A Miatyánknak főnhangon való elmondásával végeztünk. Végre barátságos búcsúztatás közben eloszlottunk.

E hálaadás a hét végén és erőmerítés a hét kezdetén minden vasárnap megismétlődik az éjjeli órákban.

E fönséges jelenet után hálószobámba siettem. Szótalan voltam. Elnyomtak gondolataim és érzelmeim. Nem gyújtottam világot. Sokáig állottam ott a kandalló előtt, belenézve annak lassan égő lángjaiba. Szempilláimra két könnycsepp száradt... Istenem! milyen boldogok azok, kik a Te nevedben kezdik és végzik el munkáikat!

Liverpool, 1907. január 7.

Raffay Károly.

Egy régi tanító leveléből.

Községünkben, általánosan szólva, visszaesést nem jelent-hetek, mert ha 3—4-en az örvény szélén állnak is, de vannak új embereink, a kik megvetett lábakkal törnek előre. Az erkölcsi és vallásos életre nézve pedig minden erőfeszítésünk mellett is hanyatlás mutatkozik. A K. Pál családján kívül a többiek a zsidó pálinkája nélkül megtikkadnának, s pedig a hol a pálinkát fogyasztják ott az erkölcstelenséget, vallástalanságot terjesztik.

Minden reggel templomozunk, minden vasárnap külömb meg külömb prédikációval áll elő S. tiszt. ur, s ő igazán jó pap, noha beszédei hosszúak, még is a sok törvényenkívüli házasság, a sok perpatvar, közönyösség, templomba nem járás, mind a valláserkölcsei élet hanyatlása jelei. Még vigaszt lelünk abban a tudatban, hogy sok helyen úgy sincs, mint nálunk.

A kik Amérikába mentek volt korábban, azokból 5—6 hazajött, a többi oda van, s vannak kik készülnek, hogy elmenjenek. Vannak 2—3-an a kik semmit sem küldtek szinte 2 év alatt.

Istenem mennyi oly marhája van Istennek, a melyik nem eszik szénát. A mint sorba vettük teendőinket s számítjuk, hogy egyik-másik községben, kik a D. F. Egyletnek tagjai, kitűnt, hogy papok s tanítók vannak, a kik még ma is kivonják magukat az egyletből, s még a közebéden sem jelennek meg.*

A Dávid Ferencz Egyletből.

A Dávid Ferencz-Egylet évi felolvasásainak idei sorozatát február hó 24-én kezdette meg igen kedvező előjelekkel. Felolvasott dr. Kiss Ernő főgimn. tanár »Dávid Ferencz, mint szónok« címen. A felolvasó nagy tudással és széles látókörű tanulmánynyal gazdagította a Dávid Ferencz kultuszt. Szépen, érzéssel szavalt Jördén Jolán polgáriskolai tanítónő, melyet a közönség hálásan megtapsolt. A papnövendékek dalárdája is sikeresen működött. Iszlai tanár úr vezetése alatt 2 szép énekkel. Kozma Ferencz alelnök úr nagyon gondos, áttekintő, gyönyörű beszéddel nyitotta meg és zárta be a gyűlést.

B. p.

I R O D A L O M.

Dávid Ferenc. Irta Kanyaró Ferenc. Külön füzetben is megjelent Kanyaró Ferencnek Dávid Ferencről, a Ker. Magvetőből már ismert nagy munkája. A szerző e művében is erős unitáriusnak, Dávid Ferenc rajongó hívének bizonyul. A nagy szorgalommal és tudással megírt mű kiterjed Dávid Ferenc korának és kortársainak ismertetésére, valamint nagy vallásalapítónk életét és működését ferde világításban tárgyaló irodalomra is.

Unitárius szöszék. II. kötet. Az unitárius lelkészskör megbízásából szerkesztik: Deák Miklós, Vári Albert és Balázs András. Nagyon tartalmas füzet, mely negyedévenként fog megjelenni. Célja az, hogy az összes lelkészek mánkasságának tükre legyen, valamint, hogy az egyházunkba belépődzott idegen szellemet kiküszöbölje. A jelen számban a következő dolgozatok jelentek meg: Szüntelen imátkozzatok (Ürmösi Károly). A templom külső és belső ékességei (Sándor Géza). A lelkészi szolgálat ékességei (Nagy Béla). Jézus és a farizeusok (Vári Albert). A mi husvétünk (Böloni Vilmos). Az örökélet hitének biztatásai és intései (Ürmösi Károly). A lelkész és a hivek (Fazekas Lajos). Az unitár. ember jogai és kötelességei (V. A.). Téli vasárnap (Gál József). Március 15-én (Badóci Sándor).

Boér Jenő: Az ember. Minden ízében érdekes munka, mely gondolkozó és nemes lelkületű szerzőre vall. A szerző az embert, amelyennek lennie kell, akarja fölépíteni. Szerinte a társadalom s ennek tagja, az ember, céljától nagyon messzi esett s azért ujjá kell alkotni mind a társadalmat, mind az embert. Erdeme, hogy az ember eszményének eléréséhez a vallást feltétlenül szükségesnek tartja. Még pedig nem a vasárnapi félvallásosságot, hanem a tiszta benső hitet, mely az Istenszeretetet mindent felülmúló erejében nyilvánul. Ki kel különösen a dogmák és a személyes Istenhit ellen is.

* Nincs tudomásunk arról, hogy valamelyik papunk kivonta volna magát a Dávid Ferencz Egyletből, tanító is kevés lehet, s még azoknak sem késő megtérni. Minden ujév alkalmat nyújt. A jelen számban foglaltak szépen igazolják, hogy a D. F. E. működése nem kisrendű munka. Szerk.

Ezt az utóbbit elhagyhatta volna, de ebben is sok igazság rejlik s különösen a társadalomról s az ember mivoltáról oly magvas gondolatokat hoz felszínre, melyek a legnagyobb érdeklődést biztosítanak a mű számára. B. p.

Bartha Miklós emlékezete. A székely tehetségnek, a munkás erőnek, a szellemi nagyságnak gyönyörű példányképe Bartha Miklós, Rugonfalva szülöttje 1905. októberében váratlanul elhunyt, de még ma is visszajárk mindazok a kik ismerték. A kik írásait olvasták és azokból ismerték, úgy érezték magokat mint a ki nehéz betegség után egy tavaszi napon kiment a kert fái közé a nap fényét és meleget élvezni, s rövid félóra múltával elfedi előle a napot a sötét, hideg felhő. Búsan tér szobájába, s reménytelenül várja, várja, mikor lesz még egyszer állandó szép nap. Bartha Miklós olyan volt a magyar hirlapirodalom nagy mezején, mint a fénylő és melegítő nap, a mely midőn delelője felé közeleg már perzsel, éget és ől is. de azért mindig nagy, mindig bámulást, gyakran félelmet s állandóan tiszteletet parancsol. A Bartha Miklós emlékezete nem elenyésző, hanem növekedő, mint az új Magyarország, melynek egyik megteremtője volt. Nagyszerű szerepét az EMKE-ben Csernátóni Gyula kir. tanfelügyelő rögzítette meg baráti szeretettel és hűséggel. Az EMKE adta ki a kitűnő beszédet, melyet mindenki magyaroknak olvasni kellene, hogy ne feledje, mit köszönhet e haza a korán elhunyt nagy székelynek.

b. gy.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az egylet pénztárába f. évi jan. 24-től febr. 22-ig rendes tagsági díjat fizettek: Szabó Mihály, Kun Pál Kolozsvár 907-re, Farkas Viktor Dés 903—906-ra, Nagy József Harasztos 905—907-re, Dézsi Dénes Választut, Csiky Károly Kolozsvár. Kádár József Des, Dézsi Mihályné Nagyajta 907-re, Gábor Albertné Székelyudvarhely 905 907-re, Tana Sámuel Nagybecserek 907-re, dr. Kozma Endre Brassó 905—906-ra, Szentmarjay Dezső, Szentmarjay Dezsőné Budapest, özv. Benédi Sándorné Sunenfalva, Zoltán Albert, Fekete Dénes, Biró Andrásné Kolozsvár 907-re.

Előfizetői díjat fizettek: Sándor Mózes Székelyudvarhely, Geréb Ádám Kraszna, ifj. Szenássy Ferencné Dés, Kántor Jozsefné Rekető, Klobucar Viktor Budapest 907-re, Stolz Adolf Nagykikinda 904 906-ra, Boér Gergely Kolozsvár 905—906-ra, Székely Ferenc Egeres 907—908-ra, Szinte Ferenc Brassó, Domokos Árpád Tamási, dr. Jancsó Öönné Marosujvár Ferenczy Mari Kolozsvár, Péch Aladárné Budapest, 907-re, Szabó Lajosné Brassó 906-ra, Simó Ferenc Budapest, Gál Sándorné Kide, Ferencz Gyula Gyalu 907-re.

Alapító tagsági díjat fizetett Gyöngyössy Béláné Kolozsvár.

A háromszékköri fiókegylet pénztárába fizettek: Török Sándor Brassó 906-ra, Varga András Bita 906—9 7-re, Benkő Árpád Arkos 903—9 5-re, Barabás Sándor 905 906-ra, özv. Bonca Györgyné Sepsi körös-patak, Bedő Lajos Kálnok 906-ra, Útő Lajos Arkos 901—905-re, Simón László Sepsiszentgyörgy, Kádár Sándor Sepsikörös-patak, Gönci Imre Sepsiszentkirály 906-ra, id. Péterfi Sándor Nagyajta 901—905-ra, Péterfi Lőrinc 905-re, Lőfi Gyula Sepsiszentgyörgy, Kisgyörgy Tamás Bölcs, özv. Göncz Mihályné Arkos 906-ra, Göncz Mihály Laborfalva 907-re, Tana János Bölön 900—9 2, 905—906-ra, Unitárius Egyházközség Kőkös 904 905 re, Lőfi Ödön Bölön 9 6-ra, Unitárius Egyházközség Bölön 903—9 6-ra, Hossú Ferenc Kálnok 904 9 6-ra, Szentiványi Miklós Sepsiszentgyörgy, Albert Lőrinc Bölön 906-ra, Unitárius Egyházközség Kálnok 902—9 6-ra, Ver ss György, Benedek Lajos Brassó 9 4—9 6-ra, Kövendi Mihály 906 ra, Rapolti Sándor 9 5—9 6-ra, József Lajos, József Lajosné, Szatmári József, Bedő Imre Sepsiszentgyörgy, Csizsér Béla

Eresztevény, Toók Balázs Sepsiszentgyörgy 906-ra, Berde Ferenc Laborfalva, Ördög Ferenc Árkos, Bölöni Vilmosné Sepsí körös-patak, Kiss Elemér Sepsiszentgyörgy 905—906-ra, Marosi Ferenc, Székely Elek, Szász Béláné, özv. Útő Benjáminné, Útő András Sepsiszentgyörgy 906-ra, Szabó György Árkos 905—906-ra, Barabás Ferenc 906-ra.

Az *aranyostordaköri* fiókegylet pénztárába fizettek: Fekete Ferenc, dr. Pálffy Gyula, Unitárius Egyházközség, Unitárius Gimnázium, Albert János, Törös János Torda 907-re, Nagy Dénes Alsójár 906—907-re, Fülöp Mózes Szentmihályfalva, Pálfi János Csegez, Varga Dénes Torda 907-re, Székely László 906-ra, ifj. Bardóc Ferenc, Nagy Balázs Torda 907-re, Bartha János, id. Balogh György, Cupor Ferenc, Király István, Kelemen Istók, Lázár Miklós, Székely János, Vernes Ferenc, Vernes József Torockó 906-ra, Borbély Péter, Botár János, Botár István, Botár János ig. Cséa János, Kriza István, Kriza Sára 907-re.

A *kereszturköri* fiókegylet pénztárába fizettek: Kozma Miklós Fiátfalva, Kökösi Mihály Tordátfalva, Ekárt Andor Csehétfalva 907-re, Sándor Áron Kadács 906-ra, József János Firtosváralva 905-re, Miklós György Szentmihály 901—905-re, D. F. E. fiók Csehétfalva 900—903-ra.

Az U. K. céljaira ajándékozott K. F. 5 K. az egylet perselyébe a Kolozsvári Koronabank Részvénytársaság 25 K. Gábor Albertné Székelyudvarhely 30 f., Boér Gergely Kolozsvár 20 f. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1907. február 22-én.

Gálfi Lőrinc, pénztárnok.

Az **erkölcsi szabályok** iránt máris mutatkozott érdeklődés. Péterfy Áron igazgató-tanító ur Homorod-almásra megrendelt 150 példányt, ha darabja 2 fillér. Más is bátran rendelhet mert 2 fillérért adjuk, de egy csomagban legalább 50 darabot meg kell rendelni, mert nemcsak kis gyermekeknek, hanem nagyoknak is meg kell tanítani. A *konfirmáló* gyermekek, a vasárnapi iskolások mind ellátandók. A Dávid Ferenc Egylet csakis a postai költségekért kér 2 fillért. A megrendelők megkönnyítik a kezelést ha a pénzt posta útványon előre beküldik s a rendelést a szelvényre írják.

Lelkész afiainak a téli számokat megküldöttük 10. pld.-ban ha többet nem rendeltek. Csak három helyről kaptunk visszaútalást, de ez is elfogadható magyarázattal. Így hát a kis lap 1200 háznál teljesítette a téli missiót. Reméljük, hogy a mostani számnak fognak örvendeni, mind az apák mind az anyák. A mi igyekezetünk meg van a jóra, s az áldást várjuk hűveinkre.

Panaszt kaptunk egy pár olvasónktól, mert felszólítás érkezett hozzuk hátralék fizetése miatt. Nagyon kérjük ne illessenek váddal, mert a Dávid Ferenc Egylet tagdijai 13 pénztárba folynak be s a felhívást ezuttal nem a pénztárnokok, hanem a kiadóhivatal küldötte meg. Tévedés könnyen fordulhat elő, mert p. o. a budapesti tagok díja egy tömegben, nevek említése nélkül foly be. A felhívás olyan udvarias volt, hogy mindenki láthatta, hogy mi nem a végrehajtott szigorú szerepét teljesítettük. Türelmet és elnézést kérünk mindenkitől. Vannak még sokan a kiknek küldenünk kell, ha hátralékaikat el nem intézik. Talán az új év új kedvet ad a fizetésre. Ezt kérjük.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Püspökünk iránt a hívek között sokképen és nagyon szépen nyilatkozott meg a szeretet, betegsége alatt. Fölgyógyulása örömet okozott mindenfelé s tettekre buzdította a híveket, mint ezt az alábbi adatok igazolják:

Fekete Gábor, kir. táblai elnök úr és neje Balogh Anna öméltságaik szerett püspökünknek mult évi súlyos betegségből történt felgyógyulása emlékére még az új év alkalmából Katinka leányuk, Almay Sándorné önnagysága

által készített gyönyörű úrvacsorái kehelytakarót ajánlottak fel a püspök úr által kijelölendő templom számára. Ezt a szép kehelytakarót a püspök úr a kolozsvári egyházközségünk temploma számára küldötte el, amelynek urasztali készletei ez által úgy az igen szép kehelytakarót, mint az ahhoz kötött emléket tekintve, nagyon becses darab-bal szaporodtak. — *Dereky Gyuláné* báró Györffy Róza ömeltósága ugyan-csak felgyógyulása emlékére egy igen szép festményvel lepte meg a napokban szeretett püspökünket.

Dr. Barabás József orvostudort és fiatal hitrokonunkat, aki úgy a gyakorlati gyógyászat, mint a szakirodalom terén szép nevet vívott ki magának, a napokban a fejrtemplomi kórház igazgató főorvosává választották. Kiténtetése alkalmából melegen üdvözljük.

Szentannai Samu képezdei tanárt a vallás és közokt. miniszter Székelykeresztről áthelyezte Kiskunfélegyházra. Bár előléptetésnek tekintik, a székelykeresztiariak mégis sajnálják, hogy Szentannai körükből távozik, mivel kedves, megnyerő modorával és kiváló szaktudásával sok hasznos szolgálatot tett. Mi a múlt egyházi Főtanácson örömmel tapasztaltuk a közügyek iránti érdeklődését. Reméljük, hogy ezután sem fogja megvonni figyelmét egyházunktól.

Sebess Pál a budapesti unitárius egyház gondnoka, m. kir. posta és táviráda főigazgató, 1848/49. évi nyug. honvéd, elhunyt febr. 7-én 75 éves korában. Nemesszívű, munkás férfi, kedves családfő és kiválóan jó ember és hű barát volt hosszú életében, melyet közelebből méltatni fogunk tüzetesebben. Csöndes pihenést a halottnak s vigasztalást a családnak

Sándor Gergely abásfalvi unitárius lelkész rövid szenvedés után elhunyt febr. 17-én. Terjedelmes család gyászolja.

Marosi Lajos vadadi kántortanító elhunyt 9 évi hű szolgálat után február 1-én.

Elhunytak. Nagy György meghalt. Kolozsvár városban nevezetes ember volt, mint sok éven át a nemzeti szín-

ház tagja s azután mint tisztasági felügyelője. A székely emberek főpártfogójukat, az unitárius egyház igazán buzgó hívét, a D. F. E. olyan tagját vesztette el benne, a kinek nagy büszkesége telt abban, hogy az új évben legelső legyen a tagsági díj befizetésével. — *Ptacsik Mária* a Perédi György hírlapíró édes anyja hosszas szenvedés után febr. 24-én.

Jó alkalom kínálkozik a jó szívű uraknak és nőknek, hogy egyházközségük tanulóit ellássák egész életre szóló hasznos kis könyvekkel: *a konfirmációi emlékr. drbja 12 fillér, az Erkölcsei szabályok 50 drb 1 kor.*

Hirek. Udvarhelymegyében Székelykereszten, Siménfalván és Kobátfalván faragó tanfolyamot rendezett a földmívelési miniszter. A kobátfalviról a Sz. U. 12 székely ifjú nevét sorolja föl, akik saját fájokból, saját házi szükségekre gazdasági szerszámokat készítették. Mi is dicsérrelt írjuk ide e jó-ravaló ifjak nevét: Deák Domokos, Deák Sándor, István Mózes, Inczei Ferenc, Kozma Elek, Ozsvát József, Pap József, Nagy Lajos, Szász András, Pap János, Szász Dániel, Buda Imre. Reméljük, hogy a többi községek is kérni fogják magukhoz a tanítómestert, mert nemcsak szegény, de nagy kár is volna tudatlannak maradni éppen abban a minek mindennap hasznát látjuk. — Szegényen biz' a hogy a lopatkolás megtanulására nem akadt 25 ifjú ember s e miatt Udvarhelyt nem taníthatták. Igaza van a Sz. U.-nak, hogy a vezetőkn is múlt, mert nem adtak felvilágosítást

Szíves kérés. Lapunk olvasóit tisztelettel kérjük szíveskedjenek szerkesztőségünkhez, vagy az unitárius titkári hivatalhoz Kolozsvára beküldeni az *Unitárius Egyház Főtanácsának 1901. évről kiadott jegyzőkönyvét*, ha azt nélkülözhetik.

Szerkesztői üzenetek. K. Gy. Sopron. Nagy eredmény, ha valaki oly fiatal korában belátja, hogy az iskola titka: *a nevelé tanítás.* Csak folytassa munkáját, mert a siker nem fog elmaradni. Köszönöm érdekes leveleit s bocsásson meg, hogy csak itt válaszolok. Az imakönyv és a többi is elment.

Polgárdii egyházközség kellemes és kedves tárgysorsjátékkal összekötött táncmulatságot rendezett. Érdekes és becses dolgokat adtak a sorsjátékra: Császár Jánosné, Császár Józsefné, Vargyasné Császár Erzsébet, Szabó Istvánné, Danká Józsefné, Varga Józsefné, Maróthy Gyuláné úrnők, Bódry Juliska és Lidike, Szücs Lidike (Velence), Poszler Marcsa, Rómer Juliska (Kolozsvar), Albert Lina, Takács Lina (Pápesz), Németh Ilonka, Vidi Mariska, Reich Giruska, Berky Erzsébet, Szabó Ilonka urleányok és Kiss Károly, Asztalos Ferenc urak. Összesen mintegy 50 darab tárgyak.

A táncmulatság alkalmával fölülfizettek: Fischer Mátyás 10 kor, Müllner Mihály 4 kor, Csizmadia Imre 4 kor, Kökössy Mihály 3 kor, Asztalos Ferenc, Domokos Árpád, Decsi Károly, Lackovics Béla, Ludvig Samuel, dr. Radnai Samuel, Szücs Lidike 2–2 kor, Beke Antal, Csigó Jenő, Stamzer Mór, Kreiner Sándor, K. Kovács Dániel, Molnár István, Takács János, Reich Simonné 1–1 kor, Kiss Károly 7 kor, és Berky Ferenc 3 koronát.

Nyilvános nyugtázás. Recsenyén a közbirtokosság megértvén, hogy a helybeli régi papiház sem a célszerűség, sem az egészség követelményeinek, sem pedig egy lelkesítő család legserényebb igényeinek meg nem felel, a múlt év nyarán a lelkes egyszerű felhívására egyhangúlag meghatározta, hogy egy alkalmas papiház építésében az egyházközségnek segítséget nyújt s az ugar határában levő kaszállók termésének fele részét 3 éven keresztül papiház-alap javára ajándékozza. Ezen határozat alapján nevezett célra, a múlt évi termés árából 120 K. 53 fillér jutott. A szalmáskepe izetők szintén e célra önkényt adakoztak 5 5 kévét, amiknek árából, a lelkes ajándékával együtt, 20 kor. folyt be. A helybeli ifjúság követve a jó példát, szintén e célra ajándékozta a télen rendezett táncmulatság tiszta jövedelmét, melynek gyarapításához, a beléptidíjak váltásakor felülfizetéseikkel hozzájárultak: Orbán Sándor és Fekete József 40 40 fill. Ürmösi Jenő tanító 1 kor. 60 fill., Ráduly J., Bérés M. Dáné

20–02 fill., Kovács M. 1 kor. 20 fill., Török I. 60 fill., Gál J. lelkes és özv. Sándor Gy.-né urnő 2–2 koronával, ami a jegyek rendes árával együtt 12 kor. 58 fillért teszen. Midőn ezen adományokat e helyen is nyugtázni kedves kötelességünknek ismerjük, egy szersmind kívánjuk, hogy a gondviselő Isten tartsa meg továbbra is polg. e egyházközségünk tagjai között a jelenleg meglevő szép egyetértést, összhangot s szíveikben azt az őszinte érdeklődést, buzgóságot, mely a közügyekért áldozni is kész Recsenyén, 1907. febr. 17-én. *Bombér András* gondnok, *Gál József* lelkes.

Nyilvános nyugtázás. A kolozsi egyházközség régi, hátuljátszó orgonáját kijavította és előljátszóvá alakította át. Az átalakítás és javítás 720 kor.-ba került. Ez összegből 353 kor.-t a hívek adtak össze és pedig: Id. Kozma Pál 21, Kovács József énekvezér 20, Kozma József 20, Darkó Lajos (Kolozsbor) 20, id. Kovács Pál 10, Kun Sándor Bálinté 10, Pilbár István 10, legifj. Kun József 10, ifj. Kozma Pál 10, Kozma Józsefné 10, Kutas Dani 10, id. Kovács Mihály 10, Székely Mihály 10, Csete Imre 10, ifj. Kun József 10, Csete Pál 10, Pilbár György 10, Székely László 10, Murányi Farkas Sándor (Bpest) 10, Tóth Albert (Felsőzsuk 10, Kun Sándor József 10, Kun György 6, Kun János Jánosé 5, Fazakas István 5, ifj. Kovács Mihály 5, Csete Pálné 5, Csete Imréné 5, Kun János Gergelyé 5, Kun Gergely 5, Kun Ádám 5, Kun István 5, Budai Endre 5, Kun Pál 5, Deák Imre, Cerjér 5, ifj. Farkas Ferencné 3, Székely Mihályné 3, özv. Kun Ádámné 3, Fazakas János 3, Kovács János 2, id. Bódi Istvánné 2, özv. Deák Istvánné 2, Pilbár Györgyné 2, Kovács József Józsefné 2, Kun Ádámné 2, Kerekes Sándor 2, Kun Mihály 2, Kun Pál (Kolozsvar) 2, Péter András 2, Szabó Ferenc ev. ref. 2, Jakab Mihály 1, özv. Tatár Mihályné 1, Dezső István 1, özv. Kerekes Sándorné 1 koronát. Fogadják a nemes szívű adakozók e helyen is, az egyházközség nevében, hálás köszönetünket. Kolozs, 1907. február hó 15-én *Bíró Elek* lelkes, elnök. *Kovács József* jegyző. ifj. *Kozma Pál* gondnok.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára :
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

Husvét ünnepén.

Kedves atyámfiai, s ti mindnyájan, akik a mi sionunknak örökösei vagytok, közeleg a nagy ünnep s ime már itt is vagy, jöjjetek és menjünk föl az Urnak, a mi Istenünknek házába. Öröndetes híreket fogtok hallani, mert a mi gondviselő édes Atyánk elküldé az ő követét, hogy mindenek tudnák meg tőle, hogy nagy dolgokat végezett az ő bölcsessége érettünk, irántunk való nagy szeretetéből. Elvégezte, hogy többé nem fogja engedni hogy az ellenség uralkodjék mi rajtunk, hanem szabaddá, urrá és boldoggá teszen minket házunkban, hazánkban, fölkelésünkben és lefekvésünkben, munkánkban és imádásunkban.

Jelt adott nekünk, hogy a kinek szeme van lássa meg, s ime ez a jel, hogy a lélek, amely eddig el volt temetve testünk gyarlóságainak romjai közé, föltámad és világító fényénél meglátjuk, hogy erősebb az élet a halálnál, a jó a rosznál, a szeretet a gyűlöletnél, a békesség a háborúnál, a munkálkodás a tétlenségnél.

Ha volna közöttünk valaki, aki ezt a nagy igazságot nem venné észre saját magában, ha valaki nem tudná egyhamar elhatározni, hogy ő ezentul nem fog tanácskozni a testtel, hanem a lélekkel, az vegye eszébe a husvéti ünnep emlékével följululó nagy igazságot és értse meg,

hogy a mi nagy mesterünk Jézus egész életében azt mívelte, mert ő a léleknek, a lélek szerint élt és lelke erejével teremtett az egész emberiség javára új eget, melyben csak a szerető édes atya lakozik és nem a haragos és bosszuálló Isten, új földet, a melyen csak boldogság ígérkezik mindenkinek, aki megtér és az égi atya akarata szerint él. Értse meg és ne feledje közülünk senki, hogy Jézust halálra juttatták azok, akik azt hitték, hogy az embernek csak testi élete van, de miután lelkét meg nem ölhették, nem szűnt meg nagy és felséges munkája, hanem még másokba is új lelket lehelt.

Erre az új lélekre van szükségünk mindnyájunknak, hogy nagy és szép dolgokat mívelhessünk. A lélek megelevenít, a lélek megnöveli hitünk erejét, visszaadja bizalmunkat, meggyőző afelől, hogy a munkás méltó az ő jutalmára, s az igazságos és szorgalmas embert soha sem szégyenítette meg a szegénység, hanem kísérté egész életén át a boldogság és megelégedés.

Ez amaz örömdetes hír, amelyet az Ur házában hallunk: hogy számunkra boldogság ígérkezik ebben az életben, ha lelkünk fölül emelkedik a testen és bölcs előrelátással vezeti azt.

Jöjjetek, örvendezzünk örömünkben lélekben és hirdessünk dicséretet a mi igaz Istenünknek.

Boros György.

A pirostojás.

A Jézus születése, élete és halálának körülményeihez igen sok és sokféle mythos, legenda és tradíció fűződik, melyeket a kereszténység nagy családjának tagjai híven megőriztek, ápoltak, gondoztak s különféle szokásokban fentartottak és ezek, mint hagyományok szállanak tovább nemzedékről nemzedékre. Nem akarok a Jézus megváltói működéséről és tanításairól szólni, melyek a kereszténység dogmáját képezik és a vallásgyakorlat irányelveit megállapították, hanem csak egy pár olyan népszokásról, a mely szorosan véve nem tartozik sem a dogmához, sem a vallásos szertartásokhoz, melynek szükséges voltát, fen-

tartását, a papok nem tanítják, nem kívánják, de a keresztény népek önként hódolnak neki, minden külső kényszer nélkül, mint olyannak, a mi a Jézusra emlékeztet. Ilyenek Karácsonkor a karácsonfa, (de erről majd máskor, alkalmyszerűleg szólok) ilyen Husvétkor a husvét bárány, husvét kalács, sonka, a husvét öntözés és a pirostojás.

A szárnyas állatok fajfentartásának és tenyészeti szaporodásának gömbölyű kis tárháza, a tojás életerőt és az ébredező élet fentartására szükséges tápláló anyagot rejt magában. Jelképileg tehát az új életrekelést, a feltámadást akarja kifejezni. A mint a tojásból, a benne levő életerő folytán kedvező körülmények közt új élet keletkezik, — úgy támadt fel Jézus is a sírjából halhatatlan lelkének erejénél fogva. A husvét pirostojás tehát a feltámadás jelképe. De miért piros? Azért mert a piros szín az örömet fejezi ki, — vagyis örvendatosan emlékezünk a Jézus feltámadására. Ez volna az értelme és magyarázata, általában, a pirostojásnak.

De a magyar *piros* kifejezés még további kutatásra indít; miért piros? Mindig csak piros, következetesen, pedig a magyar nyelvben ezen szín megjelölésére több synonym (hasonértelmű) kifejezés van: vörös, veres, a bordóról, mint nem magyar kifejezésről nem is szólva, a mi pedig szintén sötét vöröset jelent. Sok vidéken megfordultam az országban, de soha sehol nem hallottam vöröstojásnak, vagy verestojásnak említeni. Pedig a Köcskeméti és Szögedi szójárás bizonyára inkább vöröstojásnak mondaná, ha nem volna olyan nyelvérzéki tilalom, mi ezt meg nem engedi és így ott is csak pirostojásnak mondják.

«Hős vértől *pirosult* gyásztér, sóhajtvá köszöntelek.» (Kisfaludy K. Mohács.)

«*Piros vérem* hullásáért minden nemzettségét.» (Arany J. Zách Klára.)

«*Piros vér* hull a mentére, ne bánd csak az orrom vére.» (Gyulai. Hadnagy uram.)

Ezen mondatokban megtaláljuk azt a bizonyító erejű vonatkozást, a mikor — a magyar nyelv szellemében — egyedül csak a *piros* jelző használata jogosult, t. i. a *vére* vonatkozólag. A vér magyar nyelven sem nem vörös, sem nem veres, hanem csak piros. Így következtetés útján merem állítani, hogy a husvét tojásnak *piros* színe a Jézusnak kiontott piros vérére ábrázolja. E szerint a pirostojás kétféleként vonatkozik a Jézusra t. i. a piros színe és természeti tulajdonsága által.

Ezzel szoros kapcsolatban áll a husvét öntözés.

Mikor Jézust elítéltetése után vitték a vesztőhelyre, a hagyományok és az evangelisták följegyzése szerint igen nagy

tömegben gyűltek össze a népek, különösen nők, a kik sajnálták, sírátták őt. Ekkor mondta nekik Jézus szomorú vigasztalásúl: Jeruzsálem leányai, ne engemet sírassatok, hanem magatokat és gyermekeiteket. A tömeg mindig nagyobb lett s fenyegető állást foglalt. A katonák szét akarták oszlatni, de nem sikerült. Vízet hoztak vedrekben, dézsákban és azzal kezdték öntözni a nők távozni nem akaró tömegét; így sikerült őket eltávolítani. Az öntözés szokása tehát ezen hagyományra vihető vissza. A történelmi hűség érdekében inkább nagypénteken volna ideje; de mivel a pirostojással összefüggésben áll, húsvétkor gyakorolják.

A fiatal emberek húsvét másodnapján elmennek a lányos házhoz és megöntözik a leányokat, — távozzatok a vesztőhelyről. A lányok pedig megkinálják őket húsvéti sajátsütötte kalácscsal, megajándékozzák pirostojással, — a vesztőhely elvesztette jelentőségét, Jézus feltámadott, az élet diadalmaskodott a halál felett.

A húsvéti öntözés dúrva elfajulása az, midőn faluhelyen a legények egy-egy leányt megfogva a kuthoz visznek és veder számra öntik rá a hideg vizet, a minek életveszélyes betegség lehet a következménye. Józan eszű, értelmes embernek ilyesmit nem szabad tenni, — mert hiszen a húsvéti öntözés is csak jelképes dolog, mint a keresztelezés. Jézus korában a keresztelezés úgy történt, hogy a keresztelendőt egészen belemerítették a vízbe, — ma azonban a pap jelképezés végett csak egy pár cseppet önt a megkeresztelendő fejére.

A modern felfogás a húsvéti öntözésnek más allegorikus jelentőséget is tulajdonít. A lányok virágok, a kiket azért kell megöntözni, húsvét másod napján, hogy el ne hervadjanak, hanem viruljanak és illatozzanak a Jézus által tanított erényekben. Az öntözés is rozsavízzel, vagy más illatos vízzel történik. A lányok pedig azt akarják jelezni a pirostojás ajándékozásával, hogy azok az erények náluk is életre keltek.

Sem az öntözésnek, sem a pirostojásnak nincsen felekezeti jellege, valamennyi keresztény felekezet hiveinél, katolikusnál, lutheranusnál, kalvinistánál és unitáriusnál egyformán gyakorlatban vannak, mint a Jézusra emlékeztető kegyeletes tradíció.

Faluvégi Áron.

Levél székely atyámfiához.

Kedves és szeretett atyámfiak! Soraimat egyenesen kigyelmetekhez intézem, mert kezökből panaszos írást kaptam. Más-különbben is jól esik a lelkemnek, ha székely atyámfiaival együtt lehetek, bár így gondolatban. Mert hidjék el nekem, hogy nem-

csak közbeszéd, vagy szokás okáért mondtam levelem elején, hogy »Kedves és szeretett atyámfiai«, hanem azért, mert így is érzem. A fűrjnek s a pacsirtának van-e kedvesebb helye a világon, a búzakalászos mezőnél, van-e jobb barátjok testvéreiknél, társaiknál? Ugy-e, hogy amikor a kaszás fölriasztja őket fészkükről, együtt repülnek, egy helyre csapnak le, egymás mellett bújnak el a fűben. Ha szét úzik egymástól, sírva búgnak, kiáltoznak, amíg ismét egymásra találhatnak.

Ez mind azért van, mert kedvesek egymásnak, mert szeretik és féltik egymást.

Ha mondanám sem volna szabad elhinniök kedves székely atyámfiainak, hogy nem szeretem őket, mert láthatják s tapasztalhatják, hogy az ellenkezőjét cselekszem. Nem is szólok egyébről, hanem csak az Unitárius Közlönyről, amelyet én székely atyámfiaimnak készítek már husz év óta minden hónapban.

Meg kell mondanom, hogy sok jó órát, sok kedves napot szerzett nekem ez a munka. Mert hát amit szeretettel véghezvük, az mindig jót tesz nekünk. Fölvidámitja lelkünket, erősíti munkakedvünket.

A szerkesztő örömei közé tartozik, hogy a lap olvasói gyakran fölkeresik levelökkel, bebizonyítják, hogy a szerkesztő, vagyis, az író, állandó szellemi összeköttetésben vannak.

Vannak a szerkesztőnek bántódásai és bánatai is. Legtöbb bántódás onnan származik, hogy az olvasók nem úgy értelmezik az írást, ahogy az író érti és gondolja.

Közelebbről hasonló baj történt, egy nagyon rövid közlemény miatt, melyet az Unitárius Közlöny 3-ik számában adtam ki. Éppen székely atyámfiatól jöttek a panaszos levelek. Ezek indítottak ezen levelem írására. Nagyon jól esnék lelkemnek, ha soraimat minden községünkben, minden székely ember elolvasná, mert akkor talán megértenők egymást s még némi csekély haszon is származnék belőle. Vegyük rendre:

Az Unitárius Közlöny cikke.

»Egy régi tanító leveléből« van kiszakítva. A tanító úr nem szánta ujságba. Egy jó barátjának írta barátilag. Mihelyt valami nincsen a világ elébe szánva, mindjárt kevesebb gondot fordítunk rá. Én a levelet véletlenül megláttam s ezt a néhány sort kiírtam és közöltem. Miért? Könnyű átlátni. Azért, mert jó hírt közöl. Ebben a felbomlott világban nagy dolog, ha egy községben »visszaesés nincs« s ha »vannak új emberek, akik megvetett lábbal törnek előre«. Ez nem rossz, hanem jó hír egy községről.

Van benne szomorító hír is: a vallásos és erkölcsi életben

hanyotlás mutatkozik, mert a pálinkát, egy családot kivéve, mind fogyasztják, sok a törvényenkívüli házasság, a perpatvar, a közönyösség, a templomba nem járás, tehát a valláserkölcsei életben a hanyatlás jelei mutatkoznak, »ámbár sok helyen még úgy sincs«.

Szó van az Amerikába menőkről s itt a hazafias érzés erős hangon tör ki azok ellen, akik Amerikába mentek és készülnek. Ezen ne csodálkozzék senki, mert nekem is, másnak is, de annak, aki fiainak és leányainak nézheti az egész község ifjabb embereit, joga van elkeseredni, joga van haragosan szólni, mert látja, hogy vesztőkre törnek.

Az amerikai veszedelem.

Én már sokszor megírtam ebben a lapban, hogy vesztére tör az a munkás ember, aki elhagyja hazáját s Amerikába megy szerencsét próbálni. Mert atyámfiái, nem egyéb ez szerencsevadászásnál.

Aki Amerikába készül, még merészebben lutrizik, mint a vadász. Nem végezi rendes dolgát. Hátra marad. Eltölti az időt, tehát kárt vall. Nem lő vadat, sem madarat, tehát csalódik. De végül is ő egy-két nappal beéri s legfennebb kisebb bajok érik.

Nem így az, aki Amerikába készül. Ez, hogy utiköltséget szerezzen, vagy adósságot csinál, vagy eladja a fölkelhetőségeit: az állatokat, a megtakarított gabonát, még a földjét is, s azzal indul a bizonytalanság tengere felé. Némelyek boldogulnak, de 100 közül egfennebb egy. Ezek szereznek egy kis pénzt s annak nagyobb részét hazaküldik, de azt nem írják meg, hogy megvonják a szájuktól az ételt, az italt és legalább is háromszor annyit dolgoznak, mint itthon dolgoztak.

Hidjék meg atyámfiái, hogy az Oceánon túl sem fonják kolbászból a kertet, nem adják ingyen a pénzt.

S még egyet gondoljanak meg. Az Amerikába vetődött ember kénytelen megfogni a legterhesebb, legveszélyesebb és legrútább munkát is, mert különben éhen pusztul s a mellett akárhogy szerette itthon, ott megvonja a szájától a pálinkát.

Hát bizony az a tanító úr is, éppen mint én, elkeseredik bánatában, hogy a jó székely atyafiak nem értik meg az élet szent parancsait: *élj mértékletesen és dolgozz szorgalmasan*. Ezért nem kell haragudni, ezt meg kell köszönni, éppen mint ahogy megszoktuk köszönni az atyai intést és tanácsot.

A kis cikkben nincs megnevezve a község, sem a tanító, sem a pap s mégis egyik igazán derék, munkás és köztiszteltben álló tanítónkat támadják meg miatta a hozzám írt leve-

lekben. Ugyan miért éppen azt s miért kell ráfogni, hogy ő rossz akaratból írt. Ebből egy szó sem igaz.

A levelek.

Egy »Olvasó« aláírással kaptunk levelet. Névtelen levelet nem veszünk figyelembe, de miután mások ugyanerről névvel is írtak, megemlítem, hogy a névtelen »Olvasó« ezt írja: »Meghajlok a tanító úrnak személye és hosszú éveken át tanúsított fáradhatatlan munkássága előtt, mivel mindig szívvvel és lélekkel oda törekedett, hogy híveit és növendékeit az erény és erkölcsös életben fejlessze és annak általános gyakorlására terelje. Nem mondhatom, hogy az elhintett magokból mindenki jó földbe esett, mert igenis esett azokból útszélre is, a tövisek közé is, de hála a gondviselésnek, esett abból a jó földbe is, amely szerintem megtermette a kellő gyümölcsöt.« Ezek olyan elismerő szavak, hogy a tanító úr büszke lehetne rá, de mi mégsem nevezzük meg, mert arra nem hatalmazott fel, nem is kértük, nem is akarjuk, csak azért közöltük azt a néhány sort, mivel a községi életről némi tájékozást nyújt az olvasónak. Azért mert száz közül nyolcvan községre talál.

Bizony a névtelen »Olvasó« egyébben is igazat ad a cikkben foglaltaknak, mert azt mondja, hogy aki nem hozat pálinkát a községi zsidótól, az hozat a szomszéd községből. Vannak, akik nem isznak pálinkát, mert szegények. A község 80 %-a »mértékletesen« issza. Vajon nem azt teszi-e ez, hogy *mértékkel* issza, mert kimérik nekik, még pedig jó szívkösen. Azért isszák a névtelen író szerint, mivel: »a sok fáradtsággal végzett munka megkívánja.«

Hát kedves atyámfia, ez téves beszéd, így csak az okoskodik, a kinek eladó pálinkája van, vagy aki már be van adósodva a korcsmárosnál. Aki tudja, mire jó a pálinka, az nem beszél így, az kerüli még a helyét is, a hol kimérik. Én elmondok egy tanulságos dolgot minek szemtanuja voltam.

A pálinka s a béka.

Egy orvos beakarta bizonyítani, hogy a pálinka méreg. Egy deci pálinkaszest betöltött egy üveg fenekére s arra egy ujjnyi magasan rostélyt helyezett s a szemünk előtt a rostélyra tett egy jokora nagy kecskebékát. Az erdei jószág csak a szagját érezte, de a szeszből csak egy csepp is hozzá nem ért. Ahogy beletették az üvegbe, roppant gyorsan ugrándozni kezdett, majd ki ugrott a jó magas üvegből. Ugy tett, mint a bepálinkázott ember az első fertály órában: zajos, táncos, rugdalozó, vagy szitkozódó lett. Ez tartott öt percig. A következő percben már kisebbeket ugrott. Fejét lekapta, ledugta, kezdett elbágyadni,

éppen mint az ember. Még 5—6 percig próbált egy-egy ugrást. Azután már akart, de nem tudott. Fejét föltartotta, roppant gyorsan lélegzett s olyan tehetetlen lett, mint aki a korcsma előtt a sárba bukik. Amikor egy negyed órát volt a szesz illatában, kivették, az asztalra tették, ahol úgy szétterült, mintha a lábai nem az övéi lettek volna. Még a kis lábujját sem tudta megmozdítani. Háromnegyed óra múlva teljesen meg volt halva.

Mit bizonyít ez? Azt, hogy a pálinka méreg ital. Azt, hogy megvadul és elpusztul tőle még az állat is.

Az ember jóval nagyobb és erősebb, mint a béka, többet megbír, de éppen oda jut ahova a béka. Aki egy pohárkával iszik belőle, csak rágást érez a gyomrában, de azután következik a gyúladás s az égés és végül a pusztulás. Aki gyermeknek ad pálinkát, megérdemli, hogy gyermekmérgezőnek nevezzék.

Ha székely atyámfiaiak valaki azt tanácsolja, hogy teljesen kerüljék el a szeszt, annak nagy köszönettel tartoznak, mert az jóttevőjük, barátjuk, igazán szerető testvérük, még akkor is, ha erős szót használt, hiszen Jézus is vipera fajzatnak nevezte volt a farizeusokat, akik kívül képmutatók, belül ragadozó farkasok voltak. Ezt szent haragnak mondjuk.

A kebli tanács tagjai.

Egyik szép és jóhírű székely egyházunkból a kebli tanács tagjai nevében a jegyző írt egy hosszú levelet. A régi tanító írását »szűrös tövishez« hasonlítja, de a végére jó tanácscsal azt írja, amit én is ismételtek: *hitben és lélekben erősek legyetek.*

Még egy mondását idenyomatjuk, úgy, ahogy írva van: »Közünyösséget annál kevésbé sem tapasztalhatott népünkön, mert ősidőktől fogva egyházunk birtokában levő vizsgálati jegyzőkönyvek mindig népünknek egyházunk iránt való buzgó ragaszkodását tanúsítják, amit tettekben is alkalomadtán bebizonyított és bizonyítani is fog.«

A mi székely hiveink buzgóságát nem kell dicsérni. Dicséri az önmagát olyannyira, hogy midőn a messze országokba elmentem és számot adtam a nagy Augustinovich Pálról, aki egy szép, nagy jószágot hagyott szegény egyházunknak, Koncz Jánosról, aki tanulóinkat összes iskoláinkban élelemmel látta el, Berde Mózsárról, aki egész életében bőjtölt, hogy egyházának szép vagyont hagyhasson, ugyanakkor megemlítettem azt a bágyoni leányt, aki a templomot elfoglalni akaró barátot hátára kapta s a falu végén a gödörbe dobta, hogy többször ne legyen kedve visszajöni, megdicskedtem a ravai székely emberrel, aki Kolozsvárra gyalogolt, hogy 5 frtot a püspöknek saját kezébe

adhasson. Bizony semmivel sem kisebb székely atyánkfiai buzgó kitartása, mint a módosabb uraké volt.

A székelyek érdeme.

A székelyt dicsőítette Petőfi, mert hős nép volt, de az új világ bámulja, mert az unitárius vallást nemcsak megértették, hanem meg is védelmezték az elveszéstől. Ez azért oly nevezetes dolog, mert külföldön s még idehaza is azt mondják, hogy az unitárius vallás nem a népnek való. No hát jöjjön ide mindenki, aki látni akarja, hogy az unitárius vallás a mi székely népünk között áll fenn és virágzik.

Ha ide jönnek, mi büszkén mondjuk el, hogy a mi szegény székely földműves községeink a saját kezükkel templomot építenek, papot, templomot, tanítót, iskolát tartanak.

Hát erre büszkék lehetnek.

Hogy bánjunk a belső emberrel?

Mindaz, amit az imént mondtam, szép és dicséretes dolog, de annál furcsább s szinte hihetetlen, hogy egy jó község népe régi, derék, becsületes tanítóját megtámadja, mivel abban a levélben egy K. Pál nevű ember van említve. Hát ez lehet Kiss Pál, Kovács Pál, Kemény Pál, Kőri Pál, Kuti Pál, Kertész Pál és még legalább száz más Pál, akiket a székely községekben mind meg lehet találni. Furcsa lenne, ha mindenikre rátámadnának, ha ő a pálinkát nem a községből, hanem a városból vásárolná.

Ezért bizony nem szabad bántani egyik belső embert is. S midőn erre gondolok, elszorul a szívem. Ugy érzem magamat, mint amikor azt hallom, hogy egy rossz fiú bántalmazza az édes anyját, s dűrván beszél édes apjához, azért, mert ez nem adja ki neki az örökséget, az pedig nem adja kezére a megtakarított pár koronát, mivel tudja, hogy fia csak elpazarolná vagy elkorhelykedné.

Az édes s még a nevelő szülőnek is igaza van, ha magáról megfélemedezett fia ellen panaszkodik. A régi tanító is csak ennyit tett. Bizony ezért nem érdemli meg, hogy minden régi tanítóra, avagy csak egyre is kigyót-békát kiáltsanak. Ezt inkább kiáltsák a szerkesztőre, aki azt hitte, hogy egy-egy erősebb figyelmeztetés hasznos lesz. Ezt hiszem is, mert láttam, hogy fölébred az ő székely becsület s az megvédi az egyházat is, a hazát is. Ugy legyen!

A lelkész úr levele.

Ezek után már elég lesz egyszerűen megemlítenem, hogy egyik lelkészünk is sajnálja, hogy az a rövid cikk megjelent, mert az ő hivei rossz néven vették.

Kérem, sziveskedjék ezt a levelünket ő is, mások is vegyék úgy, mintha hiveinkhez volna intézve s magyarázzák meg, hogy sem sértés, sem bántás nem akart az lenni senkivel szemben. Ne legyen emiatt keserőség, temessük el a rossz érzelmeket, s nyujtsunk kezet egymásnak és hallgassuk az ígét készséggel és végezzük munkánkat egyetértéssel és kérjük rá Isten áldását.

Boros György.

A pap áldása.

Egy társaságban arról folyt a szó, hogy a jelenvoltaknak mindenike nagyon hiven emlékezik vissza életének egyik legnevezetesebb eseményére, az esküvőre. Sohasem feledem el, milyen nagyon meghatott — szólt egyik — midőn a pap előnkbe állott és elmondotta beszédét. Addig nem is volt sejtelmem arról a nagy hatalomról, amely a pap ajkán van. Minden szava szívemig hatott. Egész ifjúi életem előmbe varázsolódott, s a háttérben ott láttam egy tágas, nagy mezőt, amelynek bejáratánál egy táblára ez volt fölírva: jövő.

A jövő tele volt virággal, illatos füvekkel, mélyre ásott sáncokkal és letarolt mezőkkel, s engemet mindenütt oly biztos ösvény vezetett, hogy utazásomat egész szívvel élveztem, mert előttem járt jó papom s mellettem, karomat fogva, jött vőlegényem. Nagyon gyors utazás volt, mert a mikor az Ament meghallottam, akkor már azt vettem észre, hogy ismét ott állunk kedves papunk előtt, aki édes szavakkal imádkozott érettünk.

Egy nő mondotta ezeket. Ha nem is az ő szavait, de az ő érzését irtam ide.

Egyik férfi szintén elmondotta esküvői emlékeit. Nem mentek templomba, mert ő nem szerette nyilvánosan végezni az élet legszentebb lépését. Ezeket mondotta:

Otthon, jegyesem házában áldott meg papunk. Jó barátom volt. Mindig szerettem, mindig «papom»-nak szoktam szólítani, de csak esküvőmnön derült ki, hogy milyen ember az én barátom. Nem volt ő benne tán még egy vonás sem a rendes, mindennapos emberből. Földre omló szép fekete palástja elfedte a mindennapi embert, de ami nem volt elfedve: arca, szemei, homloka, ajaka, no mondhatom, az mind, mind valami új, ismeretlen dolog volt. S amikor kimondotta «Isten» nevét, s amikor kérte az áldást és segédelmet a szent munkára, — igazán mondom, az nem az én régi barátom volt, hanem egy szent ember. Azt hiszem, hogy a régiek az ilyen prófétákat mondották volt «Isten emberei»-nek. Nem tudom én miket mondott, de most is érzem, hogy megáldott és boldoggá tett életemre.

Férfi barátunk egészen elragadtatással emlékezett meg a pap hatásáról. Mindennél többet ért az, még talán a szülői csóknál is.

Egy nő csak arra emlékezett vissza, hogy az eskető pap alig mondott el néhány szót, ő kénytelen volt székét kérni, mert úgy érezte, hogy nem fogja kibírni fennállva.

Ezeket az emlékeket mindenki kitudja bővíteni a maga tapasztalataival, azért nem fűzzük tovább, de rámutatunk egy új keletű, tehát olyan dologra, amely a mostani új párokat illeti.

A vallás és közokt. miniszter úr 1905. évi jelentésében azt mondja, hogy a házasságoknak 94—98 % -a részesült egyházi áldásban, »tisztán az unitáriusoknál csak 86 % ez az arány.«

Ez azt jelenti, hogy 100 közül 14 pár s minthogy évenként 500 párnál több lép házasságra, 70 pár nem kívánta a papi áldást.

Van itt még egy másik bökkenő is. Az unitárius püspök úrnak beküldött kimutatások szerint 1905-ben csak 3 pár nem vette igénybe a lelkési áldást.

A püspök úr az egyházi főtanácsnak jelentésében ezt írja: »A statisztikai kimutatásokból mást látok. Ennélfogva figyelmeztetem lelkész fiait, hogy ne csak a nyereséget, hanem a veszteséget is jegyezzék fel a kimutatásokban.«

A házasságokról csak a lelkésztől kap kimutatást a statisztikai hivatal, éppen mint a püspök.

Azt kell hinnünk, hogy a számok összeállításában nem a lelkészek, hanem a statisztikai hivatal hibázott, mert teljességgel nem tehető fel, hogy egy lelkész a püspöke előtt eltítkolja a valót, ellenben az ország előtt bevallja.

Talán a jövő szebb képet fog nyújtani s igazabb valót.

Ugyanez a miniszteri jelentés a keresztelezés igénybevételével is legutolsó helyre tesz minket unitáriusokat, azt mondván, hogy unitárius gyermek csak 86 % kereszteleztetett meg 1905-ben.

Ha ez az adat megfelel a valónak, akkor a magyarázat abban lelhető meg, hogy az anyaegyházaktól távol lakó hívek a távolság miatt nem hívhatnak lelkészt. Bizony ideje már, hogy körlelkészéseket állítsunk be, mert a pásztor nélküli nyáj széteszik és könnyen összevegyül az idegenekkel.

Mi tudjuk, hogy az unitáriusok szívesen látják a papot házuknál az élet nevezetes eseményei alkalmával. Hisszük, hogy papjaink tiszta szívvel és kész lélekkel végeznék ezt a munkát, mert érzik, hogy szavuk után áldás fakad a szívekben. S ha a pap és a hívek szeretettel vonzódnak egymáshoz, semmi sem áll útjában, hogy kicsiny unitárius egyházunkban mindenek ékesen és jó renddel folyjanak.

B. Gy.

A Dávid Ferencz Egyletből.

A kolozsvári felolvasások sorozatát *március 10-én* folytattuk teljes ház előtt. A papnövendékek dalköre két énekkel nagy hatást ért el most is. Dr. *Barabás* Abel tanár Petőfi házasságáról rendkívül érdekes és hatásos felolvasást tartott. Sok új dolgot tanultunk a legnagyobb költőről. Dr. Barabásnak egy nagy műve Petőfiről közelebbről fog megjelenni. Fűzi Aranka tanítóképezdei növendék és Győrfi István papn. gyönyörű szavalata mindenkit meglepett. Ferencz József püspök urat nagy betegsége után először üdvözlöttük az elnöki székben. Kedves beszéddel gyönyörködtette a hálás közönséget. *Március 17-én* harmadszor gyűlt össze a nagyszámu hallgatóság. Ezuttal ismét Kozma Ferencz elnökölt. A kolozsvári dalkör két hatalmas énekkel tisztelte meg egyletünket a *Zsigmond* Ferencz tanár vezetése alatt. *Szánthó* Jolán képezdei tanárnő fölolvasta a *Nők Világában* most közölt bájos, okos, szép tanulmányát a *természet és költészet* örök viszonyairól. Ott tüntetőleg megtapsoltuk, itt elolvasásra melegen ajánljuk, dr. Boros György a Messiásról Budapesten tartott felolvasását itt megismételte. Lapunkban már volt ismertetve. Reméljük, hogy még egy felolvasásunk lenni fog.

A székelyudvarhelyi templom.

Még egy s talán már utolsó kérést intézünk a székelyudvarhelyi unitárius templom érdekében azokhoz, a kik szent vallásunk és egyházunk ügyét szívükön hordozzák s azért áldozni is akarnak. Isten és a hagyományos unitárius búzgótság annyira megsegített, hogy templomunk falazata fölépítve, fedél alatt áll. Azonban ez még csak fél munka. Ha itt meg kellene állanunk: szégyent és nem dicsőséget hozna fejünkre. Sokan vannak, a kik megtették mindazt, a mit megtehettek e szent ügy érdekében. Hála és köszönet érte! De vannak olyanok is, a kiktől, ha nem is sokat, de legalább valamit méltán várhatunk. Ezekhez intézzük most kérő szavunkat. Az építés költségeiből még 10,000 korona hiányzik. Mekkora teher ez egy kezdő egyházközségen, a melynek alig van valami jövedelmező vagyona! Ha ez egészen reá nehezül: halálát jelenti.

Sokan vannak, a kiktől még a gyűjtő-ívet sem kaptuk vissza. Ezekre már a pontos elszámolás szempontjából is föltétlenül szükség van. Azért szíveskedjenek, ha lehet bármilyen csekély adománynyal, ha nem, a nélkül is, a számozott gyűjtő-ívet beküldeni.

A lelkes beiktatás alkalmával mondott imák és beszédek ára is sok helyen még elszámolatlan. Ezeket is szíves emlékeztetőbe hozzuk mindenknek.

Végül, a kik egy vagy más tekintetbe ígérletet tettek volt, sziveskedjenek ígérleteiket beváltani, hogy így magunkat minden irányban tájékozhasssuk.

A mi jó istenünk indítsa meg a szíveket, hogy mindnyájan késedelem és zúgolódás nélkül hozzák meg áldozataikat az ő oltárára !

Sz.-Udvarhely, 1907 március hó.

Vári Albert
lelkész.

Tanári ünnepély.

Szép és kellemes ünnepe volt a kolozsvári unitárius kollégiumnak. Márkos Albert főgymn. tanár hivatalos beiktatása szolgált alkalmul. Március 23-án délelőtt folyt le az ünnepély hivatalos része a díszteremben a városi közönség, a gymnasiumok képviselői, s a szülők és tanügybarátok jelenlétében. A gymn. dalkara hatalmas és kiválóan szabatos énekei meglepték az idegeneket. Mi már ismerjük Iszlai Márton sikereit. Kozma Ferenc int. f. ü. gondnok nyitotta meg a beiktatás hivatalos részét. Klasszikus szépségű, bölcs és hatásos beszédet tartott, melyben körvonalazta a tanárnak az iskolához és a közönséghez való viszonyát. Márkos Albert székfoglalója: *Non scolae sed vitae* (nem az iskolának, hanem az életnek kell tanítani) nem volt tudományos szakértekezés, mert ő az iskolában a tanár és tanuló viszonyát, s főleg a tanulóét vizsgálta. Bebizonyította, hogy a «régi jó világnak» mennyi hátránya s mily kegyetlen erkölcs volt. Rámutatott a mai humánus szellemre, a mely érvényesül a tanításban is, a nevelésben is. A székfoglalót nagyon igazolta az ifjúság tüntető tapsa és a VIII-ik osztály, a mely Bereczki Vilmos szónokuk gyönyörű beszédében és egy értékes emléken meghatóan bizonyította be, hogy a tanuló szeretni és méltányolni tudja a tanárt és az embert is. Márkos Albert büszke lehet nyolc évi tanárkodására, mert a kit a latin nyelvért a mai világban annyira megszeretnek és ily kedvesen kitüntetnek, annak másodrendű okmánya a tanári diploma. Nagy Lajos egyházi főjegyző úr, mint az E. K. Tanács képviselője terjedelmes beszédben, az igazgató dr. Gál Kelemen, az intézet nevében jól átgondolt üdvözlésben emelték az ünnepély hangulatát és hatását. Az ünnepélyen jelen volt Major Sándor tanár, mint a tordai gymnasium képviselője.

Este a konviktus helyiségében megvendégelte az ünnepelt a gondnoki és tanári kart. A jó hangulat és a kiválóan barátságos eszmecsere a késő órákig együtt tartotta a vendégeket, kik között Ferencz József püspök úr, Gál Jenő, Kozma Ferenc gondnokok, Gyöngyösy Béla, mint az egyház képviselője vettek részt.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKASSÁG.

Az egylet pénztárába f. év febr. 21-től márc. 23-ig rendes tagsági díjat fizettek: Gothárd Sándor Magyaroszovát 908-ra, Lakó István, Bedő Sándor Segesvár, Nagy Albert Kolozsvár, Létay László, Gál Ambrus, Csipkés Manó Temesvár, Hegedüs Mihály Prázmár 907-re, Boor Károly Karlopagó 905—906-ra, Gothárd József Horgospataka 906—910-re, Kiss Kovács István Kolozsvár 906—907-re, Kanyaró Pál Dunadony, Deák Mózesné Homorodujfalu, id. Daniel Gábor Budapest, Arkosi Béla Selmecbánya 907-re, Bartha Ferenc Verespatak 905-re, Szánthó György, Pap Sámuel, Rafaj Zsigmond Verespatak 907-re, Herman Ilona 906—7-re Petek. Előfizetői díjat fizettek: Csongvai Géza Kolozsvár 905—906-ra, Nagy József Farkasmező, Szegedi Árpád Budapest 907-re.

A küüllőkőri fiókegylet pénztárába fizettek: Molnár János Adámos 901—904-re, Kovács Róza Dombó 905-re, Utó Lajos 906—907-re, Biró Pál Marosszentbenedek, Unitárius egyházközség Dicsőszentmárton, Gvidó Béla 907-re, Durugy András 906-ra, Gálfalvi István Harangláb, Szabó Albert Szőkefalva 906-ra, Nagy Béla, Nagy Béláné, Bethlenszentmiklós 905—906-ra, Inczei Áron Magyarsáros 904-re.

Az udvarhelykőri fiókegylet pénztárába 1907-re fizettek: Tibáld József, Tibáld Józsefné, Deák Mózes, ifj. Benedek András (nagy) és Szabó Dénes Homorodujfalu; Egyházközség, Gál József és Úrmösi Jenő Recsenyéd; Egyházközség, Egyed Ferencné, Sándor Apollonia, Úrmösi József, Úrmösi Józsefné, özv. Dimén Sándorné és Kiss András Homorodszeptpál; Egyházközség, Dombi János, Györfy István és

Kiss József Homorodszeptmárton; Kovács Imre, Gergely Lajos, Vári Elek és Lőrincz Mózes Homorodkcményfalva; Egyházközség, özv. Gergely Mozesné, Kiss Mózes, Sándor Gergely és Sándor Gergelyné Abásfalva; Egyházközség, Ajtai János, Ajtai Jánosné, Barra Lajos, Herman Károlyné, Kriza Sándor, Kriza Sándorné, Péterfi Áron és Péterfi Aronnészül. Tari Irén Homorodalmás; Egyházközség, Demeter Dénes és Demeter Dénesné Karácsonfalva; Mátyás János, Mátyás Jánosné, Szatmári Lajos és Szatmári Lajosné — Sándor Ida — Székelymuzsna; Egyházközség, Sándor Gergely, Kiss Jakab, Kiss Jakabné és Szatmári Miklós Székelyders; Nagy Gyula és Szén Mihály Homorodszeptpéter; Egyházközség, Péter Sándor, Péter Sándorné, Vajda Antal, Csiki Mózes, Barta Ferenc, Bedő József, Máté Lajos, Csoma József és Jakab Ferenc Városfalva; Egyházközség, Úrmösi Károly, Úrmösi Károlyné és Kiss György Jánosfalva; Egyházközség, Vida Sándor, Sándor Mózes, Balázs András és Imre Ferenc Kénos; Deák Lajos, Barabás András és Váry Albert Székelyudvarhely; Kádár Lajos, Kádár Lajosné és Nagy Sándor Gyepes; Egyházközség, Máté János, Máté Jánosné, Kisgyörgy Sándor, Sándorné, Kisgyörgy Zsuzsa, Kiss Tamás és Székely Zsigmond Vargyas; Imre Zsigmondné — Kiss Anna Kibéd; Egyházközség, Benedek Imréné özv. Bedő József, Bekő Mihály Deák Lajos, Egyed Albert, Pál Ferenc, Pál Ferencné, Máté István. dr. Péterfi Áron, Pollák Ignác, Benel Aurél, Vas Albert, Pál Jánosné és Borbáth Zoltán Oklánd. 1906-ra fizettek: Szabó Mózes Szeptpál; László Károly Szeptmárton; Gergely Mózes Abásfalva; özv. Cseke Pé-

terné és Csoma József Városlalva, Márkos András Jánosfalva; Önképzőkör Vargyas és Sándor Márton Oklánd. 1905-re fizettek: Özv. Cseke Péterné és Csoma József Városlalva; Lőrinczi Béla Székelyudvarhely, Önképzőkör Vargyas.

Jegyzés. Pál Ferenc fiókegyleti pénztáros kéri a tagokat, hogy ezen és a mult években kiadott kimutatásokból nézzenek utána fizetéseiknek s a hátralékosok küldjék el hátralékaikat hozzá Oklándra.

A márc. 2-án tartott háziestélyen felülfizettek: Csifó Salamonné 4 K, Farkas Antalné 4 K, Fekete Gábor 10 K, dr. Fekete Károly 4 K, dr. Ferencz József 7 K, dr. Ferenczy Géza 25 K, Gál Jenő 8 K, Gyöngyössy Béláné 32 K, Gyulay Árpád 10 K, Gyulay László 5 K, Hadházy Sándor 1 K, Hédervári Lehel 30 K, dr. Hintz György 9 K, br. Kemény Gézáné 20 K, Kovács Ede 10 K, Márkos Albert 1 K, Menyhárt Gyula 2 K, Nagy Gyuláné 5 K, Pozsoni Antal 5 K, Pákei Lajos 4 K, Pétersberger Frigyes 4 K, Székely János 8 K, Weress Sándorné 10 K, Weress Sándor 10 K, dr. br. Wesselényi Ferenc 17 K, Zsakó Istvánné 12 K, dr. Zsakó Andor 5 K, dr. Zsakó István 5 K. Összesen 263 K.

Fogadják a rendező bizottság köszönetét.

A Dávid Ferenc-Egylet házi estélye március 2-án a New-Yorkban méltó volt régi jó híréhez, mert kedélyes és élénk volt. Az unitárius családok sokféle gyásza miatt a népesség nem volt egyenlő a korábbi évekével, de az egylet iránti érdeklődés szépen nyilvánult, amint ez a felülfizetők névsorából látszik. Az elszámolása az áprilisban tartandó választmányi gyűlésen fog megtörténni.

Egy levél a szerkesztőhez! Anyagi helyzetem nem engedi, hogy az «Unitárius Közlöny»-re előfizessek. Itt a határszálen, távol hitrokonaimtól, sokszor rá gondolok hitsorsosaimra, rá gondolok az unitárius hitfelekezetek vasárnapi istentiszteletére, rá gondolok nagyjainkra, de csak rá gondolok! hogy valóban mi történik, nem tudom már 3 évtől fogva. Ha tkts. Szerkesztő úr kegyes lenne az «Unitárius Közlöny» díjmentesen megküldeni, nagy hálával és köszönettel fogadnám. Remélem, hogy lelki szomjamat csillapítani fogja. — Készséggel tettünk eleget ennek a kérésnek s ha másoktól jó hasonló, az elől sem zárkozunk el.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Márc. 15-én. Lélekemelő ünnepélyt rendezett a firtosváraljai ifj. egyesület. Az elragadtatás érzelmeivel emlékezett meg azon dicső hazafiakról, akik 59 év előtt azért éltek, hogy szabad hazában szabaddá tegyenek egy nemzetet. A tisztelet, a hála és nagyra-becsülés érzelmeivel ünnepelte meg érdemes tanítóját, József Jánost, aki 25 éven át volt lankadást nem ismerő, önzetlen tisztaságu vezére az ifj. egyesületnek s hasznos ismeretek terjesztése mellett főképp hazafiui és vallás-erkölcsi nemes érzéseket oltott az ifjuság romlatlan lelkébe. Az ifj. egyesületek hálás érzelmeinek András Zsigmond egyleti tag adott kifejezést és átadta azokat az emléktárgyakat, melyekkel az ünnepély alkalmából meg-

tisztelni óhajtja, egy 100 koronás alapítványt, melyet nevére, iskolai célra pár év előtt tett az egylet, csak halvány kifejezései annak a tiszteletnek és hálának, melyet az egylet érdemes vezére iránt érez. Göncz R. elnök a nyikómenti D. F. f. munkakör nevében, Sándor János elnök a sz.-keresztúri körí D. F. f. egylet nevében, Raffaj D. esperes az egyházkör nevében üdvözölték az ünnepeltet. Szépen méltatta költői munkásságát dr. Boros Gy. D. F. egyleti főtitkár. Meleghangu elismerésben részesítették Ember János kir. tanfelügyelő, Ferencz József püspök, kir. tanácsos ur, kinek neve említésére is harsogó éljen kiáltásban tört ki az ünneplő nagy közönség. Baráti sorokban üdvözölték számosan.

Az ünnepelt, aki mit sem sejtett az egész dologról, meghatottan és röviden felelt. Hálás köszönetet mondott az üdvözölőknek, Isten oltalmát s áldását kérte egyházunkra, hazánkra, nemzetünkre. Ezek után az egylet néhány tagja eljátszott egy 3 felvonásos vígjátékot, majd táncra perdült az egész s a reggeli órák vetettek véget.

—s.

Gróf Majláth erdélyi r. kath. püspök ismét körutra készül és pedig Udvarhely vármegyébe. Május hó derekán fog látogatni, tán 20-ától, Zsombor, Oklánd, Karácsonfalva és így tovább. E megye kedvenc terrenuma s bár a jelzett részekben protestáns a lakosság, főleg hitünk követői, alig rövid idő alatt már másodszor keresi fel azokat. A tulsó Homoród alsó felének Karácsonfalva, a plebániái székhelye. Midőn erről hírt adunk, megismételjük a prófétai üzenetet: »vigyázzatok ti órállók!«

Tanári értekezleteket fognak tartani az unitárius intézetek tanárai. Az E. K. Tanács már megállapította a szabályzatot s remélik, hogy az első értekeztet Kolozsvárt a f. tanévben meg lesz, mert sok a megbeszélni való. Örömmel értesülünk, hogy a kereszturni gimn. tanári kar nagy súlyt helyez e tanári értekezletekre.

Vissza! Amerikában a magyar munkásokat soha sem nagyon szerették, kiváltképpen a tótok miatt, a kik nagyon izgágák. — Miután évek óta ezerivel özönlének oda, most mozgalom indult meg, hogy visszaszállítsák őket. Ezerivel vannak, a kik nem kapnak semmi munkát, a hazulról vitt pénzők elfogyott s nyomorognak és küzködnek az éhenhalással, mert nincs a mivel hazajőjjenek. Most már átlátják, hogy jobb volt itthon a száraz kenyér, mint ott a semmi.

Községek hivatalos nevei. A székeljudvarhelyi egyházkörben az illetékes miniszterium által a községek nevei megállapítása ez s így egyházközségeink hivatalos nevezése: Abásfalva, Homoródalmás, Székelyderzs, Gyepes, Karácsonfalva (Homoród előnév törülve), Homoródkeményfalva, Kénos, Lókod, Székelymuzsna, Olánd (Homoród előnév törülve), Recsenyéd,

Homoródszentmárton, Homoródszentpál, Homoródszentpéter, Homoród-ujfalu, Székelyudvarhely, Homoród-jánosfalva, Homoródvárosfalva és Vargyas. A népesebb, nagyobb l. és fiók egyházak körül megemlítjük: Székelymiklósfalva, Székelyzsombor, Székelydália, Székelyszentlászló, Olasztelek, Erdőfüle.

Deréky Gyuláné báró Győrffy Róza urnő közelebből két szép urasztali takarót küldött püspökünkhöz, hogy azokat belátása szerint használja fel egyházunkban. A püspök ur egyik urasztali takarót csókfalvi, a másikat egy kehelytakaróval együtt füzesgyarmati egyházközségünknek küldötte el, mint a nemeslelkű bárónő kegyes adományát.

Elhunytak. Özv. *Végh Benjáminné* sz. Fekete Juliánna Tordátfalván 78 éves korában. Nyolc gyermekét nevelte föl 33 évi özvegység alatt. Számos unoka és dédunoka gyászolja. — Özv. *Müller Károlyné* 79 éves korában márc. 24-én Kolozsvárt. Nagy család gyászolja.

Csány Lászlónak szobrot akar állítani Zalaegerszeg város közönsége. Csány nemzeti nagy hőseink egyik dicső alakja. A szabadságharcot végig vívta. Erdélyben a kormányt helyettesítette s az oláhoktól védelmezte a magyarságot. A haza jogai és törvényei védelméért 1849. okt. 10-én fölakasztották. Mi, kik szeretjük hazánkat, magasztaljuk föl emlékét. Adakozzunk emlékére s azt küldjük Borbély György tanárhoz Zalaegerszegre.

Az Unitárius Füzetek 5-ik számát fogjuk jövő számunk mellett ingyen megküldeni olvasóinknak. Ferenc József püspök úr fordítása. Érdekes és tanulságos fejtegetés.

Szerkesztői üzenetek. *Gr. M. K-r.* Arra a kérdésre, hogy miért késik a Cs. S. lelkész úr beszédei ismertetése, felelünk: valamint a háboruhoz három dolog szükséges: pénz, pénz és pénz, úgy a könyvek ismertetéséhez is három: könyv, könyv és könyv. Mint-hogy szerkesztőségünkhez a kiadó még ez ideig nem küldötte be, meg kellett maradnunk jó régen közölt hírünkkel, melyről a szerző útján értesültünk volt. *Homoródvölgyi.* Érdekes tudósítását a jövő számban egész terjedelmében adjuk.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárakhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Sebes Pál

(1832—1907.)

Bemutatjuk olvasóinknak néhai Sebes Pál afiát, akit az isteni Gondviselés 75 évvel ajándékozott meg. Ez a hosszú idő méltó jutalma volt a nemes léleknek, mely áldozni és imádkozni meg nem szűnt a család, a haza és az anyaszentegyház szolgálatában az utolsó leheletig.

Világos fő. Nyílt szív. Lankadatlan tetterő. Ezek azok a vonások, amelyekből lelki képét magunknak megrajzolhatjuk. Ezek pedig harmónikus, boldog és megelégedett embert jelentenek. Ilyen is volt ő valóban. Egy tekintet jól sikerült arcképére mindent megmagyaráz. Mintha mondaná: »Büszke magyar vagyok én, Keleten nőtt törzsöke fámnak«.

Ott született a kies toroczkói völgyben 1832. június 8-án. Atyja: Sebes Pál, a régi híres toroczkói iskola rektora. Édes anyja: Vajda Zsuzsánna Testvérei: Zsuzsika és Károly. Előbbi korán elhalt. Utóbbi, mint m. á. v. főorvos működött, Budapesten, pár év előtt bekövetkezett haláláig.

A tehetséges gyermek már a szülői hajlékban gondos nevelésben részesült. Iskoláit Toroczkón, Tordán (hol apja a múlt század ötvenes éveiben gymnásiumi igazgató volt) és Kolozsvárt végezte. Tanulmányai közben szóltja őt is a harci riadó a nemzet nagy szabadságharcában a haza védelmére. És ő fegyvert fog, mint gyermek-ifjú s a lobogó tábornokok körül álmodik a magyar szabadságról. De a tábornokok kialusznak. Sötétség mindenütt. Szép álmainkat keserű valóság váltja fel. Háborúk zajából visszatér az ifjú a muzsák csarnokába, kedvelt köny-

veihez. Rövid időn, kitűntetéssel teszi le az érettségi vizsgát. S pár évig még a kolozsvári főgymnasiumnál működik, mint tanító, később iskolafőnök. Az egyházas lelkületet már családjából magával hozva, papi vizsgát tesz; s ez is közelebb viszi őt a

világi papság nagy eszméjéhez, melynek egész életében hívatott képviselője volt.

Az iskola padjain, a szokott pajtási viszony mellett, egyházunk későbbi vezérembereivel tartós barátságot köt. Az ilyen barátságról el lehet mondani: »Úgy szereté Dávid Jonathánt, mint a saját lelkét«

Szép erkölcsi tőkét visz ki magával az életbe. A sok integető pálya közül egyelőre azt választja, amelyik leginkább megfelel hajlamának és készségének. Házi nevelő lesz báró Bánffy Dániel családjában, hol 11 évig működik. Úgy tekintik, mint családtagot. S a nagyreményű ifjak később is úgy ragaszkodtak hozzá, mint atyai barátjukhoz és tanácsadójukhoz.

1868-ban lép tulajdonképpen életpályájára. Mint id. számírtiszt dolgozik az újjászervezett kereskedelmi miniszteriumban. Szorgalma és igyekezete, szakértelme és európai tájékozottsága révén fokozatosan emelkedik. A szerény kezdőből a millennium évében posta és távirda főigazgató lesz. S pár év múlva, mint miniszteri tanácsos vonúl nyugalomba.

Nyugalomba vonúl, hogy annál inkább élhessen forrón szeretett családjának, melynek körében akár itt a fővárosban, akár ősei lakában, Toroczkón, boldognak érzi magát. Igazi pátriárcha, ki gyöngéd figyelemmel veszi körül nejét; különbséget nem ismer édes avagy mostoha gyermeke között. Virgonc unokái társaságában pedig egészen megifjodik az őszbe vegyűlt férfit, s a 48-as honvédtizedes — kapitánynya lép elé.

Pátriárcha volt ő egyházi életünkben is. Tevékeny részt vett a budapesti egyházközség szervezésében. Ott állott jó tanácsos és támogatással, hitbéli bízgósággal az építész nagy munkájában, melynek érett gyümölcsét élete utolsó napjaiban még élvezheté. Több mint egy évtizedre terjedő gondnoki munkássága emlékeit őrzik jegyzőkönyveink és számadásaink. S őrizzük szívünkben mindnyájan, akiket jó sorsunk közelébe hozott.

Szorongó szívvel, de lelki megnyűgvással bocsátottuk nemrégiben utolsó útjára, a kies toroczkói völgybe. Oda vissza, ahol született. Ott pihen most csendesben a családi sírboltban, az ősök drága porai mellett. Oda jár a mi kegyeletünk is, hogy hulló könnyeivel virágot csaljon ki a hant kebeléből. S méla borongással ejtjük ki a költő szavait:

»Halnak, halnak,
Egyre halnak:
Színe, lángja
A magyarnak!«

J. M

Addig, a míg éhes a gyermeked, ne dobd a kutyának a falatodat.

Jól lakik az csonttal s hulladékkal is.

Pünköst ünnepén.

A pünköstnek jeles napján
A szentlélek elküldeték
Erősíteni szívöket
Az apostoloknak.

A biblia könyveiből azt tanuljuk, hogy a Jézus tanítványai, akiket elküldött, hogy hirdessék az evangéliumot az egész világnak, nagyon egyszerű, szegény, munkás emberek voltak. Halászok, vámszedők, szántóvetők, tehát olyanok, amelyenek ma is vannak.

Az első pünköst emlékéből tudjuk, mert a Cselekedetek könyvében szépen meg van írva, hogy az egyszerű tanítványokat a szentlélek megszállotta és szólni kezdték az összegyűlt sokaságnak oly tüzesen, oly bátran, hogy azok is mindnyájan megtelének szentlélekkel. Több ezer emberre egy szép ünnepnapon egyszerre töltetett ki a szentlélek. Azok, akik addig félénken bújkáltak, nehogy megtudják, hogy »ő is azok közül való« tudniillik a Jézus tanítványai közül, most olyan bátrak lettek, hogy tüzes nyelven kezdték szólni.

Ez egy régi, nagyon régi szentttörténet keresztény atyámfia. Minden pünköst első napján meghallgatjuk a templomban. Vajjon azért ismétlik-e olyan hűségesen, hogy el ne felejtsük. Éppen olyan kérdés, amelyen ez volna: vajjon 1848. március 15-ét azért ünnepeljük-e meg, hogy el ne felejtsük. Egyiket sem azért, hanem azért, hogy reánk is kitöltessék az a szentlélek, amely a márciusi ifjúságból nemzeti hősokeket, legyőzhetlen honvédöket teremtetett; azért, hogy kitöltessék az a szentlélek, amely az apostolokat a Jézus szép evangéliuma tovább hirdetőjévé avatta.

Minden esztendőnek szüksége van egy pünkösti ünnepre, mert a magyar nemzetnek mindig van szüksége nemzeti hősokekre, az evangéliumnak buzgó apostolokra. Nekünk is van evangéliumunk ker. afia, szeretett testvérem, melyet hirdetni kell hittel, bátorsággal, hogy tudja meg aki nem tudná, hogy csak az egy igaz Istentől van minden jó adomány és tökéletes ajándék.

Mikor a mi szent vallásunk első pünköstjéről szét oszlottak az apostolok, Dávidunk egy kerek kőről hirdette az igét, melyre sok ezren megtértek és hittek. A többi Dávidok, Péterek, Jánosok és Istvánok szerte a hazában hasonló cselekedtek akkor és azután 350 esztendeje, minden pünköstkor. Mert ne gondolja senki, hogy most nincsen szükség apostolokra. Bizony van, és hála Istennek, vannak is apostolaink nemcsak a tanítványok között, hanem a földművelők, mesteremberek, a törvény szolgálói és más tisztek viselői között is.

A pünköshti szentlélek ma is kitöltetik azokra, akik fölmennek a mi sionunkra és hallgatják az evangélium ígéit. Nem is csak férfiakra, hanem nőkre is, ifjakra és idősebbekre is. Oh kérlek keressétek az alkalmat, menjetek föl az Úrnak házába és hallgassátok meg a pásztort és az ifjú, lelkes tanítványt, hogy vigyen szentlelkességet és azt töltsse ki mindenekre.

Dr. Boros György.

A szerkesztő asztaláról.

100 gondnok. Ennyinél is több emberünk számolt be az espereseknek az 1906. évi egyházi életről. Olyan országban a melynek 20 millió fölül van lakossága, 100 ember elenyésző csekély, de nem singgel s nem is számmal mérik az embert. Ez a 100 ember 70.000-et jelent, mert ennyiből áll az unitáriusok száma; kiknek van nemcsak papjok, hanem gondnokuk is. A gondnok világi ember, ki az egyház vagyoni ügyeit intézi s gondozza. Egyházaink mindenikének van 2–3 szép belső telke, melyeken a templom, papi és mesteri lak van elhelyezve. Rendesen a község szívében vannak, hol mindenki megfordul, mindenki látja s megbírálja ha szépet lát, ha nem szépet. Lehet hogy a belső emberekre is mondanak ítéletet, de bizonyos, hogy a ki tudja a dolgok rendjét, az a gondnokot ítéli meg.

*

Az egyház birtokát félig-meddig közvagyonnak szeretik tekinteni, s e miatt sok helyen nem nagyon fürdálja a lélek a szomszédokat, ha elszántanak az egyház földjéből, vagy ha elhoznak néhány öl fát az erdejéből. A lelkiismeretes gondnok nem tűri a közvagyon prédálását. Igaz, hogy szerez magának egy pár haragost, de szerez nyugodt lelkiismeretet is, s ez erősebb száz haragosnál. E mellett a jó gondnok megőrökíti jó hírét, nevét s még a késő utódok is emlegetni és tisztelni fogják.

*

»Avagy a sértett büszkeség hazát s mindent felejt?« A magyar költő kérdezi ezt a magyartól, s mi kérdeznők a politikusoktól — ha politikai lap volnánk — azoktól akik a legnagyobb ellenséggel is szövetkeznek hazájuk ellen, mert egyéni hiúságok és büszkeségük sértve van. A magunk körében maradván kérdezzük attól a kedves hitrokontól, aki már évek óta kerüli az úr házát s attól is, aki kerüli az úr asztalát. Hát atyámfia te miért bünteted magadat, holott más vétett ellened és te barátom

miért élsz perben Isteneddel, aki nem üldöz hanem szeret tégedet? Ha Istened megbocsátott neked mindennap tízszer, s életedben ezerszer, holott nemis kérted bocsánatát, te miért nem bocsátasz meg barátodnak, akiről csak gondolod, hogy megbántott, holott ő soha sem akart bántani. Ha megis bántott, akkor is jobb neked ha megbocsátasz, mert akkor meglesz lelkedben az a boldogító tudat, hogy Jézusnak megfogadtad parancsát: bocsáss meg nemcsak hétszer, hanem hetvenhétszer is, Isten előtt pedig méltóvá lettél, hogy neked is megbocsáttassék.

*

Egy kis »szíverősítőre« szüksége van az embernek. Így bíztatják magokat azok, a kik a pálinkás üveggel barátságban állnak. A szerkesztő a megelőző számban megmutatta, hogy megerősödött a béka szíve a pálinkától. Szegény négy lábú belehalt. A kis gyermek is jóval erősebb annál a szegény négy lábánál, de őt is éri baj, ha mindennap szopogatja, nyalogatja a pálinkás poharat. Ötszázszor, sőt ezerszer többet ér, ha az anya egy pohár édes tejet ad neki. Ezt még a szegény háznál is meglehet kapni, mert sokkal olcsóbb a pálinkánál. Három deciliter tej megér egy liter pálinkát, mert a tejtől nő, erősödik, egészségesedik a gyermek. Az orvosok tiszta édes tejet ajánlanak a tüdővészre hajlandó embernek. Bizony a pálinkát ajánlnák, de azt eltiltják mindenkitől, aki bármiféle bajban van. Ha valaki eltöri a karját, annak sem szabad szeszes itallal élni, mivel a szesz rontja a vért s megakasztja a seb gyógyulását.

*

Észak-amerikában Dasville város polgársága követséget küldött országgyűlési képviselőjéhez, Allen urhoz és arra kérték, hogy az országgyűlésen szóljon ellene annak a törvényjavaslatnak, amely meg akarja tiltani, hogy a pálinkát a korcsmákban kimérhessék. Képviselő ur! — mondotta a szónok — tudja meg, hogy ha ez a törvényjavaslat keresztül megy, a városunknak 300.000 kor. évi kára lesz belőle. A képviselő azt válaszolta: barátom, ha a pálinkának városunkból való kiszorításával meg fogjuk menteni a maga fiát, megnyerjük a 300.000 koronát, mert az a fiu, akit maga, úgy látom, egy fillérre sem becsül, nekem megér 300.000 koronát. Hazafiaskodni lehet szép szóval. Az bőven terem a magyarnál, de tessék tette vinni a dolgot. Ha azt mondom, hogy nem veszek magamra nem magyar szőttest, szépen beszélek, de csak az ér valamit, ha nem adom ki a pénzemet idegen holmiért, a mit magyar gyárból, vagy magyar háziipar termékben kaphatok.

Az élet zsoltára.

Longfellow.

Mit mond az ifjú szive a zsoltáírónak?

Ne mond nékem azt a bús dalt:
Hiú álom életünk!
Mert ha lelkünk szűnyad, meghalt,
S látásunkban tévedünk.

Sík harcterén a világnak
S hol az élet küzdni kész,
Ne légy mint az úzótt állat,
Mutasd magad, mint vitézt.

Komoly valóság az élet,
S sírnál nincs a véghatár
»Por vagy s porba kell megtérned«.
A lélekre nem talál.

Ne bizz csábos jövődőben,
S holtat holt múlt eltemet.
Tégy, hass az élő jelenben!
Benn szív s ott fenn istened!

Nem az elv és nem a bánat
Ember vége célzata,
De *tenni*, hogy minden másnap
Odább leszen, mint a *ma*.

A nagyoknak élte mondja,
Éltünk lehet drága, nagy
S harc után a sík homokba'
Egy-egy nyomunk csak marad.

»Rövid élet, nagy a munka«
S szív! bár bátor, büszke rád,
Mégis mint dob gyászba vonva,
Sirhoz ver gyászindulót.

Nyomunk, mit egy más, ki járja
Az élet nagy tengerét,
Hajótörött testvérárva,
Látva nyerhet új erőt.

Tettre hát teljes sziveddel,
Fel, fel, s bármi végzet ér:
Viva, törve ne csüggedj el,
Tudj munkálni és remélj!

Dömötör János.

A vasárnapi iskola.

Manchester, 1907. márc. 29.

A vasárnapi iskola Angliában nem újabbkori nevelési intézmény, nem csak kegyes óhajtás, hanem a vallás erkölcsi nevelésnek egy olyan alapintézménye, amely ma hosszú múltra tekint vissza és áldásos eredményei napról-napra a vasárnapi-iskola munkájának újabb formáit léptetik életbe. »A vasárnapi-iskola Társulat« székhelye London, amely a vasárnapi iskola ügyét irodalommal, jó könyvek kiadásával szolgálja s mint a kezemnél levő katalógus mutatja, már csinos és hasznos kis irodalma van. Vannak u. n. »Kerületi Társulatok«, amelyek viszont az egymáshoz közel fekvő iskolák között igyekeznek a kapcsolatot fenntartani, egymást gyűlések tartásával a közös munkában segíteni, lelkesíteni.

Évi gyűlések. A társulatok évi gyűléseket tartanak. »A Manchesteri-Kerületi Vasárnapi Iskola Társulat« évi gyűlése, amelyen részt venni szerencsém volt, egyike ma azoknak az unitárius gyűléseknek, amelyek közvetségüknél fogva szép közönséget vonzanak minden évben a gyűlés helyére. A helye most Stalybridge volt, amelyet azért említek meg, mert itt van a világ legnagyobb vasárnapi iskolája. Felekezetkülömbőség nélkül a gyermekek az egész városból egy helyre gyűlnek össze, ahol a lelkészek és más gyermekbarátok közösen tanítanak.

Idő. A vasárnapi iskolai tanítás rendes ideje, vasárnap délután 2—4 óra között van. A második istentisztelet ideje ugyanis este $1\frac{1}{2}$ óra, amelyen amíg a délelőttin 50—60 hallgató van, rendszeren 200—300 hallgató szokott lenni, vagyis körülbelül ilyen az arányszám a két istentisztelet hallgatósága között. (Megj. h. vasárnap semmiféle nyilvános multság sincs, ennek ideje a péntek v. szombat est.) A vasárnapi iskola idejének tartama körülbelül $1\frac{1}{2}$ v. 2 óra.

Tárgya. A vasárnapi iskola célja a valláserkölcsi nevelés levén, tárgyai mindazok az olvasmányok, amelyek ezt szolgálják. Minthogy pedig az irodalom, értve ennek minden ágát, költészet, próza, theologia, philosophia, dráma stb. szóval mindaz, ami az irodalom nevezetre érdemes — a vallás-erkölcsi jellem fejlesztését kell hogy szolgálja; de bele kell vonnunk a művészeteket s főleg szobrászat, festészet, zene stb. s ezeknek különböző fajait; így a vasárnapi iskola tárgya nagyon különböztet, s minden tanítónak saját egyéni ízlésétől függ, hogy mit tart céljának megfelelőnek a tárgyak ez óriási sokaságából. A biblia amelyből annyi író, s alig van művész, aki ihletést ne nyert volna, a legáltalánosabban használt könyv. A tárgy természetesen az ember lelkivilágának építésére szolgálván, rendszeren az embervilágából van véve s kidolgozásánál használjuk a különböző könyveket. Aztán ez függ az iskolai növendékek (vagy felnőtt tagok) életkorától is.

A tagok. Itt meg kell említenem, hogy kezdve 5—6 éves gyermekektől részt vesznek férjes nők és nős emberek is (sok helyen) a vasárnapi iskolában.

Tanítók és tanítás. A vasárnapi iskolában tanítanak az egyházközség idősebb és intelligens tagjai, az ügy barátai és a lelkész. A tanítás rendszeren egy énekkel kezdődik, majd ima van és ismét ének. Némely helyen rövid beszéd követi, amely általános, a kort nem tekintve mindenkit érdeklő szokott lenni. Ezután a tagok életkor szerint 15—20-as csoportokban az e célra szolgáló kisebb szobákba távoznak, az illető tanítók vezetésével. Itten az illető tanítók a saját osztályuk életkorához mért

tárgyat adnak elő röviden (10 percig, 15 percig tartót), amely után következnek a kérdések. A növendékek ugyanis a hallottak után kérdéseket tesznek a tárgyat illetőleg, kiki arról ami iránt érdeklődik, vagy amivel a tanítás folyamán nem volt tisztában. Én a felnőttek osztályába szoktam menni, mikor mint hallgató veszek részt a vasárnapi iskolában, még pedig abba amelyet a lelkész vezet. A közeli kerületi egyhk.-ben például ez osztályt nős emberek képezik, gondolkozó és olvasott emberek. Az utóbbi tárgyak voltak Ruskin: »Négy értekezés az állami gazdálkodásról« a lelkész bevezetése után, a fontosabb részeket olvastuk és beszélgettük. Másik tárgy: »Tolsztoj, mint vallásos gondolkozó s viszonya, — ha van, — a mai oroszországi eseményekhez.« A lelkész ismertette Tolsztoj életrajzát, gondolkozásának különböző fejlődési fokait, miként jutott abból a korszakból, amelyben minden vallásos elméletet tagadott, abba a stadiumba, amelyben a világirodalom legszebb olvasmányának, Jézus »Hegyi beszédét tartja«. Egy másik iskolában Schakespeare »Velencei kalmárját« később »Othellót« olvastuk s abban a különböző jellemeket tárgyaltuk. Ennek tagjai 16—20 éves fiatalemberek. A tárgyak rendszeren élénk disputára adnak alkalmat, amelyben mindenki részt vesz kérdésekkel, megjegyzésekkel és a hasznos beszélgetésből levonja kiki az erkölcsi tanulságokat. A többi osztályok vezetői is rendszeren készülnek a tárgyukra és természetesen a tanítónak a tárgyával tisztában kell lennie, mert különben sok kérdésre kell »Nemtudommal« felelnie, amit a legtöbb ember nem szeret, mindamellett, hogy ez a legjobb készülés mellett is gyakran előfordul. (A tudomány megmérhetlen voltát ismerve azonban nem jön olyan elbírálás alá, mint nálunk, ahol a hívatott és hívatlan kritikusok túltengő számban vannak.)

Ünnepélyek. Az u. n. vasárnapi iskolai évfordulókat rendszeren a szülők jelenlétében tartják meg. Néhol ősszel, máshol tavasszal, amint az évüket kezdik v. végzik. Megjegyzendő ez csak egy évforduló, amely egy vasárnapon végződik s a következőn az új év kezdődik, tehát a vasárnapi iskola sohasem szünetel. A közeli vasárnapi iskolában az u. n. (New years party-n) újévi ünnepen én is jelen voltam s így gyönyörködhettem a gyerekek ünnepében. Körülbelül 200 tarka-barka ruhás lányka és fiú népesítette be a termet. Éneklés, szaladás, sírás, a piano hangjai között léptünk be a kis tündérországba. Körbe álltak, mamák is közéjük vegyültek, énekeltek. Aztán a főrendező v. a vasárnapi iskola superintendense csendre intette az apróságokat s mepezdődött a műsor. Monologok, apró versek, énekek, kis színjátékok következtek és a két óránál hosszabban tartó programot megunni senkinek eszébe nem jutott. Az elnök, a jó

bácsi, pedig még az emelvényen meggratulálta a kis szereplőket s nem feledte el mindeniknek a siker fejében egy kis doboz cukrot nyomni a kezébe. Azok, akik legszorgalmasabban járták a vasárnapi iskolát jutalmat kaptak. Körbe áltak aztán s egy énekkel bezárták a kedves kis ünnepet.

Az indító elvek. Mire való mindez? Sokak felelete: hiába-valóság, gyerekjáték az egész. Valóban gyerekjáték. De szereti-e mindenki a gyerekjátékot? Ez már nem felnőtt embernek, vagy férjes nőnek, hanem a dadáknak, cselédeknek való mulatság! Jobb addig az utcán gondtalanul sétálni, kártyázni stb. S embertársaink nagyrészt 10—12 éves korukig cselédek nevelik fel.

Egyike azoknak a nagy különbségeknek, amelyeket az itteni és a magyar szellem között látok az, hogy az ifjúságot jobban szeretik mint nálunk. Sokkal többet foglalkoznak az ifjúság belső világával, mint nálunk szoktak. A közeli park közepén egy szobor van. »Bocsássátok hozzám a kisdedeket« felíratral. Egy kis gyermeket tart ölében Jézus s egy másik a lábainál fekszik, ép most zárulnak álomra kis szemei. És úgy tetszik mintha a Mester szelleme intenzivebb volna itt ma, mint bárhol és valaha. E szobrot reliefekben ott találjuk a vasárnapi iskolák falain. Talán a XX. század van hívatta Jézus szellemének megvalósítására? Mert a szegények, szerencsétlenek segítése, épp úgy a gyermekek szeretése, valósággal divatját éli most. Sohasem felejtünk el két dolgot: ezeket hangsúlyozta a szónok is, a »Vasárnapiiskola-Társulat« alkalmával tartott istenitiszteleten, egyik az, hogy mi is voltunk gyermekek, amely a gyermek lelkének örömeit tisztelni megtanít. Közmondás az, hogy »Egy ember sem valódi ember, akiből minden gyermekesség kiveszett«. A másik pedig az, hogy az ifjúságé a jövő, ők az örököseink. Nem elég tehát ha ők közöttünk felnőnek s talán ami hú utána-zataink lesznek! Nem! Nekünk kötelességünk a fiatalabb emberekből mindig külön embereket nevelnünk, mint mi vagyunk. Ez az ami megszenteli minden szülőnek és tanítónak munkáját.

Ezek és ehhez hasonló alapeszmék indítják tehát az egyhk.-ek elüljáróit a vasárnapi iskola munkájának fejlesztésére, amely aztán arra van hívatta, hogy megmentse a világot azoktól az elvtelen és semmiféle vallásos, de nemcsak vallásos, de semminemű világnézettől nem bíró emberektől, akik mások lelkivilágát is rombolják, de építeni nem tudnak semmit, s akiknek nézeteit hallani a legszentebb dolgokról, valóságos írtózat. A vasárnapi iskola van hívatta arra, hogy már a gyermeki lélekbe beleoltsa minden tudás kezdetét és végét, a hitet és az ember világának alapját az erkölcsi törvényt.

Kiss Sándor.

A budapesti Dávid Ferencz Egylet záró felolvasó ülése.

Aki közülünk ott volt a budapesti Dávid Ferencz Egylet alakulásánál és első szerény, kis méretű felolvasó ülésén — ugyancsak szorúlt és hálával eltelt szívvel örvendhetett annak az óriási, mondhatni *tulságos* sikernek, mely 6 évi fennállás után ez évad utolsó ünnepélyén megnyílatkozott.

Nem csak a templomot, de az egész lépcsőházat eltöltötte az óriási közönség s oly nagy volt a zsufoltság, hogy az opera művészeinek, valamint Jászai Marinak a Nemzeti Színház kiváló tagjának alig lehetett utat törni, hogy nagynehezen bejuthassanak.

Venczell Béla és Erdős Richárd opera énekesek hatalmas bevezető éneke (Mozart »E templom csarnokában« és ária »Paulus« oratóriumából), valamint Józán esperes költői imája után Máthé György gymn. tanár tartott érdekfeszítő és nagy tanulmányon alapuló felolvasást »A monotheismus és polytheismus a görög bölcsészetben« címen, melyben az isteneszme fejlődését eredeti kútfők nyomán mutatta be. Vizsgálódásaiban az észszerű gondolkozást és a tudományos történeti módszert követi, hogy így se ellenmondásba, se a hagyomány útvesztőibe ne keveredjék s kiderüljön a teljes igazság, mely a modern kutató lelkét egyedül nyugtathatja meg. Vizsgálja az istenhit kezdetleges nyilvánítását a természeti állapotban élő népeknél, hol a félelem és az elemektől való függés érzete hozza létre egy fensőbb lénynek érzetét. Így keletkeznek az egyéni, családi, törzsi és nemzeti istenek, kik a régi világ folytonos harcaiban váltakozó szerencsével helyezkednek el, míg végül az olympusi istenállam szervezetében nemcsak az emberi társadalom tükröződik vissza, hanem egyszersmind a tökéletes társadalom eszményi előképe: a mi nyelvünk szerint az »Isten országa«. — A sokistenség imádása mellett azonban ott él egyes kiválóbb férfiak lelkében az egyistenség fenséges eszméje, mely a mózesi tanoknak is alapját képezi. Ennek az eszmének hivatott képviselője a többek közt: *Xenophanes*, ki az egyedül való Istenről tanít. Ez az Isten mindent hall, mindent tud, mindent lát, mindenütt jelen van. Ez az Isten a — Minden. Pantheistikus színezte mellett is megtartja a személyes Isten fogalmát és tulajdonságait. S mert tanainak az ősi vallással szemben bomlasztó hatása van, száműzik hazájából. Nyomában jár *Parmenides*, mint a tapasztalati bölcsészet művelője és *Sokrates*, akinek kezébe szintén az egyistenség ellenségei adják a méregpoharat, hogy a váltság munkájában úttörője legyen az Úr Jézus Krisztusnak! — A nagy tetszéssel fogadott tudományos felolvasás után *Kordin*

Mariska énekművésznő énekelte kiváló művészettel Schubert »Isten mindenhatóságá«-t, melynek áhítatos hangja mellett vonult be a zsúfolásig megtelt templomba *Jászai* Mari, a nagy tragika, hogy a közönség óriási lelkesedése mellett elszavalja Vörösmarthy »A sors és a magyar ember« című költeményét, valamint orgonakisérettel a Szózatot. Végül *Ürmössy* Miklós miniszteri tanácsos, egyleti elnök záróbeszéde következett, melyben tolmácsolva az egylet köszönetét, úgy a szereplőknek, mint a közönségnek, üdvözli Jászait és üdvözli a püspököket *Ferencz* József ő méltóságát, mint az egylet védnökét, ki megérkezve leányával Végh Mihálynéval Kolozsvárról, részt vett az ünnepélyen. A püspök magasszárnyalásu, apostoli válasza és áldása után az orgona zúgása mellett távozott a nagyszámú különböző felekezetekből álló közönség, mely között ismét ott láttuk *Zsiflinszky* Mihály volt államtitkárt.

Az estély után szép számmal jelentek meg vacsorára az unitáriusok és lelkes pohárköszöntőkben éltették a betegségéből felgyógyult, kitűnő színben levő püspökünket, valamint a felolvasót: *Máthé* György tanárt, dr. *Székely* Ferenc koronaügyészt, dr. *Hatala* Péter egyetemi tanárt és *Ürmössy* Miklós min. tanácsost, kinek köszönhető az egylet ily mérvben való felvirágoztatása.

Adj a Isten, hogy a jövő egyleti évet is hasonló beszámolóval zárhassuk le!

P. K. F.

A székelyekért!

Irta: Dr. Nagy György.

A Romániában haragosan felcsapó lángok újra reávilágítottak a székelyeknek feledésbe menő történeti hivatására. Arra a nagy nemzeti misszióra, hogy a székelység nem csak édes hazánk keleti kapujának védője, hanem nyugat felől gátja a dákóromán törekvéseknek. Ércnél szilárdabb gát, melyen a nemzetellenes törekvések hullámai megtörnek. E gát nélkül a nemzetiségi agitátorok által felvert hullámok átsaptak volna Romániába s viszonzásul a román tűzvihar átsistergett volna a Kárpátokon.

E gáton gonosz kezek régóta rést akarnak ütni. Kettős fegyverrel dolgoznak: a kölcsönrel és a kivándorlásra csábítással. Szolgálatkész ügynökök ajánlják fel a megszorult székely gazdának az oláh pénzintézetek kölcsönét. A könnyen kapott kölcsön rabbá teszi az adóst. A legkisebb mulasztást mohón ragadja meg a hitelező s a per, végrehajtás, árverés egymást követi. Idegen kézre jut az ősi székely birtok. Rés támad a gáton.

Sokan vagyunk, kik aggódva nézzük a rés növekedését, a székely birtokok pusztulását.

Ha az ország valamelyik részében nemzeti szempontból fontos az, hogy kiknek kezében van a birtok s a birtokkal járó előny, akkor a Székelyföldön a legfontosabb. A legszebb, de a legnehezebb is a székelyek történeti hivatása. Ezt a hivatását vagyonából kifosztva, erejében megbénítva nem tudja betölteni. Azért kell a törvényhozásnak is kettőzött gondossággal rendezni a Székelyföld birtokviszonyait. A Székelyföld földrajzi és éghajlati viszonyait figyelembe vevő birtokrendezési törvények, a székelység tradícióihoz símuló, a székely gazdálkodási rendszert méltányló erdő és legelő törvény sürgősen szükségesek. Ezek adják meg azt a gazdasági erőt, mellyel nemcsak védeni lehet a meglevőt, hanem új kötéssel erősíteni is lehet a megbontott gátat.

Ha székely nem lennék is, átérezve ennek a nemes fajnak fontos történeti feladatát, minden erőmmel küzdenék a székely érdekek győzelméért, mennyivel lelkesebb lehet hát küzdésem, mikor a meggyőződés erején, a históriának tanulságán kívül saját véreimnek szeretete, saját fajomhoz való gyermeki ragaszkodásom is erősítenek a küzdelemben. Lehet, hogy tévedek. Hiszen tévedni emberi dolog. Lehet, hogy sokszor nem látok a dolgok mélyére. Lehet, hogy gyenge az erőm a kitűzött cél elérésére. De egyet elvitatni nem engedek, azt: hogy ha hibázva, gyenge erővel is, de önzetlenül megyek a magam útján, azon az úton, mely a székelység szebb jövője felé visz.

Ezért fáj szívemnek minden székely birtok felett megperdülő dob. Ezért nézem síró szemmel kíváncsi székely testvéreimet. Engem nem vigasztal az a tudat, hogy a kíváncsi visszajő, hogy aránylag kevesen maradnak örökre az idegenben. Nekünk kevés is sok. Minden lélek értékes. Minden erőt meg kell becsülni. De különben is minek hervassza el idegen világban sorvasztó szele a székely leányok orcájának nyíló rózsáját? Miért sorvadjon idegenek szolgaságában a székely anyák fiainak izma? Módot, alkalmat kell teremteni, hogy saját hazájában élhessen meg a székely. Ha nem elég hosszú a föld, gyárakkal kell megtoldani, Az eke csillogó vasában tükröződjék vissza a gyárkérmények diadalmasan felszálló füstje. Az aratók dalára a gépek bűgása adjon visszhangot.

A romániai parasztlázadásnak fénye reá világított a Székelyföldre. Hogy a lázadásnak csak borzalmas fényét látta édes hazánk, de nem szenvedte át romboló lángját, abban az érdem a székelyeké, kiknek hazaszeretete, felvilágosodottsága útját állta a láng terjedésének. Mint egy tűzfal állott a Székelyföld a román lázadók s az agitátorok által felbújtott erdélyi oláhok között. E

tűzfalat erősíteni kell. Ki csak egy homokszemmel is járul az erősítés munkájához, áldja meg azt a jó Isten mind a két kezével.

I R O D A L O M.

Borbély István: Torockó története. A szabadságharcunk alatt, Jókai remek művéből jól ismert nevezetességű Torockónak írja meg vonzóan, érdekesen Borbély István a történetét. A természettől oly nagyon megáldott vidéknek a 48-49-es években nevezetes szerep jutott s ezt adja elő az érdekes művecske. Zsakó István vitte a dicséretre méltó főszerepet. Torockó büszke fiára s híven örökíti meg emlékét a szerző.

Lavotte mondásai magyar nyelven is megjelentek Stoits Iván fordításában. E kínai bölcselő oly hatalmas gondolatokat és eszméket hirdetett, hogy azok megérdemlik ma is a velők való foglalkozást. A fordítót tehát a legnagyobb elismerés illeti, hogy ezt lehetségessé tette a magyar közönség számára.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKAÁSSÁG.

Dávid Ferencz Egyh. téli estélyek. Az udvarhelyi körben a Homorórdmenti községekben az idei télen is a szokásos estélyek megtartattak és pedig nagy érdeklődés mellett. Most beszámolni akarunk az almás, karácsonfalvi, oklándi és h-ujfalvi téli estélyekről.

Karácsonfalván f. évi jan. 4-én tartott a belső nagy iskolai teremben. A közönség a XC. Zsoltár 1 v. szakát énekelte el, mely után *Demeter* Dénes helyb. lelkész mondott megnyitó beszédet és imát. *Pál* Ferencz oklándi lelkész egyh. történelmi előadást tartott, *Kelemen* Lajos ig. tanító »A szülői nevelésről« olvasott fel. Bezáró beszédet és imát *Ajtay* János almás lelkész tartott. Közben szavaltak: Jozsiv Lina, Szentpáli Ilona, Bálint Eszter, Benczédi Berta, Bálint János, Varga Sára, Egyed Juliska isk. növendékek és harmonikus énekeket adtak elő az iskolások *Benczédi* Mózes tanító vezetése alatt.

Okládon jan. 11-én tartott az estély. Kezdetét a XC. Zsoltárral vette. Megnyitót és imát *Pál* Ferenc, egyh. történelmi előadást *Ajtay* János, felolvasást *Tibáld* József h-ujfalvi lelkész tartott. Bezárót és imát *Demeter* Dénes mondott. Szavaltak: Benkő Mihály, Cseke Rebi, Egyed Mózes, *Demeter* Anna növendékek, közben az iskolás

sereg énekelte *Bedő* József tanító vezetésével,

*Hom.-Almás*on jan. 16-án volt az estély, kezdődött a gyülekezet CV. Zsolt. énekével. Megnyitó beszédet, imát, valamint bezárót is *Ajtay* János lelkész mondott. Az egyh. történelmi előadást *Demeter* Dénes tartotta, »A szeretetről« felolvasott *Tibáld* József. Szavaltak: *Ajtay* Mariska, Szabó Lidi, Szabó Rebi, Sz. Benedek Zsuzsa, Sz. Sándor Julia iskolások, a közöket ezek és a közönség énekei töltötték be *Péterfi* Áron vezetése mellett.

H.-Uffalun febr. 4-én tartott meg. »Erős várunk«-ot énekelte a gyülekezet, mely után megnyitót és imát *Tibáld* József mondott, az egyh. történelmi előadást *Demeter* Dénes tartotta, felolvasást és bezárót, imát *Ajtay* János. Szavaltak: Benedek András gondnok, Kovács József és Benedek Rózi, Mariska (f.), Lina, Zsuzsa, Mariska, Birtalan Eszter növendékek, közben énekeltek ifj. *Deák* Mózes tanító vezetésével. »Egy Istenünk, egy magyar hazánk«-at az egész közönség énekelte.

Mind a négy estélyen az egyh. történelemnek ugyanazon korszaka képezte az előadást, nevezetesen: 1600–1650-ig s az e közbe eső események, népszerű nyelven. A következő cycluban az azutániak fognak előadatni.

Tudósításunk szerint dicsérettel kell

kiemelnünk népünk érdeklődését, óhajtjuk, hogy ennek meglegyen a maga jó eredménye és így legyen ezután is!

Hisz egyedül ebben van jutalmuk az eszme munkásainak, akik a téli zimankós időben apostolkodni segítenek egymásnak. Ez is a rendje a dolognak. Szövetkezve segíteni nagy misz-sziójában egyiknek a másik társat. Mi e szép munkához gratulálunk a négy egyház lelkészeinek, tanítóinak!!

Homoródvölgyi.

Az egylet pénztárába f. é. március 20-tól április 24-ig rendes tagsági díjat fizettek: dr. Spányik József Homoróddaróc, Menyhárt Mihályné Tiszakálmánfalva, Pál István, Özv. Simon Ferencné Kolozsvár 1907-re.

Előfizetői díjat fizettek: Özv. Székely Andrásné Baranyalócs, Csép Miklós Makó, dr. Ferencz Áron Kolozsvár, Ádám Dénes Budapest, László Pálné Abásfalva, Máté László Nagyenyed 1907-re.

A kereszturkőri fiók-egylet pénztárába fizettek: József Mihály, József Juliska Rava 906-ra, Bálint Mihály Bordos 906–907-re, Pál Mihály Gagy 901–905-re, Vitályos Albertné, László Sándorné, Matéfi Andrásné, Péterfi Mihályné, Péterfi Mihály Szentábrahám, Simon Zsuzsa, Katona Ferencz Martonos, Raffay Domokos, Raffay Domokosné, Raffay Irma Újszékely, Zöld Mariska Magyarandrásfalva, Murvai Lajos Fiátfalva 907-re.

Tisztelettel kérem különösen kolozsvári tagtársainkat és előfizetőinket, hogy díjaikat személyesen vagy posta útján szíveskedjenek hozzám juttatni, minthogy a megszokott felszedési mód tetemes kiadás mellett is kivihetetlennek bizonyult. Kolozsvár, 1907. április 24-én. *Gálfi Lőrincz*, pénztárnok.

Az unitárius lelkész kör gyűlése május 23-án fog tartatni Tordán. A helyheli buzgó rendezőség azt óhajtja, hogy tartsunk nyilvános istentiszteletet. Ma még nem vagyunk abban a helyzetben, hogy végleges tárgysort közöljünk, de azt örömmel írjuk, hogy Ajtay János, Lőrinczy István és dr. Pázsint Mihály felolvasást, illetőleg előterjesztést fognak tartani.

Indítvány lesz a lelkész fizetésnek 2400 koronára kiegészítése érdekében Vasuti kedvzcsményről gondoskodva lesz. Az igazolványok átvehetők Kolozsvárt Végh Mihály pénztárnoktól, Marosvásárhelyt Kelemen Albert, Dicsőszentmárton Guidó Béla, Székelykeresztúrt Lőrinczy István, Udvarhelyt Vári Albert, Vargyason Kisgyörgy Sándor, Ürmösön Osváth Gábor, Sepsiszentgyörgyön József Lajos, Budapesten Józán Miklós aaitól. A vonat Tordára indul: Brassóból szv. este 8.⁰⁷, Héjjasfalváról este 11.²⁵, Kükküllőszögről ²¹⁵, Székelykocsárdról ⁴⁴³, Tordára érkezik 6.⁰² perckor reggel. Kolozsvárról indul a gyorsvonat reggel 6.¹¹, s Tordára érkezik 7.⁵⁵ p. A Brassóból d. u 2 óraker induló gyorsvonathoz lehet csatlakozni Héjjasfalván 5.²⁸, Kükküllőszögön 7.³⁴, Kocsárdon 8.⁵⁵-kor. Érkezés Tordára 10.⁴⁸ p. este. A kik Tordán elszállásolásra igényt tartanak, jelentkezzenek Lőrinczy D. lelkésznel.

Az Unitárius Közlöny téli számaiért beküldötték a díjakat a következő lelkész urak: Nagy Béla Bethlenszentmiklós 4 K, Molnár János Adámos 4 K, Biró Elek Kolozs 4 K, Székely Zsigmond Kálnok 4 K, Útő Lajos Dombó 1 K, Kisgyörgy Sándor Vargyas 4 K, Sárosi József Rava 88 f., Geréb Sándor A.-boldogasszonyfalva 4 K, Ajtai János H.-Almás 20 K, Kozma Dimén Enlaka 4 K, Németh István Toroczkó 4 K, Halmágyi Károly Tur 4 K, Sárosi József Rava 2 K, Gálfalvi István Harangláb 1 K, Fazakas Lajos Ny.-szentmárton 3 K, Gál József Recsné 3 K, Bartók Endre Kede 1 K, Biró Lajos Várfalva 1 K.

Illemszabályokért: Péterfi Áron tanító Halmás 3 kor. 2 f., Kisgyörgy Sándor Vargyas 1 kor., Német István Toroczkó 3 kor., Sárosi József Rava 2 kor., Nagy János Gálfalva 1 kor., Székely Zsigmond Kálnok 1 kor., Deák Miklós Szentmihály 2 kor., Geréb Sándor Boldogfalva 1 kor., Sándor Géza Siménfalva 1 korona.

Kicsiny eszközökkel sokan értek el nagy sikereket. A jövő nemzedéknek a vallásos hitben megőrzésére az édes anyai intés egész

életre elég, az édes apa jó tanácsát soha sem felejtjük el, a testvér kedves bucsujára híven emlékezünk. Mindezek s még egyebek is benne foglaltatnak a Dávid Ferenc-Egylet *konferenciája emlékkönyvében*, szülők és lelkészek el ne mulasszák kezébe adni és szívére kötni ezt a kis emléket mindenik gyermeknek a mikor konfirmál.

Dr. Ferenczi Géza orsz. képviselő, kit az Egyház Főtanácsa a múlt évben az egyh. képviselő tanács tagjává választott, az ápril. 10-én tartott gyűlésen jelent meg először s ott megköszönte a választást, valamint azt is, hogy az E. K. Tanács az országgyűlésen az egyházunk mellett tartott szép beszédeért köszönetét nyilvánította.

Reville Jean, a híres Reville Albert fia, kitől a genfi Conferencia könyvében rendkívül érdekes felolvasás van közölve, kineveztetett a a Céllege de France-en a Vallás történelem tanárává, sajnos, hogy ennek következtében megszűnt a protestáns theologiai facultás tagja lenni.

Kolozsvári felolvasásunk s ezuttal a a negyedik április 21-én tartott. Szép és szízes közönségünk volt. Örömmel lepte meg az intézőséget, hogy egy padot torockói leányok foglaltak el ismert vasárnapi öltöze-

tükben. Bizony nagyon jól tennék a szülők és barátok, ha fölvilágosítják a Kolozsvárt lakó unitárius ifjakat, hogy szívesen látjuk őket templomunkban is, felolvasásainkon is. — Gyűlésünk elnöke Ferencz József szeretett püspök volt, aki most is kiválóan kedves hangulattal vezette és fejezte be felolvasó gyűlésünket. — A papnövendékek dalkara újból bebizonyította, hogy papi ifjaink tudnak szépet mivelní és gyönyörködtetni. Elismerés a mesternek Iszlai Mártonnak. Pákey Mártha kisasszony bemutatta a Channing Hortenak szervezett londoni leányiskola alapítóit, s mi azt mondtunk, hogy ha Jézus megjelenne és megismerné ezt a két nőt azt mondaná, „látom, hogy Márhák és Máriák most is vannak veletek. A mi Márhánk úgy megnyert mindnyájunkat bájos, okos felolvasásával, hogy nagy köszönetünket itt is ismételjük. Zsigmond Ferenc képezdei zene és énektanár baritonja aranyat ér és gyémánttal csillog. Angol himnusa „Jézus a tengeren” elragadóan nagyszerű volt. *Tarcsafalvi* Albert igazgató „A vallás és az élet” felett bölcselkedett sok tapasztalattal s okos tanáccsal. Rédiger Géza papnövendék szavalata szép szónoki sikert ígér az ifjunak. A felolvasásokat közölni fogjuk.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

A székelyekért. Dr. Nagy György orsz. képviselő hitrokon tollából egy lelkes fölhívást közlünk a »Székelyudvarhely« után. Égető kérdés. Minden kis fűszálat meg kell ragadni mindenkinek, aki szereti azt a jó népet. Lelkes pap és tanító sereg járj elől a szent munkában.

A mi templomunk a mi büszkeségünk. Székelyudvarhelyt ebben az évben fölépül az unitárius templom. A város unitáriusai oly kevesen vannak, hogy egy ilyen szép templomot a maguk erején fölépíteni nem tudnak. A belső székkelség fővárosa Udvarhely.

Ha ott unitárius templom lesz, mindnyájunkké lesz. Ha bemegyünk a városba s azt megtekintjük, öröm és jóleső érzés fogja áthatni keblünket. Nem lehet olyan szegény egy unitárius család is, hogy valami csekély összeget ne juttathatna erre a templomra. Habár csak egy téglá legyen a mienk s ezért adjunk rá, amennyit adhatunk. Minden unitárius adjon a székelyudvarhelyi unitárius templomra.

Új könyv. A genfi nemzetközi vallásos konferencia könyve megjelent magyarul és kapható szerkesztőségünkönél. A csaknem 300 lap terje-

delmű vaskos kötet 2 koronaért. Címe: *vallás, hit és ssabadság* s e három gyönyörű tárgynak sveizi, német, olasz, francia, belga, hollandi, angol, amerikai, magyar, indus írói össze hozták legszebb gondolataikat. A szerkesztő (B. Gy.) tájékozása után részt vettek a fordítás munhájában: Ferencz József, Fanghné Gyujtó Izabella, Pencilné Kozma Flóra, Kilyéni Erzsébet, dr. Barabás Ábel, dr. Boros György, Csifó Salamon, dr. Eisler Mátyás, dr. Gál Kelemen, Grátz Mór, Istvánffy István, Józán Miklós, Löfy Ödön, Péterffy Dénes, Varga Dénes. Olvasni, gondolkodni, tanulni és hinni szerető emberek egy hamar nehezen találának több szép gondolatot és megszívelni való tényt a hit és tudás világából.

Tíz új unitárius templomot akarnak építeni az ámerikai unitáriusok, tiz olyan városban, ahol még nincs. Kell 15.000 dollár. A gyűjtést megkezdették márc 1-én. Március 30-án együtt volt 75 ezer dollár, ígérve volt 35.000, áprilisra maradt 40.000. Ez is meg lesz s az év őszére készen lesz tiz új templom, mindenik 15.000 dollár (75.000 korona) értékben. A mi székelyudvarhelyi templomunkra csak 10.000 kor. kellene s ha ezer emberünk csak 10—10 koronát adna, nem szegyeznők meg magunkat az ámerikai testvérek mellett. Hol van az az 1000 unitárius? A hivatalokban, a birtokokon, a városokban és községekben. Budapesten van 100, Kolozsvárt 200, Tordán 200, Marosvásárhelyt 50, Székelykereszturt 100 s a többi szétszórva és az egyházközségekben

Konfirmációi emlékért fizettek Lőrinczi István szkeresztur 4 K. Németh István Toroczko 3 K 60 f. Gál József Recsenyéd 1 K 20 f. Bölöni Vilmos sköröspatak 1 K. Biró Lajos Várfalva 5 K 40 f.

Felhívás. A kolozsvári Unitárius Papnövédekéek Önképzőköre nevében felkérem mindazon tisztelt előfizetőket, kik a Murányi F. Sándor költeményeit megrendelték, hogy a könyv díját minél hamarább küldjék be az Önképzőkör pénztárába. Cím: Unitárius Papnövédekéek Önképző-

köre, Kolozsvár, Unitár. Kollegium. Kolozsvár, 1907. ápr. 24. Péter Ödön önk. köri elnök.

Nyilvános köszönet. Mindazoknak, akik a Dávid Ferencz Egylet kiadványai terjesztésében buzgólkodtak meleg köszönetünket nyilvánítjuk, addig is, míg a közgyűlésnek beszámolnánk. A befizetett pénzekről közöljük a pénztár kimutatását és nyugtáját s egyben kérjük az itt fői nem említett lelkes és tanító urakat, sziveskedjenek a kiosztott kiadványok árát rövid idő alatt beküldeni.

Szerkesztői üzenetek. »Tanító.«

Az 5 kor. köszönettel nyugtázzuk s ha másképpen nem lehet, így is elfogadjuk. De egy kisegítő ajánlatot teszünk. Az illető címre küldjük tovább is, abban a reményben, hogy szives lesz 2 rendes tagot keresni és bejelenteni K. R. k. a kívánságát teljesítjük, de kéri a szerkesztő, hogy annak a falunak a szokásairól írja le tapasztalatait. — *Bereczky Lajos* urnak Rava. Térjedelmes leveléből megértettük, hogy a névtelen levelet ön irta. Azt is, hogy a székely „a mértékletet a mértékkel nem téveszti össze“. Mi csak azt akartuk mondani, hogy a mértékkel való ivás egyik embernek jelenthet napjában egy kis pálinka pohárnyit, a másíknak napjában öt porciót, mert az csak reggel iszik, ez pedig minden evés előtt, vagy sokszor étel helyett is. Ne vegye rossz néven tőlünk, ha példa okaért ide írjuk ezeket a sorait: „én a pálinkának meggyőzhetetlen ellensége vagyok, mivel egyetlen csepp pálinkát sem iszom A családom is akkor lát pálinkát, amikor a munkásaimnak hozatok“. Meg vagyunk győződve, hogy ezt minden család éppen így tehetné s nem vallaná bűját senki és nem kellene annyit bajoskodnunk miatta az U. Közlönyben. — *Kecskés J. és Bereczky G.* Sajnáljuk, de a „régí tanító leveléről“, amelyet a szerkesztő a maga nevében adott ki, most sem engedhetünk szót itt az újságban. A szerkesztő nem mondott ítéletet senki felett, s csodálkozok, hogy éppen a derék ravaiak veszik magukra — *D. G. K. A lánczor levelezésről*, tárgyhalmaz miatt csak a jövő számban.

Nyilvános köszönet.

A nők indítványára, a lelkész személyes gyűjtése mellett a homoródszentpéteri hívek egy úrvacsorai kehely és boroskancsó árába a következő szíves adakozásban mutatták meg buzgótságukat:

Szén Mihály 5 K, Nagy Gyula 2 K, Gergely Mária 10 K, Székely Mária 2 K, Nagy Kornélia 1 K, Vas Rákhel 1 K, Kohn Mór 2 K, özv. Vas Jánosné és Vas Ilka 2 kor., Kis Lina 1 kor., Gábor Ferencz 80 fill., Máté Miklós 1 kor., Jakab Sándor 1 kor., Jobb Dénes, Máté Lajos, Benedek Bálint 2 K, Gábor Mózes, Burján Mózes, Vas Dénes és neje Székely Julianna, Székely Miklós, Máté István, Jobb Domokos, Gábor János, Székely Dénes 2—2 kor., Jakab Jánosné, Jakab Lina, Burján Julianna, Burján Domokos, Vas Mihály, Jakab Sándor és neje, Jobb Ferenczné Székely Eszter, id. Zoltán Ferenczné, Vas András id., Toth Elek, Hatházi Jánosné, Vas Domokos, Csomor Józsefné, Székely András, Székely Péterné, Vas Ferenc, Székely Jánosné, ifj. Zoltán Ferencz és neje, Miklós Mózes, Csomor Dénesné, Jobb Jánosné, Máté Elek, Máté Ferenczné, Máté József, ifj. Uzoni Ferenczné, Máté Juliska 1—1 kor., Burján János 3 kor., Gergely Mártonné, Gábor Ferenc 80 f., Balló Mózes, Szabó Ferencz, Máté Jánosné, Uzoni Eszter, Uzoni Jánosné 60—60 fill., özv. Burján Jánosné, Fogadás Sándor, Toth Péter, Ágoston Lajosné, özv. Ágoston Józsefné, Máté Mihályné, Burján Mihály, Székely Sándorné, Székely Gyuláné, Máté Mózesné, Uzoni Lujza 40—40 fill., Sóos Istvánné 30 fill., N. N. 20 f., Összesen 88 korona 50 fillér.

Vallásunk és egyh. községünk iránti szeretetének s e szép áldozatkész-ségben megnyilvánult buzgóságért e nyilvános helyen is köszönetet mondok minden egyes adakozónak.

Homoródszentpéter, 1907. április hó.

Szén Mihály,
lelkész.

Rend- és illemszabályok átdolgozta Tarcsafalvi Albert 50. pld. ára 1 kor. Az Arany szabályok társa ez a kis füzet. A melyik ifjú megtanúlja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben, mert tudni fogja, hogy viselje magát valahol csak megjelenik. Nagy szükség van rá az életben. A vallás és erkölcs tanítói fogadják szívesen és igyekezzenek megszerezni, mert a konfirmációra készítéskor s a nyári tanítás alatt is jó hasznát veszik. Egyszerre csak 50 példányt küldünk. Az 1 kor előre fizetendő.

Konfirmáló és férjhez menő leányainknak életökre szóló kedves ajándék egy imakönyv. Dr. Boros György: *Szívemet hozzád emelem* női imakönyv, csinos, aranyozott szép kötésbe 2 K 40 f. pompás, tartós bőrkötésben 6 K, gyönyörű csont, (celluloid fehér) selyem, bársony többféle színű tokkal 10 K, kiválóan remek kivitelű. Domborművű többféle szép színű bőrkötés csattal, aranyozva szétnyíló tokkal 14 kor. Az imakönyv kötése a magyar iparnak büszkeségére válik. A tartalomról a sajtó nagy elismeréssel nyilatkozott.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja :
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti :
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára : 2 k. 40 fillér. Egy szám ára :
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. – Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Az Alföldön még mindig tart a »mozgalom«. Most nem is egy, hanem több. Az aratók sztrájkja előre veti árnyékát, mert az arató munkásokat nemcsak kivándorlásra bujtogatják, hanem arra is, hogy ne dolgozzanak. A múlt évben szomorú vége lett, mert sok munkás elszalasztotta az időt. Egyik nagybirtokos úgy oldotta meg az aratás bebogozott kéréjét, hogy nem arattatta le 1000 hold buzáját. Vajjon nem lehetett volna-e jobban, okosan és hasznosan intézni el ezt a dolgot? Ha a birtokostól ma nagyobb bért kérnek, mint eddig, megmagyarázza a piaci árak emelkedése s a pénz értékének csökkenése, de hogy a birtokos nem teljesíthet minden kívánságot, az is bizonyos, mert ő a birtok jövedelméből nemcsak családot, várost és megyét tart fenn, hanem az országot is. A munkabér emelkedése vagy azt eredményezi, hogy a szántót is legelőnek hagyják, vagy azt, hogy a hol csak lehet, az emberi erő helyett, mindenütt gépet alkalmaznak.

*

Az alföldi unitárius mozgalmak, úgy látszik, komoly jelleget öltöttek ismét, mert a D. Pr. L. így vigasztalja magát: »hogy a következő nemzedékben alig pár hívük elszéled, több, mint bizonyos.« Ugyanez a lap írja: »Egész történetük (t. i. az unitáriusoké) vád és panasz a folyvást diadalmasan előre haladó református egyház ellen, melyet minden áron megfosztani igyekeztek.« Tehát nincsen baj most és nem lesz a jövőben sem, mert a ref. egyház diadalmasan halad előre! S mégis ugyanez a lap, egy füst alatt, elnevezi az unitárius egyházat »szemforgató kegyességűnek«, melynek »hite képtelenség, rationalismusa botrány, szabadság-szeretete képmutatás«. Annyi bizonyos, hogy a ki így beszél az vagy haragszik, vagy meg van ijedve, mert nyugodt

megfontolással ilyesmit nem szoktak mondani olyan társaságban, a hol a vélemény és gondolat szabadsága iránti tisztelet, bár legalább, féllábon áll.

*

Különben ez a keserűség meg van magyarázva a D. Pr. L. ugyanazon cikkében. Mezőturra meghívták a hódmezővásárhelyi unitárius papot, hogy ott tájékozza a közönség nagy seregét az unitárius vallásról és az unitárius egyházba való fölvétel felől. Az unitárius pap megtette, de olyan óvatos volt, hogy első alkalommal nem tartott beszédet, nehogy térítéssel vádolhassák. Csak újabb hívásra ment el újból s csak akkor tartott beszédet. »Persze minden eredmény nélkül« hirdeti a D. Pr. L. No hát akkor nem kell nyugtalankodni, sem türelmetlenkedni, annál kevésbbé vészkiáltással verni föl a szomszédságot.

*

A kepe és a párbér nagy teher a népen, de ha csak ez lett volna a baj, soha egy sem lépett volna ki egyházából. Ilyesmit nem hirdethet, az aki a reformációt nem akarja megfosztani szellemi és erkölcsi értékétől. Avagy a reformációt a péterfillérek hozták létre? Mit mondanának az álföldi szőlősgazdák arról a szomszédjukról, aki január közepén hatalmas tüzeket rakna, hogy a hó menjen el, s ő foghasson már a szőlőmunkához? Ugy-e bizony, hogy a megfigyelőbe küldenék, éppen úgy, mint azt is, kí márciusban azért emelne magas kerítést a gyümölcsöse körül, hogy a nap ne süssön be s a hó ne menjen el, mert ő ki nem állhatja a tavaszt. Hát bizony furcsa dolgok vannak a világon s még furcsábbak lesznek ezután, amikor a D. Pr. L. Thurius nevű írója s még, itt-ott lappangó, egy-két társa is átfogja látni, hogy nemcsak »országos protestáns szövetség« fog létesülni, hanem »országos vallás szövetség« is, amely a felekezeti korlátok fölött eltekint, s az emberek, az ősmagyarok módjára, a Rákösmezején, vagy az ország legnagyobb csarnokaiban fognak együtt lelkesedni a vallás nagy és dicső eszméi mellett. Ha a politikában kárhoztatjuk a »divide et impera« elvét, a vallásban ne zárkózzunk el a különböző nézetektől. Hiszen a D. Pr. L. írója is erre készíti a lelkeket, midőn cikkét így fejezi be: »távolról sem gondoltam a lelkiismereti szabadság korlátozására.«

*

A »felekezetek közötti súrlódás ellen« orvoslást keres a Debreceni Protestáns Lap s azt hiszi, hogy a vallásfelekezetek egymás közötti viszonyait szabályozó törvények majd megfogják hozni az orvost is a gyógyszert is. Az okos törvény mindig

jótékony hatása, ha a végrehajtása komoly és őszinte. De az ám a baj, hogy a hol nem egyenlő erők állnak szemben egymással, ott a törvény alkalmazásában könnyen esik hiba. Ezt a D. Pr. L. is ugyan tudja, hiszen sokszor panaszolja, hogy a magyarországi egyházak jogegyenlősége még ma is csak írásban van meg, mert a r. kath. egyházat, a gyakorlatban, államegyházz-gyanánt szerepeltik.

Filep Albert orsz. képviselő elhunyt.

1827.—1907.

Távirati uton jó a leverő hír, hogy az új országgyűlés egyik legöregebb, de nagyon mozgékony tagja: Filep Albert meghalt. Azokat, akik a derék öreg urat ismerték nem lepte meg a hír, mert tudták, hogy már az ősz óta súlyosan beteg. Kolozsvárt a Karolina kórház belgyógyászati osztályán gyógyíttatta magát. Innen Marosvásárhelyre ment az orsz. kórházba, de ott sem találta meg, amit keresett, a gyógyulást. A reménytelenség elvette az élethez való bizalmát.

1827-ben született Vaján Marostordamegyében. Iskoláit Marosvásárhelyt végezte. Részt vett a szabadságharcban, számos ütközetben. A szabadságharc leveretése után besorozták az osztrák hadseregbe. 1852-ben elfogták a Török—Gál-féle összeesküvés gyanúja miatt s két évi szigorú fogságra ítélték, melyet részint Nagyszebenben, részint Gyulafehérvárt töltött el. 1861-ben megválasztották Marosszék alkirálybírájává. Az alkotmány felüggesztése után lemondott. 1867-ben újra választották s csakhamar kir. tanfelügyelővé nevezték ki. Tanfelügyelői működéséről szóljon utódja, Deák Lajos:

Néhai jó Filep Albert bátyánk tragikus halála mindnyájunkat fájdalmasan lepett meg, — bár öreg koránál s nagyon súlyos betegségénél fogva, természetes halála, már hónapok óta bármikor bekövetkezhetett volna s az már senkit sem érintett volna meglepetésszerűen.

Ő a legelső tanfelügyelők közül való volt, aki már 1869-ben nyerte a kineveztetést s az akkori rendszer szerint, egyben, mindjárt a királyi tanácsosságot is kapta.

Tordai működéséről semmi tudomásunk nincs. Ez különben is rövid ideig tartott, mert a nemsokára bekövetkezett új megyei rendezéssel 1876-ban Marostorda megye tanfelügyelője lett.

Az új tanfelügyelők teljesen terra incognitát kapván és so-

kan közülök soha a feladatukat képező teendőkkal és dolgokkal nem foglalkozván, természetesen sok nehézségbe ütköztek felekezetek, községekkel és így önként érthetőleg, az első években inkább csak tapogatózás, puhatolózás, a helyzetnek megismerése jellemezte munkásságukat.

Akkor mindenfelé a községi iskolákat erőltették, melyek nagyrésze azonban nem sikerült és csak szórványosan maradt meg azok közül néhány hosszabb ideig. Ellenben állandó forrásai és tárgyai voltak a felekezetek és községek között a viszályoknak; a tanítók rendetlenül, vagy sehogy sem jutottak csekély fizetésükhöz és mindezek a felsőbb hatóságoknak végtelen sok kellemetlenséget okoztak.

Végre a kormányzat is, belátván azon irányzat céltalanságát, a hetvenes évek vége felé már kezdette (legalább ezen a vidéken akkor) az állami iskolákat létesíteni — igaz, hogy egyelőre csaknem mind alkalmatlan és célszerűtlen kis bérszobákban (melyekből később végtelen nehéz volt átmenni a mostani palotaszzerű építkezésekre).

Filep Albertnek is sok küzködése és kellemetlensége volt a fenti viszonyokból kifolyólag, de magas műveltsége, jó kedélye és papokkal, tanítókkal való humánus eljárása, mégis nagyban könnyítették helyzetét, melyet természetesen az is nehezített, hogy voltaképpen hosszasabban soha sem volt hivatalnok, a sablonos napi tevékenységhez, irodához edzett munkás, mert az ő eleme ifjú korában a harcmesző, azután a mezei gazdálkodás és még inkább a megyei politikai élet volt (ahol decentralva volt az ötvenes-hatvanas években az országos politika is majdnem egészen) ott aztán elemében volt és a legélénkebb a debatterek és elbeszélők közé tartozott.

Az általa alapított néhány állami iskola helyét igen okos előre látással és jól választotta meg, azok nagyobb része, később megfelelő módon kifejlesztetvén, kiváló szolgálatot tesznek úgy az általános kulturális, mint a magyar nemzeti érdekeknek is.

Az is az ő jó emlékét dicséri, hogy egyike volt az elsőeknek, aki 1878-ban a vármegyei általános tanítótestület megalakításában tevékeny részt vett.

A felmerült nehézségek, teendők azonban folyton növekedvén és általában békés természete (mert azon időkben a politikában is még teljesen a mérsékelt irányzathoz tartozott) nem egyezvén meg a kicsinyes torzsalkodásokkal, küzködésekkel, még legjava férfi korában — mert akkor csak 55 éves volt — nyugalomba helyeztette magát s bár azután is nem egyszer kérdezősködött a tanügyi fejlődés egyes mozzanatairól, de már tanügyi körökben részt nem vett, hanem egészen a vármegyei,

az unitárius egyházi, s késő öregségében aztán, az országos politikai életnek, munkásságnak szentelte magát s jó rokonai és barátai körében élt, akik előtt kifogyhatatlan humoráért, jóízú elbeszéléseiért és derült kedélyeért haláláig mindig szeretett és tisztelt maradt.

Halála előtt pár héttel meglátogattam őt, hosszasan, kellemesen elbeszélgettünk; még akkor nem voltak olyan nagyok és tűrhetlenek fájdalmai. Akkor emlegette elsóhajtva, hogy »hej Lajos az volt még a szép idő, mikor én a hetvenes évek elején a Deák-pártnak elnöke voltam, te meg a jegyzője, épen tegnap került a kezembe egy állalad szépen megírott jegyzőkönyv, melyben a jelen voltak is fel vannak sorolva; micsoda névsor és gyülekezet volt az! Nem is lesz többé olyan soha«.

»Hagyd Albert bácsi, hiszen minden kor megtermi a maga szükséges embereit és — úgy mondják — akik vannak és élnek azok mindig a legjobbak.«

»Nem úgy van az édes fiam, válaszolá ő, mert igaz, hogy a régieknek is voltak gyengeségei és igaz, hogy régen is küzdöttünk és vetélkedtünk egymással, — de nem volt meg az az egymást sárba lerántó marakodás, gyűlölködés és bizony, valljuk meg, sokszor tisztán egyéni érdekhajhászat is, ami az embert most csaknem végképen kezdi elidegeníteni a közügyektől és ami a honoratior osztály tekintélyének oly kimondhatlan kárára van, a most már a réginél sokkal értelmesebb és bírálatra képebb népnek, nagy tömege előtt«.

Ez volt szegény öreg barátommal utolsó beszélgetésem, azután már koporsójában nyugodva láttam, elváltotzatva a sors zordon keze által, addig kiválóan érdekes és tiszteletre indító, ősz fejét.

Nyugodjék csendesen az Urban!

A vallás és az élet.

Szerző felolvasta a Dávid F. Egylet áprilisi gyűlésén Kolozsvárt.

Egyéni, családi és társadalmi boldogulásunknak egyik alapja a vallásos hit s az ezzel ölelkező erkölcsi élet. E kettő tartja fenn az emberi léleknek egyensúlyát s teszi értékessé tehetségeinket az egyénre és a közre nézve egyaránt. Együttes hatásukban olyanok, mint a naprendszerre nézve a vonzás törvénye, amely-nél fogva a rendszerben levő égi testek utjuktól ki nem térhetnek, sőt szabályos mozgásuk által a természeti rend szolgálatába állanak. Ennek folyományaképpen aztán élet fakad mindenütt, hol a szerves testek fejlődésére a feltételek megvannak.

Ethikai, vallás-erkölcsi alapok nélkül, el sem tudjuk képzelni a társadalmi életet. Már ez alapoknak hiányossága is rázkódást, hanyatlást idézhet elé a társadalmi rendben. Kiszabadítja az egyént a létföntartásért vívott harcban, az eszközök megválasztásának kötelezettsége alól, az egyéni becsvágyat az esthika szabályából. Történeti példák, esettről-esetre, bele lehetne bizonyítani, hogy a vallás-erkölcsi élet hanyatlása országok, népek sorsát pecsételte meg s döntötte nyomba évszázak nemes alkotásait. S mint a folyó, saját medrének iszapját szíva fel, borítja el a mezők virágait, ez is áradatképen tör a társadalmi élet vetésbázisaira anélkül, hogy kárpótlásképpen termékenyítő erőt hagyna vissza.

A természet állandó törvények szerint évről-évre önmagát szabályozza és igazítja ki, ám a lelkek evolúciója, sokszor évtizedek során egyaránt írt gyomot és nemes hajtást, hogy végül magának új tenyészetet indíthasson. A franciák eszmei evolúciója és forradalma abból származott, hogy ez erőteljes és vezető szerepre hivatott nemzet, politikai és társadalmi életében, erkölcsi egyensúlyát veszítette. Hiszen vigasztalásnak elég, hogy a fenséges tusában a francia glória sohasem látott fényében ragyogott fel. Mégis e nemzet küzdelme az emberiség javára való vértanúságnak marad.

Azonban maradjunk a saját tűzhelyünkönél. Legközelebbről pedig vizsgáljuk a vallás-erkölcsi élet befolyását saját családainkra és népünkre. Előbb azonban töltsük ki a társadalmi és nemzeti élet kereteit azon képekkel, melyek a vallás tanításaiból, igazság-aiból oda méltán beilleszthetők.

Ugy a családi, mint a társadalmi és politikai élet, a maga tagjaira bizonyos jogokat ruház át, de egyúttal elejbők kötele-séget is állít. Habár e jogok és kötelességek erkölcsi s némi-ekben vallási alapokon nyugsznak, ki nem meríthetik a vallás-erkölcsi élet összes törvényeit s nemcsak fölőselegessé nem, sőt egyenesen szükségessé teszik azoknak befolyását, közös boldo-gulásunkra. Hiányait kiegészítik, ridegségét elenyésztetik s be-vonják a vallás-erkölcsi élet zománcával. Ezért van, hogy a tár-sadalmi rend egyrészen — mint valamely hatalmas pillérekre — az egyházakra támaszkodik. Ebből pedig az egyházak fontos szerepe állapítható meg, mindazon vonatkozásokban, melyek a vallás lényegét teszik s sajátos vonásuknál fogva alkalmasak közös célok előmozdítására. Így kapcsolódik egybe a vallás a gyakorlati élettel s válnak a különböző egyházak a nemzeti élet-nek is fentartó oszlopaivá.

A vallás nem cél önmagában, ám az egyéni boldogulásnak, a családi és társadalmi rendnek egyik leghatalmasabb eszköze.

Minden változatában pedig hódolat az istenség eszméje és a különböző fejlettségű erkölcsi törvények előtt. A nap tűzarca s a bálványok előtt való leborulásban, épúgy megláthatjuk az emberi léleknek egy magasabb rendű lény utáni vágyakozását, mint a bosszuálló Jéhova s a keresztyénség Istenének, a szeretet Atyjának imáadásában.

Világos, hogy a különböző vallások, a maguk eszmei és erkölcsi tartalmuk szerint, különbözőképen gyümölcsöztek az emberiség számára. A legáltalánosabb álláspontra helyezkedve is, be kell látnunk, hogy a keresztyén vallás tanítása a láthatatlan istenről, ki lélek s kibén mindnyájan egyek vagyunk, amaz erkölcsi törvénnyel együtt: Szeresd az Istent teljes szivedből és lelkekből, szeresd embertársaidat, bocsáss meg ellenségeidnek, a legteljesebb mértékben hozta felszínre a léleknek értelmi és érzelmi kincseit s nemcsak az emberek egyéni életében szült békés forradalmat, hanem újra alapozta az állami és társadalmi rendet s a régiek romjain alkotott egy új erkölcsi világot.

Igen távoli s vegyes érzelmeket keltő cél volna a különböző vallásoknak az egyéni és társadalmi életre való hatásait részletesen tárgyalni. Elégséges megállapítani, hogy a vallás az emberi léleknek belső szükséglete s a maga változataiban is egy örök eszménynek keresése által az emberiség tökélesbülésének legfontosabb eszköze. Igazság, melyet a költészet zománca von be és erő, mely jótékony hatásaiban az egyéni és együttes élet újjáteremtésében sem merül ki.

Midőn a földműves barázdáit szántogatja s tördeli szét a kemény rögöt, hogy magvait puha talajba hinthesse, vagy amikor a hivatalnok aktáit morzsolgatja le, a bízó lelkekben ott van az Isten s a maga újjaival simítja végig a verejtékes, avagy gonddal terhelt homlokot. És a munka megy, halad tovább. A bizalomnak, a hitnek ereje társul szegődött a hű munkás mellé s már szinte látszanak is a zsendülő kalászkok, avagy a végig szántott papiros betűsorai. S ilyenkor már édes meglegegedéssel látjuk, hogy nem vagyunk magunkra, tartalmasabbak vagyunk egy hatalmas erővel, melyet meg nem foghatunk, de a mely él bennünk, körülünk önmaga által.

Sok kincseit veszíti el. Emberek kapzsisága, csalárdsága hajléktalanná teszi. Avagy talán önmaga pillanatnyi gondtalansága miatt jut szegénységre. Mi történik? Az Istenben bízó lélek úgy tapasztalja, hogy nincsen veszve minden. Az erdő fáival, gyümölcsével, a mező határa áldásaival épen úgy telve s munkája után szerény részecskét kínál neki. Az isteni gondviselésben való hite a munkássorba állítja be s csekély szerzeményének ízes gyümölcsét vidáman osztja meg azokkal, kik övéi vér és

lélek szerint. A világ ítélete? Hát mit ér a világ ítélete akkor, ha érezzük önmagunkban, hogy az út, melyet választottunk, isteni törvények szerint való? A kishitűnek kezéből kiesik az élet-harc fegyvere, a beteges lelkű s előítéletekkel telt férfi másik fegyvert ragad, hogy az élet küzdelmeivel szemben való gyávasága hőstetté magasztosuljon föl. És a fölületések bátorságról beszélnek ott, hol a lelki végkimerülés már bekövetkezett. És aztán hamis szólamok járnak szájról-szájra arról, hogy nemesebb élet folytatására nem való e köznapi élet, hogy csak az tarthatja fenn magát, ki nem válogatós az eszközökben és a boldogulás útjainak keresésében. Holott igazában véve ez nem áll, hanem az már való, hogy a boldogság fogalma az emberek gondolatvilágában ki van forgatva eredeti jelentéséből. Nem régen még az egyszerű családi hajlék a maga örömeivel s benne a munkaszeretet, mértékletes élet, takarékoság elégséges volt boldogságunk megalapítására s benső vallásossággal, hittel párosulva, annak betetőzésére is. Ma egy ruhadarab, egy új divatu kalap, mely másnak van s nekünk nincsen, tönkre silányítja előttünk az egész mindenséget. Bámulunk, hogy miért nem sir az egész világ, mikor mi hév könyeket potyogtatunk alá. Mért nyílik az ibolya, miért rögyeznek a fák ami végtelen bánatunknak ez esztendejében? Persze hát az is kitűnik aztán ebből, hogy a Gondviselés utjai nem igazságosak. Már hogyan is lennének azok — kérдем én — újabb divatu, selyem diszű kalapok nélkül?

S így vagyunk egyebekben is. Nem mindnyájan, de az egésznek tekintélyes része. Lelkünk tudatos működésének hatása alól felszabadult vágyaink eléréséért énünknek tartalmasabb részét dobjuk oda s nem gondolunk arra, hogy nem biztos útra, hanem sodró áramlatba jutottunk.

Vizsgáljuk csak székely népünknek életét. Egyszerű szokásokkal, s vallásos hite erejénél fogva, sulyos megpróbáltatások között tartotta fenn magát. Örege, ifja fölkeléskor, lefekvéskor csöndes imába merült. A templomok zsúfolásig megteltek. A világ szerinti dolgokat cicomában, pompában alig ismerte. A vallás tanításai erkölcsi törvényeket rögzítettek meg szívében, amelyek szerint kell élni. És a fehérre meszelt székely házak falain belül megelégedés, boldogság honolt. Azonban mi történik tovább? Az új kor szele végig süvölt a székely havasokon, közelben zakatoló vonatok éles fűttye hallatszik... Jönnek a hirmondók, kik városokat láttak fénytengerben uszni, nyüzsgő-mozgó cifra néppel. Ki állna ellen a csábításnak? Másnap aztán elmarad a reggeli imádság s ehelyett a lány anyját, a fiu apját kéri, eressze el szerencsét próbálni. S a nehéz munka helyett a könnyű élet vágya s kínálkozó változatossága, kétes értékű

öröme megnyitja a székelőföld kapuját. Előbb azoknak, kik gyöngék voltak már hitőkben és önbízalmukban, azután azoknak, kik gyöngékké váltak azután. Egy pap mondta híveinek: Amig szemeitek az Istent keresték, lábaitok a földhöz tapadtak. Hitetek elvesztével megnyílt számotokra a világ mindanegy tájéka!

Némely pogány nép harcmenetel előtt ma is a maga bálványistenét táncolja körül s oda tér vissza, ha azt dicsőséggel fejezhette be.

Nekünk arra lenne szükségünk, hogy őseink nyomdokaiba térjünk vissza s úgy a magunk, mint a nép családi életét igazi vallásos érzés ébresztése, ápolása által tegyük tartalmasabbá. Nehéz idők járnak s ha bizalmunk még jobban megcsappan családjunk, vallásunk és nemzetünk jövőjében s Istenben való hitünk elenyész, olyanokká leszünk, mint a puszták fővénye, melyet széthord a zivatar a szélrózsa minden irányába. Veszteni való időnk nincsen, lépünk mindnyájan a vallás-erkölcsi élet mezejére ugartörésre, forgatásra.

Munkánk nem lesz könnyű, de becsületes munka lesz, melynek gyümölcse ránk és utódainkra örökségképen marad.

Kolozsvár, 1907. április 20.

Tarcsafalvi Albert.

Oxford tavasszal.

Az, aki régesrég Oxfordban vagy Cambridgeben Egyetem alapítására gondolt, mindennel számot vethetett, csak az éghajlattal nem. Nincsen itt egy félnap, hogy az idő ne változna. Az őszi és a tél olyan lehangelően borus, ködös, nyers, hogy az ember nem várja kezdetét, de örül a végének. Mikor az ifjúság egybegyűl az év elején, a váltakozó időjárás megpróbálja a szervezetet. Az új fiúk heteken át szenvednek, amig megszokhatják. Ezen csakis a test edzésével lehet segíteni, mire az angol nép nagy gondot fordít.

Az áldott tavasz meghoz mindent. Ilyenkor Oxford egy kis virágbokrétá. A Collegek ódon falait s a város új épületeit eltakarja a sok fa, meg a különböző fajtájú felfutó s más kúszó növény. Az angol építkezési rendszer szerint, virágos kert van minden ház előtt, mi olyan kellemessé teszi az utcát. Mikor ezt látom, szinte fájoan érint az a visszás helyzet, hogy odahaza székelőföldi falvainkban is kezdik elhanyagolni a kis előkertet a gondos kezek s kezdik a házakat kiépíteni az utcára, mert az városias és szerintők haladás jele. Hátha hozzávesszük azt, hogy ezzel egy ősi magyar szokást és székelő építkezési sajátosságot semmisítenek meg.

A Collegek legtöbbje kertben van, különösen a régieket sétatér és folyóvíz veszi körül. Ezenkívül mindeniknek van közelebb vagy távolabb játszótér, hol rendszeren d. u. 2—4 óráig kün van az ifjúság. Most a tennisz járja leginkább. A csolnakázás állandóan divatos. E szót «divatos» szinte rosszul használom, mert itt a testedzés nem divat, hanem életföladat. A legtöbb intézetnek iskolahajója van s onnan eveznek rendre s tartják az év végén versenyeiket nagy ünnepség keretében. A testedzés különböző nemeihez más-más öltözetet használnak. Olyan érdekes, mikor a mezőről özönlenek haza sároson, piszkoson. A magyar városi közönség, megeshetik, megütközne, látva ezt az utcai izléssel való nemtörődömséget, de itt érdem, mert következik utána a fürdőzés, kimosakodás, az étvágy és jó egészség.

De ne gondoljuk, hogy ez az ifjúság körében van így csupán. Az életkor és a nem, a vagyon és műveltség nem tesz különbséget a testedzésnél. Bámulatosak a nők is e téren, kiknél a lovaglás kezd nagyon terjedni újabban, már értem azokat, kiknek modjában áll. Az iparos és napszámos osztály külön erre a célra adott játékműzőkkel rendelkezik. Sőt meggyőződtem útasaim között arról is, hogy faluhelyeken a község maga ajánl föl ilyen mezőket, ahol a jókedvű nép játszadozva töltse az időt a szabad ég alatt. Milyen megragadó példa kellene hogy legyen ez, nekünk magyaroknak. Nem látjuk, hogy ma az ifjúság játszóhelye is kezd a korcsma udvarára terelődni. Gyermekkorkunkban még szívesen kimentünk a határra, csoportosan «lopni a napot», ma az ősi nemzeti társasjátékok is kiveszőfélben vannak. A nép gondolkozása is halad, sok mindent kedvel ma, mit holnap már megun, de az egészséges irányu szorakozást meg nem unja soha. Hányszor megtörténik, hogy szívesen töltene az időt ilyen irányban, de a gyermekkori játékok kényelmetlenek, igen fárasztók s emiatt lemond róluk, mert kénytelen. Mit is csináljon, ha senki sem mutat neki valami társas játékot vagy ahoz hasonlót. Pedig kevés pénzbe kerül, különösen ha egy társaság veszi, vagy közvagyonból szerzi meg. S ami megfizethetetlen, kiüti kezükből a ferblit és a pohárt, no meg a szennyes tárgyú szószátyárkodást is szájokból.

A test edzése valósággal vérévé vált az angolnak. Igen sokan hosszú sétákkal érik be s vannak, akiknek kevesebbel is meg kell elégedniök s ezek a betegek vagy nyomorékok, kiket tolószekéren taszítanak naphosszat, vagy saját magok hajtják azt, hogy szabad levegőn lehessenek. A kerékpározást nem is emlitem, hiszen az öt-hat éves gyermekek kirándulásokat tesznek rajta. Ifjú és öreg egyaránt használja. Ha mí odahaza papot lovagolni vagy kerékpározni látunk, fölvetjük a kérdést, hogy hát

ez miként fér össze a paláستtal. Itt a lelkész együtt örvend híveivel a testedzésben és szorakozásban.

Az pedig olyan kellemesen meglepő, mikor mindenféle gyermeket látunk künn az Isten szabad ege alatt. A mama nem röstelli kicsijét kítaszítani a gyermekkocsin a rétre, sétatérre, hol esetleg sokan láthatják. Ezért olyan utánzásra méltó a csecsemők és fejlettebbek nevelése Angliában. Egy átlagos kimutatásból meggyőződünk, hogy Magyarországon a gyermekhalálozás fölmúlja Európa mindenik államáét. Szomorú valóság. Oka pedig a szobában, zárt helyen való gyermeknevelési rendszerben keresendő. Gondoljunk pld. télen munkásnépünk szobájának levegőjére. Eddig hozzá voltak szokva a szabadtüzelő természetes szellőztetőjéhez, de az újmódi vasvályhák ezt nem segítik elő, ablakot pedig nem nyitnak, mert nincsenek hozzászokva, vagy pedig kifut a meleg. Magyarország a gyermekkényeztetés hazája. minek sok káros kinövése van, kivált egészségi szempontból. Azt nem is említem, hogy sok szülő, csupán szeretetből, pálinkás kenyeret dug csecsemője szájába s hiszi, hogy jót cselekedett vele. Különösen télen ritkán viszik ki őket a féltés miatt. Angliában a tél keveset határoz, mert az átmenet folytatólagos, úgy, hogy a hideg könnyen elviselhető.

Fontos továbbá a hajdonfőn járás. A felnőttek s különösen az ifjúság fejfedő nélkül jár-kei, mert csecsemő korától úgy nevelik. Igen érdekes, hogy van egy középiskola Angliában, hol a hajdonfőjárás kötelezővé van téve az alapító egyenes óhajására. A kemény kalap — legyen az szalma vagy posztó — nem nyomja be, nem idomítja el a koponyát. Ez pedig az agy fejlődésénél lényeges s kihat jövő szellemi képességeinkre. Mi odahaza csapjuk a fejökbe ha kell, ha nem, hiába kapálódik keservesen, természetszerűleg a kis rabszolga. De az a szép hóféher arcbőr! Kár érte, hogy elsütötte a nap. Azonban nemcsak a koponya fejlődése lényeges itt, hanem az is, hogy idegrendszerünk központja megedződik teljesen. Minden csélcsap szellő nem okoz náthát vagy fejfájást, az idegesség pedig ki van zárva. Mi kiszaladunk szobánkból, ha egy kis légjárás kering, mert holnap talán ágyba kerülünk miatta, az angol ajtót és ablakot nyit s leül dolgozni kényelmesen. Mennyire jellemző az is, hogy mi, mihelyt utolér valami gyöngeség, őrizzuk szobánk négy falát, az angol rohan a szabad levegőre, kihevítő sétákkal állítja helyre egészségét. Így volt ez velem is. Mikor ide jöttem s a nyers időjárás előfogott, a hazai kúra szerint bezárkóztam, hogy hamarabb jobban legyek. De a fiuk kihúrcoltak erőnek erejével, megkínóztak a szabad ég alatt s meggyógyítottak, mert a testtel a kedély is frissült, üdült szüntelen.

A gyermekek játszóterei föl vannak szerelve minden lehetõvel. A hinta és fõvenyhalom elmaradhatatlan. Edinburghban, Skócia fõvárosában, e tekintetben pompás fõlszereléseket láttam, melyeket a város adott. Az egészségügyi egyesületek azt is megteszik, hogy messze, a határon vagy hegyoldalokon, állítanak föl ilyen játéktelepeket.

Fõlemlítsem-e, hogy az angol nem fûti télen hálószobáját, mi különösen az ifjúságra nézve okos dolog. Az ablakot félig vagy egészen nyítva tartják, hogy a szellõzés annál nagyobb legyen. Mikor ide jöttem, vacogott a fogam egész éjszakákon át, de megszoktam s most nem cserélném vissza semmiért. Odahaza jajveszékelnék ifjaink, ha intézeteink hálótermeiben nincsen 18—20 fokos meleg. Itt nem túrik meg a tüzet. S melyik egészségesebb? Az a test pihen-e nyugodtabban, amelyik elkénytelenedve nyúlik el a paplan alatt vagy a másik? S nem tudjuk-e hogy ez az állapot milyen izgalmas álmokat terem, nem egyszer erkölcsünk rovására? Igaz, hogy a mi telünk hidegebb, de az, aki ezt az egészséges alvásmódot szeretné megszokni, most a tavasz kitünõ alkalom a beindításhoz. Hátha a télen nem lesz szükség tüzre?!

Nem hallgathatom el egészségügyi szempontból azt sem, hogy itt a legszegényebb napszámos is alsóinget visel állandóan. Ez óvja meg a testet a váltakozó idõ eshetõségeitõl. Odahaza láttam, hogy népünkre miként erõszakolja rá a kereskedõ hítvány flánel s más portékáját, mely miután elzárja a levegõt a testtõl, meggátolja a szellõzést és a hûlést elõsegíti. Inkább ne viseljenek semmit, mint e rongy ingeket. A kötött trikóing pedig tavaszra és nyárra szól egyaránt, hiszen ekkor van testünknek legtöbb izzadása, melynek a bőrre rászáradni nem volna szabad.

Mindezeknél azonban ne tévesszük szem elõl a helyi viszonyokat és az éghajlati különbséget. De az kétségbe vonhatatlan, hogy a mi telünk több élvezetet nyújt és testedzésre is alkalmasabb, mint az itteni. Hát a tavasz és a nyár, meg az õsz fõnséges tájakkal, fürdõkkel stb., mit Angliában hiába keresünk. Valljuk meg, hogy igen gyakran saját otthonunkban is nem tudjuk kihasználni az alkalmatosságot. Sokszor talán a pénz az akadály, de arra senki sem gondol, hogy a kellemes idõtöltésnek nincsen ára, s hogy néha milyen nagy összegeket emészt föl a doktor és gyógyszerár. Természetesen nem állítom, hogy itt e szigetlakók között már minden pompás és nagyszerû, odahaza meg semmi sem jó. Egy angol utazó közöttünk épen annyi utánzásra méltót talál, mint mi náluk. Azt az egyet õk is megtanulták bizony, hogy mi a gyermekeket nem neveljük az ölebekkel együtt. De hát ebben is van valami hasznos, hiszen együtt fut-

kosnak ott a zöld mező pázsintján, melyet a tavasz új életre hívott.

Bizony gyönyörűség beletekinteni ebbe az angol egyetemi és társadalmi életbe, mert valljuk meg, hogy ha az oktatás terén sok ferdeséggel és ósdisággal találkozunk is — van benne több olyan jó jelenség, amit nálunk felé hiába keresünk. Ilyenkor, tavasszal lehet látni igazán az ifjúságot és a népet a maga foglalkozása körében és a természet ölén a szabad percekben. Kihat ez az egész életre s megeleveníti azt. Nem szálnalmas állapot-e, hogy egy egyetemi város, mint Kolozsvár, nem képes egy játékeret ajándékozni az ifjúságnak...

A foglalkozásnak ez a köre világosan megmondja, hogy az angol ifjú miért nem jár vendéglőbe vagy kávéházba, hogy élvezze annak füstös levegőjét és penészvirágait; miért szereti jobban a könyveket, a tudományt, mi általában a népre is vonatkozik. Ez a csoportos időtöltés, együttvigadás növeli az ösztartozás érzetét és csökkenti az egyenetlenséget. Sok más lélektani jelenség vetődik fölszínre itt, minek nagy része önként értetődik. Egy dolog tagadhatatlan s ez fájdalom az, hogy a durvább játéknemek érzelmeik finomságára nem egyszer káros befolyással vannak. Talán ez a magyarázata, hogy a magyar gyöngédség és előzékenység az angolnál jellembeli fogatkozás.

Raffaj Károly.

Lánclevelezés a konviktus javára.

A lánclevelezés az utóbbi hetekben nagyon lassan megy. A levelezés virágkorában kaptam egy nap 30—35 levelet is. Most már alig kapok naponként 1—2 levelet, sőt volt már több nap, amelyen egyet sem kaptam. Hogy a láncfűzés kedvét kissé élesszem, a következőkben egy-két adatot közlök.

Előbb azonban helyreigazítom a Közlöny márciusi számának egy hibás adatát. Én ugyanis Kádár Berta ónagyságától Korondról nem 23 K, hanem 32 K kaptam. Ezt a nyomdahibát — a correcturát nem én néztem át — kívánságára szívesen javítom ki sőt azt is közlöm, hogy újabban megint 1 K 10 fillért kaptam e célra.

Ugyanilyen gyűjtést rendezett Csókfalván Kelemen György lelkész is, kinek hívei 11 K 20 fillért adományoztak. Követésre méltó szép példa. Köszönet érte a nemes cél érdekében!

A mai napig 1528 levelet kaptam s a gyűjtött összeg egy néhány koronával meghaladja a 700 K-t. Jelentékenyebb összeggel járultak hozzá: Ugron Zoltánné (5 K), Mózes Mihály lelkész

(10 K), egy névtelen (4·10 K), Péterfi Albert (2·60K), Gombos Sámuel (3 K), Bedő Lajos (4 K), Péterfi Gyuláné (3 K), Kiss Aladár (2 K), Raffaj Zsigmond (5 K), dr. Gyalui Farkas (3 K), a kolozsvári főgimn. VI. o. tanuló (11 K), VII. o. tanuló (8·70 K), VIII. o. tanuló (16·16 K), Ürmösi Károlyné (4 K), Mózes András Temesvár (10 K), Herman Ilona (2·40 K), Szentiványi József (10 K), dr. Ferenczi Géza (10 K), Kiss Ilona Vargyasról (2 K), Ürmössy Jenő Palatka (5 K), Árkosy Lajos (2 K), Lőrinczi Dénes tábornok (5 K). Ezeken kívül többen küldöttek 1—2 koronát, akiknek a nevét azonban nem lehetett megállapítani, legfeljebb csak a láncszem számát. Köszönet az összes felsorolt és fel nem sorolt adakozóknak! Jó volna, ha legalább oly összeget összegyűjthetnénk, amelynek az évi kamatja kitenné egy negyed konviktusi kedvezmény összegét. Akkor e lánclevelezés emléke és áldása örök időkre fennmaradna.

Kolozsvár, 1907. április hó 28-án.

Dr. Gál Kelemen.

I R O D A L O M.

Magyarország története. Irta dr. Kőváry László. A 19-ik százban három historikusunk volt: Nagyajtai Kovács István, akit a székelység és az unitáriusság érdekelt, de aki inkább úgy tűnt ki, mint gyűjtő. Könyv és kézírattára megbecsülhetetlen értékű. Jakab Elek szélesebb körben mozgott s főleg mint moragraphia és biographiai író tűnt ki. Rendkívül termékeny volt. Nagyon sokat és gyorsan dolgozott. Az unitárius jeleseket ő hozta elé a feledés homályából. Kőváry László a harmadik. Brassai tanítványa. Maga is gyűjtő volt, de mindent azonnal földolgozott. Bizonyos távlatból szemléli az eseményeket, tehát összhangzó képet fest. Szeret kezdő lenni, mert Erdély történelme nincs megírva, s ő a hiányt nagyon érezi. Megírt könyvei egész könyvtár s azt most egy újabb nagyszabású művel gazdagította. Magyarország történetét írja meg ecsettel. Ecsetjét a hazaszereget tartja kezében s a nagy események dobozaiból látja el festékekkel. Magyarországot nagynak, hősnek, okosnak és előrelátónak tartja, s lépteit a honfoglalás, honalapítás, királysággá alakulás hatalmas mozzanataiban híven kíséri, megokolja és beilleszti az európai világrendszerbe. A 82 éves öreg ur úgy hat ránk, mint hasonló korában Martineau a bölcsész. A Vasárnapi Ujság észrevételeivel zárjuk sorunkat, melyeket a mély tisztelet és a nagy elismerés irányít. A Vasárnapi Ujság ezeket írja: Módszere azon a szemponton alapszik, hogy Magyarország történetét nem elkülönítve, hanem mindig a nemzetközi helyzet

szempontjából igyekszik előadni, a többi európai népek életével, viszontagságaival és fejlődésével való kölcsönhatásban. A nagyarányu munka olvasása közben bámulnunk kell azt a szellemi rugalmasságot, melyet lépten-uyomon elárul s azt a munkabírást, amely a szerzőt még ily késő öreg korában sem hagyja cserben. Ami szellemi életünkben, melyet oly szomorúan jellemez az időnek előtte összeroskadtak, munkától elidegenedettek nagy sokasága, mindenesetre vigasztaló látvány ez a pátriárka-kori tudós, aki még ma is csorbitatlan erővel futja a versenyt nálánál sokszorta fiatalabbakkal. A munka megjelenésére az alkalmat Árpád vezér halálának mostani ezredik évfordulója adta meg.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A *budapesti Dávid Ferencz. Egyletnek* február 16-án tartott tea-estélye alkalomával adakoztak: Perczel Ferencz és neje 120 kor., Gruz Albertné 40 kor., Úrmössy Miklós és neje 36 kor., Botár Jánosné, Józsa Mihály és neje, dr. Székely Ferenczné, L. dr. Sándor Balázs és neje, dr. Daniel Gáborné 20—20 kor., Nérei Odönné, Józán Miklósné 10—10 kor., Pessi Jánosné, Gömöry Károlyné, Prof. Bókay János 8—8 kor., Pessi János 6 kor., Réch Aladár és neje, Ujváry László és neje 5—5 kor., L. Berde István (Szolnok) 4 kor., dr. Krécsy Béla, Barabás Kálmán, dr. Párczer Tivadar, Stumpf N. 2—2 kor., özv. Bogyay Kálmánné. N. N. 1—1 kor. Összesen 370 kor. Ugyanennyi lévén a tiszta jövedelem. Házi asszonyaink buzgó szolgálataikért a szereplő művészek a szíves közreműködésért, az adakozók becses adományaikért fogad-e helyen is az egylet hálás köszönetét.

A *budapesti Dávid Ferencz Egylet* tagjai hátralekös és folyó évi tagdíjukat szíveskedjenek a titkári hivatal címére (*Budapest, V., Koháry-u. 4.*) postalátványon, május hónap beküldeni. Tisztelettel Józán Miklós főtitkár.

A **nyári vasárnapi tanításra** hívjuk föl első helyen a szülők figyelmét. Az ismeret és a tudomány olyan az

ifjunak, mint a jó buzakenyér, erősödik, okosodik tőle az elméje, tisztul a szíve. Olyan nagyot hibázik, a ki ettől az iskolától elvonja a felnőtt ifjakat, mint a ki nem ad nekik tápláló eledelt. A lelkesz uraknak szíves figyelmükbe ajánljuk. 1. *A zsinatok és zsinattartás ismertetését*, ezzel kapcsolatban az egyházi szervezet ismertetését. 2. *Egyházunk történelmét*. Erre czélszerűen felhasználhatók kézi és olvasó könyvül Simó János: az unitárius egyház története (Kapható a D. F. E. titkáránál 1 kor.) Demeter Dénes konfirmácziói emlékkönyve (Kapható Betegh Pálnál Székelyudvarhelyt). 3. *Jeleseink életét*. Erre kézi és olvasó könyvül jól használható az Unitárius Kollegium Írásban és Képekben ára 1 kor. 4. *A biblia ismertetését*. Kézi és olvasókönyvül felhasználható Úrmösi Józseftől: Nyári vasárnapi tanítások ára 80 fillér különösen a magyar történelmi vonatkozásokat ajánljuk figyelembe. A tíz tanítás egy nyárra való. (Kapható szerzőnél H.-Szentpálon.)

A **f. egyleti titkár és pénztárnok** uraknak figyelmébe ajánljuk, hogy az idén egyleti évünk július 31-én zárul. A jelentéseket és a tagdíjakat szíveskedjenek július 15-ig beküldeni, hogy földolgozhassuk.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Dr. Benczédi Andort, néhai Benczédi Gergely tanár fiát, ki eddig államtudományi doktor volt, május 18-án avatták a jogtudományok doktorává. Gratulálunk a derék, szorgalmas ifjunak s kívánunk pályáján sok sikert.

Kénossy Béla Egy költői lelkű, nemes szívű férfiú, ki ifjúságában társainak díszé, büszkesége, költője volt, férfi korában a munka embere, de mindig az irodalom barátja, a költészet művelője, Kénosi Kénossy Béla udvarhely vármegye ny. főjegyzője, a Ferencz József és a magas német Mária-rend lovagja elhunyt május 9-én Segesvárt, gyermekei gondos karjai között. Szép családja mellett, megyéje és az unitárius egyház fájlalja elhunytát.

Hittanári állás szervezése került szóba az E. K. Tanácsban, de ezis nem a hittani intézethez, hanem a főgymnaziumhoz. Haladás lesz, ha megérjük, mert akkor a paptanárok a theológián többet foglalkozhatnak. Oh, vajha sor kerülne arra az egyetlen felső iskolánkra is!

2000 korona egy hónap alatt! A székiudvarhelyi lelkész azt írja, hogy a templomépítésre szükséges 10.000 koronából 2000 már összegyűlt. A többi is megjön rendre, mert 800 ember kell, hogy 10—10 koronát adjon. Ha mindenki szakít egy pár koronát erre a célra, adósság nélkül fog állani a szép templom, a melyről már is azt mondják, hogy a város legszebb épülete és díszé! Nőinknek is jóindulatába ajánljuk a sz.-u. templomot.

Amerikába már sok ezeren kívándoroltak, de a kik ezután akarnak menni, gondolják meg, hogy az amerikaiak megijedtek a nagy népcsődülettől s erősen szigorú vizsgálat alá vesznek mindenkit ott a tulsó parton. A ki gyenge, a kiben betegség lappang, a kinek nincs elég pénze, azt nem eresztik be. Annak ott kell vesztegelni a raktárban addig a míg más hajó indul vissza. Akkor aztán szégyenszemre partra teszik Fiumében, hogy menjen a merre tetszik.

A hazajáró lelkek. Egyik tudósi-

tásból újból látjuk, hogyan sóvárognak haza felé azok, a kiket »sorsuk« a nagy Amerikába vetett. Eszet adni annak, a kitől az Isten elvette, senki sem tud. Mi már husz éve hirdetjük, hogy mindenütt jó, de legjobb otthon. Meg lehet itt élni, ha bajjal is. Lehet segíteni a nagy hajon is. Most a székiesség érdekében az országgyűlési képviselők vezetése alatt nagy jelentésű mozgalom indult meg. Az erdei tilalmakat újra akarják rendezni, az állattenyésztés régi útjait megakarják nyitni.

Romániából sokan jöttek haza, de hogy? Megfosztva a szeméremtől, a becsülettől, az egészségtől. A ki oda megy szegényt hoz haza. Nézetek körül s meglátjátok a saját községekben.

A hágai béke congresszust megfogja előzni a világ vallásai képviselőinek a kongresszusa. Ezzel azt akarják kimutatni, hogy a béke kérdésében minden felekezet egyetért. Az értekezletre szóló meghívót két anglikán püspök mellett az angol unitáriusok közül dr. Estlin Carpenter a Manchester College igazgatója és Bowie a Br. és Külföldi Unitárius Társulat titkára is aláírták. Az értekezlet albizottságot küldött ki az előkészítésre s ebben az unitárius titkár is szerepel.

Vallás, hit és szabadság. E három szép szó a czime a genfi konferenciáról kiadott vaskos magyar könyvnek. A ki a vallás változatait látni és élő emberek ajakáról hallani akarja, a ki megakar győződni, hogy a tudomány mellett megfér a hit és hogy a vallás és a hit épen úgy megkívánja a tudást, mint minden egyéb a mi élni akar, az nem teheti jobb helyre a pénzt, mint ha megvásárolja ezt a könyvet. A Dávid Ferencz Egylet tagjai, ha a szerkesztőségnek rendelik meg 2 koronáért. Postai költséggel együtt 2 kor. 20 fillérért kapják.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A Dávid Ferenc Egylet közgyűlése.

Elnöki tisztem is, kedves kötelességem is közgyűlésünk összehívása. A jelen esetben vidéken levő kedves tagtársaim közé, a *zsinat helyére*, Csókfalvára, irányítom szíves figyelmöket. Kérem, tiszteljenek meg azzal, hogy minél teljesebb számmal vegyenek részt. A választmányunk gondoskodni fog arról, hogy a gyűlés tárgyai vonzóak és kedvesek legyenek. A tagoktól várjuk s kérem is a buzgó érdeklődést, a mit főképpen azzal mutathatnak ki, ha magokkal hozzák barátaikat s ismerőseiket, s igyekezni fognak őket megnyerni és bejelenteni tagokul.

A fiók-egyletek elnökei gondoskodjanak az évi jelentéseknek és számadásoknak, július 20-ig, beküldéséről.

Összes tagjainkat szeretettel kérem, hogy egyleti tartozásukat egyenlítsék ki, mert csakis úgy teljesíthetjük a ránk bízott föladatokat.

Erre kéri és ezt várja tisztelő hívők

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
elnök.

A szerkesztő asztaláról.

Minden állással jár olyan kötelezettség is, amely nincsen belefoglalva sem az alaptörvényekbe, sem az utasításokba, hanem benne van a levegőben, vagy a társadalmi közérzületben, vagy a szokásban. A jó módú embert senki sem kényszerítheti arra, hogy az árváknak, özvegyeknek, segélyegyleteknek, jótékonyintézeteknek, nemzeti vagy egyházi vállalatoknak adjon a magáéból, még ha fölöslege volna is, de azt sem tilthatja meg sem-

miféle hatalom, hogy az emberek és a társadalom is lenézéssel, utálattal és megvetéssel ne forduljon el tőlük. Hát ezek nem a keresztény világba valók s nem is keresztények, s talán nem is egész emberek.

*

Aki a mezőn, vagy az erdőn van, tartsa nyitva a szemét, szívét, lelkét és tüdőjét, mert mindenik megtelik éppen azzal, amire szüksége van. A szem annyi szépet lát, hogy be sem foghatja. Oh nemcsak a virág szép, szép a kő is, a göröngy is, nemcsak a falomb, a fakéreg is, annak aki úgy tud nézni, hogy lásson is. A szív verése megelégnékül, a kedély felderül, a boldogság érzete elárasztja azt, aki érezni tud. A tüdő, ez az örökké mozgó, amely két világot köt össze, a belsőt, mely folyton ég, ha van jó tüzelő anyagja, s a külsőt, mely mindig készséggel újítja föl az elhasznált anyagot. A tüdőbe egyenesen tolul be kívülről minden, amit a levegő fölszed, tehát nemcsak jó, hanem rossz is. Azért megyünk a mezőre, az erdőbe, hogy ott szemünk, szívünk és tüdünk teljék meg, erősödjék, tisztuljon és tegyen minket boldoggá.

*

Az egészségre nagyon sokat költünk, de az a baj, hogy rendszeren rosszkor, mert csak akkor gondolunk rá, ha betegek vagyunk. Úgy kellene tennünk, ahogy a chinaiak tesznek, akik csak akkor fizetnek az orvosnak, ha egészségesek. Nekünk is mindig akkor kellene intézkednünk, amikor még nincsen baj. Példaokáért, ha az árvíz az udvarunkat, vagy a házunk környékét, vagy a kertünket a lakás mellett tele hordja iszappal, ne várjuk, hogy a nap fölszárítsa, vagy egy új áradat elmossa, hanem takarítsuk el, mert előre tudhatjuk, hogy abból olyan gőz, vagy gáz fog kipárologni, ami megmételyezi a levegőt, a vizet, az ételt és a testet. Ha éretlen a gyümölcs, ha romlott az eledel, ha gyanus előttünk a gomba, ha tisztátlan hely mellett van a kút, inkább maradjunk éhen vagy szomjan, mert ez csak kevéssé kellemetlen, az halálosan veszedelmes lehet.

Hiszek egy . . . 1850.

Hiszek egy Istenben,
Menny és föld Istenében,
Kít hasztalan tagad
A dőre vak dűhében.

Fényt 's mozgást ő áraszt a roppant
[világra,
Ő hívta az embert társas boldogságra,
Fent 's alant ő intéz mindent örök
[rendben:
Hiszek egy Istenben!

Hiszek egy Istenben,
Irgalom istenében,
Ki megszán egy népet
Hosszú szenvedésében.
Végveszélyét ennek ő nem akarhatja,
Csak mint tévedt fiát dorgáló bölcs
[atya,

Jövőre érleli, fenyítve jelenben:
Hiszek egy Istenben!

Hiszek egy Istenben,
Szabadság Istenében,
Védpajza ennek ő
Vak önkény ellenében.
Általa legszentebb vágyink valósúlnak,
A rablánc kovácsoló karok meg-
[bénulnak
Fajunk megdicsőül nemesb
[jogegyenben:
Hiszek egy Istenben!

Hiszek egy Istenben,
Örök fény Istenében,
Ki fátylát gyújt a bölcs
'S a költő lángkeblében.
Az ész világa győz 's valamerre érhet,
Rengő sugárokkal terjeng az esméret,
Az ész rút fajzati hátrálnak szégyenben:
Hiszek egy Istenben!

Hiszek egy Istenben,
Igazság Istenében,
Ki pallost 's mérleget
Tart díjosztó kezében.
Az eltiport ügynek felkél védelmére,
Átok lesz a dölyfös elnyomónak bére;

Diadalt ül a jog az erővel szemben;
Hiszek egy Istenben!

Hiszek egy Istenben,
Haragnak Istenében,
Ki nem tűr gázolni
Keze remek művében.
'S bár zúdul a pokol minden
szörnyetege,
Lengő pozdorjaként foszlik szét

[serege;
Van bosszuálló kéz a villámos
[mennnyben:
Hiszek egy Istenben!

Hiszek egy Istenben,
Nemzetek istenében,
Ki közjólétre hív
Népfajok békéjében.
Önbecsők érezvén, zsarnok jeladásra
Nem rohannak többé vérebként
[egymásra.
Kezet fognak inkább testvér
[érzelemben:
Hiszek egy Istenben!

Hiszek egy Istenben,
Magyarok Istenében,
Ki népét megáldá
Szép honnal jó kedvében.
Még áll a hármas bérc, mult nagyság
[emléke,
Még zúg a négy folyam szent egység
[jelképe;
E Nép feltámad még új élet 's
[jellemben:
Hiszek egy Istenben!

Felsőbbányai.

Ezt a költeményt egyik lelkész barátunk, Boor Jenő, volt szíves beküldeni. Édes atya kézírása. Magyarországon készült. A szerzője ismeretlen. Két nézőpontból érdemel figyelmet. Egyik az, hogy az apostoli hitvallást kasználja föl, s olyan szellemben, a milyenben mi használjuk. A másik a hazafias fölfogás, amely akkor indokolt volt s most is alkalomszerű. Nincs tudomásunk arról, hogy ki volt-e nyomtatva, de miután olvasóink előtt ismeretlen, érdemesnek tartjuk a közlésre.

Szerk.

Az én imádságomról.

A mikor én imádkozom
Csendesen magamba,
Lelkem olyan, mint a víznek
Tükörsima habja,
Avagy az ég azur-kékje...
Nyugalom rajt' és a béke.

A mikor én imádkozom,
Jól magamba szálllok:
Ültettem-e azon napon
Bár egy szál virágot
Kis kertemnek közepébe,
Gyermekeknek jó szívébe.

A mikor én imádkozom,
Nézek égre, földre:
Milyen fönt van a magasság
S mily távol mi tőle!...
Áhíthatnak szárnyán szállok
S Istenemre úgy találok.

A mikor én imádkozom,
A ki gyöngé, árva,
Féltő gonddal vigyázgatok
A szívemben rája,
Nem magamnak gyűjtögetek —
Kérek osztó szeretetet.

A mikor én imádkozom,
Szállok messzi-távol,
Mint a madár, mely kiröppen
Szűkös kalitkából...
Puha kézzel vetett fészken
Édes lesz így lefekvésem.

A mikor én imádkozom
— S imádkozom gyakran —
Fönségesb, mi fejem felett
S lábaim alatt van.
S megnyugszik a sorsba híven
Az én imádkozó szívem.

Tarcsafalvi Albert.

Az unitáriusok és más szabad vallásos-gondolkodók bostoni gyűlése.

Nagy eredményt kicsiny eszközökkel, gyors munkával, rövid idő alatt nem lehet elérni. A pillanatnyi fővételek csak pillanatokra vannak szánva. A gyorsan fogamzott fa egyszer teremhet gyümölcsöt, de azután vagy lassú haldoklás, vagy örök alvása következik.

Minthogy a vallás élete az emberiség életével kezdődött, fejlődött és nemesedett, azzal együtt fogjuk találni mindig. Ha az ember élete tisztul és tökéletesedik, a vallásé is, ha az emberé satnyul és süllyed, a vallásé is.

Csak egy kis körültekintésre van szükségünk, s azonnal észrevesszük, hogy amikor valamelyes irányban nagy eredményt ért el az emberi erő, ugyanakkor a vallásban is. Azt azonban nem mondjuk, hogy a vallásos reformok, más reformok mellett, vagy azok hatása alatt keletkeztek, mert a vallás igen gyakran akkor termelt legszebb gyümölcsöket, amikor minden egyéb veszendőnek indult volt.

Nagyon természetes. Mert az emberek rendesen akkor

folyamodnak a tökéletes, a változhatlan, az örök szép forrásához, az Istenhez, amikor minden egyéb veszendőnek indult.

Hogy a mi korunkban el lenne veszve a jó iránti fogékonyság, s a nagyra törekvés, azt igazsággal mondani nem lehet. Ma az önérdek, a gyors, egynapalatti meggazdagodás, a satnya erkölcs és társaik, karonfogva járnak az utcákon is, a gyűléstermekben is, a magánházakban is, de mellettők és körülők sok szép és igazán értékes dolgot készítnék az emberek ezrei s talán százezerei. Mi azt hisszük, s így is látjuk, hogy ma több a jó ember, mint a rossz, erősebb a szép és szent célokra való törekvés, mint az ellenkező. Ha van könnyelműség, gonoszság és bűn, van őszinte erős szándék, jóakarat és becsületesség. Mert hát a gyarlóságból és erőtlenségből származó hibákat, nem szabad bűnnek bélyegezni.

Ilyen gondolatok foglalnak el minket, szemlélvén azt a rendkívül nagy munkát, amelyet Bostonban és általában Észak-Amerikában kifejtenek a 4-ik vallásos kongresszus előkészítése körül. Vagyonos emberek nem sajnálják ezereiket és százezereiket erre a célra fordítani. Magán emberek, világiak és egyháziak, kezefogva készítik elő a nagyszerű ünnepélyt, hogy a világ minden részéből összegyűlő férfiak és nők ezerei jól érezzék magukat és lélekben újra szülessenek, megerősödjenek és azután tovább folytassák a nagy munkát otthon: hogy legyen békeség a földön, jóakarat az emberek között és bizalom Isten iránt.

Nagy és mély tengerek választanak el egymástól. A mély tengerknél magasabb hegyek s azoknál is keményebb sziklák, melyeket a rövidlátó féltékenységek, a múlt időkből áthurcolt, avult hagyományok tömörítettek össze és védelmeznek bevehetetlen várak gyanánt. A tengereket átszelik a gyorshajók, a hegyeket átfurják a tudomány eszközei, hát a jó talajra épült, de vallási igazságok körül fölhalmozott elválasztó kemény kérgeket, csak ezeket ne tudná megtörni az új idő? Ne aggódjunk. A tornyok gombjairól is, keresztjeiről visszaverődik a napsugár, s a gótikus szűk ablakokon is behatol a déli fény. Az új idők vallásának a lobogóját olyan emberek tartják a kezökben, akik biztosítani tudjuk a sikert. Olvasóink tájékozására bemutatjuk a jelesebb vezéreket. Nemcsak azért tesszük, hogy a hangulatot előkészítsük a bostoni nagygyűlésre, hanem azért is, hogy a genfi nagy ünnepélyen elhangzott gyönyörű gondolatokat beajánljuk az olvasóknak. Minket fölötte nagyon bántana a mulasztás vádja, ha lapunk kis körében nem nyújtánánk alkalmat, hogy megtudhassák mily vallásos eszmék mozgatják a világot.

Az eszméknek értéket az apostolok ajaka kölcsönöz. Ők viszik be a világba. Tőlük függ, hogy a szellemiek légkörében

áramok keletkezzenek, csapadékok hulljanak alá a lelkek téreire és ormaira, s megtermékenyítsék.

Amiket ebben a néhány sorban elmondottunk teljesen indokolja, hogy a vallásos mozgalom fővezéreit bemutatjuk olvasóinknak. A személyes ismeretség bensőséget kölcsönöz az érdeklődésnek és új tartalmat a gondolatnak.

Kezdjük az első, vagyis a londoni konferencia elnökével dr. *Carpenter Estlin*nel. Carpentert már ismertettük olvasóinkkal (189.) Őt a Manchester Collegeből ismerjük személyesen és becsüljük a tanítvány hűségével és szeretettel, mert a mély és széleskörű tudás mellett, oly humánus érzésű ember, amilyenek csak azok lehetnek, akik kitűnő családi nevelésben részesülnek, a legkitűnőbb mesterektől tanulnak s módjukban áll a világ legkiválóbb országait és intézményeit tanulmányozni. Hollandia, Német, Franciaország egyetemeit látogatta s Palesztinában utazott. Rendkívül széleskörű olvasottsága már kezdőtanár korában föltűnt. Az unitáriusok londoni, most oxfordi akadémiáján a dr. Martineau és dr. Drummond oldala mellett dolgozott, mint tanár, akit mindig a tanuló szorgalma és szerénysége jellemzett. Angliában az unitáriusok azzal tűntették ki az utóbbi években, hogy külön alapítványt teremtettek számára és megbízták előadások tartásával. Az Újtestamentum köréből s általában a bibliáról nagyon értékes nyilvános felolvasásokkal terjesztette a fölvilágosodást és a szabadelvű vallásos gondolkozást. Nagyon szép méltánylásban részesült 1900-ban, midőn Bostonban az akkor alakult nemzetközi unitárius és szabadelvű vallásos gondolkozók konferenciája első elnökévé választott. Ebben a minőségében tartott beszéde a *szabadelvű vallásos gondolkozás a XX-ik száz kezdetén* c. kötet egyik legszebb gyöngye. 1906-ban a Manchester College igazgatójává választották s ezzel főlemelték a dr. Martineau örökségébe, akit egy hatalmas kötetben a tanítvány szeretetével és tudásával méltatott.

Dr. Oort H. az amsterdami kongresszus elnöke volt. Első helyen elnöki beszédére utalunk, melyet a *Vallás és szabadság* c. kötet tartalmaz. Lelkületét meglehet ismerni ezekből az elnöki szavakból: »Kellemes reánk nézve, ha vérrokonainkkal és szövetséges társainkkal együtt lakozhatunk; de mennyivel magasabb örömet élvezünk akkor, amidőn az élet örömei, szenvedései és küzdelmei között azokkal érintkezhetünk, kikkel egy értelmű, szellemi rokonságban vagyunk. Akinek ebben része nem volt, egyedül érezi magát az ember-áradatban, míg ha csupán ideiglenesen is, együtt lakozhatunk azokkal, kiknek legszentebb érdekei, gondolatai és nézetei, lényegében a miénkkel megegyeznek, mennyire üdítő és felemelő ez reánk nézve.

Dr. Oort a XIX-ik száz reformátor theológusai közé tartozik. A vezetést jó ideig a hollandiak tartották kézben. Kuenen járt elől, de Oort szorosan mellette tartott. Kuenen műveivel a szakembereket, Oort a közönséget vitte magával. Az ifjúság számára készült bibliája ma is elsőrendű kézikönyv. Oly sok becses eszmét és új gondolatot tartalmaz, amennyit tudományos műben is alig találunk.

Dr. Montet a genfi egyetem theológiai fakultásának dékánja 50 év körüli férfi. Tudós komolyság és a francia szellemesség jellemzik. Ő volt a genfi nagygyűlés lelke. Óriási munkát végzett az előkészítéssel, de a nyolc napig tartó ünnepély és gyűlés igénybe vette minden idejét és erejét. A kongresszusról kiadott kötet az ő érdeme és dicsősége. Ő jelölte ki a szónokok és felolvasók tárgyát, ő vezette a gyűléseket, ő szerkesztette egybe azt a könyvet, amely állandó emlék és becses lelki táplálék.

Dr. Eliot Sámuel, a bostoni kongresszus elnöke. A négy között legifjabb. Csupa szellemesség, találékonyság és erő. 1862-ben született. Előkelő és magasműveltségű szülők és nagyszülők között, s a legjobb tanintézetekben nőtt föl. Atyja a Harvard egyetem rektora. Tudós férfi és nagy szónok. Fia a gyakorló papsággal kezdte, de oly hamar feltűnt, hogy 1897-ben az amerikai unitárius társulat titkárává s 1900-ban elnökévé választották. Azóta ebben a minőségben rendkívüli sikereket ért el. 1906-ban az ő indítványára alakult meg a kongresszus vezérlő bizottsága. Most az ő vezetése alatt készül a 4-ik gyűlés, amely bizonynyal méltó lesz a puritán szabadelvűség főhelyéhez, Bostonhoz.

B. Gy.

Az unitárius papok együtt.

Ott, ahol ezelőtt csaknem 340 évvel Dávid Ferenc a legnagyobb dicsőségét aratta, az unitárius papok serege, június 6-án nagyon érdekes gyűlést tartott. Száztíz közül 35 volt jelen. A szám is elég tekintélyes, de ezzel még kevésre mehettek volna, ha nem vittek volna magukkal egyebet is. Az az egyéb, az a láthatatlan s mégis működő hatalom, amely lelköket áthatotta, szavaikat tartalmassá és okossá tette, az adta meg a gyűlésnek a színt, a jelleget s az biztosította a hatást. Idegenek mondták, mi embereink fejezték ki, hogy a papjaink munkája kellemesen lepte meg és várákozásukat felülmúlta.

Így hát az unitárius papoknak van okuk, nemcsak örvendezni, hanem gondolkozni is az ezután következendők felől. Mi különösen azt szeretnők, ha a testületi közszellemnek az a része,

amely kötelez, erőt venne a távolmaradott többségen. Mert hát igaz, csak egyharmada volt jelen a kis seregnek. Azokat, akik nagyon messzi laknak, mentheti a távolság, de mi és ki menti ki azokat, akik gyalog is, vasuton is könnyen bejuthattak volna. Hát ez bizony a mi dolgunk, s ezt a jövőben másképpen kell végeznünk, mert így baj éri a lobogó becsületét.

Mi úgy fogjuk föl a lelkészek kötelességét, mint a vendégségbe meghívott rokonokét. Ha semmiképpen sem lehetnek jelen, előre bejelentik és kimentik magukat, nehogy rosszat gondoljanak a jelenlevők. Máskülömben is, furcsán jó, hogy ha annyira nem adunk életjelt magunkról, mintha nem is élnénk. »Senki sem él önmagának. Akár élünk, akár meghalunk, az uréi vagyunk« s »jaj nekünk, ha hűtlen szolgálknak találhatunk«.

Hát miért is gyűltünk össze Tordára? Azért, hogy foglalkozunk saját dolgaikkal. Azért, hogy a »jó pap« kötelességét teljesítsük. Azért, hogy tanuljunk egymástól új ismeretet, vegyünk új lelkesedést. Azért, hogy lássuk meg mivel küzködnek s mivel foglalkoznak barátaink.

A gyűlés központja három felolvasás volt. Az elnöki megnyitó csak akkora szerepet végezett, mint a karmesteri pálcá, midőn a karmester az ének megkezdése előtt jelzi vele az ütemet, hadd lássa az énekkar, hogy fogja vezetni a dalt.

A felolvasások magokért fognak beszélni, majd midőn megjelennek. Mi a minőségükre és az értékükre mutatunk rá. *Ajtai* János almási lelkész szólt első helyen. A pap védő és mentő is kell hogy legyen a nép között. Nehéz, de gyönyörűsége munka vár rá, s nem is háládatlan. Igazi apostol lehet. Olyan, mint Pál, aki híveinek minden ügyét-baját megértette s tisztázni igyekezett. Jól eső érzéssel néztük, hogy ez a pap, aki még inkább az ifjak közé tartozik, mily sokat tapasztalt, mennyit tett, s mekkora komolysággal fogja föl a nagy föladatot, amely népboldogítás és nemzetmentés.

Dr. *Pázsint* Mihály a szociálizmus nagy, új kérdéseivel állította szembe a papot. Ő maga a főváros szociális munkáját átdolgozta. Sok tudással, jól megbírált tapasztalattal gazdagodva lépett vissza a papok közé. Az Aranyos csöndes völgye messze esik a háborgó világtól, de mindenik papnak tudni kell sokat és mindent alaposan, hogy helyét megállhassa a szószéken és a nép között.

Lőrinczi István Székelykeresztur papja a jövőendő papjaira gondolt, a gyakorlati élet mezejéről, s azt hiszi, hogy a tanintézet az ifjakat nem viszi elég közel az élethez. Ő azt hiszi, hogy több gyakorlati ismeret kell mint elmélet. Előterjesztése és indítványai nem tartalmaztak új dolgot, de jelezi erről az oldalról

is, hogy az unitárius egyház egyetlen főiskolája már nagyon kívánja a hatékony gondot. Kifejezésre jutott sokszor és sok helyen, hogy ebbe az intézetbe egy vezérkari gárdát kellene összeállítani. Nem 3—4, hanem 6—8 sem lenne sok, mert rájuk vár minden olyan kérdés, amely az egyházat és a vallást érinti. Nekik a multat kiaknázni, a jelent szemmel kísérni, s mindeneket irányító eszmékkel táplálni — volna szép és értékes földadatuk.

Egy egy napos papi gyűlésnek ily nagyszabású tárgyak teljesen elfoglalhatták gondját, figyelmét s jövőre is anyagul szolgálnak. Pedig sok egyéb is fordult elé. A hivatalos jelentéseket nem is érintve, az *indítványok* nem is egy, hanem három gyűlésnek szolgálhatnak tárgyául. A háromszéki egyh. körből fölvetették, hogy Káténak javításra volna szüksége. Ez lehet akadémikus kérdés, lehet dogmai vita tárgya, de tényleg csak irodalmi kérdés, mert hivatalos dogma, vagy káté nincsen használatban, azt hát nem kell javítani. A használt kátéhez is, mint bármely más tankönyvhöz férhet szó, sőt még azt is mondhatná valaki, hogy a kátérendszert a mai közoktatásban nem helyesli, de a nehézséget csak akkor enyésztheti el, ha megcsinálja és kiadja a Káténak nevezett vallástani tankönyvet, hogy a használatban derüljön ki, ha vajjon jobb-e a másiknál, vagy a harmadiknál. Minthogy az indítvány semmi tekintetben nem fejtette ki az indítványozó szándékát, a közgyűlés visszaadta, hogy bővebb indokolással lássa el.

Németh István torockói lelkész az egyh. községekből eltávozott hívek gondozása nehéz kérdését terjesztette elő röviden, igérvén, hogy egy közelebbi alkalomra tanulmányával együtt nyújtja be.

A lelkészfizetésnek 2400 koronára kiegészítése ügyében az egyházkörök, mint autonóm egyh. közigazgatási testületek lévén hivatva föllépni, a lelkészkör az indítványnak oda terjesztésére kérte az indítványozót.

Gondoskodott a kör arról is, hogy az Unitárius Egyház c. lapnak a körhez való viszonyában még függőben levő kérdések a jövő közgyűlésig tisztáztassanak.

A templomban a szónoklás erejében gyönyörködtünk, hatását élveztük s meggyőződünk, hogy az ige hatalma megvan s meglesz. Elismerés a szónoknak Adámossy Gábornak.

A közebed sokáig együtt s egy érzésben tartotta az unitárius papokat Torda város vezető férfiainal, akik buzgalommal és ügyszerezzel tartottak velünk reggeltől estvéig.

Köszönjük a szeretetet és a megbecsülést, melyben az unitárius papokat részesítették. Levonjuk a tanulságot és követni fogjuk magasztos hivatásunk parancsait ezután is, s hisszük, hogy munkánk nem marad siker nélkül.

Unitárius „Van Missio“.

Mauchester, 1907 április 3.

Tiszt. Szerkesztő Úr! Bizonyára nem lesz érdektelen, ha az Angol Unitáriusoknak, akik annyira érdeklődnek irántunk s annyi jóakarattal s támogatással halmoznak el bennünket, legújabb missioi munkájáról írok pár sort. E legutóbbi mozgalom az »Unitarian Van Mission«, ami magyarul annyit jelent, mint »Unitárius Kocsi-Missio.« A missio e neme nem új, minthogy Angliában az egyházak s szocialis testületek már évekkel ezelőtt használták. Vannak ugyanis emberek, akik az egyházközségtől való távolság vagy más hasonló okokból templomba nem járhatnak s a »Van Mission« rendesen ezeknek a számára tart istentiszteleteket, felkeresvén e híveket közel saját otthonukhoz. E célra van egy kocsi, hasonló egy vasuti kocsához, amely be van rendezve a szükséges nyomtatványokkal, harmoniummal. Ennek a neve »Van«, ahonnan a »Van mission« elnevezés származik, minthogy erről, ennek kis előcsarnokáról beszélnek.

Az »Unitárius Kocsi Missio« célja az, hogy az unitárius hitelveket, azon a vidékeken terjessze, ahol unitárius egyházközségek nincsenek s így azok ismeretlenek.

Keletkezésének története. Az »Unitarius Kocsi-Missio« csupán egy évi történetre tekint vissza. Némelyek ajánlatára a »Missionarius Egyesület« 1905-ben egy terv kidolgozását határozta el, amelylyel Mr. Th. Spedding lelkészt (Rochdale) bízta meg. Mr. Spedding egyike azoknak az angol unitáriusoknak, kik 1901-ben az »Új-Kollegium« megnyitása alkalmával jelen voltak s aki igen szép emlékekkel tért vissza Magyarországról. A dolognak hamar híre futott az unitáriusok között s különösen azok között, akiket addig okosabbaknak tartottak, nem kis ellenzékre talált. De voltak pártfogói az ügynek, többek között Mr. Copeland Bowie s a dolgon nagyot mozdított egy angol nő, aki amint a mozgalomról értesült 2400 koronát ajánlott fel a költségekre, amelyet azután újabb adományok követtek. Gyorsan haladt már most az ügy s (1906) a múlt év tavaszán Mr. Spedding útnak indult az »Igazság, Szabadság és Vallás« feliratu kocsival.

A Missio munkája. A »Kocsi Missio« munkája istentiszteletek tartásában áll. Az istentisztelet természetesen a szabadban van. Ének, Ima, Missioi Beszédek és Ének rendesen az istentisztelet rendje. A beszédeket lelkészek és világiak tartják. Egy ilyen istentiszteleten, talán épp az utolsón a múlt szezonban én is jelen voltam. Három szónok beszélt ez alkalommal. Bár még keveset értettem a nyelvet, de lehetetlen volt ne érezni a szó-

nokoknak azt a bámulatos lelkesedését, amelylyel az unitárizmus tiszta világos tanítását, nevelő erejét és jövőjét ecsetelték. Az istentiszteletet kérdések követik, amelyek gyakran igen élénk diskurzusra adnak alkalmat.

Irodalmi rész. A »Missio« fel van szerelve nyomtatványokkal. Az istentiszteleteken éneklendő himnuszok szövege; azonkívül pamphletok (füzetek), amelyek az unitárizmust népszerű alakban ismertetik. Ezzel a »Britt és külföldi Unitárius Társulat« látja el a »Van Mission«-t.

Eredmény. Részletes eredményt nem szükség felsorolnom. Ez világos abból, hogy amíg a tavaly egy »Van Mission« volt szervezve, most május 14-én egyszerre négy indul útra. Mr. Spedding, aki a tavaly mint az intézmény titkára próbálkozott meg a munkával, mint annak lelkes híve, a lelkeségről lemondott s ezután egészen a Missionnak él és munkál. Télen írásban, nyáron pedig élő szóval végzi a missiot. Most már azok a legelkesebb munkásai a »Van Mission«-nak, akik eleinte ellenezték azt, s nincsen egyetlen unitárius ember, aki a »Van« sikereit ne bámulná s törekvéseit ne támogatná. Ezeket tesz már azoknak száma, akik az »Unitarian Van Mission« munkáját sohasem feledik el. Nem! Mert azóta »Egy Istent« hisznek, a kinek személye egy és oszthatatlan, aki Atya s mi testvérek vagyunk; Jézust vezérüknek tartják, aki a keresztény vallásnak megalapítója és a természetes vallásos életnek legmagasztosabb emberi megvalósítója; tudják, hogy élni annyit jelent, mint bírni az isteni erőt és e magasztos hittel az élet egy reményekkel teljes diadalut számunkra.

Kiss Sándor.

A D. F. E. köréből.

A »Dávid Ferenc Egylet« Székelykeresztur köri fiók egylete f. évi május hó 30-án Székelykereszturon tartotta rendes közgyűlését nagy érdeklődés mellett. Az ünnepély fényét emelte Nagyt. Dr. Boros György theol. dékán úr és Kovács Sándorné s. tanfelügyelőné öngyászata megjelenése és szereplése.

Az ünnepély istentisztelettel kezdődött. Imát és beszédet tartott Kelemen Sándor kőrispataki lelkész Máté VII. 21. »Nem minden, aki ezt mondja nékem: Uram! Uram! megyek bé mennyországba, hanem aki cselekszi az én mennyei atyámnak akaratját« ige alapján. Nagy hatással beszél a képmutatásról, a képmutatás nélküli hitről, buzdít igazi vallásosságra s ebből származó jó cselekedetekre.

Közben a gimn. ifjúság dalköre énekelt gyönyörűen. Gyüle-

kezet énekét vezette Katona Sándor nyug. tanító, szép orgonázásával gyönyörködtetve a hallgatóságot. Istentisztelet után Sándor János gimn. igazgató tartotta a tőle megszokott tartalmas és hangulatos elnöki megnyitóját. A társadalom bűneit, ferdeségeit ostorozza; az álszenteskedést, irigységet, nagyravágyást. Nincs sértőbb — ugymond — az alávalónál midőn magas polcra emelkedik. A Dávid F. Egylet feladata védekezni a kísértések ellen, megőrizni a tiszta erkölcsöt, meyszilárdítani a jellemet. Növelni a hitet, bizodalmat Istenben, mert az Istenben való erős hit az erkölcsösségnek egyik jele. De az erkölcs mellett ügyeljén az anyagiakra is a D. F. Egylet, hogy lelkünk függetlenségét megőrizhessük, mert az anyag lépcső a szellemiekre.

Dr. Boros György theol. dékán úr a Dávid F. Egylet titkára, lelkes apostola tartott igazán szívből jövő és szívhez szóló beszédet. Bámulja Florenc rózsáit, de szereti a mezők vad virágait. A nemzet nagy betegségéről, a kivándorlásról beszél. Azért jött ide — ugymond — hogy Csaba vezér porait neki eressze a tavaszi szélnek, hogy túl az Oceánról hozza vissza a kivándoroltakat ide a székely anyaföldre, hol »szébb még a fűzfa ág is, mint másutt a gyöngyvirág is«. Beszél, mint Jó hazafi s mint vallásos ember. A Dávid F. Egylet szerepe, hogy újra teremtsé szíveinket, hogy vissza szerezze a hitet Istenben és magunkban, hogy megtanítson munka mellett imádkozni s megértesse velünk, hogy egy erkölcs van, egy élet van, egy hit van. Nincs nappali és éjjeli erkölcs! Azt kívánja, hogy legyen új ég és új föld közöttünk.

Beszéde óriási hatást tett s nem egy szegény asszonynak hullottak a könnyei, kinek férje vagy gyermeke Amerikába vándorolt. Sok ilyen lelkes hazafi kellene s azt hiszem, a kivándorlás kérdése kevesebb gondot adna az államnak.

Hasonlóképen szép sikert ért el Kovács Sándorné ónagysága, egyházunk világi papnője, vallásunk bízgó védője és apostola, aki „*vallás és szeretet*“ címen tartott mindvégig lebilincselő, szép felolvasást, melyet a közönség hálásan fogadott.

Tartalmas és művészi szavatokkal gyönyörködtették a közönséget: Simon Zsuzsa k. a., aki Murányi Farkas Sándor gyönyörű költeményét: »XX. év multán« és Sándor Géza siménfalvi lelkész, ki Tompa: »Bosnyák Zsófia« c. költeményét szavalta mély érzéssel és nagy hatással.

Ezután a gyűlés hivatalos része következett. A tisztikar újból megválasztatott. Elnök: Sándor János gimn. ig. Alelnökök: Sándor Jánosné ónagysága és Deák Miklós szentmihályi lelkész, pénztárnok: Geréb Zsigmond fiátfalvi lelkész és titkár Katona Ferenc martonosi lelkész. A választmányba új tagoknak meg-

választattak: mélt. Lőrinczy Dénes csász. és kir. tábornok és Pálffy Mihályné önnagysága.

Kiemelkedő része volt a gyűlésnek a templomi orgonázás szebbé, vonzóbbá tételének kérdése, a melyet Miklós Jenő medeséri tanító úr vezetett be. Nagy vita indult meg e kérdés körül, de fájdalom dülőre most sem juthatott s a gyűlés ez ügy végleges rendezését a választmányra bízta.

Katona Ferenc titkár tette meg ezután szép jelentését a munkakörökről, melyek szép eredménnyel működnek.

Gyűlés végeztével izletes közebed volt, ahol a legszebb pohárköszöntőkben gyönyörködhattunk.

Feljegyző.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az *egylet pénztárába* f. évi április 20-tól június 22-ig rendes tagsági díjat fizettek: Benke Elek, Kiss Antal M.-Lápos 1907-re, dr. Gálfi Endre Kolozsvár 906—907-re, Varga Ödön Zilah 905—907-re, özv. Szentiványi Károlyné Ürmös 906-ra, Simó Endréné Kissolyos 906—907-re, Koncz József Szilágy-cseh 906—907-re, Nagy Elemér Szentkereszt 907-re, Fekete Mihály Enying 1901—907-re, Gimnáziumi Olvasókör Székelykeresztur 907-re, Gálfi Kálmán Székelykeresztur 1892—901-re.

Előfizetői díjat fizettek: Balogh József Kolozsvár 907-re, Gál Ferenc Verespatak 904-re, Kolozsvári Pál Mikos 906—907-re, Ürmösi Jenő Kolozsvár 907-re, Kiss János Medgyes 906—907-re, dr. Hankó Domokos Szászrégen 906-ra, Májai Béla Budapest 907-re és Pek Emil Ágost Budapest 908-ra.

A budapesti D. F. Egylet tagjai díjában 200 K. Az aranyostordaköri fiókegylet pénztárába fizettek: Balácsi Ferencné Torda 906-ra, Solymosi Iza 906—907-re, Unitárius Egyházközség Torockó 906—907-re.

A *kereszturköri* fiókegylet pénztárába fizettek: dr. Jankovics Pálné 905—907-re, Borbély Sámuel Székelykeresztur 907-re, Kovács Sándorné Zilah, József Mihály Rava, Molnár Kálmán Bodos 907-re, Raffaj Domokos, Raffaj Domokosné, Raffaj Irma Ujszékely, Sárosi József, Sárosi Józsefné Rava, Szász András, Ádám Aladár

Böszöd és Fekete Domokos Magyarzsákod 906-ra.

A *marosköri* fiókegylet pénztárába fizettek: Májai Gábor Szentgericz 900—901-re, Gálfi András Iszló 906—907-re, Csécs István Marosjára 905—906-ra, Fazakas Lajosné, Fazakas Lajos Nyárádszentmárton 906—907-re, Szabó Lajosné Szentgericz 907-re, Bartalis Józsefné, Bartalis József Csikfalva 906-ra, Tályai Györgyné Marosvécs 906—907-re, Herszényi Bálintné, Májai Berta, Kelemen Albertné, Kelemen Albert, Csongvai Lajos, Schuller József, özv. Kádár Lászlóné, Horváth Miklósné, Mikó Árpádné M.-Vásárhely, Szakács Ferenc Székelykaal, Unitárius Egyházközség M.-szentkirály 907-re, Unitárius Egyházközség Nyárádszentmárton, Nagy Jenő és Nagy Jenőné Jobbagyfalva 1906-ra. — Kolozsvár, 1907 június 22-én. *Gálfi Lőrinc*, pénztáros.

Az *udvarhelyi Dávid Ferenc Egylet* május 30-án tartotta meg tavaszi közgyűlését a székelyderzsi egyh. községben. Jól eső örömmel sietünk konstalálni, hogy e gyűlés is méltó a többi, mindenekben jól sikerült gyűléseihez. A derzsi históriai nevezetességű templom megtelt helybeli és a vidékről összesereglett közönséggel. Az istentiszteletet *Balázs* András kénosi lelkész végezte; szép kenetes imádságban emelte a lelkeket a szeretet Istenéhez. Jól sikerült, ha-

tásos beszédének alapigéit Pál apostól Róm XII. r. 11 v. képezte. Egyházi beszéde igen kedvesen illett bele az ünnepélyes keretbe. A gyülekezet „Örvendezzünk örömről” és „Egy Istenünk, egy magyar hazánk” dicséreteket énekelt.

Sándor Gergely lelkes elnöki megnyitója csak fokozta a hatást; Gábor Lenke és Győrfi Ilona k. a. szaválata pedig hatalmas tapsvihart provokált. Előbbi Tompa Mihály „Várhegy”, utóbbi Petőfi Sándor „Apostol” költeményeiben bizonyult be temperamentumos jó szaválónak *Kissné Liptai* Matild úrasszony gyakorlati kérdést tárgyalt felolvasásában „Nehány szó a vallásnevelésről” címen. Sok igazságot mondott és követendő útmutatást. En, hogy csak egyet említsek meg, azt t. i. hogy vallásnevelési tantervünk csak városi iskolánál tartható helyesen, míg falun szinte lehetetlen. Véleményem szerint is: módosításra vár. *Koncz* János derzsi fiatal jegyző a föld és népünk megmentéséről értekezett. Felolvasásának minden sorából kitetszik, hogy szereti a népet, s annak lelkiismeretes vezetője leend. Bizony égetően is szükségünk van igazi közigazgatási emberekre, kik a pap- és tanítónak segítőitársai s ne viaskodni akaró pajtásai legyenek. Elnök végre zárszavában köszönetet mondott szereplőknek és közönségnek. Az egyh. dalköre — nagy sajnálatunkra, mert sok élvezettől fosz-

tatánk meg — buzgó és lelkes kar-nagya: Ajtay János betegsége miatt, nem működhetett közre. A veszteségért azonban részben kaptunk kárpótást, mert Vajda Antal, Kiss Jakab, az Ürmösi testvérek a közöket énekeikkel betöltötték s az iskolások is harmonikusan énekeltek.

20 percnyi szünet után az iskolában az egyh. adminisztratív jellegű gyűlése folytatódott, amikor a pénztári, könyvtári jelentések tudomásul vétettek. Könyvásárlásra, illetve ajánlásra kiküldetett egy bizottság. Új tagnak is jelentkeztek 3-an.

Jövő gyűlés helyéül H.-Szt.-Péter neveztetett meg.

Gyűlés bezárása után a lelkeszi lakáson terített asztaloknál telepedett le a tagok szép száma és több vendég is. Talán mondanom sem kell, hogy pohárköszöntőkben nem volt hiány. Megemlékeztünk a központi és helyi vezetőségről, úgy a szereplőkről, a hölgy-koszoruról és vendégeinkről. Toasztiroztak: Sándor Gergely elnök, Péter Sándor titkár, Pál Ferenc pénztárnok, Kisgyörgy Sándor esperes, Demeter Dénes, Ürmösi Károly, Ürmösi József, Gál József, Kádár Lajos, Miklós Sándor gőzmalom, Pleiminger N. mebolai tanító stb.

„A papok gyűlése esőt hozván” a szomszédhoz mezőkre, mi jó esőben tértünk haza.

Ma is jó emlékekkel gondolunk vissza a derzsi gyűlésre... e. é.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Püspöki körút. Homoród vidékének a közelmúlt napokban püspök látogatásban volt részük. Mint tudósítónk értesít, febr. hóban gr. Majláth r. kath. erdélyi püspökről, később Prohászka székesfehérvári püspökről is szó esett, most május 22-én Lányi József timsini c. püspök érkezett meg a Homoródi állomásra. A látogatás egyben bérmentési funkcióval volt összekötve. 23-án alvidéki r. kath. hívek központján Karácsonyfalván volt az ünnepség, melyen résztvettek Zsombor

Oklánd és Almásról stb. Róma hívei. A püspök kísérője volt gr. Mikes I. sz.-udvarhelyi főesperes, kinek a plebánia udvarán tartott dikciója alkalmas volt a most is folyó felekezetek közti egyenlenségek nagyobb mérvben való terjedésére. Különbön a püspöki utazás semmi utókövetkezményt nem hagyott Homoródménti derék unitárius híveink között, kikből — főleg asszonyokból és gyermekekből — bámuló és ámuló akadát csak, de ami hitigazságainkban nem ingatott meg.

A püspöki körutat megelőzőleg, mint misszió, vagy 2 héten át működött a ferencendi és a mechtarista rend több bajnoka Karácsonyfalván, naponként 4–5-ször tartván prédikációt. Tán mondani is felesleges, hogy e prédikációk a XVI. s azelőtti századok sötét gondolataiból voltak összeállítva s szóltak azok: pogány, eretnek unitáriusokról, kik örök kárhozatra vannak átkozva, a jó Isten átkáról, minden bűnt meg nem gyónt emberrel, kinek koporsóját testével együtt a föld kivetette kebeléből stb. stb. S az ily beszédek hallgatására csak úgy özönlött vidékről is az idvezülendők serege, mint a július 2-i híres kirakodó vásár napja lett volna Karácsonyfalván.

Mi pedig szintén nem szüntünk meg imádkozni: igazság, világosság jöjjön el a te országod... Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekszenek... Világosság szent Atyja jelenjél meg közöttünk, hogy már legyünk *mindnyájan* világosság gyermekei!! *Homoródi.*

Papok és tanítók arcképei. Míg 1895-ben Ferencz József püspök úr 40 éves jubileumát ünnepeltük, összes élő papjaink és tanítóink arcképét összegyűjtöttük volt a főt. püspök úr emlékalbumába. Már is nagyon értékes gyűjtemény, de majd idővel megbecsülhetlen lesz, mert a XIX-ik száz vezető unitáriusait fogja őrizni. Mint-hogy ilyen alkalom ritkán van, jól tennék az egyházközségek, ha papjaik és tanítóik arcképét megszerezve, s ha közhelyük nem volna, a papi háznál, a pap dolgozó szobájában, a mindenkori pap engedélyével elhelyeznék. A pap szívesen látná elődei képeit, a gyűlekezetnek pedig kedves lenne.

Dr. György János akadémistánk hazaérkezett Amerikából. Megviselve, de jó egészséggel, sok diplomával és nagy dicsőséggel megrakodva jött. Dr. György jogot végzett ember volt, midőn az unitárius papi pályára lépett. Már mint alapvizsgázott hallgató megnyerte az Oxfordi ösztöndíjat s a Manchester Collegeban két évet tanult s egyidejűleg az egyetemre is eljárt. Lapunk szerkesztőjének az amerikai unitáriusokkal való személyes ismeret-

sége alapján, sikerült megnyerni egy ösztöndíjat a Meadvillei Hittani intézetben, Északamerikában. Az 1906 7. évre megnyerte a Harvard egyetem theológiai facultásán az ösztöndíjat, s ugyanott a filozófiai doktorátust letette. Négy évi külföldi utazás és tanulás után itthon van hazájában. Nem közönséges várakozás fűződik a dr. György János jövőjéhez. Mi azt reméljük, hogy legközelebről úgy üdvözölhetjük, mint Papnevelő Intézetünk tanárát.

Sándor János és Gombos Sámuel készülnek visszavonulni tanári székeiktől. 35 évig szolgáltak hűséggel, nagy buzgalommal. Az ifjúságot szerették, a székelység érdeke volt minden gondolatuk. A keresztsuri iskola élete és jövője összevolt forrva velök. Az E. K. Tanács mindent elkövetett, hogy Sándor János, ki már 30 éve igazgatója ennek a féltett intézetnek, maradjon meg állásában, bár addig, amíg az új épület készen lesz. Nem teljesíthette e kívánságot. Aug. 31-én szándékozik megválni. Velünk együtt sokan fogják fájlalni a kiváló igazgató és jeles férfiú távozását.

Új papok. Az Unitárius Papnevelő Intézetben a szakvizsgálaton egyszerre hat ifjú nyert oklevelet: Bedő Gábor, Benczédi Pál, Bodoczky Sándor, Molnár Kálmán bordosi lelkész, Pap Zsigmond és Pethő Kálmán. A vizsga igen szép sikerrel végződött. A derék ifjú munkások várják a hívó szót, hogy megkezdhessék a gyönyörűséges szolgálatot.

Az Egyházi Képviselő Tanács június 26-án rendkívüli gyűlést tartott, melyen egyik fő tárgya a székelykereszturi gymnázium 8 osztályra kibővítése és újra építése volt. Aki ezt a tárgyalást végig hallgatta, meggyőződhetett, hogy az unitáriusok régi erénye az előretörékvés, a buzgó szolgálatkész-ség, a tudomány szeretete és a körültekintés most is oly nagy, amilyen valaha volt. A nagyjelentésű úgy több óráig elfoglalta a gyűlést. Ami igen ritkán fordul elő, névszerinti szavazással döntetett el 9-el 4 ellen, hogy a főgymnasium felállítandó. A méltó aggodalmat az okozta, hogy 10.000

kor. évi szükséglet és 40.000 kor. tőke nincsen fedezve.

Új tanárok. Kovács Kálmán és Szentmártóni Kálmán az unitárius főgym.-nál alkalmazott tanárok a napokban letették egyetemi utolsó vizsgájukat és a jövő évben már megkezdhetik rendes működésüket. Azt reméljük ami intézeteinkben. Üdvözljük a jeles ifjú tanárokat és kívánunk nekik sok sikert.

A bostoni nemzetközi vallásos kongresszusra hazánkából Józán Miklós esperes fog menni, dr. Boros Györgynek az intéző bizottság följánlotta költségeit, de miután a gyűlés a tanév elejére szept. 21—27-re esik, elmenetle bizonytalan.

Jutalom és kitüntetés eredménye a kitartó szorgalomnak és hazafias munkásságnak. Ezeket kapta meg Útő Sándor segesvári áll. tanító afia a magyar nyelv sikeres oktatásában elért eredményért a vall.- és közokt. minisztertől. A jutalomdíj 100 kor. és minden igaz magyar elismerése.

Hódolat Dávid Ferenc emlékének. A Tordán tartott lelkeszköri gyűlés megható jelenettel kezdődött. Midőn az elnök székéhez lépett, azzal a kijelentéssel kezdte az unitárius lelkeszkek gyűlése az imádság szárnyain fölemelkedett az égi atyához, addig nem foglalhatjuk el helyünket, amíg emlékeztünk szárnyain föl nem szállunk vallásalapítónkhoz, kinek világtörténelmi fontosságú kijelentését: a hit Istenajándéka im e kép űrzi itt. Vajha az ő nagy szelleme körül lengné tanácskozásainkat, hogy sikeresen végezhessük munkánkat.

Kiss Sándor papjelölt, ki egy évet Angliában, a Manchester városban levő Unitárius Papevelő Intézetben tanult, megnyerte az ösztöndíjat az amerikai meadvillei hittani intézetben. Szívesen menne a hosszú útra, s ha nem megy el, nem az ő készsége, hanem az utazással járó nagy kiadásokon fog mulni, mert hát az ilyen háboruhoz is három dolog szükséges: pénz, pénz és pénz!

Benczédi Pál, ki a papi szakvizsgálatot jelesen kiállotta, a jövő

évre fölvétetett Manchesterbe a Gordon igazgató vezetése alatti unitárius hittani intézetbe ösztöndíjjal.

A zsinat Csókfalván lesz aug. 25. és következő napjain. Csókfalván még egyszer volt zsinatunk. Legyen büszke erre a nagy kitüntetésre, mert így az unitárius egyház történelmében kétszeres szerepe lesz. Ha egyéb nem is lenne, a főgondnok választás olyan esemény, amely följegyzésre lesz érdemes. A papok szentelése, az unitárius egyház színejavának ott összegyűlése szép és kedves dolog. Csókfalvi híveinket a marosi és küllői körök támogatják. Legyen mindenkinek emlékeztetés nagy napja. Készüljenek a nagy ünnepre.

Eljegyzés. Raffaj Irma kisasszony, lapjainknak állandó, lelkes és okos dolgozótársa, nem tartja elégnek, hogy szülőinek jobbkeze, egyházi közügyeinknél hűséges Mária, hanem Hymennek is híve akar lenni. Solymossy Lajossal jegybe lépett: Mi csak azt kívánjuk, hogy a kezdetnek legyen boldogító folytatása.

Osztálytársak találkozója. A diákköri barátságot kedves hangulatban újították meg június 9-én, a husz éve végzett tanulók Bodor Mihály Máv. hiv., dr. Gál Kelemen igazg., Jósza Miklós esperes, Hadházi Sándor pénztárnok, dr. Hermann József m.-főorvos, Geréb Zsigmond, Kovács Imre, Máté Lajos, dr. Pázsint Mihály lelkeszkek, dr. Molnár Jenő ügyvéd, dr. Rosenberger Mór orvos, dr. Tompa Camil ügyvéd, Vass Domokos tanár. Az osztálytársak alapítványt tettek jutalmakra.

Benczédi Gergely-emlékalap. Az emlékalap növeléséhez az első nyilvános nyugtázásom óta (Unitárius Közöny 1907. 2. szám) a következők járultak hozzá: Báró Petrichevich-Horváth Kálmán 20 kor., Gyöngyössi Béla 10 kor., Bónis Ferenczné 10 kor., Benczédi Erzsébet 10 kor., Gvidó Béla 5 kor., Demeter Dénes 3 kor. E közlemény összege 58 kor. Az előbbi közlemény összege 1010 kor. 80 fill. *Az emlékalap vagyona e szerint 1068 kor. 80 fillér.* Az adományozóknak az igazgatóság hálás köszönetét fejezem ki. Kolozsvár, 1907. máj. 7. Dr. Gál Kelemen.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. – Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. – Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Meglepő, csodálatra méltó, s hozzá tehetnők, hihetetlen dolgok történnek csak egy rövid emberöltő alatt is. Híven emlékszem, hogy gyermekkoromban, a falunk határán az erdőről induló s másfél kilométernyire csatlakozó két árok, oly kicsiny s oly keskeny volt, hogy tavasszal a játszadozó báránykák könnyen átugrottak rajta. Most csak repülő hídon át lehet közlekedni felettök, s némely részök oly mélyre sülyedt, hogy a két mart száz méter távolra esik egymástól. Ha a hosszúságot átlag egy kilométernek vesszük, holott ennél több, a szélességet 30, a mélységet 20 méternek, rájövünk, hogy a székely gazdák egy nagyon kicsiny határban két kis árok miatt több talajt veszítettek el, mint a mennyi egy közepes gazdának összes földbirtoka. Ez így történt minden kis patak mentén, mert sem a gazdák, sem a községi, sem az állami hatóság nem segítettek addig, amíg a baj még csak csirájában volt.

*

Ami a szántó földdel történt, ugyanaz történt, ugyanaz történik az emberekkel is. Az ökör lepadott tehénre, a tehén átváltozott bivallá, azután egy kecskére s legvégül koldusbotra jutott a székely gazdaság. A székely pedig vagy Romániában, vagy Ámérikában, éppen úgy koptatja becsületét, emberségét, hazaszeretetét és faji büszkeségét, mint ahogy kopott a földje. Minthogy egy irányban haladnak, mindketten belemerülnek az idegen világ oceánjába, s egy következő nemzedék máig híroket sem fogja hallani, nevöket sem fogja emlegetni. Most már igazán kérdezhetné a költő: „Régi dicsőségünk hol késel az éjji homályban?”

*

Sokszor elnézem a kolozsvári templom gyülekezetét, s mindig egygyel több okom van arra a gondolatra, hogy a templom az emberek életének és gondolkodásának legjobb tükre. A nők mindig többen vannak a férfiaknál, mert ők szeretnek is, tudnak is imádkozni; a gazdálkodó emberek is szeretik a templomot s a helyök sohasem üres egészen; a hivatalnok sereg csak a nagy ünnepen van jelen, mert őt a hivatalban tartják, az iparosok közül kevesen jelennek meg, mert őket ellátják a szakszervezetek a szentkönyv helyett a 32 levelű bibliával, áhitat helyett trafik füsttel, prédikáció helyett Népszavával, zsoltárénekek helyett a Marseillessel, s úrvacsora helyett sztrájkoló gyűlésekkel. A diákság délután egyáltalában nincs ott, délelőtt ott ülnek, de legtöbbször hallván, nem hallja az igét, sőt azt is sokan megteszik, a közönség példáját követvén, hogy az úrvacsorához terített asztal mellett kisétálnak.

*

Valami nagyon érdekes dolog kerülne össze azokból a beszédekből, amelyeket a diákok a nyári szünidőn odahaza elmeséltek. Ha egy gyorsíró mindeniket lejegyezhetné volna, a nagy többség beszédéből az derülne ki, hogy a tanárok borzasztó rosszak, igazságtalanok, üldözik a szegény fiukat s megbuktatják minden igaz ok nélkül, pedig legfennebb csak egyszer szólították föl, s akkor is „jól” tudtak felelni. Hát annyi bizonyos, hogy a tanárnak átka a vizsga, a tanuláshoz sülyesztője a vizsga, s az egész gymnasiumi rendszernek egyetlen célja a bizonyítvány, mert a nélkül nem lehet haladni. Oh jövel szép idő, midőn a tanár azért tanít, hogy tanuljon tőle a tanuló, a tanuló pedig azért tanul, hogy tudjon.

*

Ha építeni olyan könnyű volna, mint rontani, akkor nálunk volnának a világ legszebb épületei, legüdösebb intézményei, mert nálunk nemcsak az ifju, hanem a felnőtt kamaszok is arra használják a kést, hogy a szép gyümölcsfát, vagy a csinos kerítést, vagy a szépen megfestett padot, vagy a templom oldalát, orgonáját, énekes könyveit összevagdadják, piszkálják, piszkolják, törjék és hasogassák. A kolozsvári drága kollegiumban az erős kőből készült korlátba, ott a lépcsőházban, már belemetszette az éles bicsok az érdemes ifju kezdetűit, pedig alapos az a gyanu, hogy szülői nagy szegénysége okából még földíjat sem fizet a tanításért, lakásért, fűtésért és világításért, s az uri szép palotáért, amelyre mások büszkének lennének.

*

Régi igazság, hogy kritizálni könnyebb, mint teremteni,

vagy legalább is termelni valamit. Tapasztalni lehet azt is, hogy könnyebb kigondolni valamit, mint azt végre is hajtani. Újabb időben tapasztalni lehet, hogy körünkben, ifjú és kevésbé ifjú afiai szeretnek megpendíteni, vagyis indítványozni egy s más eszmét. Nagy tiszteletreméltó dolog, mert igazolja, hogy gondolkozni szeretnek s tudnak is. Mi azt szeretnők ha a szép gondolatok egészen megérlelve és kidolgozva jelennének meg, mert akkor könnyebben bele jutnának az élet forgatagába, s hamarább megedződnének és bebizonyítnák életrevalóságukat.

*

Nem egyszer tapasztaljuk, hogy olyan embereink, akik a falusi iskolai és házi oktatáson kívül is részesültek egy s más tanításban, igen könnyen bele élik magukat abba a gondolatba, hogy ők a legokosabb emberek, nemcsak a faluban és a szomszéd falukban, hanem tán a félmegyében is. Az értelmes, fogékony s tanult embereket nagyon megbecsüli a pap, a tanító, a körjegyző, az orvos, s még a főszolgabíró, s bizony a főispán is. Nem is szabad, hogy másképen legyen, mert hát ők különbek, mint a többi ötszáz, vagy ezer ember s még kitudja hány, de az ám a nagy baj, hogy gyakorta megesik, hogy ezek az emberek, a nagy becsülést, nem jól értelmezik a maguk javára. Baj, hogy igen nagy tőkét faragnak belőle, elhiszik magukat s azt gondolják, hogy mindennek úgy kell lenni, ahogy ők gondolják. Hej pedig csak az lenne ám az igazi baj. A kisebb emberek szava sokszor vált hasznára a községnek vagy az egyháznak. Minthogy falusi dolgokra gondolunk, elmondunk egy gazdasági hasonlatot. A kerékszeg kicsiny portéka egy nagy szekérhez mérve. Lehet csinálni akár egy darab fából is, de a szekeresnek legyen esze s vigyázzon amikor elindul a buzával megrakott szekérrel, mert ha kiesik a kerékszeg, ki fog esni a kerék, eltörik a tengely, feldől a szekér s a szép tiszta-buzának jó része kárba megy, s még ráadásul haza sem lehet szállítani, amíg más szekeret nem szereznek. Hát jó lesz megbecsülni a kis embereket is, s jó lesz nem hinni el magát annak, akinek tehetségét, vagy tudását megbecsülik.

*

Aratás ideje van. Gazda-embernek ez az esztendő legszebb, legértékesebb része. Félünk, hogy az idén sok helyen aratnak ének nélkül, mert inkább fogja a bánat, mint az öröm. A tavasz vetései sokat ígérnek, tehát nem kell kétségbeesni. A jó gazda, ha egyszersmind józan életű is, nem hajtja búra a fejét, s nem fojtja italba a bánatát. A magyarnak az a baja, hogy könnyen búnak adja magát, ami nála azt jelenti, hogy nem dolgozik,

nem eszik rendesen, hanem rendetlenül él, mértéktelenül iszik, vagyis egy baj helyett szerez magának sokat.

*

»A kényelemvadászó irigység s a nagyzóló hóhort öltögeti nyelvét a munkás emberre és munkájában zavarni akarja«. Ezt olvastuk egyik munkás emberünk leveléből, s ide írjuk, mert mintha látnók azt az ördögi arculatot. Itt van tán a hátunk mögött is, ott van mikor a gazda üszüg nélküli szép piros tisztabuzát arat, ott van mikor valaki jó ökörrrel szánt, amikor a kenyeret szalonnával eszi, amikor a korcsmát elkerüli, s a pénzét nem füstöli el. Amikor Jób boldog családapa, s gazdag birtokos volt, az ördög egyenesen az Istenhez ment és gunyolódni kezdett és bizonyíttatta, hogy Jób így is amugy is, nem érdemli meg azt a sok jót, amit rápazarol, mert ő is csak olyan rossz, mint a többi. Addig és addig folytatta ördögi mesterségét, amíg Isten Jóbnak közelébe engedte. No az ördögnek sem kellett egyéb. Ami hamisság, hazugság, gonoszság és csalfaság volt a földön és a föld alatt, mind azt előszedte és Jóbbal szemben fölhasználta. El is gyötörte annyira, hogy a szegény ember inkább szeretett volna meghalni, hogysem élni. No hát ilyenfajta ördögök, de az ördög ismertető jelei nélkül, itt olázkodnak mindenütt s kivetik a mérget ételünkbe, rontják a kedvünket és igyekeznek semmivé tenni mindenünket. Miután mi élni és dolgozni és becsületben maradni akarunk, hát egyszerűen nem vesszük számba ezt a gonoszt, sem azt a másikat. Nem egyiket sem, ha még egyszer, vagy százszor annyira mérgeledik is. Nekünk jogunk van élni és dolgozni és haladni, s ha lehet boldogulni is. Nekünk kedvünk van elkerülni a hitványságot, vagyis nincs kedvünk a sötétség, az éjszaka munkájára, s mi azt mondjuk, hogy végül is mi fogunk győzni.

A beszédek hosszúsága.

A prófétai prédikátornak nincs szüksége, hogy beszédének perceit számlálja. Amig ő ihletve van, hallgatósága ki nem fárad soha. A „Brittish Weekly“ visszaemlékezéseket ad a beszédek hosszúságáról. Két vagy 3 ezer jegyzék küldetett be. A leghosszabb beszédeket Davidson Donoold pap tartotta a scotlandi szabad egyházban és Bailey W. E. Angliában az új methodista egyházban. Mindkettő 1 óráig és 29 percig beszélt. A legrövidebb beszédet Bicheno G. egy primitiv methodista pap tartotta, kinek beszéde 5 és $\frac{3}{4}$ perc hosszú volt. Dr. Watson

János 37 percig beszélt, addig Spurgeon Tamás is, aki az atyjának volt utóda a londoni székesegyházban, míg dr. Harton F. R. 35 percig beszélt. E statisztikai eredmény azt mutatja, hogy a rövidebb beszédeket különösen azok tartották, kik az angol egyházzal voltak összeköttetésben.

Ez a kimutatás azt bizonyítja, hogy a valódi tehetséggel bíró emberek csak egy félóráig vagy kevéssel tovább beszélnek, de azokat, kik 50 perctől 1 óráig beszélnek, a világ valódi nagy papoknak tartja.

Bár a mi székhelyi népünk a hosszú kolbászt és rövid prédikációt szereti, érdekes volna tudni, mennyi ideig beszélt Sylvester, Kriza, Koronka, Derzsi Károly stb., stb.

Fazakas L.
pap.

f

Hány könyvtárunk van?

Egy buzgó unitáriussal beszélgetve, nagyon fönnakadtunk ennél a kérdésnél: *Hány könyvtárunk van?* Ő így vélekedett: Hát bizonynal annyi, ahány ekklesia. Én mosollyal feleltem.

— No, no, mondá barátom, de hiszen mégis a legtöbb ekklesiában lenni kell.

— Ne vitassuk ezt a kérdést, nehogy kiábrándulj, mondám és ezzel félbeszakítottam a beszélgetést.

De a kérdés nem hagyott nyugtot nekem, s nem hagy most sem, pedig már éjfélre jár az idő.

Nagyon jó lenne tudni. Meg is kell tudni, mert a könyv a műveltség fokmérője. Ahol nincs közkönyvtár, tehát nincs miből olvassanak, ott a műveltség 0-fokon, tehát fagyponton áll. Könnyen emelkedhetik a meleg felé, de le is eshetik egészen a Öéghegyek közé. Ahol nem kell a könyv, ott nem kell az okos beszéd, de igen a rút, a szenny, a korcsmai pletyka, káromkodás, veszekedés, verekedés.

Ha valakinek van egyetlen jó könyve, annak van egy megbízható tanácsadója, barátja, vigasztalója.

Jól emlékszem még arra az időre, amikor az unitárius ifjúság kezén csakis egy könyv forgott: az énekeskönyv. Mikor a lelki szomjúság utolért az énekeskönyv elején levő imádságokat olvastam, nem is egyszer, hanem sokszor.

Hogy most is vannak szomjazó ifjú lelkek, bizonyos, hogy vannak jó könyvek, még bizonyosabb, de... s itt következik a

nagy kérdés, falun vagy városon is van-e hová folyamodjék az olvasni szerető gyermek.

Nekünk a jó öreg Derzsi mester – az Isten nyugtassa meg – ide adott egy-egy újságot, amelyben valami olvasni valót talált. Igaz, hogy nagyoknak volt írva, de mégis csak végig betűztük s hittük, hogy értjük.

Most a legszebb és legjobb, tiszta magyaros könyveket, egyenesen gyermekek részére írva, százával lehet kapni. Tartalmuk a gyermek szívből van szedve, tehát ott visszhangra is talál. A tábla, a címlap, a betűk, a képek, még a papír is izléses, gondos. Minden olyan, amelyetől a gyermek lelke nő, mint a fűszál az esőcseppből s a napsugártól.

De hát mi is a kérdés? Hány jó olvasókönyv van egy faluban. Van-e csak egy is, a szegény gyermekek számára?

Ne mondjátok, hogy nincsen, hisz ti, akik ezeket a szavakat olvassátok anyák és apák vagytok s ha éheznek és szomjúhozik gyermeketek a ti bűnötök, mert nektek kell táplálnotok.

Hallom a feleletet: Elég ha jut száraz kenyérre csak az kellene, hogy könyvre is költsünk!

Az ember háta borsózik az ilyen szívtelen beszéd hallatára, de nem szalad el a betegről ha jó és becsületes orvos, hanem rendel, vagyis receptet ír.

A mi receptünk ez: Járj végére, hogy mi lett azzal a néhány könyvvel, amelyeket ezelőtt az iskolai könyvtárnak ajándékozott volt Igaz Aron a falu szülöttje. Tudakozd meg, hogy az olvasó társaság könyvei és lapjai hol vannak, s mikor mindennek végére jártál s szomorúan látod, hogy mindennek vége van: kezdj új munkához új és okos terv szerint. Gyűjts könyvtárat. Ne szégyeld kérni azoktól a kiknek van. Írj az E. M. K. E.-nek, a Dávid-Ferenc Egyletnek, a miniszteriumnak, a könyvkiadóknak, a nagy könyvtáraknak és kapni fogsz a nagyoknak, a kicsiknek is s azután mind úgy rákapnak a jó olvasmányra, mint a méhek a virágra, a gyermekek az almára s a juhok a legelőre.

On kedves olvasónk, ön legyen az, aki megérti és fölfogja ezt a lélekmentő dolgot. Ne pihenjen meg a míg úgy nem lesz ahogy lenni kell s majd három esztendő múlva, tehát 1910-ben aztán végére járunk a dolgoknak s akkor megadjuk a választ hívó és bízó barátunknak s akkor talán nem fog csalatkozni mert csakugyan lesz könyvtár minden községben.

E helyen László Domokos gondnok úr arcképét és életrajzát szándékoztunk közölni még a múlt számban, de akkor egy szerencsétlen eset, most a strike lehetetlenné tette.

Szerk.

Az udvarhelyi unitárius egyházkör.

E kör évi rendes közgyűlését június 20-án a vargyasi népes egyházközségben tartotta *Kisgyörgy* Sándor esperes és *László* Domokos kir. táblai bíró e. k. fel. ü. gondnok elnöklete alatt, *Pál* Ferenc köri jegyző tollvitele mellett a lelkészek, tanítók és képviselők szépszámu jelenlétével. A közgyűlésen mindvégig jelenvolt és meleg érdeklődéssel vett részt tanácskozásainkon a mi másik f. ü. gondnokunk: *Daniel* Lajos, ez a lélekből álló, általánosan ismert köztevékenységű férfiú. Gyűlésünknek még két kiváló vendége is volt: dr. *Domokos* Andor vármegyei alispán és dr. *Pálffy* Jenő székelyudvarhelyi szolgabíróafia.

A közgyűlést *László* f. ü. gondnok nyitotta meg emelkedett, unitárius hitszeretettől áthatott beszéddel, mely után *Demeter* Dénes közügyigazgató kérte rövid, de búzgó imában Istenünk áldását tanácskozásainkra. (Ez új intézkedés, *Kisgyörgy* esperes bölcsességére vall s az ő vallásos lelkéről teszen bizonyosságot!)* Megalakulás után *Bálint* Balázs lokodi községi tanító-énekvezér tett hivatali esküt. Köri jegyző olvasta fel az esperes mindenre kiterjedő, nagy gonddal szerkesztett jelentését, melyből közöljük, hogy az egyh. kör lélekszáma 12986, kereszteltetett 363, házasságot kötött 106, meghalt 242, konfirmált 266. Az egyh. kör bevétele 47136 K 68 f, kiadása 45410 K 39 f, maradvány 1726 K 29 f. Adósság 14994 K 51 f, vagyon különböző alapokban 115,948 K 31 f. Gabonában 1115 Hl. 51 l. Az évi kegyes adományok s közmunkák értéke 9467 K 64 f tesz ki. A jelentés szerint belső emberek és hívek között békességes előre törekvés, nemes igyekezet van. Templomba járás mindenütt példaszerű. Így is illik a Homoródmelléki régi hithű atyafiakhoz.

A közgyűlés örvendetesen tudomásul véve a jelentést, csak magához cselekedett méltólag, midőn azért az esperesnek köszönetet mondott, kívánva, hogy ily esperesi jelentéseket adhasson sok éveken át!

A br. P. Horváth K. főgondnok gondolatokban gazdag, rövid köszönő levelét a fia elhunyt feletti részvétért a dr. Ferenczy G. jogtanácsos köszönetét orsz. képviselővé választása feletti üdvözetért — mint a múlt évi közgyűlési átiratokra kapott választ — a közgyűlés tudomásul vette. A sz.-keresztúri iskolának 8 osztályúvá fejlesztése iránti indítványt közgyűlés

* Ohajtandó ez a többi egyh. körökben is. Üdvözet *Kisgyörgy* esperes asfának a kezdeményezésért. Szerk.

egyhangulag, melegen pártolja és ohajtja kivitelét székely hievinke érdekében feltétlenül.

Az istentisztelet-tartás ideje elérkezvén, közgyűlés ezidőre és azutáni $\frac{1}{4}$ órára felfüggesztetett.

Az istentiszteletnél énekvezér *Vajda* Antal városfalvi tanító volt, tisztét ügyesen oldva meg. Imát és hatásos egyházi beszédet *Balázs* András kénosi lelkész tartott Róm. XIV. r. 19 v. alapján. *Pál* Ferenc jegyző, mint esperes-helyettes köszöntötte a vargyasi gyülekezetet, köszönte meg a szíves elfogadást és áldást kért e nemes községre.

Szünet után a tanácskozás megkezdődvén, az iskolai vizsgálatokról, nyári vasárnapi tanításról, az egyh. körü pénztráról, D. F. segélyalapról és a segélyezésekről a bizottsági jelentések tárgyalattak. A vizsgai eredmény kitűnő és jó között váltakozik, nyári vasárnapi tanítás szép eredménnyel tartatott 3 ekklezsiát kivéve. (Abásfalván pap betegeskedett, Lokodon pap nem volt, Udvarhelyen helyiség hiánya miatt.)

A közgyűlést mozgalmassá tették a választások, melyeknek eredménye ez: dr. Ferenczy G. lemondásával megürült jogtanácsosi állásra megválasztatott dr. *Péterfi* Áron ügyvéd, főtanácsosi képviselőnek az egyh. tanácsosnak választatott *Pál* F. helyébe *Ürmösi* Károly h.-jánosfalvi lelkész, nevelésügyi bizottsági elnöknek *Demeter* Dénes karácsonyfalvi lelkész és 5 tagu bizottság, segélyezési bizottsági elnöknek *Ajtay* János h.-almási lelkész 4 taggal, pénzügyi biz. elnöknek *Péter* Sándor h. városfalvi lelkész 4 taggal, véleményező biz. elnöknek *Pál* Ferenc oklándi lelkész 4 taggal.

A felsőbb leiratok tudomásul vétettek, különben is azokat az esperesi hivatal a leérkezés után körlevélileg már közölte volt.

Majd letárgyalattak az indítványok és javaslatok, ezek közül megemlítiük a n. ügyi biz. 2 indítványát. Egyik arra vonatkozik, hogy a nyári vasárnapi tanításnál a kebli tanács tagjai legyenek a hiányzók ellenőrei és a bizottság a mulasztókra bírságot is alkalmazni ohajt. A másik része az iskolás növendékek templomba vitelére és ott a kebli tanács felügyeletére vonatkozik. Közgyűlés az indítványt a bírság alkalmazása kivételével, elfogadta. Másik indítványa a bizottságnak az volt, hogy az egyh. főhatóság csak azokat a hitoktatókat honorálja elismeréssel és jegyzőkönyvi köszönettel, kik önként, illetve minden díjazás nélkül tanítanak. Ezt is a közgyűlés elfogadta és helyesen, mert minden hitoktató és énektanító a jó munkáért már abban megtalálja a jutalmát s ha tán feladatát lelkiismeretesen oldotta meg, külön köszönetet nem várhat. Jegyzőkönyvi elismerés, köszönet csak azoknak szólhat, kik *ingyen* végezték

buzgósággal e tisztet. Balázs András kénosi lelkész amaz indítványára is elfogadtatott, hogy jövőre főtanácsi képviselőknek csak azok választhatók, kik az egyh. kör területén laknak. E kérdéshez — ellenkező állásponton levők, mert ilyenek is voltak — az idő előhaladottságára való tekintettel nem szóltak hozzá s a vitát annyival is inkább megérdemelte volna, mert a véleményező bizottság sem foglalkozott ez indítvánnyal. A jegyzőkönyv hitelesítésére 3 tagú bizottság (Demeter D., Tibáld J., Bedő J.) kiküldése után elnök bezárta a közgyűlést, mely az elnökség éltetésével szétoszlott a gyűlés helyéről.

Tudósításunk hiányos és csonka lenne, ha jelen közgyűlésünk ünnepségéről meg nem emlékeznénk s bár ez ünnepély a gyűlés elején történt, itt emlékezünk meg arról, hogy jobban kidomborodjék egyszerűsége mellett is, annak közvetlen melegsége és fénye, mert nem kevesebbről van szó, mint szeretve tisztelt f. ü. gondnokunknak László Domokosnak e „nobile officium”-ban 30 évi buzgó szolgálatának évfordulójáról. Kisgyörgy esperes az egyházkör, maga és családja nevében emlékezett meg L. D. igazi hűséggel teljesített 30 éves működéséről s az egek urát kérte, hogy őt tartsa meg hosszas ideig egyházunk szolgálatában. Az ünnepelt f. ü. gondnok meghatva mondott hálás köszönetet a nem remélt és nem várt kitüntetésért. Mély, vallásos, szívből fakadó szavakban tett ígéretet, hogy ezután is ősei ragaszkodó hitével, buzgóságával fogja szolgálni egyházát, sőt bírói pályájáról nemsokára visszavonulva, egész lelkét csak egyházunk s vallásunk ügyéért fogja áldozni. Minden szavából kiérzett, hogy L. D. igazi világi papunk — mi pedig hallva az ígéretét és bebizonyítva a múltból már, avagy halgathattunk volna-é?! Nem!... Szívünk érzését juttattuk lelkes hangú kifejezésre s éljenzésünket a tempium boltozata visszhangozta.

Az E. K. Tanács 503—1907 sz. leiratában szintén melegen emlékezett meg L. D. f. ü. gondnok úr hasznos és buzgó szolgálatáról....

Ünnepélyes, emelkedett hangulat uralkodott a közebédnél is, hol magasröptű pohárköszöntőkben emlékeztünk meg egyházunk illustis vezetőségéről, munkás egyházi és világi tagjairól.

Dr.

Filep Albert és Sikó Miklós.

A nemrégien elhunyt Filep Albert ny. tanfelügyelő és orsz. képviselő sajátkezű levelét őrizem kegyelettel. Minthogy ez a levél róla s Sikó Miklós festőről nagyon becses adatokat

tartalmaz, részint a Filep Albert életrajza kibővítésére, részint a Sikó Miklós iránti kegyeletből közreadom. Bármelyik jeles férfiuról szívesen veszek újabb életrajzi adatot.

B. Gy.

Maros-Sz - Király ápril. 11-én.

Kedves Öcsém!

Folyó hó 18-ról kelt becses soraira sietek válaszolni:

Sikó Miklósnak nagyapja ügyvéd volt Marosvásárhelyt, apja számfeletti kir. táblai bíró, Miklósnak neje testvérem Filep Róza. Apja igen is vagyonos ember volt, tekintélyes birtokai voltak: Udverhelyszék, Kolozs és Szolnok megyékben, Kolozs-várt három háza.

Miklós már öt-hat éves korában nagy hajlamot mutatott a festészethez, játék helyett, kréta, plajbász vagy holt szénnel mindég rajzolt, ha apja ez irányban nevelteti, meg vagyok győződve európai hírnű festő lesz belőle, de ez korlátolt felfogással, ellenkezőleg mint kellett volna, mindent elkövetett, — saját szavaival élve, hogy fijából ne legyen pictor. — Tanulmányait a vásárhelyi ref. collegiumban végezve, királyi táblai concellista lett. Megnősült 1845-ben. Ekkor is mindig festészettel foglalkozva, apja csaknem mindent megtagadott tőle, e miatt kiment nejével együtt Bukarestbe s ott másfél évig festészettel tartotta fen magát.

A forradalom alatt kezdetben a kolozsvári lovas nemzet-öröknél szolgált, 49-be Januárba a 87-ik honvéd zászlóaljba — melybe magam is mint százados szolgáltam — lépett át, mint főhadnagy, azonban mindjárt Február elején, a Királynémeti csatában Urbán által elfogatott, és mint hadi fogoly Galliciába vitetett, Pissimilbe volt huzamosabb ideig, itt kezdette a császári tiszteket lefesteni, ez által megnyervén, megengedték, hogy a városba kijárhasson, így ösmerkedett meg lengyel hazafiakkal, kiknek segítségével megszökött, a Kárpátokon, gyalog árutakon jött keresztül, s kevéssel a fegyver letétel előtt haza érkezett.

Apja halála után 53 vagy 54-be kiment Münchenbe ott egy évig tanulmányainak élt, ez volt egyedüli képeztetése.

Láttam 12 éves korába egészen hű és találó arcképeit. Ezek azok mikkel szolgálataira lehetek.

Maradok édes öcsém őszinte üdvözléttel, tisztelő barátja:

Filep Albert.

Ev. lelkész adománya az unitárius kollegiumnak.

Turcsányi Gyula ev. nyug. lelkész is azok közé tartozik, akik mindennél többre becsülik a keresztény testvéri egyvetértést és szeretetet. Mint jószomszéd s mint felvilágosult ember, állandóan kereste és becsülte barátságunkat. Ennek, nyugalomba vonultával igen szép jelét adta, amit az alábbi levél is bizonyít, melyet a szerkesztőhöz írt. A főiskola hatósága kifejezi méltánylását, de én is meleg és hálás köszönetünket.

Kedves Barátom!

Amint tudod, az isten megtagadta tőlünk azt az örömet, hogy családi életünket *saját* gyermekeink tették volna élénk-ké, boldoggá. E hiányt kedves nevelt gyermekeink pótolták — már amennyire pótolható. De örömben azért mégis bőven volt részünk *általuk*; mert valóban jók voltak s elkövettek mindent, ami szíveinket boldogította, s ezért az édes kárpótlásért hála-telt lélekkel áldjuk istenünket...

Ám az ő nevelésükben a kolozsvári unitárius főgimnázium tanári kara — valahányan jó barátaim — igazi szeretettel támogattak.

Ezt a jóakaratot, de még inkább azt a sok irányban érvényesülő, hazafiasan vallásos törekvést, melyet e tanintézet minden irányban érvényesít, mindég meleg érdeklődéssel, figyelem és szivemből méltattam.

Most ezért, midőn itt, közvetlen közeletekben átélt sok kedves emlékekkel, több mint 30 évi munkásság után lelkész-tanítói munkásságomtól nyugalomba vonulok, rendezem egyebek között igen jelentékeny értéket képviselő könyvtáromat is. Ennek nagyrésztét olyannak találtam, mely egy protestáns főtanoda könyvtárának értékét, különösen, ha ez theologiai fakultással is ki van bővítve, mindenestre növeli.

Arra határoztam el magamat, hogy irántatok érzett őszinte rokonszenvemnek, barátságomnak és tiszteletemnek az által is adok kifejezést, hogy ezen könyveket a ti főtanodátok könyvtárának adományozom.

Hozzád juttatok azért mellékelve egy ivre terjedő 72 folyószám alatt jegyzett könyvjegyzéket azzal a baráti kéréssel: légy szives azt átnézni s ha intencióimat méltánylod, intézkedni, hogy e könyvek kellő helyre elszállíttassanak, s az igazgatóság rendelkezésére bocsáttassanak.

Amennyiben azonban rendezésem tovább folytatása mellett még több értékes könyv is áll rendelkezésemre, illetve képezi birtokomat, azokat is hozzátok kívánom juttatni, ha ezzel — mint hiszem — az unitárius főiskolának jó szolgálatot teszek.

Kérlek most már, hogy az elszállításra nézve légy szives mihamarább intézkedni.

Maradtam, magamat továbbra is barátságodba ajánlottan igaz híved:

Turchányi Gyula.

I R O D A L O M.

Csányi Lászlóról. A 49-es nagy vértanuk közé tartozik Csányi László is, Drávavidéki és Erdélyi híres kormánybiztos s közlekedési miniszter, ki a hazához való törhetetlen ragaszkodásnak leghívebb mintaképe. Szülővármegyéjének székesvárosában Zalaegerszegen emelendő emléksobrára Borbély György gimnáziumi tanár gyűjti a pénzt Magyar Paizs cz. lapjával. A nagy hősről egy 110 oldalos emlékkönyvet is állított össze Borbély tanár, hogy egyrészt népszerűsítse első sorban saját szülőmegyéjében a közönség előtt már-már feledésbe menő nagy alakot, másrészt, hogy az élet és jellemrajzára vonatkozó egyes akatokat a még élő kortársaktól összegyűjtve megmentse a feledéstől egy esetleges monografia számára. Az emlékkönyvet képek élénkítik: Csánynak legelterjedtebb mellképe s a vármegye székházában levő, Barabás Miklóstól festett nagy állóképeinek másolata, továbbá Csány a bitófán Br. Jeszenák Jánossal s a Csánban levő szülőházáról és udvarról (most a gróf Batthyány Pál birtoka) mintegy 15 kép és autogramm. — A tetszetős könyvet 2 koronáért meglehet szerezni Zalaegerszegen a Magyar Paizs szerkesztőségétől s a könyvesboltban. A tiszta jövedelmet szerző a Csány szoborra adja.

Czigánymesék. Jó gyermekek számára írta *Péterfy* Tamás. Színes kötésben, sok képpel. Ára 1 korona.

Székely mesék. Jó gyermekek számára írta *Péterfy* Tamás. Ill-ik bővített kiadás. Sok képpel, színes kötésben ára 1 kor.

Virágmesék. Jó kislányok számára írta *Péterfy* Tamás, dr. ippei *Klein* Béla rajzaival. Színes kötésben ára 1 kor. Kapható minden könyvesboltban vagy az ár beküldésére portómentesen küldi *Péterfy* Tamás (Budapest, IX. Köztelek. *Péterfy* Tamás oly kitűnő mesemondó, hogy könyveit mindenütt nagyon kedvelik. Ahol egyiket megismerték, a másikat is kívánják.

Ne fojtsd el könnyed záporát, mert valamint a sötét felhő cseppjei megtisztítják a levegőt, úgy a könny is lemossa a fájdalom nyomait az arcról, s megenyhíti a keblet.

Szép és megható ünnepélyességgel köszöntött be jul. 14-én Bedő Gábor, Püspök úr öméltósága által *Magyarsárosra* kinevezett ifjú lelkész. Jul. 13-án d. e. érkezett, amikor Iszlay László helybeli birtokos és köri felügyelő-gondnok úr 4-es fogata hozta be községünkbe a várva-várt ifjú lelkipásztort. A község közepén díszes diadalkapu várta, hol Iszlay László úr nagyszámú közönség előtt üdvözölte, majd a papilakban tanító afia köszöntötte. Lelkész és hozzátartozói Iszlay László úr vendégei voltak, a híveket az egyházközség vendégelte meg, kik túlarádó örömmel és lelkesedéssel éltették új lelkipásztorukat.

Jul. 14-én még harangozás előtt kezdett a nép tódulni a templomba, hogy biztosítsa helyét, bár a templom piaca is be volt rakva padokkal, sokan kint rekedtek. Az iktatói tisztséget tiszt. Gvidó Béla esperes úr teljesítette, ki felolvastván a főpásztori kinevező íratot, fölhevítve ifjú lelkészét beköszöntő beszédének megtartására. «Hozzád jövünk, oh nagy Isten, lelkünk hozzád vezet, hozzád, kinek szereteted áthat földet, eget.» E lélekemelő szavakkal kezdette alkalmi imáját, mely után Rom. XVI. r. 19. alapján «Rajtatok hát örülök, de akarom, hogy bölcsék legyenek ugyan a jóban, de ártatlanok a rosszban» ihletettséggel változta lelkészi elhívását, majd beszéde második részében e magasztos elhívás teljesítésében Isten segedelmét, az egyház pátronusainak, vezetőférfiainak, presbyteriumának, tanítóinak és minden egyes tagjának szíves támogatását kérte. E mindvégig magas színvonalon álló s nagy szónerővel teli előadott beszéd után a tiszt. esperes úr szép beszéddel be iktatta új lelkészét hivatalába. Jó reménnyel nézünk a jövő elé, mit azon a nép ajkáról ellesett bibliai mondat is igazol: «a mi szívünk betölt örömmel». Adja Isten, hogy az új lelkész is találjon megelégedést és boldogságot új otthonában.

Jelenvolt.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

A bostoni nemzetközi vallásos kongresszusra hazánkban csak József Miklós esperes fog elmenni, miután lapunk szerkesztője a dékáni és tanári teendőikkel itthon lesz elfoglalva. Kedves megbízásokat kapott, hogy a Ridmond-család városában tartandó templomszentelésen közreműködjék és a meadville-i teológián előadása-

kat tartson. Józan Miklós esperes a legszivesebb fogadásra lehet elkészülve Hosszu útját sok kedves emlék és hasznos munkafogja jutalmazni.

A bizoni kongresszusa a rendező bizottság bekérte a képviselőktől azt a confessiot, hitvallást, hit-tételeket, nyilatkozatokat vagy más olyan iratokat a melyek az egyház

vagy a társulat célját, vagy hitét kifejezik. Erre indította a már néhai Reville Albert párisi tanárnak Genfben tett indítványa.

Nyilvános köszönet. Az Erd. Prot. Lapból vesszük át egy nyilvános köszönet tartalmát és sorait. Kivételes dolog ám ez, de érdemes a nagy nyilvánosságra. *Bölni Sikó Lajos* afia, septéri birtokos 250 kor. értékű szép úrasztali poharat ajándékozott a köbölküti ev. ref. egyháznak. Horváth Ödön ev. ref. lelkész köszönő szavai: «Midőn egyházam nevében ezt a nemes áldozatkészsége, a legnagyobb hálaérzetünk kifejezése mellett, e helyen is megköszönöm, nem mulaszthatom el megemlíteni azon körülményt is, miszerint a nemes lelkű ajándékozó unitárius vallású s ezen nemes lelkű ténye által nemcsak Istennek tetsző dolgot cselekedett, hanem a vallási türelemnek s az ev. ref. egyház iránti tiszteletének is valóban szép példáját nyújtotta. Az egyházköziség az oláh-tengerben az intelligens családoknak köszönhetette fennmaradását.» Szép példa!

Dr. Ferenczy Géza egyh. tanácsos, orsz. képviselő abban a nagy kitüntetésben részesült, hogy az erdélyi részek arányosításáról és tagosításáról szóló országos törvények módosítására és kiegészítésére vonatkozó javaslat előadójává választotta. Minthogy a legtöbb baj és panasz, s talán még a kivándorlás is egyrészen abból származott, hogy a székelyföldi és erdélyrészi birtokviszonyok teljesen megváltoztak, dr. Ferenczy kezébe olyan munka van látva, amelytől sok áldás remélhető. Gratulálunk a kitüntetéshez és sikert a munkához.

A csókfalvi zsinatra a rendező bizottság meghívója már szétküldetett. Augusztus 24., 25., 26. napjai vörösbetűs napok lesznek. Az első napon a Dávid Ferenc-Egylet tartja közgyűlését d. u. 1/25 órákor. Ezen kívül a zsinati gyűlékezett fogadására fordítanak kiváló gondot. A zsinati elnökséget már Dicsőszentmártonban fogadja a küüllői kör. Az esperesi üdvözlésre Ferencz József püspök úr fog válaszolni. Csókfalván a marosi kör nevében az esperes fogadja, hol ismét a püspök úr válaszol

a megérkezés örömhangján. Délután 4 órákor istentiszteletre gyűlnek egybe a megérkezett zsinati tagok. Imát fog mondani Kelemen Albert esperes. A zsinati ház kiérzik a csinos meghívó sorai közül. Ellehetünk készülni egy emlékeztető, szép ünnepélyre.

A zsinatok rendezőinek legtöbb gondot ad a nagyszámu vendég ellátása. A lakások falun nem nagyon tágasok s a városi kényelemre nem sokat gondoltak, midőn építkeztek, de a székelynél megszokott tisztaság és rend biztonnal meg lesz Csókfalván is, s ha ehhez még szíveség is járul, nem lesz ok a panaszra.

Zsinati szónokok. A csókfalvi zsinat első szónoke, mint a többié is, Ferencz József püspök úr lesz. A főpásztort mindig rajongó szeretettel várják és hallgatják hívei. A többi szónokok: a vasárnap reggeli templomozáskor Vári Albert udvarhelyi lelkész, úrvacsoraosztásnál Ürmösi Kálmán szentgericzei; ugyanakkor a templomba be nem férő közönségnek prédikál Kelemen Árpád székelykaáli, úrvacsorát oszt Nagy Béla, bsztmikliói lelkész. Délután 4 órákor egyházi beszédet tart egyik felavatandó lelkész Hétfőn a papok szentelésén szónokol Guidó Béla esperes és a püspök ur.

Az unitáriusok missiója a XX-ik században nem kisebb, minthogy fölvilágosítsák az ország lakosságát arról, hogy Istenben való hit nélkül nincsen élet és nincsen haladás a társadalomban; arról, hogy a társadalmi és államélet alapja a Jézus tanításában van látva, amelynek foglalatja: szeretet, munkásság, békeesség és haladás. Az unitárius vallás hirdeti a lélek tökéletességét és rámutat Istenre, hirdeti az ember tökéletességét és rámutat Jézus Krisztusra s ezek alapján hirdeti, hogy az emberek egyenlők, as emberek testvérek, kik közül az erősek a gyengéknek, a gazdagok a szegényeknek, a tudósok a tudatlanoknak kötelesek segítségére lenni. Ezt az evangéliumot meg kell ismertetni az ország mindenik részében, minden emberrel. Hogy ezt tehesse, küldjön ki az unitárius egyház apostolokat, bármily áldozattal is, mert az idő megfogja mu-

tatni, hogy Magyarországnak legnagyobb jóltevői ezek az apostok lesznek.

Negyven éves találkozás. A kolozsvári unitárius főgimnáziumban 1867. év június havában végzett osztálytársaknak június 30-án volt találkozója.

Az osztálytársaknak ez volt az első találkozója. Benkő Mihály kolozsmegeyi nagybirtokos s az Unitárius Egyház kolozsdobokaköri felügyelő-gondnoka buzgó fáradozásának köszönhetően az osztálytársak az összejövetelt,

A találkozás a Kossuth Lajos-utcai régi főgimnázium épületében azon nagyteremben volt, ahol az érettségit letették és ahonnan mint érett emberek léptek az életbe ki. E terem a kolozsvári Egyetemi Kör használatában van, de a kör elnöke készségesen engedte át e találkozásra.

A találkozás meghatározó jelenetét az ismerkedés képezte. A megjelent osztálytársak közül kevesen találkoztak 40 év alatt, s így az ismerkedés nehezen ment, végül ki kellett segíteni és bemutatni egymásnak az öreg társakat, kik közül többen könnyezve ölelték keblükre régi tanuló társaikat.

A megjelenteket Benkő Mihály meleg szavakkal üdvözölte, s az ő ajánlatára elnöknek Csongvay Lajos ügyvédi kamarai elnököt, jegyzőnek Török Árpád törvényszéki bírót választották meg, előadott Benkő.

A gyűlés lefolyása röviden a következő: Előadó bejelentette: Végeztek 37-en, abból elhaltak 20-an. A felolvasott névsorból konstatálva lett, hogy az elhalt társak részint egész fiatalon, részint tisztességes díszes állás elfoglalása közben haltak el.

A találkozáshoz bejelentették megjelenésüket 16-on; egynek, sem állását, sem tartzkodását meg tudni nem lehetett.

A 16-ból megjelent 10 társ, 5-ön betegség és elfoglaltság miatt kimentettek magukat, 1 nem jelentkezett.

Az életben levő osztálytársak mind szép és díszes társadalmi állást foglaltak el. A beteg osztálytársakat üdvözölték. A volt tanáraik közül elhaltak haton, életben vannak 3-an.

Az összejövetel alkalmából a Dávid Ferenc-emlékalapra még a múlt század

hetvenes éveiben gyűjtött alapjuknak további kiegészítését határozta s a gyűjtés azonnal szép eredménnyel megindult. Az 50-es találkozást elhatározták.

Kitüntetett ifjak. Az unitárius kolégium évzáró ünnepélyén sok jeles ifjú részesült jutalomban. Főlemlítettük, hogy az angol nyelvtani pályázaton 200 K-t nyert Benczédi Pál, 50—50 K-t: Árkosi Tamás, Kisgyörgy Imre, Györffy István papnövéndékek; az érettségi vizsgán báró Petrichevich Horváth Kálman, 200 K jutalmát nyerte Zoltán Sándor. Az iskolai díjakból Gálfi Zsigmond és Zoltán Sándor VIII. oszt. ifjak nyertek legtöbb díjat. *A minden tekintetben kiváló tanuló* jutalmát, Gál Jenő gondnok úr 20 K adományát, nyerte Szász Ferenc I. oszt.

Akadémitánk itthon. A napokban egészen váratlanul lepett meg Raffaj Károly oxfordi akadémikánk. Két évi angliai élet után jó egészségben, jó kedvvel jött haza. Hogy ismeretben és tudományban is nagyot gyarapodott, azt ismert szorgalma után következtetjük. Családi ünnepélyre jött haza. Legyen üdvözölve közöttünk. — Kiss Sándor manchesteri akadémikánk is, egy év múltán haza nézett, mert ő Amerikába, a Meadille-i theológiára megy. Szép sikert ért el, amiért rendkívüli jutalomba részesült. Csak előre, hozzanának új erőt, új lelkesedést közénk!

Egy derék székely fiu. Hála Istennek sokan vannak, de mi most egyről, Sóos Vilmos szobrásznövendékről emlékezünk meg, aki a budapesti iparművészeti szakiskolának negyedéves hallgatója. Talán még a többi szegény fiuknál is szegényebb, mert a saját kezére és elvált anyja támogatására volt utalva. Kolozsvárt született, de itt nem tudott csak anyyira is menni, hogy az elemi iskolát végezze. Anyja szülőfalujában, Szentábrahámon a nagyszülők gondja alatt végzett, azután Kolozsvárt szobrászinas lett, azután valahogy följutott Budapestre s a jó emberei beajánlották a nagy művészhez, Fadruszhoz; most már IV. éves és műveivel díjakat, jutalmakat és elismerést vív ki.

Kolozsvár város legújabbán 400 kor. segélyt szavazott meg számára. Ismerjük egy pár művét. Bízva reméljük, hogy Kolozsvár is, de még a székelység is egykor büszke leendő fiára. Is-ten segítse.

Az amerikai Unitárius Társulat titkára St. John úr nemcsak maga áll az unitárius eszmék szolgálatában, hanem a felesége is. A téli folyamán lapunk szerkesztőjéhez 15—20 kérdést intézett a tisztt. asszony egyházunk és vallásunk múltjáról és jelen helyzetéről s felolvasást készített, melyet Floridában és más helyeken is felolvasott. Ugyanakkor elmondotta kolozsvári emlékeit, melyeket ezelőtt két évvel szerzett, midőn Kolozsvárt, Toroczkót, Tordát és más helyeinket meglátogatta.

A várfalvi unitárius templom is javítás alá került, de az előjáróság hallgatott a jó tanácsra, s mielőtt munkához fogott volna, szakértővel nézette meg. Pákei Lajos főmérnök e hónap elején kiszállott és meglepte, mily nagybecsű régi épület a templom. A XVI-ik száz elejéről való és a mennyezete becses festményekkel van díszítve. Egyik oldalajtója valószínűleg a legelső építkezés idejéből való. Mind a vas-, mind a farszerek szerkezete kiválóan értékes munka. Több felírata van, melyekből kitetszik, hogy a templom 1613-ban Némai János papsága, 1672-ben Karácsonfalvi János papsága alatt javított. Az 1780. évi javítás idejében a pap lévén Tó István; 1869-ben elhallgatták a pap nevét, ellenben a gondnok Pálfi K. Dániel, a számoló egyházfi Pálfi Sz. Máté és a segéd Boncza Gergely neve megörökítettett. 1672-ben s 1783—4-ben is a Pálfiak intézték az egyház dolgait.

A várfalvi templom tornya 1784-ben épült az egyházközség költségén. 1882-ben a földrengés következtében tetőig megrepedvén, 1886-ban megkötöttett. Most újból nagy átalakítás van készülöben. Elismerés illeti a mostani papot, Biró Lajost és az előjáróságot, hogy a szakértő véleménye szerint járnak el.

Az unitárius papnevelő intézetbe az 1907—8. tanévre fölvétettek r. hallgatóknak: IV. évre Árkosi Tamás, Bartók Géza, Gálfi Mihály, Gyöngyösi Béla, Kisgyörgy Imre, László Balázs, Péter Ödön, Taar Géza, Telkes Béla, Útő Lajos, III. évre: Györfi István, Kelemen István. II. évre: Rédiger Géza, Szász Dénes, Székely Tihamér, Szathmáry Miklós. I. évre: Marosi Márton, Székely Kelemen, Zoltán Sándor. Összesen 19.

Új tanár. Az E. K. Tanács az unitárius papnevelő intézethez dr. György Jánost, ki csak nemrég érkezett meg külföldi tanulmányútról, alkalmazta tanárnak. A jeles tehetségű férfi munkássága elébe érdeklődéssel tekintünk.

A kivándorlás meggátlására minden eszközt föl kell használni. Alig lehet valakinek nagyobb befolyása a népre, mint a papnak. Az unitárius papnevelő intézet vezetősége a papságra készülő ifjakat előkészíteni akarván, erre a föladatra nyílt pályázatot hirdetett egyházi beszéd készítésére, melynek tárgya a *kivándorlás*.

Új tanárok az unitárius gimnáziumoknál. A kolozsvári gimnáziumhoz a latin tört. tanszékre r. tanár Kovács Kálmán; földrajz, történelem h. tanár Kelemen Lajos; klasszika-filologia h. tanár Kegyes István; mennyiségtan-, természettan h. tanár Uzon Imre. A székelykereszturi gimnáziumhoz: földrajz. történelemre r. tanár Szentmártoni Kálmán; magyar, latin h. tanár Péter Lajos, magyar latin h. tanár Fogarasi Géza; mennyiségtan, természettan h. tanár Lőrinci Géza; tordai gimnáziumhoz: magyar-latin r. tanár Kemény Gábor; latin-német r. tanár Demeter Dezső; természettan-földrajz h. tanár Kozma Béla.

Angliából 59 unitárius lelkész megy a bostoni kongresszusra. Azok között van az angol unitáriusok kitűnő titkára Bowie, az Inquirer szerkesztője Davis és hazánkban nagy barátja Street.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Hogy a zsinat nagyjelentésű egyházi gyűlés, már csak az is mutatja, hogy négy évben egyszer fordul elé. De ez a négyéves fordulat azt is jelenti, hogy sok nehézséggel van összekötve. Nem lehet egykönnyen összehívni, mert sok bajt és gondot ad a megtartása.

Egy egész község beáll házigazdának. Minden háziasszony lemond a szép első szobáról, a nagy szobáról, hogy valamelyik egyháztanácsos úrnak helyet adjon. A két-három nap alatt a vendég háziúrrá lesz, mert hát a jó székelyek mindent olyan szívesen tesznek a tisztelendő, vagy nagyságos úrért, mintha a zsinat sikere, a falu jó hírneve éppen tőlük függne. — És ez tényleg így van; mert akit szívesen látunk annyi jót mond a háziakról, hogy abból jut a községnek is. Ellenben hacsak 4—5 vendég elkezd panaszkodni, akkor ugyan senki sen állítja helyre a község becsületét.

*

Nagy dolog egy zsinat azért, mert az egyház vezetői-legjobb emberei, megjelennek, találkoznak, tanácskoznak, s nem, csak a község, hanem a vidék lakói is megismerik, megszeretik, tisztelni és becsülni tanulják.

*

Nagy dolog a zsinat, mert egy csomó ifjú pap fölavatása itt történik meg. Az ifjú papok életében oly nevezetes pillanat, a községre is egykor, sőt talán már most is áraszthat jót vagy dicsőséget. S most kiválóan nagy esemény lesz a fölavatás, mivel majdnem 20 ifjú pap részesül benne, papságunknak éppen egyheted része. — A marosi egyházkörnek mindenik papi állomását ezekkel az ifjakkal lehetne elfoglaltatni, s a háromszéki,

meg felsőféri körök összes papi állásai nem volnának elegek az új papoknak.

*

A zsinat sok tekintetben fokmérője az egyházhoz való buzgóságnak, mert aki ragaszkodik egyházához minden módot és eszközt fölhasznál, hogy megjelenhessen. Kevés szeretet, még kevesebb önállóság van abban a férfiuban, aki csekély ok miatt otthon marad.

*

Mi a zsinat? A zsinat az egyház nagy ünnepe. Igazi sátoros ünnep. Sátor alatt táboroznak a vendégek s ott fogadják a a vendéglátók. Ünnephez illően hangzik az íge három napon keresztül. Nagy eseményeket most nem várunk a zsinatra, mert az ünnep hangulata nem igen tűr meg kitöréseket. Most az emberek inkább csak elmélkednek, elmélyednek, imádkoznak és gondolkoznak. Gondolat kell a mai nemzedéknek. A gondolat legyen határozott, a jövőt befoglaló, de a jelenben gyökerezék. Nohát a mi zsinatunk a jelen zilált társadalmát egy egységes jövő nemzedéknek képzelte, melyben a szociális eszmék érvényre jutnak azaz, hogy mindenki megtalálja a maga helyét s azt be is tölti. Olyan jövőt rajzol, amelyben a pap Channing, vagy Dávid Ferenc, Parker, vagy Enyedi György, Martineau, vagy Szentábrahám akar lenni. És az az akarat erős lesz mint a kőszikla. Akkor mindenik unitárius olyan lesz, amilyenek a Dávid követői voltak, amilyenek az első apostolok, akik a pünkösti lélekkel megtelve bejárják egész Galileát vagyis Erdélyt és a szomszéd tartományokat, vagy a nagy Magyarországot. Hát a zsinat az egyház pünkösti ünnepe.

*

A zsinatnak immár tartozéka a Dávid Ferenc Egylet közgyűlése. A főtanácsi gyűléseken az egyházi és vagyoni dolgokról esik szó, itt a vallásiakról és erkölcsiokről. Ha az egyház a külső szervezet, a D. F. E. a belső vérmozgás. Ha az egyház a választottak gyűlését tartja, a D. F. E. az önkéntes buzgóságból megjelenőket. Ha az egyház csak a férfiak gyűlése a D. E. E. a férfiaké, nőké, öregeké és ifjaké. Az egyház minden tagot magáénak tart, a Dávid Ferenc Egylet arra törekszik, hogy őt tartsa mindenki magáénak.

Aki tudni akarja mi a Dávid Ferenc Egylet, hallgassa meg báró Petrichevich Horváth Kálmánt, a Dávid Ferencz Egyeti elnökét.

Zsinati szónokaink.

Az unitárius egyház történelmében a zsinatok olyan csúcspontok, amelyeken mindig valamely emlékeztető lobogót, vagy követ, vagy halmot emeltek. A későbbi nemzedékek még nem ismerik jól azokat a jeleket, s bizony még a helyeket sem, mert az unitárius történelem muzsája hallgat, mintha néma volna. Volna mondanivalója, csak nincs, aki szárnyat adjon neki. Hajdan, midőn az unitárius vallás hódító útját járta az országon keresztül, minden nagyobb helységet egy-egy vallási gyűlés emelt föl a köznapiaságból.

Ha csak egy hangot örökölt volna meg a mai ördögös írások valamelyike. Ha csak a Dávid Ferencét hallhatnók, mily szívesen lekésnének a meszsze száguldó gyorsvonatról is! A zsinatokat, ezeket a vallási országgyűléseket a határozatokon kívül, a szónokok beszédei tették emlékezetessé. Ezekben pendült meg az idő gondolata, ezektől mozdultak meg a szívek. A püspökök ajakáról, még ha nem is voltak nagyhirű szónokok, édes méz csepegett a hallgató-

Bárá Petrichevich Horváth Kálmán

közönség szívébe, igen gyakran, sajgó sebére. Jól tudták az unitárius vallás ellenfelei, hogy ezek a beszédek gyűjtanak és építenek, azért szorították zsinatainkat sok ideig két helyre: Kolozsvárra és Tordára, ahol könnyebb volt ellenőrizni.

Első szónokunk bárá Petrichevits Horvát Kálmán lesz, mert szombaton a Dávid Ferencz-Egyet közgyűlésén az elnöki szék-ből az ő ajaka fog megnyílni. Nem a hang, hanem az érzelem, a gondolat s a tiszta szív játszik az ő hurjain. Ha nemes érzé-

sét meglehetne osztani az unitárius egyház hivei között, soha egysem jőne összeütközésbe a törvénnyel, sem embertársaival. Ugyis, mint a zsinat egyik elnöke, ő lesz vezetőnk.

Mostani püspökünk beszédét, mint a reggel üdítő harmatját, epedve várják hivei és megújulnak, boldoggá lesznek hatása alatt.

Ferencz József püspök

Ferencz József már a nyolcadik zsinaton fog szólni, mert 32 éve övé az első szó, szónoki ereje, lágyon csengő szép hangja nem érezte meg az időt.

Vári Albert ifjú ember, de bő érdemet szerzett arra, hogy a zsinat szónoka legyen, mert Kolozsvárt egyszer meghódította.

a Főtanácsot, okos irodalmi tanulmányaival magára vonta a nagyközönség figyelmét. Kedves biztatásai jutalmául maholnap díszes templomban fogja emelni a székelyek vallásos buzgóságát Székelyudvarhelyt. Az első napon fogjuk hallani.*

Gvidó Béla Dicsőszentmárton papja és a küüllői egyházkör esperese, kezdő pap korában jutott az esperesi tisztségre, de szolgálataival, gyönyörködtető beszédeivel már akkor megmutatta volt, hogy neki bőven adatott azokból a kincsekől, amelyek a papi szolgálatot ékessé és hasznossá teszik. Már papnövendék korában megmutatta, hogy nagyratörékvő, mert nemcsak kigondolta, hanem társai filléreiből meg is alapította az ifjúságnak most már hasznosan szolgáló pályadíj-alapját. Az esperestől jó reménységgel várjuk ifju paptársaihoz a bölcs tanácsokat és a lelkesítő szót. Gvidó Béla lesz a 2-ik napon, a papszentelés szónoka.

Ne legyen feltűnő, hogy a zsinati szónokok közé sorozzuk az egyház titkárát is. Aki lapunk más helyén meglátja számításunkat, meg fog győződni, hogy oly nagy szerepe senkinek sincsen, mint a titkárnak. De hiszen az talán még megjárna, ha reggeltől estig venné és tenné az iratokat, de azokat ám meg is kellett írni. Aki nem ismeri az egyházi közigazgatás szövevényeit, annak sejtelve sincsen arról, hogy miféle úton-módon

Gvidó Béla

kerülnek utolsó döntés alá a tárgyak. A kenyérsütés gyönyörűségét a szántástól kezdve a dagasztásig, számtalan munka előzi meg, főképpen ha még az is szokása a gazdának, hogy a vetőmagot megtisztítja az üszögtől, a konkolytól és sok egyébtől, s hogy a búza közül a töviset kivágatja, de mindez könnyebben elképzelhető, mint az előadó-titkári munka. Azután Végh Mihály olyan, mint az igazi jó gazda, mindent a saját szemével szeret látni s a saját kezével akar készíteni, mert csakis annak ad hitelt. Vannak jó dolgozó társai, de rajta fordul meg a neheze, s az

* Nem tőlünk függő okból az arcképét nem közölhetjük. Szerk.

egyházi tanácsokon a könnyűje, mert a titkár mindig tiszta és hű képet nyújt. Elismerésünket megérdemli itt a zsinati szónokok között, hiszen amugy is csak nem régen szakította meg a papi szolgálatot azért, hogy egy eklésia helyett szolgáljon mindenknek.

Szerk.

A marosi unitárius egyházkör vezérei.

Kilenc egyházkörünk van és csak négy évben tartunk zsinatot, így hát nem könnyen részesül egyik vagy másik a zsinat dicsőségeiben. Minthogy öt csoportra oszlanak éppen 20

Végő Mihály

esztendeig kell várni. Azaz, hogy nem éppen várnak, hanem készülődnek, mert arról még nem volt komoly szó, hogy a vidéki zsinatokat el kell törölni, Isten mentsen, hogy éppen annyira elkényesedjenek a tanácsos úrak, s oly nagyon elfásuljanak a vidéki hivek! Ez már igazán nagy roszt jelentene. Pedig nem könnyű dolog a zsinat előkészítése, kiváltképen nyári munka idején! Olyan nagy lóvásfűtés, annyi intézkedés jár vele még most is, a midőn a közlekedési viszonyok jobbak.

Az Unitárius Közlöny már régóta gyakorolja az eljárást, hogy egy kis emléket készít a zsinatra elmenőknek s a rendezőknek.

Ámbár sok csalódás érte a lapot, ámbár a közönség támogatása nincsen arányban a mi fáradságunkkal és áldozatunkkal, de miután a Dávid Ferenc-Egylet irodalmi úton is igyekszik hatni, ime meghozzuk az áldozatot a csókfalvi zsinatra is.

Meghozzuk, mert szeretjük látni az egyházkörben pezsgő egyházas buzgóságot. Szeretjük méltányolni a munkát és a lelkesedést. Olvasóink közül a távol maradókat kényszerítjük, vagyis megsegítjük hogy velünk legyenek, lássanak és halljanak. A jelenlevőket ellátjuk zsinati emlékekkel.

Minket a vezető emberek és az egyházközségek érdekelnek mindig és minden ügyben. A Maroskör egyházi fejét *Kele-*

men Albert esperest és fő közügyigazgatót már ismerik olvasóink 1896-ból. Kisegyházunk körében ő előkelő helyet vívott ki magának mint kiváló adminisztrátor és jó vezető. «Törvényes esperesnek» nevezték el, mivel ő hivatali állásánál fogva mindig ott van ha kell tiltakozó, ha kell magyarázó szavával. De mindig az igazság pártján. Más pártot nem ismer az egyházban.

Más tekintetben is elől áll, sőt a legőbb helyet foglalja el: négy papot adott az unitárius egyháznak saját fiaiból. Egyik, György, a csókfalvi egyházban ifjú lelkesedéssel feljesíti a házi gazdai teendőket. Árpád kaali ifju papot jól ismerjük mint a Bedő Albert pályadíj egyik nyertesét, mint különben is kellemes, okos szónokot, Sándor köröspataki pap csak nem régen kezdte meg pályáját, s a negyedik, István még a papnevelő intézetben van s ez ideig szép hangjával vonta magára a figyelmet. Hát ez azt jelenti, hogy Kelemen Albertnek igazi papi gárdája van, s ő a gárdafőnök szerepét eréllyel és buzgalommal viszi. Ujabban kezdette emlegetni a korát, de aki látja még mindig erőteljes tekintetét és határozott lépteit, nem hiszi el neki, hogy változott volna. Aki ismeri még mindig készséggel sorozza a közepes koruak közé.

Csongvay Lajos köri gondnok a lelkes szónok, az eleven, a mozgékony férfi a napokban elárulta, hogy már 40 éve érettségizett, de ez nála keveset jelent. Különben átadjuk a szót életrajzírójának.

Kelemen Albert

Csongvay Lajos

marosköri felügyelő gondnok.

Magyarcsesztvei és csegezi Csongvai Lajos marosköri felügyelő gondnok vázlatos életrajzát az alábbi sorokban adjuk.

Született Maros-Vásárhelyt 1849. március 11-én Csongvay Károly elébb ügyvéd, később törvényszéki bíró és Miske Klára szülöktől. Van egy testvére Csongvay Károly cs. és kir. hadseregbeli vezérőrnagy, a műszaki katonai bizottság II. osztályának főnöke. Bécsben szolgál.

Tanulását a marosvásárhelyi ev. ref. kollegiumban kezdette, honnan a 6-ik osztályba a kolozsvári unitárius kollégiumba ment, ahol a gimnásium elvégezte után 1867-ben érettségít tett, kitüntetéssel. Ennek emlékére a f. évben volt 40 év után az osztálytársak kedves és megható találkozója, melyen elnökül őt választották meg osztálytársai. Jogot végzett a marosvásárhelyi ev. ref. és a kolozsvári kir. jogakadémiákon és a bécsi egyetemen. Ügyvédi gyakorlatot dr. Scheitz Antal marosvásárhelyi jó nevű ügyvédi irodáján szerzett. Az ügyvédi vizsgát 1876-ban tette le aztán az ügyvédi pályára lépett. Marostordavármegyei tiszti főügyésszé választották 1877-ben, azonban ez állásáról 14 évi szolgálata után lemondott és nyugalomba vonult. A marosvásárhelyi ügyvédi kamara elnöke 14 év óta. 1878. óta vármegyei törvényhatósági és közigazgatási bizottsági tag. Adó-felszámolási bizottság elnöke s több más bizottság munkás tagja. A vármegyének elsőrendű ünnepi szónoka. Elragadó beszédek tartott 1898-ban az 1848 évi törvényhozás 50-ik évfordulója és 1903-ban Deák Ferenc születésének 100-ik évfordulója ünnepén. Valahányszor szól, mindenkor beigazolja, hogy lelkes, tárgyáért hevülé és gyors beszédű szónok annyira, hogy próbára teszi a legjobb gyorsítót is. Járt Kossuth Lajosnál Turinban 1889-ben, midőn 850 magyarral együtt a francia forradalom 100 éves jubileumát ünnepelni Párisba mentek s mely alkalommal bejárta Olaszországot, Schweizot és Franciaországot. A marosvásárhelyi úri kaszinónak elnöke. Szóval a vármegyei és marosvásárhelyi társadalomnak tisztelt és hasznos tagja minden tekintetben.

Az ifju embert, érdemei elismeréséül sok kitüntetés érte nemcsak a polgári, hanem az egyházi téren is. Egyházi tanácsos 1880. és az E. K. Tanács tagja 1902-ik év óta. A marosvásárhelyi egyházközségnek 1880-tól 20-évig pénztárnoka, egyben tiszteleti s Fekete Gábor után 1900-tól kezdve ma is buzgó keblű gondnoka. A marosi egyházkör 1899-ben második felügyelő gondnokává választotta s a f. évben Filep Albert halálával első felügyelő gondnokává lett. A Dávid Ferenc-Egylet köri fiókjának tiszteleti elnöke.

Csongvay Lajos szerencsés és boldog ember. Mondják, hogy pályája kezdetén a lutrin szép összeget nyert; de nem ezzel alapította meg földi szerencsését és boldogságát ő, a kire különben is nézett vagyon, hanem megalapította akkor, mikor megnyerte a főnyereményt, azaz feleségül vette 1879 június 8-án Hajós Rózát, b. e. vargyasi Hajós Jánosnak leányát, kivel örökre megalapította földi szerencsését s boldogságát. Boldog házasságukból két fiók született: Géza ügyvédjelölt és János joghallgató s egy leányuk Klárika, aki 1904-ben ment férjhez Belle

Ede kir. törvényszéki bíróhoz; amikor a szülők is megülték ezüst menyegzőjüket kedves emlékek és boldog remények között. A boldog családi kört egy unoka egészíti ki.

Csongvay Lajos jelenben élete java korában levő férfi. Arcvonásáról életkedv és megelégedettség sugárzik, amit arcképéről is le lehet olvasni. Nem is csoda. Ily bűvereje van a kebelben élő vallásosságnak. Ő és neje már a szülei háznál vallásos nevelésben részesültek. Ez most is legfőbb kincsük. Ez tette képesekké az olykori bajoknak s főleg a szülők elvesztése feletti fájdalmak erős lélekkel való elhordozására. Hitbuzgóságuknak ékesen szóló bizonyságok azok az áldozatok, a miket tettek. Nejének és leányának, akik bár nem unitáriusok, bugóságát hirdetik a kolozsvári és marosvásárhelyi egyházközségek számára konfirmálásuk emlékéül saját kezűleg készített és adott szép és értékes úrasztali terítőik. Ő maga köri felügyelő gondnokká választásakor tett ígéretéhez képest évenként, 9 év alatt összesen 304 K 20 fillért adományozott az összes köri egyházközségekben konfirmáló növendékek számára emlékül kiosztott újtestementumok vásárlására, melyekből eddigelé szétosztatott 1452 darab, a keresztyeni hitélet ápolására. A Maros-Vásárhelyen építendő templomra 300 K-át adott, hogy szám-talan kisebb adományairól ne is legyen szó.

Csongvay Lajos

Pénztárnoksága és gondnoksága alatt egyházközsége vagyónilag szépen gyarapodott és gyarapodik. A tervbe vett templomépítés megvalósulása reá vár. Az egyházkör ügyének vezetésében lelkes buzgósággal vesz részt. A közgyűléseket szabatosan és közmegnyugvásra vezeti. A köri egyházközségeknek fontos és kényes ügyekben jó tanácsadója. Tőle, mint fáradhatatlan munkábiró férfiutól még sok jó, hasznos és üdvös dolgot vár a család, haza, egyház és társadalom. Éljen is sokáig, hogy az eddigi irányban sokat végezhesen minden téren, hogy egykor

más valaki, e vázlatos életrajzot, továbbá újabb gazdag adatokkal egészíthesse ki s sohase teljesen bevégzett egészszé.

r—t.

Marosi egyházkör.

Marosi egyházkör elnevezését a régi Marosszék nevétől vette. A velök évelődő atyafiak szokták tréfásan »maró'körnek« is mondani, de hogy ez alaptalan és csak évelődés, erről kézzelfoghatólag megfognak győződni a zsinati vendégek.

A marosi egyházkör Marostorda vármegyének a régi marosszék községében van, a Nyárad és Maros folyók mellett, s kiterjed a Kisküküllő völgyébe s a Mezőségre is. Lelki gondozása tekintetétől ide tartoznak Kolozsmegyének Marostorda felőli részében szétszórt hivek is.

Az egyházközségek fekvését tekintve, hogy azt szemléltetőbbé tegyük, az egyházkört egy repülő galambalakjához hasonlítjuk. A délnyugati irányban folyó Nyárad mellett legalól fekvő szentgericezi egyházközség a fejét; — feljebb a szentháromsági, nyárad-szt-lászlói, nyomáti, nyáradgálfalvi, nyárad-szt-mártoni és vadadi a törzsét, — még feljebb az iszlói és a Maros völgyében eső marosvásárhelyi és a Mazóság felé fekvő szabédi az erősebb, jobb; a Küküllő melletti csókfalvi egyházközség pedig a gyengébb, balszárnyát alkotják. Szabéd és Csókfalva a kiterjesztett szárnyaknak két végső pontját.

Van az egyházkörben 13 anya és 15 leányegyközség. A vármegye 200.000-nyi lakósa hitfelekezetet szerint következőleg oszlik meg: ev. ref. 75, görög kath. 33, görög keleti 28, róm. kat. 24, unitárius 8 $\frac{1}{2}$, ág. ev. 7, izraelita 4 ezernyi. Unitárius hiveink egyházunkhoz ragaszkodó, munkás és takarékos székelek. Egy pár egyházközségünk vagyonosabb, a legnagyobb része csekély közvagyonnal bír. Legnagyobb részt áldozatkészségből tartják fenn egyházközségüket. Az egyházkör templomokon és lelkészi lakásokon kívül — bár három iskola négy tanteremmel államosítottatott — 12 iskolát, ugyanannyi tantermet és tanítói lakást tart fenn, nem is említve a nagyszámú gazdasági épületet. A közelebbi években minden egyházközség sokat áldozott az iskola ügyre, annyira, hogy mindenütt új és korszerű tantermek és tanítói lakások vannak, némelyhelyen felülmulva a templomot és lelkészi lakást, a mi annak a sürgetésnek a következtése, mely szerint az állam képviselője megkívánta a nagymérvű tanítói államsegélylyel szemben a célszerű és új építkezést, a mivel a kir. tanfelügyelő már most meg van elégedve

annyira, hogy a midőn egyik lelkész előtt megelégedését fejezte ki a szép, új iskola felett így szólt: »jó iskolájuk van, de most már építsék meg a templomot is«. Látni való ebből, hogy az egyházkör nem kis munkát végzett és áldozatot hozott közelebbi években iskolái érdekében. Egész egyházunkban 37 népiskola van s ebből 12 maroskőr tart fenn, a mikkel nemcsak a hazafias közművelődést, hanem egyuttal egyházunkat s ebben a vallásosságot is erősíti.

Az iskolákban ifju, képzett és lelkes tanítókar működik sikerrel. Mekkora a különbség a mostani és a régi tanítás között! Emlékszik e sorok írója, hogy a nyárádszentlászlói iskolában, ahol kezdette a tanulását, a mult évszázad közepén a palatáblát némely tanulók kezében, a molnár által vackor fából készített a mosóruhát paskoló sulyokhoz hasonló jó fokos tábla helyettesítette, a melyen úgy történt az írás tanítása, hogy a vonalak közé a mester plajbászszal odaírta a betűket, a gyermek tintával kifestette s azután mikor az iskolában be-bejövő mesternek bemutatta, a zsebében tartott éles üvegdarabbal levakargatta tisztára s készen volt a következő napra való írólap.

A köri lelkészek is hiven megállják helyüket a hitélet ápolásában s egyházközségeik anyagi javainak gazdaságos ellenőrzésében a többi buzgó előljárósági tagokkal együtt s remélhető, hogy ezután már templomaikra és lelkészi lakásaikra is több gondot és költséget fordíthatnak.

Az egyházkörnek van lelkész-tanítói szép könyvtára. Van köri belső emberi pénztára 8000 korona alappal, kölcsönös gyámolítás, könyvtárgyarapítás s más közcélokra. Érdekes, hogy mily önmegtagadással hozták létre a kör belső emberei ez alapot. Mikor meggyéződtek, hogy a felsőbb hatóság kivihetetlennek tartotta az egyházkörben egy gyámolda létesítését, 1843-ban kimondották, hogy a kör belső emberei özvegyek és árvák részére gyámoldát alapítsanak csekély díj hozzájárulásával. Gyarapítására minden papiszéki ülésből egy bíró díjat szakítottak ki s a közgyűlési vacsoráktól — melyet saját költségükön tartottak — a bort elvonták, vízre szorítottak s a bor árát 2 forintnyi értékben ide fordították. Ebből az alapból egyházkör, az 1876-ban végre mégis megalakult általános belső emberi nyugdíjalapnak 800 koronát adományozott és sok más üdvös célt szolgált és szolgál ma is.

Ez az egyházkörnek csak nagyjából vázolt élete.

Soraink kiegészítéséül még csak azt említjük fel, hogy ez ékesen és jó renddel kormányzott egyházkörünknek jelenlegi vezető férfiai: Csongvay Lajos és Hajdu Elek k. f. gondnokok, Kelemen Albert esperes, Ürmösi Kálmán jegyző és Fazakas Lajos közügyigazgató.

De szóljanak az egyházközségek maguk helyett részletesebben is, egyenként alábbi sorrendben.

—n—t.

*

Marosvásárhelyi egyházközség. Maros-Vásárhely a XVI. évszáz második felében, a többi erdélyi városokkal együtt, örömmel fogadta az új reformatiot, az unitarismust. De hiveink innen is, mint más városokból, a vallási üldözés miatt falvakra vonultak. A királyi Táblánál hivataloskodó vagyonosabb és befolyásosabb tisztviselők és ügyvédek mindazonáltal fentartották a kapcsolatot a mult és jelen között, szükség szerint igénybe véve hol egyik, hol másik lelkész szolgálatát. Az újabb kor türelmes szelleme lehetővé tette a hivek tömörülését, egyházközséggé alakulását, a marosszentkirályi anyaegyházközséghez csatlakozva, előbb (1839.) mint leány-, majd (1887.) mint társegyházközség. A megalkakuláskor elévülhetetlen emléket szerzett vargyasi Daniel Elek akkori kir. táblai elnök és egyházi főgondnok, húséges segítő társával, Kelemen István akkori lelkészszel. Imaházat építettek 1870-ben Fekete Károly törvényszéki bíró és kebli gondnok buzgolkodása mellett.

Az 1895-ik évben beköltöztették Marosszentkirályról közös lelkészüket s így lett Marosvásárhelynek első rendes lelkésze Kelemen Albert; mert Derzsi János nagyjóltevőnek e végre egy szép és értékes házastelket hagyományozott.

Az egyházközség tovább fejlesztésén buzgolkodtak még újabban Fekete Gábor, Gyöngyössy Béla közelebbi s Csongvay Lajos jelenlegi kebli gondnokok.

Az imaház mindinkább szűkké válván, tervbe vették a hivek új templom építését. Nem kételkedünk, hogy buzgó törekvés mellett a hivek e reménye is rövid időn megvalósul és teljessé lesz ezzel az 500 lelket számláló egyházközségünk is.

Társegyházközsége Marosszenthirdy. Marosvásárhelyt lakó közös lelkészszel. E társasegyházközséget még a hitújításkor alapította néhány buzgó birtokos. Mindig kevés lélekszáma volt s van ma is. Birtokában van Toldalagi Gábornak díszes kezdőbetűkkel rajzolt két kötet templomi énekes könyve 1727. és 1729 évekről. Itt halt meg a lelkészi házban Kelemen István lelkésznel aranyosrákosi Székely Sándor püspök, a háromszéki vizsgálatból visszatérő útjában. 1852-ben január 27-én s kocsin szállították a Mezőségen keresztül Kolozsvárra, hol ugyanazon hó 29-én eltemették.

t.

*

Csókfalva. Vallás közönségünk tekintete e napokban egészen Csókfalvára irányul most már második ízben. 1808. év július 14-én, tehát egy híján száz év előtt, ezen egyházközség kebe-

lében még egy zsinat, valószínűleg templomszenteléssel kapcsolatosan. A zsinat előtt befejeztetett a mostani templom építése. A most tartandó zsinat pedig a t. szerkesztő úr szavai szerint történelmi fontosságú lesz, nevezetessé teszi a főgondnok-választás.

A marosi körben egyetlen unitárius egyházközség a Kisküküllő mellett Csókfalva. A község lakossága 1100-ra tehető. Felerészben unitárius. Kisebb rész református s e mellett vannak r. kath. és g. katolikus vallásuak. A legutóbbiak is teljesen oda simulnak székely testvéreinkhez.

Csókfalva a Kisküküllő jobb partján a hegy aljában fekszik, egyrésze emelkedettebb helyen. A falú közepén áll a templom magas, sugar tornyával, ezen érdekes, de mindenesetre vallásosságra valló felírral:

»Állj meg utonjáró, ki itt alá s
Munkáért mindenben Istentől
Nézd meg ezt a tornyot! hely-
Épült az egy Isten hív tisztele-
[tére]!«

1798.

Templomunk 1790-ben kezdett épülni és 1804-ben nyert teljes befejezést. Szilárd, kemény épület, jól van megépítve, mint ahogy ez előt száz évvel volt szokás. A mai építési rendszernek nem legfőbb erénye a tartosság.

Mellette, jó kemény kőfallal elválasztva áll a reformátusok temploma, de mégis jelképezve az egymás melletti megférhetést. S még ha oda vesszük, hogy a papi lakás mellett egyfelől a g. kath., szemben a r. kath. kis templomok állanak, senki sem vetheti szemünkre, hogy felekezetiesek vagyunk. De úgy van az életben is. Senkinek mondja a másiknak te a Pálé, én a Péteré vagyok. Négy templom és egy lelkész! Szívesen eljárnak a mi templomunkba is. Így van a polgári életben is. Csendes, szorgalmas, munkás e nép.

Földje többnyire hegyeken, völgyekben fekszik. Térsége kevés. Mégis leszámítva a »látogatásokkal terhelt« éveket — a földek igen jól teremnek, mert jól gondozzák, megadják a módját.

Csókfalvai templom

Nem is kívánczik innen senki Ámerikába. Nem jártatja az eszét azon egyik sem. Mégcsak a közeli Romániába sem mennek ki. Akinek valami kevés *igazítani valója* van pár évre elmegy Petrozsénybe, Vulkánba, s néhány évi ottlét után *felépül*.

Egy része borvíz szállítással kereskedik. Borszék és Előpatatok savanyúvizeit hordják Abrudbányáig, Dévágig stb. Tavasszal és ősszel a Küküllő medréből kavicsot *termelnek* s vonatszámba szállítják az állami utakra. S ami fő, közülök telik ki a vállalkozó is. Télen ölfát szállítanak vasuttal, vagy a m.-vásárhelyi piacon értékesítik.

Iskolája 1878-ig felekezeti volt, illetőleg 1878-ig volt unitárius iskolája 1896-ig községi, azóta pedig állami, két tanítóval. Unitárius tankötelesek száma 50—60 közt váltakozik.

Van iskolai könyvtára. Olvasó egylete a felnőttek részére, mely egyesület 30 éves multra tekinthet vissza. Dalárdája 8—10 éves. Legifjabb a zenekara. Inkább télen lehet őket összehozni, a székeley leány, legény eleget dalol kapálás, meg aratás közben.

A Hangyával kapcsolatban Fogyasztási Szövetkezetet tart fenn Atosfalva és Székelyszentistván községekkel.

Csókfalvához tartozik, mint filia Atosfalva. Születését homály fedi, de már a múlt század 30-as éveiben készült jegyzőkönyvében tőkepénzzel rendelkezik. Lélekszám 25—30.

Erdőszentgyörgy a másik filia. A 17. században egyik virágzó egyházközségünk volt. Itt tartatott egy zsinat 1618-ban, Bethlen Gábor fejedelem felhívására — a vallásszabadság legnagyobb sérelmére Dajka Késérű János ref. püspök elnökle mellett. S hogy teljes legyen a jóakarat, a szombatosok visszatérítésének címe alatt katonai segédlettel elvették 62 egyházközségünket. Az akkori virágzó egyházközségnek csak a híre maradt. Poraiból támadt fel a múlt század 90-es éveiben. Csinos tőkével rendelkezik. Van templom-helye s pár év alatt remélhetőleg lesz temploma, mely hirdetni fogja, hogy az igazság, mely egykor itt elnyomatott, él és élni fog!

A zsinat ideje itt van! A világ minden tája felől ide gyűlnek most az unitáriusok. Jöjjenek. Üdvözljük és köszöntjük őket.

Kelemen György.

*

A nyárádszentlászlói unitárius egyház keletkezését azon időre tehetjük, amikor az unitárius hitnézetek bércecs hazánkban Erdélyben hódítani kezdett. 1600-as évek elején rendezett unitárius egyház volt; 1620 április 23-áról egy perről találunk adatokat, mert az egyháznak ép a falu mellett levő igen szép cserefás erdeje 1620 táján el volt zálogosítva bizonyos Székely Mihály nevű egyénnél, aki az erdőhöz tulajdonjogot kezdett volna formálni,

amiből per keletkezett; azonban 5 egyén egybehangzó tanuvalomása alapján kimondatott, hogy az a rész, mely Balázs Ferenc és György deák (sárosi) erdeje közt van az az egyházé, azt Székely Mihály visszaadni tartozik az egyháznak, ami meg is történt. Határa megállapított, Sárosi György kötelezte magát, hogy azt nem bontja fel, ehhez a darab erdőhöz később 1649-be Sárosv János ajándékozott egy más darab erdőt oly kikötéssel: ha az unitárius vallás megszűnne, az esetbe maradjon vissza utódai számára; ha pedig Gálfalva elszakadna joga hozzá ne legyen. Ez az erdő ma is az egyháznak egyik legfőbb jövedelmi forrása.

A templom még a 14-ik században épült, amit igazol az építkezési stíl, másfelől a most beemeszelve levő freskó képeken 1495 felírás áll, a nagyobb harangon pedig 1498 évszám. Azonban időfolytán a templom nagyon megrongálódott, hogy az unitáriusoknak 1818-ban az északi és déli falát, úgy a menyezetét is újból kellett építeni.

Van a gyulafejevári káptalanban egy levél 1589-ből *donatio porcionis in possessionibus* Szentlászló, Harasztkerék, Bálintfalva, Kakasd, Szentsimon, Szentrantás (Szenháromság) Bere, Magyaros, Kismöd (Kismod) in Udvarhely, Cserged in Küküllő Joáné Sigért de Sztlászló. Ezenkívül egy más adat: mely szerint a sztlászlói templomot a hozzátartozó rész jószágokkal ajándékozta az unitáriusoknak Sigér János.

Ezen adatok két tényt bizonyítanak, egyik az: hogy Sigér János nagy befolyású, nagy vagyonú, hatalmas úr volt korában, származására nézve szász nemzetiségű, a szászoknak az erdélyi országgyűlésen követe.

A másik pedig az: hogy Ő, valamint a többi urak is az unitáriusok hitnézetet terjedésinek idejében, korán elfogadták az unitárius vallást és az akkori rendszer szerint, ha a többség valamely új egyház kebelébe tért át rendesen magával hozza a templomot is, Sigérrel a többség elfogadta az unitárius hitet, velök együtt átjött a templom is.

A Sigér kriptája a torony alatt van, érdemesnek tartom a kriptá bejáratát fedő koporsóalakú kövön levő latin feliratot magyarul e helyen megörökíteni:

»Nézd, e faragott kő alatt nyugszik a rövid életű
dicstelen halállal kimult Sigér Mátyás
Jeles elmével, boldog virágzó koral és ősi nemzetségből
való származással megáldva tündökölt.

Hő keblében lakott a hosszú élet megmaradásának
isteni adománya és jeles tehetségének már is
sok jelít adta

De midőn negyed magával örjáraton lenne
a letarolt mezőn ott ifjú élete kaszával
vágatott le, s meghalt.

Mert a halál nem tud kedvezni sem a
tudatlannak, sem az emelkedett szellemnek,
hanem elragadja a testet, a lélek égbe száll!«

Ennyiben emelhettem ki a feledékenység homályából Sigér Jánost, kinek én nagy érdemet tartok a templom megnyerés tényében. Hogy mi történt felette szép vagyonával arra nézve nem juthattam adat birtokába, csupán a sztlászlói részre vonatkozólag találunk adatot 1644 jun. 26-án, mely szerint Rákóczi György egy jószágrészt adományozza Sárosy János és neje Ozdi Zsuzsánnának Sztlászlón, mely a Sigér Jánosé volt. (Benkő Marosszék története.)

A Sárosyak is mindannyian erős unitáriusok voltak; nemkülömben a birtokos Mauerek, Iszlay, Komáromy, Kaáli Nagyok, Kelemenek, Patakiak, stb. A nép természetesen követte az urakat, elfogadta az unitárius hitet, abban az üldözések, elnyomatások századaiban is állhatatosan megmaradt a nyárád-gálfalvi filia egyházzal együtt egész 1854-ig, amikor Gálfalva elvált az anyagyháztól.

Azonban a népnek szegénységgel kellett küzdenie, mert a birtok nagyobb része az urak kezében volt, ép ezért nagyobb alkotásokat az egyház nem létesíthetett, az egyházi embereit csak igen szegényesen fizethette, a nevelés csak pangott, míg az állam az egyház segítségére nem jött.

Hála a gondviselésnek ezek az idők elmultak, felderült egy jobb kor hajnala, a belső emberek helyzete elviselhetőbbé vált, az anyagiak miatt nem kell oly sokat aggódni. Élhetnek hivatásuknak.

A nép helyzete is az utóbbi időkben nagymértékben javult, az 1895-ik évben közreműködésem folytán *hitelszövetkezet* alakult, melyben mai nap is ténykedem, ezen az úton a tagok szép kis birtokot szerezhettek meg, de megszerezték az elhalt urak birtokait is, hogy a régebb szinte birtoktalan osztály ma a tisztességes megélhetés állapotába jutott, földjét mivelheti, marha állománya nyugati fajtájú szép és értékes, ugyannyira, hogy itt a Nyárád szép völgyén, ahol ezelőtt 2—3 tízeddel is a birtokok egy része parlagban hagyva hevert, búzatermése ép semmi sem volt, ma már a vidék első rendű búzatermő helyévé alakult át.

A vagyonosodás fejlődésével fellendülni kezdett az egyházi élet is, sok idők mulasztásait kell rövid idő alatt pótolni. Itt létem ideje kisebb-nagyobb mértékben építkezésekkel telt el. Ez idő alatt lett a templom kimeszelve, megjavítva, elhasadt kisebb

harangja újra öntve, roskadozó cinterem újra fedve, kijavítva, a papi ház újra fedve, a papi telken új istálló, új konyha építve. Ép most végeztük be az új iskola és tanítói lak építését, mely 4000 koronába került, igaz ennek költségei fedezésére a közreműködésem folytán nyert orsz. kéregetés is nagy előnnyel volt.

Ily tetemes áldozatok mellett is, az egyházi tagok minden megterheltetése nélkül az egyháznak minden adóssága teljesen le van fizetve.

Rövid ismertetésem kiegészítéseül közlöm a lelkészek névsorát.

Sala Mihály 1740—1747. Kozma Mikály 1751—1771. Kovács Márton 1771—1798. Bedő József 1798—1799. Sárosi Sámuel 1799—1815. Albert János 1815—1852. Kelemen István 1852—1854. Kun Mózes 1854—1858. Pálfi Lajos 1857—1859. Csyöngyösi Dénes 1859—1895. Nagy János 1895-től.

Nagy János.

*

A nyárádszentmárton—csikfalvi unitárius anya- s hozzátartozó leányegyházközségek (Búzaháza, Jobbágyfalva, Nyárádszereda, Kendő s a szorványok) be van ékelve a hatalmas ev. ref. és róm. kath. egyházak közé. Búzaházán felül kezdődik már az úgynevezett szentföld. Nyárádszereda gazdag ev. ref. egyházközség. Jobbágyfalván is a róm. katolikusok 12000 koronás papi házat, 6—8000 koronás iskolát építettek anélkül, hogy a hiveknek kellett volna egyházi adót fizetniök. Az unitáriusok nem oly szerencsések, de annál buzgóbbak. Ők sulyos adóval fizetik s építkezéseiket rovatál útján. Ez egyházközségünk nagyon régi. Régen Vadad és Iszló is Filiái voltak. Megalakult mindjárt az unitarismus keletkezésekor.

Hivei tisztán földműveléssel foglalkozók; nagyon munkás nép. Csikfalvi hiveink különösen erős unitáriusok s jó móduak. A jobbágyfalviak s szentmártoniak s búzaháziak is nagyon szorgalmasok s Jobbágyfalva, úgy gondoljuk, a hatalmas egyházzal szemben is megáll bizton, nem remegve.

Az egyháznak 10—12 ezer korona értékű ajándékoztak 1885-től fogva az anya- s leányegyházak tagjai saját szívök buzgóságából, jókedvökből. Jelenleg 20-ik pap itt Fazakas Lajos s 17-ik tanító Fazakas Péter.

Altalában igen jó unitárius népe van. Meg vagyunk győződve, hogy az «Egy Istenünk, egy magyar hazánk» jelszó mellett rendíthetetlenül áll meg továbbra, habár óriási kísértésnek van kitéve. Megáll Istennek ígéje és nem állhat senki ellene! — Nyárádszentmárton.

Fazakas Lajos.

*

Székelykál a Maros völgyének Nagyernyétől keleti irányban kiágazó mellék völgyében fekszik, Maros-Vásárhelytől 17 kilométerre. Lakói tősgyökeres székelyek. Vallásra nézve unitáriusok, róm. katolikusok és ev. reformátusok. E községben az unitárius egyházközség — hagyomány szerint — a XVI. században keletkezett. Egy úrasztali pohár fölírata kétséget kizáró módon tanúsítja, hogy 1642-ben már virágzott egyházközségünk. Egy tanukihallgatási jegyzőkönyv, mely 1763-ban minden valószínűség szerint a róm. katolikusoknak az unitáriusok ellen irányult vádlírata alapján vétetett föl, tájékoztat nyújt arról, hogy a XVII. században kötemplomunk volt a mai róm. kath. temető alsó részén, mely templom előbb az ev. reformátusoknak, később a róm. katolikusoknak adatott át. A XVII. század közepe táján az unitárius hívek — megfosztatván kötemplomuktól — egy fatemplomot építettek, amely 112 évig, 1762-ig állott fönn, mikor lebontatván, helyére a régivel azonos nagyságu (mert nagyobb építeni tiltva volt), ma is fennálló kötemplom építtetett. Régebben az egyházközséget jórésztben a Nagy családok, mint patronusok tartották fönn. A XIX. század elején 6 egész és 3 fél patronus volt. Ezeknek áldozatkészsége nélkül alig állhatott volna fönn egyházközségünk, mert szegény volt a multban s még szegényebb a jelen korban. De híveinek áldozatkészsége semmivel sem áll mögötte az ősök buzgóságának. Emellett tanuskodik a papi háznak 1895-ben való építtetése, a templomnak 1900-ban történt kijavítása, az új iskolának 1903-ban és az új orgonának folyó év júliusában történt fölépítése, melyekre összesen mintegy 1800 koronát önként, minden megrovás nélkül adakoztak a hívek, kiknek száma alig 550. Ez egyházközségben lelkészek voltak 1792-től kezdve: Aranyosrákosi Székely István (1792—1827.), kinek Sándor fia, nagynevű költő-püspökünk itt született 1797-ben, Koronkai Antal (1827—1833.), Egyed Mózes (1833—1846.), Pápai Zsigmond (1846—1857.), Györffy Lajos (1857—1894.), Székely András (1894—1897.) és Kelemen Árpád (1897—).

Kelemen Árpád.

*

Iszló. Marosvásárhelyről indulva, az esperesi körlevél útja Székelykából Iszlóba visz, mely község 5 km. távolságra fekszik s a marosi unitárius egyházkör végső anyaegyháza. Két hegy közé lévén beszorítva, természetlen rossz talaja miatt nemcsak népe, de az egyházközség is anyagilag gyenge lábon áll.

Két felekezeti iskolája lévén, a műveltségben járatosak, de az eredmény jobb is lehetne. Oka ennek az, hogy híveink hol a katolikus, hol az unitárius iskolába járatják gyermekeiket a szerint, hogy hol kell kevesebbet fizetniök.

Jó magyarok. Legutóbbi nemzeti ünnepünk sikeréből ítélve, felekezeti különbség nélkül együtt tartanak.

Mivel levéltárunkban egyházközségünkre vonatkozólag nevezetes adatok nincsenek, részletesen nem szólhatunk történetéről. Legfennebb a szájhagyományra és a harangokon talált adatokra támaszkodólag mondhatjuk, hogy Iszlai László és testvéreinek tulajdonítható egyházközségünk fennmaradása.

Anyakönyvi adataink szerint egyházközségünknek következő papjai voltak:

Gyulai Mózes (1819—1824). Kövendi Szegedi István (1827—1829). Hegyi Pál (1830—1833). Árkosi Ferenci József (1834—1848). Hadnagy Pál (1848—1855). Ürmösi Ábrahám (1856—1859).

1859—62-ig Csép Lajos vadadi lelkész, mint adminisztrátor szolgált. 1862—1866-ig a papi állás üresedésben volt.

Biró Elek (1866—1872). Nagy Mózes 1872—1876). Jakab József (1876—1896) 1896 juniustól 1897 ápr. 12-ig Szász András vadadi lelkész, mint adminisztrátor szolgált.

Fekete József (1897 ápr. 12-től. 1903. szept. 15-ig). 1903. szept. 16-tól 1904-ig ismét Szász András szolgált, mint adminisztrátor. Boór Jenő, iklandi lelkész is, mint adminisztrátor szolgált 1905-től 1906 jun. 8-ig. Ekkor Halmágyi János vadadi lelkész vette át az adminisztrátorságot ápr. 8-ig.

Gálfi András 1906. ápril. 8-tól rendes lelkész.

Az iskola létesítése államsegélyes tanítóval Fekete József érdeme, habár jelenleg az egyházközségnek sok költségibe kerül, elannyira, hogy ezután csak főtanácsi segélylyel reméljük a terheket hordozni.

Gálfi András,

*

Vadad magas hegyekkel körülzárt kis-község. A hagyomány azt tartja, hogy hatalmas erdők közé épített erdei buvó-lakásokból fejlődött kisközséggé és nevét akkor hatalmas erdőiben nagy számmal élő vadjai után kapta (vadat ad). 300—350 évre viszik vissza a község keletkezését, már akkori lakóit tiszta magyaroknak és unitáriusoknak mondják, Vadad «törzsgyökeres unitárius magyar község». Lakói ma tényleg mind magyarok és unitáriusok (nagyon csekély kivétellel). Egy időben Iszló szomszéd-községgel közös imaházat tartott az u. m. «Kápolna dombon» és a ny. sz. mártoni egyházközségnek volt filiája; 1778-ban már rendes papja volt. A község lakószai munkás székely emberek és jó unitáriusok, egyházukért több ízben hoztak áldozatot és közelebből 1903-ban csaknem teljesen a hivek áldozatkészségéből épült fel az egyházközség iskolájé, mely a legszebb elemi iskoláink egyike és amely mellett éles ellentétet képez az egyház-

község régi fatemploma. Lélekszám 1847-ben: 222; 1907-ben: 468. Papjai voltak: Lövétei András (1777—1817), V. Nagy Mihály (1818—1828). Kisgyörgy Ferenc (1830—1846), Ürmössy Sándor (1845-ben félpap), Csép Lajos (1846—1865), Nagy Sándor (1865—1873), Gál Elek 1873—1895), Szász András (1895—1905), Halmágyi János (1905—).

*

Az iklandi unit. egyházközség multjából. Lelkész távollétében, az egyház birtokában levő feljegyzések alapján megkísértek egy rövid vázlatot összeállítani.

A lelkészek névsorában »tiszteletes Simon Máthé úr« neve említettik meg legelőbb, az 1756-ik esztendőben. Következő papok: Kelemen János, Marosi Márton, Lövétei István, Máthé János, Czirmai Mihály, Farkas György, Gál Ábel, Csipkés Péter, Soós Pál, Sándor János, Szabó Domokos, Biró Elek és Elekes Mózes. 1901. jul. 21-től Boór Jenő.

Az egyház kebelében történt dolgok megörökítése kezdődik azon »Jedzőkönyv«-ben, mely az nagy Istennek és az ő áldott Fiának az Úr Jézus Kristusnak ditsóságára és az Iklandi B. Unitaria Ekklesiának előmenetelére és épületire készítettett, ez jelen való és folyó 1743. Esztendőben, Bőjt első havában«.

A legelső följegyzés a papi »Sallariom«-ról szól, mely szerint: »Az pap bére három kalongya buza, zab is annyi; keresztelésért egy kenyér és egy tyúk. Az kinek ökre vagyon, egy-egy szekér fa; garas pénz öt pénz; az ökretlen egy-egy szekér fát vág. (Pár év mulva, hol a »mester« fizetéséről szó esik, a pap bére a jelenlegi mennyiségre, azaz, két kalongyára szállíttatik le.)

Az iklandiak ma is virágzó szép erényének, az adakozásnak áldásos forrása a régi időben is bűzgött. Erről beszél a jelenlegi szép nagy templom, mely a 19-ik század második tizedében kezd épülni és valószínűleg a harmadikban fejeződik be. Fő dísze, az orgona 1894-ben készült 1200 kor. értékben, mely összegből 900 kor. a hívek önkéntes adománya.

Az egyház ingatlanai is nagyobbára adományok, melyeknek terményeiből a legtöbb kiadás mindég fedezhető volt, s melyekről t. i. a terményekről »az Dekányok« (gondnok) minden évben tartoztak elszámolni.

1754-ben »ezen Iklandi unit. megyének 1306, egyezer-háromszázhat pénze, melyből költ el 530 pénz »maradt 776, melyet percipiala Dekány Nagy Dániel úr« 1800-ban a megye fogadójából és a terményekből befolyt összeg a megelőző évi pénzmaradvánnyal együtt 535 fl. és 35 denrt tesz.

Az 1906-ik év végén 3303 K 99 fillér pénz, 224 véka törökbuza és 115 véka zab az egyházközség gyümölcösöző tőkéje.

Az anyakönyvi első feljegyzés 1772-ből való. Azóta rendes anyakönyv vezetett.

Jelenben Iklandhoz két leányegyház tartozik. *Nagyernye és Székes*. Nagyernye régebben anyaegyház volt s Ikland leányegyháza. Székesen 1830-ban alakult a leányegyház. Több helyen van említve Szengyel, mint Iklandhoz tartozó leányegyház. Utoljára 1798-ban esik szó róla.

Az iskola 1730-ban épült. Az 1747-ben kelt »protokulum« szerint »Az Iklandi Unitaria Ecclesiáról a mesternek »a szántóvető ökrös emberek egy-egy kalongya buzával, az vékások pedig egy-egy vékéval tartoznak, harangozó kévével öt kévével«.

Ezekén kívül a kezdő tanulók s a nagyok 25, a haladók 50, 100 denárt fizettek egyenkint.

A kisebbik harang 1750-ben, a nagyobbik 1791-ben öntett. A kor halad. Praxisos harangozó fogdossa immár a harang kötelét. A mostani iskola épülete 1896-ban s a tanítói lakás 1906-ban készült.

Az iskola berendezéséről is szólva megemlítem, hogy — ha minden nincs is — a legszükségesebb dolgok megvannak. Az utolsó 6 év alatt közel 350 koronát fordítottunk felszerelésre.

Lázár Ferenc.

*

Nyárádgálfalva a nyárádvölgyében, kies helyen fekszik, 1000 lélekszámmal, melynek kétharmad része unitárius. Az ősi Szentiványi család szép lakhelyével; az unitarizmus legnagyobb üldöztetése idején, ezen család vallásos buzgósága tartotta fenn a népben a hitet. Ez a család — sajnos — kihalt. Most az egyházközség népe mind székely, kisbirtokos, kik vallásosak és jóra törekvők, a vidéknek és az unitarizmusnak, mint szépen rendezett község diszére válik. Temploma újabb stílusban épült, a 19-ik században, orgonával, szép harangokkal, melyek közül a nagyobb Zsigmond Lajos és neje öntették 1900 évben. Erős erkölcsi érzéke, szórgalma, józan munkássága és vallásos buzgósága és igaz hazafisága, ezen egyházközséget élni és egy jobb jövőért lelkesedni tudó egyházaink sorába méltóan helyezik.

Gál Elek,

unitárius lelkész.

*

Szabéd. A szabédi unitárius egyházközség az 1635 előtti években a szomszédos Bazéd községből települt unitárius hivekből alakult. A fajmagyarság pusztulásával elvesztette jellegét, ősmagyarságát — s elnyelte az oláh tenger. Az egykor híres magyar unitárius Koncz, Boross, Rákóczi-családok unokáiból

lettek, e szép neveket viselő, újkori gör. kath. románok. A bazédi unitárius egyházközségből nem maradt fenn más, mint egy szép erdő, legelő, kaszálók és szántók, melyek ma a szabédi unitárius egyház tulajdonai.

A Szabédra való beköltözés ideje 1620—1635. vala. Papjai:

1. Szentkirályi Mátyás. 2. Dobos István. 3. Dersi Mihály. 4. Dersi János. 5. Csegezi György. 6. Dersi Ferenc. 7. Szentiványi Bálint. 8. Szentmártoni Dávid. 9. Posoni környéki jegyző. 10. Magyarosi István esperes. 11. Végh Pál 1767—1771-ig. 12. Tordátfalvi György 1771—1773. 13. Tala Mihály esperes. 14. Simon Mátyás környéki jegyző. 15. Kozma János. 16. Kovács Márton esperes. 17. Székely Mózes. 18. Bihari Sámuel. 19. Kelemen István környéki jegyző. 20. Rédiger Géza köri jegyző, 21. Pálffy Ferenc, 1906. április 8-ától.

Az egyházközség, alakulásától kezdve, nagy gondot fordított iskolájának fentartására. Az iskola állami, melyben a tanerők unitáriusok. A tanulók száma: mindennapos 103, ismétlő iskolás 35, összesen 138.

Az egyházközség történetében szomorú emlékezetű az 1873-ik év, mikor a papi és mesteri házak, az összes épületek, torony és templom teljesen leégtek.

Az egyházközséget másodszor kellett megalapítani a hivek lelkes unitárius áldozatkészségéből.

Az egyházközség vagyona ingatlanokban; 79 kataszteri hold. Az egyházközség kiváló gondot fordít a hivek lelki, valóságos életére. Az egyházközség sok rajt bocsátott ki a Mezőségekre. Így alakult meg Mező-Örményesen az unitárius leányegyház is nagyérdemű néhai Rédiger Géza lelkész buzgolkodása következtében, hol unitárius hiveink az ev. ref. templomot használják közösen az istentiszteletek tartására.

A szabédi unitárius egyházközségben a hivek száma az 1906. év végén 1046 lélek. Mező Örményesi leányegyházban 130, a mezőségi szorványban 170; az összes lélekszám 1346. Lelkész Pálffy Ferenc, énekevezér-tanító Szabó Lajos, tanító Pálffy Sándor. Mezőörményesi kántor-tanító Kászoni Árpád.

Pálffy Ferenc.

Maroskőr pecsétnyomói.

A marosi egyházkör hivatalai, miként általában mindenfelé, irataik pecsételésére modern ruggyantás bélyegzőket használnak. De viasszal való pecsételésre használják a régi rézbe metszett nyomókat is. Érdekesekek ezek a nyomók. Bemutatjuk ezért a

kör és egyházközségei 16 darab pecsét-nyomójának viaszba nyomott fényképi felvétele másait, melyek még 1895-ben Ferencz József püspök úrnak, lelkészi 40 évi jubileuma alkalmából adott

Esperesi pecsét.

Marosköri jegyző p.

Alpapiszék p.

Emlékkönyvben voltak összeállítva. E pecsétnyomók jelképei bibliai képekből vannak véve és nagyon szép metszetek, melyeket Koronka Antal még káli lelkész korában sajátkezűleg met-

Vadadi e. p.

Iklandi e. p.

Szentgericei p.

szett volt. Az alpapiszéki és nyárádgátfalvi pecsétnyomók későbbi metszetek; amaz a törvénykönyv jelképével, ez jelkép nélkül. A

Nyárádgátfalvi e. p.

Szabédli e. p.

később alakult marosvásárhelyi egyházközség pecsétnyomója 1880-ban készült, közepén egy kehelylyel.]

Mivel a pecsétnyomók felvételét az Emlékkönyvben kevesen láthatták s az nyilvánosan még közölve nem volt, most a marosköri csókfalvi zsinat alkalmából, midőn püspök urunk abban a körben ismét megjelenik, érdekesnek tartjuk bemutatni olvasóinknak, a jelképeket megvilágító ama sorokkal együtt, amelyekkel az Emlékkönyvben e pecsétnyomók jelképes jelentéseiképpen volt.

»Tisztelt és szeretett püspökünk — mint lelkész és tanár — 40 év óta (1895-ben) tartja kezét egyházunk valláserkölcsei életének üterén.«

Marosi egyházkörünk e kapcsolat hatásának áldásos voltát

Ikländi p.

Msztkirályi e. p.

mindig, de legüdvösebben érezte az 1880. évi október 2—20-ik napjaiban, midőn első püspöki látogató körutját nálunk tartotta, bejárta a halban bővelkedő Maros, szőke Nyárád, Kis-Küküllő kies völgyein s a Mezőség egy virányos zugában fekvő egyházközségeinket. Mindjárt a második nap reggelén előre földingás jelezte a szívek és lelkek mély megindulását.

Szentlászli e. p.

Kaáli e. p.

Világosság, hit, szeretet, remény, béke és áldás kel mindenütt nyomán, mintegy ezekről beszélvén itt bemutatott körülményeink.

Sőt, mint szabadulás galambja a béke olajágával (1. Móz. 8, 11.)

Világosított Istennek törvénykönyvéből (5. Móz. 30, 10) mindeneket, mint a meggyújtott és a tartóba tett gyertya. (Máté 5, 15.)

Szóltott: most dávidi halk hárfa zengéssel a közellevőkhöz

(Zsolt. 33, 2.), majd angyali trombitával, hatalmas szavával, hogy egybegyűjtse választottait a négy szelek felől (Máté 24, 31.) Felkeltette a vágyat az Istenhez való óhajlásra (Zsolt. 42, 2.) adta nekik a szomjat oltó öröklét vizét (Ján. 4, 14.) s tanította, hogy csak a Krisztusban, mint igaz szőlőtőben maradó vesszők teremnek sok gyümölcsöt. (Ján. 15, 5.)

Magához emelte a kételyek tengerében süllyedő kishitűeket (Máté 14, 31.) és viszahozta a hívek száza közé a bűnök virágos mezejére az eltévedettet. (Luk. 15, 3—7.)

Példát adott a szeretetből való szolgálatra. (Ján. 13, 14.)

Meggyógyította némelyeknek megszaradt, összezsugorodott jobb kezüket, hogy megelevenedvén, megnyíljanak és meghozzák áldozataikat (Luk. 6, 9.) még fáradságos munkájokkal is (Máté 17, 27.) az Ur oltárára.

Intett a még mindig szükséges hagyományos jézusi jelszóval okosságra és szelidségre. (Máté 10, 16.)

Mely dolgok egy könyvben tollal meg is irattak. (Jer. 30, 2.)

Mindezek mindnyájunknak nemcsak élénk emlékezetünkben élnek, hanem érezzük és látjuk áldott és boldogító hatásukat és megtermik gyümölcsüket a jövőre még bővebben.

Szováta-fürdő.*

A kies Küküllő völgyében virágos mezők, havasi patakok, susogó erdők között fekszik Szováta istenáldotta gyógyító vizekkel, melyeket réges-régen is már felkeresett a szomszéd vidék népe s a mi arra ösztönözte Veress József szováta birtokost, hogy ott fürdőt létesítsen, hol gyógyulást találjon az ő székely népe. Csodákat meséltek a fürdő hatásáról s méltán, mert Szováta egyike azon fürdőknek, hova nemcsak szórakozni, de gyógyulni jár a közönség s ott gyógyulást talál.

S Veress József nem hiába fáradozott, s emlékét sokan áldották s áldják a szenvedők!

De mi volt Szováta csak még pár év előtt is?! Nem ismerne rá az, a ki akkor látta! Akkor nehány egyszerű villa s a kicsiny fürdőtelep 25 szobával, most mondhatni világfürdő szebbnél-szebb, kényelmesebbnél-kényelmesebb lakásokkal! Gyönyörű erdők között fekvő hatalmas sástavai a „Medve tó“, „Mogyorosi“, „Fekete“ és „Veres-tavak“ s a buja vegetatio a sós talajon magában már páratlanná teszik Szováta-fürdőt.

* Csókfalvához oly közel van, hogy jónak láttuk bemutatni. Szerk.

Aztán van valami különös vonzereje Szovátának! A ki ott volt egyszer nem kíván más fürdőt, nem megy idegenbe!

Hatalmas szép erdők, virághímes mezők, kristálytisza vizek, hullámzó sóstavak ti vonzatak minket! Bennetek nyíl-

Szováta fürdő. (Medve tó a cukrázdából nézve.)

vánul az egy mindenható Isten gondviselő útmutatása!
Marosvásárhely, 1907 aug. 10-én.

Csongvay Géza.

Levél a bekecsalyi unitárius székely atyafiakhoz.¹

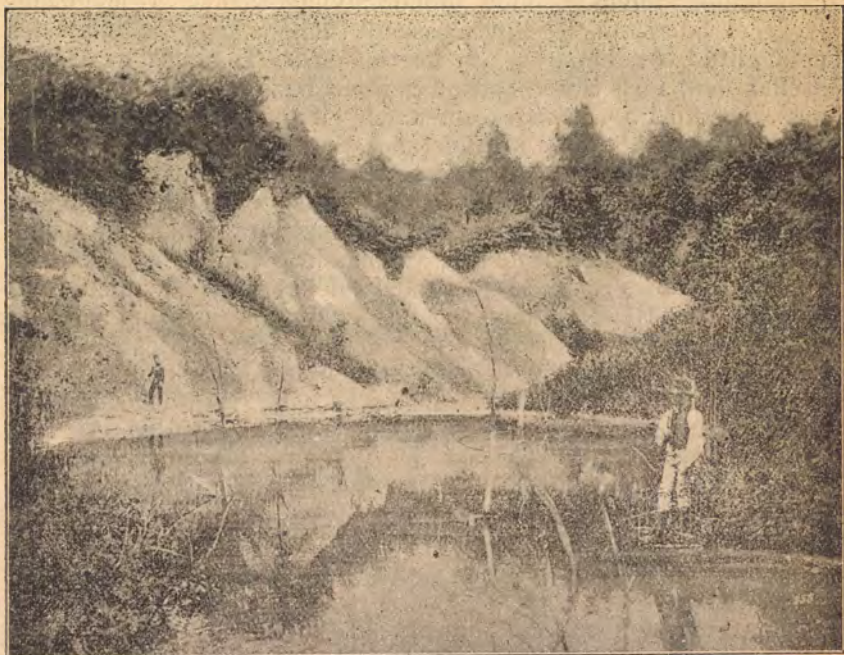
Kedves székely testvéreim! A már néhai Adorján Ferenc édes apám rövid szenvedése s bekövetkezett halála alkalmából tanúsított szíves részvétet megköszönni épp azoknak nem tudám, kik a szorgos munkaidő dacára is messzi vidékről eljövtek

¹ Ezt a levelet a Maroskör egyik szülöttje írja az atyafiakhoz. Nagyon jó alkalom a zsinati szám ennek is közreadására. Kérjük az atyafiakat szívleljék meg tartalmát.

Szerk.

leróni a kegyelet utolsó adóját egy tisztességes munkában eltöltött hosszú élet iránt. Engem a kötelesség gyorsan visszaparancsolt s így akiknek küszöbét át nem léphetem: ezuton mondom szívem, lelkem mélyéből fakadó hálás köszönetemet. De szeretnék még valami mást is mondani.

A közöttetek töltött rövid idő alatt jártamban-keltemben sok öröndetes dolgot hallottam, láttam s tapasztaltam anyagi és szellemi gyarapodásokat illetőleg, melyeket e mostani züllött társadalmi viszonyok között érdeemesnek, sőt sokaknak

Szováta fürdő. (Vörös tó a sósziakiákkal.)

okulásaképen szükségesnek tartanék nyilvánosságra hozni. Ámde észleltem fonákságot, megbélyegzésre méltó szokásokat is, melyeket épp a ti okulástok s felvilágosításotok végett kellene ezuttal elmondanom. Kezdhethém is rögtön a „huzatás”-sal, de ne ijedjete meg, nem kívánlak ország-világ előtt pelengére állítani, annyival is inkább, mert a huzatás kiveszőben van. Olyan józan és munkás élet példaadása mellett, minőt Ti lelkészeitek és tanítóitoktól láttok: a huzatásnak meg kell szünni önmagától. Beszéljünk hát másról.

Amint beléptem egyik-másiknak küszöbén, azonnal szembe ötlött szobáitok falának legelőkelőbb helyén egy-egy aranyozott rámába foglalt kép, melyeken katona-csoport, néhol egy parókás osztrák generális vagy strimpflis előkelő idegen van izléstelenül lemázolva. Néhol előkerült a bibliából vagy a szekrény rejtekéből egy-egy féltve őrizett, de hiányos öltözetű balerina, egy-egy gloriás szentkép, melyeket kedvelt látogatóitok gyönyörködtetésére tartogattok. No hát ez nem egészséges állapot. Ezekben én a ti hazafias lelketeknek, még tiszta erkölcsiteknek, felvilágosodott gondolatvilágotoknak a megmételvezését látom. Csak egy vigaszunk lehet, hogy az eltévedés nem öntudatos, habár így is felette káros. Ti annak az idegen szellemnek, mely a katonáskodás útján házaitekban tanyát vert, messzire kiható káros következményeit még felfogni sem tudjátok. Avagy kérdem: mit kereshet egy erkölcsös székely unitárius család körében akár az osztrák generális, akár a balerina, akár a szent kép? Eppen semmit! Hisz ezek nekünk mind ellenségeink. A generális éhes drága hazánkra, a balerina erkölcsünkre, a szent kép hitünkre, vallásunkra. Ez ellenségek közül legártatlanabb a szent kép, ezt ajándékozzátok el annak, akit érdekel, de ti semmikép ne háborgassátok a szenteket. Ők boldogok, a mennyország egészen övék, de mi lesz velünk, ha ti idegen emlékeket őriztek, idegen Isteneknek áldoztak?

Dobjátok ki hát a generálisokat s balerinákat házaitekából, hogy tisztuljon meg minden, minden székely család. Aztán a kinek módja van rá, szerezzé meg a nagy Rákóczi és bujdosó társainak, a lánglelkű Kossuthnak s számtalan jeleseinknek, a világszerte ismert tudós Brassaynak, az országos hírhedt költő püspök Krizának, a fejedelmi jóltevő Berdének s itt fel nem sorolható többi nagyjainknak arcképeit s ezekkel ékesítse szobáinak falait.

Addig is azonban, míg állam és egyház ezeknek olcsó kiadásáról és népszerű ismertetéséről gondoskodnék: megküldöm nektek a marosvásárhelyi *három székely vértanu* síremlékét és sírfeliratát. Tétessétek rámába s ezt helyezzétek szobáitok legelőkelőbb helyére. Olvastassátok gyermekeitekkel mindennap, míg az egész háznépe könyv nélkül tudja.

Aztán mikor a maros- (czigány-) szentgyörgyi úton haladtok Vásárhely felé, balkéz felől a vámház melletti uton térjete ki, ott találjátok a szomorú idők gyászos emlékét a maga valóságában. De megelőzőleg a vámostól kérjetek egy kapát, melyel a számartövis-erdőben utat nyithassatok magatoknak a síremlékhez, mert én f. évi jul. 22-én csak életveszély között tudtam megközelíteni azt az emléket, melyet „egy nemzet emelt leghűbb gyermekei sírja fölé“.

Ha M.-Vásárhely nemes városa ennyire nem becsüli vértanuinak drága emlékét: becsüljétek meg Ti látogatásaitok által. Áldozatok egy pár könnyecseppel azoknak, kik érettünk életüket s mindenüket áldozták. Ez legyen ennek utána a Ti bucsujáró szent helyetek.

A székely vértanuk síremléke és felírata a következő:

Bágyi Török János 47, Martonosi Gálfi Mihály 32, Nagyvárad Horváth Károly 25. Magyarország alkotmányos szabadságáért Marosvásárhelyen 1854. március 10-én együtt kivégeztetett székely vértanuk emlékének szentelte a kegyeletes nemzedék.

Szenthely ez óh vándor, egy nemzet tette e jelt itt

Leghűbb gyermekei végzetes sírja fölé.

Élni szabadságban, vagy azért meghalni merészen,

Ezt hitték, vallák s haltak érte híven.

Törvényes, szabad és független nemzeti állás

Intő szobra legyen honfi e drága jel itt!

1874.

Most még arra kérlek benneteket: terjesszétek a székely vértanuk emlékét ismerőscitek, rokonaitok körében. Hassatok oda, hogy szerezze meg s szent ereklje gyanánt őrizze azt minden székely család.

Ezzel levelem bezárom. Az elmondottakat lelketekre kötve s mindnyájatokat Isten különös gondviselésébe ajánlva, maradtam egy örvendetesebb viszontlátásig. Igaz testvéretek:

Torda, 1907 július 25.

nyárádszentmártoni Adorján Domokos,
tanító.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A csókfalvi unitárius zsinatnak 34 főcím alatt 117 tárgya van. Ezeken kívül van két templomozás. A két templomozás elfoglal teljes 4 órát, de többet is. Ha mindenik tárgyra számítunk tíz percet, szükség lesz 1170 percre, tehát 20 órára, a két templomozással együtt 24 órára, ami azt jelenti, hogy ha a gyűlést megkezdjük vasárnap reggel 7 órakor és szakadatlanul folytatjuk estve 7 óráig, s hasonlóan cselekszünk hétfőn is, akkor elfogjuk végezni. Ha a tanács tagjai erre vállalkoznak, reggeli 6—7-ig reggelizzenek, mert az ebéd estve 7 órakor fog kezdődni mindkét napon. Gondolható, hogy azoknak, akik 12 óráig szakadatlanul dolgoznak, nagyon jól fog esni az estvéli ebéd. Figyelmeztetjük a szónoklásra hajlandó fiait, hogy a 10—10 perc az

E. K. Tanács és a főtanácsi bizottság előterjesztéseire és a határozat kimondására van szánva.

A csókfalvi zsinaton 15 unitárius ifjú pap fog fölszenteltetni. Pappá kineveztetésük rendje szerint: Kelemen Sándor b.-kőröspataki, Kökössy Mihály tordátfalvi, Kovács István pipei, Kovács Lajos kissolymosi, Végh Benjámín árkosi, Halmágyi János vadadi, dr. Pázsint Mihály alsószentmihályfalvi, Nagy Dénes alsójárai, Kovács István pipei, Gálfi András iszlói, Szén Mihály hom-szentpéteri, Kiss Károly polgárdii, Pap Gyula tarcsafalvi, Molnár Kálmán bordosi, Bedő Gábor magyarsárosi. Egyházközők szerint: kereszteri 6, marosi 2, aranyos-tordai 2, háromszéki 2, udvarhelyi 1, küküllői 1 duna-tiszamenti 1.

A Dávid Ferencz-Egylet XXIII-ik közgyűlése.

1. Az unitárius theologiai dalkör éneke Iszlai Márton vetésével.
2. Báró P. Horváth Kálmán elnök úr megnyitója.
3. Fazakas Lajos üdvözllete.
4. Ürmössy Miklós budapesti DFE. elnök felolvasása.
5. Pataky László küküllőközi elnök beszéde.
6. A választmányi jelentés. Előterjeszti a titkár.
7. Bedő Dénes marosköri elnök indítványa.
8. Pénztárnoki jelentés Gálfi Lőrincztől.
9. Lőrinczi Dénes aranyosköri alelnök indítványa.
10. Veress György nagyajtai lelkész szavalata.
11. Választmányi tagok választása.
12. Előterjesztés a népies iratok ügyében.
13. Elnöki bezáró.

Jeleseink élete és jelleme

ugy hat a kedélyre, mint a tiszta napsugár a fésző bimbóra s az érő gyümölcsre. Annak kitarja még rejtve levő szépségeit, ennek összegyűjti ízét, színét. Mindazok, akik kicsinyből nagyra szeretnének nőni, azok is, akik fáradt lelkőknek pihenő pontokat keresnek az élet csúcsain, forduljanak az életrajzok gyűjteményes könyvéhez. Unitáriusoknak könnyen áttekinthető, kedves olvasmány gyanánt kínálkozik csekély **1 koronáért**. *Jeleseink élete és jelleme*, melynek tartalma: *A kolozsvári régi kollegium* (képpel). *János Zsigmond* (képpel) írta Kövály László. *Dávid Ferencz* (képpel) írta dr. Boros György. *Szentábrahádi Mihály* írta Vári Albert. *Lázár István* írta Kövály László, *Dániel Elek* írta id. Dániel Gábor. *Petrichevich Horváth Ferencz* írta Benczédi Gergely. *Koncz János* írta Ürmösi Kálmán. *Aranyosrákosi Székely Sándor* írta Borbély György. *Körmössy János* írta Gyöngyösi István, *Bölöni Farkas Sándor* írta Pap Mózes. *Augustinovic Pál*. *Kriza János* írta Rédiger Géza. *Mikó Lőrincz* írta Kelemen Albert. *Kaáli Nagy Elek*, *Berde Mózsa*, *Brassai Sámuel* írta Pálfi Márton. *Ferencz József* írta Boros György. *Az új kollégium* írta Pákei Lajos. *Pákei Lajos* írta B. Gy. *Az unitárius kollegium díszlobogója* írta Fangh Erzsébet.

Az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjénél megrendelhető.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSSŐS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:

A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:

Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettségel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem adunk vissza.

Fekete Gábor főgondnok.

A csókfalvi zsinatnak a gyűlés termében legkimagaslóbb pontja volt Fekete Gábor kir. táblai elnöknek unitárius főgondnokká választása. A jó szervezet sok mindent kipótol, de egy erős ember a nagyobb zűrzavarból is kibontakozik, a lehetetlent valóvá, a bizonytalant határozottá tudja változtatni. Azt hisszük, hogy a magyarországi unitárius egyház szervezete jó és erős, de bizonyos, hogy ha az egyház élén erős akaratu, tiszta látásu, nemes gondolkozásu emberek állanak, sokkal többet, mindent, még a lehetetlent is megvalósíthatja.

A múltban nem volt hiba, a jövőben is meg lesz az intézőkben a kellő bölcsesség.

A főgondnokválasztás ezuttal a lelkek önkéntes, nagyszerű megnyilatkozása volt. Csak szemtanuk, csak akik testben és lélekben jelen voltunk, csak a kiknek szive lángol az egyház szeretetében, csak a kik teljes odaadással beleélték magukat a helyzetbe, csakis azok tudják fölfogni a csókfalvi gondnokválasztás benső értékét. Még tart a hivatalos előterjesztés, még nincs határozat arról, hogy mikor és hogy legyen a választás, s már száz ajakról száll lelkes harsonával egy éljen és egy név, a Fekete Gábor neve.

E nagyon szerény féríu nem tudja le van-e sújtva, vagy föl van emelve. Nem tudja, hogy a főbírónak szabad-e hallani amit a sziv diktál, vagy azt kell várnia amit a törvény parancsol. A föllelkesült zsinat újból meg újból éljenezí ugyanazt a nevet. A törvény embere idézi a paragrafust, a zsinat szavaz és az eredmény ismét csak ugyanaz az egy név, egy hang: *Fekete Gábor*. Még csak elvétve sem esett másra egy szavazat is. 79 szavazó egyedül csak Fekete Gábort óhajtottá főgond-

nokának. Ekkor már a törvény embere is nyugodt volt: mindenki így akarta, s midőn az eredmény hivatalosan tudtára adatott, csak akkor tudta meg a zsinat, kit választott gondnokának.

Olyan felséges szép gondolatok, akkora hév, oly tiszta áttekintés, annyi hazafias, vallásos és humánus kijelentés foglaltatott főgondnoki beszédében, hogy a főgondnok mellett a kitűnő szónok is egyszerre föltűnt. Soha ennél szebb összhangot

Fekete Gábor, főgondnok.

és teljesebb megelégedést! Annak, aki a székfoglaló beszédet hallotta, nem kell magyarázni ki Fekete Gábor és mi a főgondnoki program.

Eletpályáját egy pár sorban jó lesz ismertetnünk.

Fekete Gábor székely nemesi család sarja. Atyja Fekete Károly ügyvéd, később kir. törv. bíró, ki a marosvásárhelyi egyháznak 15 éven át volt buzgó gondnoka. Meghalt 1880-ban. Fia, főgondnokunk, 1845-ben született Marosvásárhelyt. Kolozsvárt nyitott ügyvédi irodát, de már két év múlva Marosvásárhelyt kir. táblai elnöki titkár lett (1873), azután (1877) ítélőtáblai bíró, tanácselnök (1890) s végül (1894) kolozsvári ítélőtáblai elnök.

Marosvásárhelyt az unitárius egyházközség atyja helyébe gondnoknak, majd egyházköri gondnoknak választotta; nemcsak munkával, hanem pénzáldozattal is szolgálta egyházát.

Midőn Kolozsvárra jött új tér és új munka nyílt meg előtte. Két év multával a főiskola gondnokává választják. Nagy ügybuzgalma megtetszett az intézetben. Az ifjúságot szerette, a tanárokat megbecsülte. A kollegium új épülete fölépítése körül lankadatlan buzgósággal fáradozott. A konviktus fejlesztését szorgos föladatának tartotta. Az intézet különböző ágai egyenlően érdekelték; csak nagy akadály miatt maradt el a gyűlésekről.

Az egyházi és papnevelő intézeti bizottságokban szívesen vett részt s rendesen siker koronázta dolgait. Miután a diszes kollegium az egyház vagyonát nagyon megterhelte, Fekete Gábor óvatos kézzel foglalkozott a baj elenyésztetésén. Miután az iskolai új rendszer a szegény tanulókra súlyosnak bizonyult, tanulmányozni kezdte a helyzetet és gondolata szerint sok üdvös intézkedés foganatosított. Miután a tanulókat és az egyházat illető végrendeletekben több rendelkezés félreérthető volt, a jogügyi bizottság, élén Fekete Gáborral minden kérdést tisztázott. Hogy még csak egyet említsünk: a Berde Mózsa végrendelete védelmében szükségessé vált nagy művelet, kitűnő jogászaink segítségével, a Fekete Gábor irányítása mellett végződött oly fényes sikerrel, hogy még az ellenfél is kénytelen volt tisztelettel hajolni meg előtte.

Mi meghajtjuk lobogónkat az új főgondnok előtt és lelkesülten kiáltjuk: Fekete Gábor főgondnok sokáig éljen!

B. Gy.

A Dávid Ferenc-Egylet XIII-ik közgyűlése Csókfalván.

Mindenik közgyűlésünk jelent valamit a mi kis világunk gyorsan forgó óráján. De azok, amelyeket vidéken, a nagyközönség színe előtt tartunk, talán mindig legérdekesebbek, mert az az eleven erő emeli fölfelé a lelkeket, amely ott érezi magát igazán otthon. A zsúfolt templom egymagában is megható jelenség, de hát mikor egymást váltják föl a művészi szépségű ének, a bölcs és okos elnöki beszéd, a messze fennszárnyaló hazafias felolvasás, amilyen az Ürmössy Miklós budapesti elnöké volt, a szívből fakadt üdvözlések, milyeneket Fazakas Lajos lelkész, Pataky László orsz. képviselő, Ajtai János, Lőrinczi és Mózes lelkészek tartottak. Mindenki felbuzdult a jóra, mindenki késznek mutatkozott az áldozatra. Az áldozásban mindig elől jár nagyhívú elnökünk, báró P. Horváth Kálmán, aki most is 50 koronát ajánlott föl az egylet perselyébe.

Nem maradhat követők nélkül az ilyen nemes példa, éppen amint nem maradhat eredmény nélkül egy ilyen nagyhatású gyűlés.

Mindazoktól, akik ezeket a sorokat olvassák, várunk a Dávid Ferenc-Egylet perselyébe legalább 50 fillért. Ha reményünkben nem csalatkozunk, a Dávid Ferenc-Egylet perselyéből már a közelebbi karácsonykor ajándékot juttatunk a szegény és árva

gyermekeknek. Szegények mindig vannak közöttünk, de segítők csak nagyritkán. Ezuttal hasson át a nemes példa és küldjünk a perselybe azonnal legalább 50 fillért.

Jegyzőkönyv.

A Dávid Ferenc-Egylet közgyűlése az 1907-ik évben az unitárius zsinatot megelőző napon a csókfalvi unitárius templomban tartatott. Elnökölt mélt. báró Petrichevich Horváth Kálmán egyll. elnök. Jegyzett dr. Boros György titkár. Jelen voltak: Ferencz József unitárius püspök tiszt. elnök, Fekete Gábor tiszt. elnök, Ferencz Józsefné alelnöknő, Gálfi Lőrinc pénztárnok, továbbá a következő egyleti tagok: Ajtay János Homoródalmás; Asztalos Ferenc, Ádám Aladár, dr. Árkossy Elemér, Árkossy Gyuláné Dicsőszentmárton; dr. Balogh Györgyné Torda; Bálint Mihály, Bálint Mihályné, Bálint Erzsike Kolozsvár; Bedő Gábor M. Sáros; Bedő Ferenc S.-Kálnok; Benedek Jánosné, Benedek Ilona, Benedek Mihály Csókfalva; özv. Boér Lajosné, Boér Irénke Bölön; Boér Jenő Ikland; Csegezi Tamás, Deák Miklós Szentmihály; Demeter Dénes Homoród-Karácsonyfalva; Dombi János Homoródszentmárton; Égeni Sámuel, Égeni Sámuelné, Faluvégi Mihály Csókfalva; Fekete Károly, dr. Ferencz Ákos, dr. Ferencz Ákosné Dicsőszentmárton; Friedmann Jenőné Szentistván; Gál Jenő Kolozsvár; Gál Ilona Fehértemplom; Gál Erzsébet, Gál Kálmán, dr. Gál Kelemen, Gálfi Lőrinc Kolozsvár; Gálfi András Iszló; Gálfalvi István, Gyöngyössy Béla, Gyöngyössy Béláné, Gyöngyössy Ibolyka Kolozsvár; Geréb Zsigmond Fiátfalva; Gvidó Béla Dicsőszentmárton; Gálfalvi Incze Sándor, Hadházy Béla, Hadházy József, Hadházy Sándor Kolozsvár; Halbrich Rózsika Fogaras; Halmágyi János Vadad; dr. Iszlai Dezső Hosszuaszó; Iszlay László, Iszlay Lászlóné, Iszlay Gizella M.-Sáros; Imreh József Nagyenyed; Iszlai Márton, Iszlai Mártonné, Iszlai Etelka, Iszlai Margitka, Iszlai Erzsike Kolozsvár; Jancsó Lajos Szentistván; Józán Miklós Budapest; József Dénes, József Domokos, József Mihály Rava; József Lajos Sepsiszentgyörgy; Katona Ferenc Firtos-Martonos; Kádár József, Kelemen Albertné, Kelemen Albert, Kelemen István, Kelemen Margit, Kelemen Juliska Marosvásárhely; Kelemen Sándor B.-Kőröspatak; Kelemen Béla Marosvásárhely; Kelemen Árpád Kaál; Kemény Gábor Torda; Kis Jenő, Kis Sámuel Széplak; Kiss Károly Polgárdi; Kiss Sándor S.-Sz.-Király; Kiss Gyula, Kiss Gyuláné Szentgerice; Kisgyörgy Sándor Vargyas; Kisgyörgy Imre Bölön; Kovács István, Kovács Istvánné Pipe; Kovács Sándor, Kovács Sándorné Zilah; Kovács Irma Adámos; Kovács Lajos, Kovács Lajosné Kissolymos;

P. Horváth Ferencz Fekete
Kálmán József Gábor

Esperesek

Templomba vonulás.

uj papok Pataky László
gondnok

az utca

Kovács Kálmán Kolozsvár; Kozma Dimén, Kökössy Mihály Tordátfalva; özv. Kuti Albertné. ifj. Kuti Károly, ifj. Kuti Károlyné Szentgerice; Létay Árpád Budapest; Lőrinczy Dénes Torda; Lőrinczi István Székelykeresztur; Lőrinczi Mariska, Máthé Gyula, Máté Lajos, Mihlós György, Mikó Dezső, Molnár János Ádamos; Molnár Kálmán Bordos; Molnár Sándor Kolozsvár; Mózes Mihály Abrudbánya; Nagy Balázs, Nagy Béla. Nagy Béláné, Nagy Béluska B.-Szt.-Miklós; Nagy Dénes Alsójára; Nagy Ilonka Kénos; Nagy János, Nagy Juliska M.-Sáros; K. Nagy Géza, Osváth Gábor Ürmös; Pap Gyula Tarcsafalva; Pap Mózes Székelykeresztur; Pap Domokos Torda; Pap Zsigmond Szentháromság; ifj. dr. Pataky László Deésfalva; Pataky Sándor, Pataky Sándorné Dicsőszentmárton; dr. Pázsint Mihály Alsószentmihályfalva; Pethő Ferenc, Pethő Mózes, Pethő Kálmán Nyomát; Péter Ödön Kolozsvár; Póczy Erzsébet Csókfalva; Radich-Ollé Rózsika Kolozsvár; Raffay Domokos, Raffay Domokosné, Raffay Károly Ujszékely; Raffay Zsigmond Verespatak; Sándor Gergely Derzs; Sándor Juliska Kénos; Sárosi József, Sárosi Juliska, Sárosi Emilia Rava; Szabó Katalin, Szabó Lajosné, Szabó Gyula, Szabó Annuska, Szabó Rebeka Szabéd; Szabó Albert Szőkefalva; Szász András Bözöd; Szén Mihály, Szén Mihályné, özv. Bauer Antalné Homoródszentpéter; Székely Miklós, Szentannai Károly Kolozsvár; Szoboszlai István, Szoboszlai Györgyné Csókfalva; Szathmáry Miklós Szind: Taar Géza Aranyosrákos; Telkes Béla Budapest; Tóth Olivérné Torda; Ürmösi Kálmánné, Ürmösi Margitka, Ürmösi Gábor Szentgerice; Ürmösi Jenő Recsenyéd; Ürmösi József Homoródszentpál; Ürmösi Rózsika, Ürmösi Károly, Ütő Lajos, ifj. Ütő Lajos Dombó; Varga Dénes Torda; Vass Lajos, Veress György Nagyajta; Widóvits Irén Orosháza.

1. Elnök úr a közgyűlést megnyitja a következő beszéddel:

Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnöki megnyitója.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Amiről szólni kívánok, azt hiszem megérdemli, hogy vele foglalkozunk: ez a becsület.

A becsületszó oly könnyen jön mindenkinek ajakára olykor is, midőn egyáltalán nem is volt ok ezt emlegetni, mintha nem is lenne valami nagy dolog. Pedig igen is az. Egyike a legjelentősebbeknek az ember életében. Nélküle tisztességes ember nem lehet el. Csak az iránt különbözők a felfogások, hogy mi is a becsület.

Szeretik azt társadalmi osztályok szerint mérlegelni és

ebben van is valami, amint én egy nevelés nélküli falusi paraszt embertől nem is kívánok e tekintetben oly finom érzéket és tökéletesen megelégszem vele, ha a büntető paragrafusokkal nem helyezkedik ellentétbe, más mérlegre teszem viszont egy magát művelt, előkelőbbnek tartó egyén cselekedeteit és más kívánok attól, ki oly társadalmi állásban van, hogy sok kíváncsi szem fordul feléje és vesz példát tőle, ezeknek a becsülettel ellenkező viselkedése, nemcsak azon társadalmat bélyegzi meg, mellyel érintkezik, hanem megmértelyezi azokat is, melyek tudnak tetteiről, bár nem is tartozik ép azon körhöz. És legnagyobb igényem van e tekintetben oly egyének iránt, akik az állam, akár a társadalom szervezetében magas polcon, valamely intézmény élén állanak, kiktől feltétlen megbízhatóságot és becsületességet kívánok. Ahol vezető egyéneknek jelleme, kik az ügy élén állanak nem tiszta, — mi lesz ott a völgy lakóival — hisz azok sorsát a magasból ők fogják fel, kik leginkább érzik visszaéléseiket, jogtalan cselekedeteik következményeit.

A világ fogalma a becsület iránt nagyon tág, sok is kell belőle, kevés is — mondják — mint amelyre a hely mindenkinek társadalmi szükséglete. Találnia kell egyéniségéhez, mint ruhának az ember alakjához.

A sok téves felfogás közül lássunk egynehányat.

Furcsa hit az, melynek különösen a nők sorából sokan hódolnak, hogy a párbaj becsületet ad a férfinak, pedig az nem ad senkinek, ha különben nincsen. A nőknek ezen fonák gondolkodása okozza, hogy ezen urak fellépnek, mint párbajhősök. Keresvén az alkalmat és másokat is biztatván a becsület hamis cégére mellett, hogy becsületbeli ügyeket hozzanak létre azért, hogy abban mint hangadó személyiségek szerepelhessenek. Nem mint a nemes, mocsoktalan élet példányképei, csak mint oly alakok, kik szeretik, ha róluk beszél a világ. Nem azon erkölcsi becsért, mely abban rejlik, hogy képesek vagyunk, azon szemtelenek ellenében, kiknek támadása ellen ez ideig nincs más hatásos fegyverünk, mint a megfélemlítés: a párbaj ha becsületünkben gázolnak vagy más, családi életünk szentélyét és egyéb egyéni becsületünket érintő fontos okok mián életünket is kockáztatni, hanem csak azért, hogy elmondhassák róluk, hogy mily nagy emberek.

Majd, ha úgy lesz, mint Angliában, hol a párbajt elítélik és azt, kit többször találnak ezen vétségben a művelt társadalom bojkottálja, akkor tudom nálunk is apadni fog a lapok hasábjain átszaladó, úgynevezett párbajügyek száma.

Egy másik igazságtalan magyarázata a dolognak, midőn a férfiak azt tartják: más az ők és más a nő becsülete és ezért

külön szabadalmakat igényelnek magoknak a házasságban; pedig mindketten hűséget fogadtak egymásnak. A házasságtörő nőt elítélik, míg a férfit felmentik a társadalmi visszás szabályok. Én nem mentem fel. Azt mondják, a nő, ha gyermeke lesz, idegen elemet hozhat a családba. Igaz! Ha úgy van, váljon el azon nőtől, a törvény megadja módját, de ne kívánja, hogy ahol egyforma a hiba, csak egyik fél ítéltesse bűnösnek. S hátha éppen az ő kikapós élete vitte feleségét azon útra? Akkor hol a mentsége?

Harmadik eset. Tolstoj egyik regényében olvasom: az életben is előfordulhatott. Egy magasrangú orosz államhivatalnok és miniszterről esik szó, kinek neje egy más férfiba szeret belé — annak kedvese lesz. A férj valamit kezd sejteni. Kocsiban ülnek hazatérőben. Midőn férje az iránt tesz neki szemrehányást, hogy mily feltűnő a társaságokban viselkedése és hogy ügyeljen a dekorumra, mellyel neki, állásának és gyermekének tartozik, továbbá figyelmezteti a vallás szabványaira, kiemelve a házasság szentségét. Az asszony megutálva az örökös tettét, melynek izgalmi között él, szemébe mondja: „igaz, amivel vádol, nem tagadom, szeretem őt, kedvesem lett; magát pedig ki nem állhatom, félek Öntől, utálom, csináljon velem amit tetszik. A férj, ki nejét szereti, meg sem mozdul, merőn maga elé néz, arca halott halvány. Megérkezvén lakásukhoz így szól: „Értsük meg egymást, kívánom, hogy hallja mit határoztam — és itten hangja reszketett: becsülete megóvása végett követelem, hogy a látszatot megőrizze.“

Nemsokára levelet vesz tőle, ezt írja: Megfontolva a dolgot határozatom: bármilyen volt viselkedése, érzem, nincs jogom, hogy felbontsam a kötést, melyet egy felsőbb hatalom adott össze. A család nem lehet kitéve egy szeszély, egy önkényes cselekedet következtetésének. Tekintve, hogy egyik fél hibázott, életünk meg kell, hogy maradjon annak, ami azelőtt volt. Mindez szól reám, kegyedre és fiára nézve. Meg vagyok győződve, hogy megbánta amit tett. Remélem segíteni fog engem, hogy elfelejtsük a multat.

Ellenkező esetben tudathatja, mi vár kegyedre és fiára

U. i. Mellékelve küldöm a pénzt, mire szüksége lehet.

Meg van-e itt mentve a férj becsülete, ki neje szájából bizonyosodik meg hűtlenségéről?

A férjnek a csábító iránt érzett bosszuját, hagyjuk a háttérben, intézzék el azt együtt; ettől eltekintve: nem lett volna-e tisztességesebb eljárás, ép a család becsülete nevében az elválás, mint az örökös képmutatás a család becsületéért, melyet mindennap folt ér? S amellet a fenyegetés az esetre, ha meg nem tér bűnhődéssel fenyegetve őt és a fiát is.

Papszentelés. Ifju papok térdelve. Esperesek és tanárok kézrátétele. A püspök mondja az imát.

A férj pedáns jelleme illusztrálásául oda állítom a pénzt, melyet pontosan megküld.

Ennek elbírálását Önökre bízom.

Az itt felsorolt és az élet számtalan más tetteiben megnyilvánuló ferde felfogással szemben, egy igazán becsületes ember tetteinek szabályozója: Csak azt cselekedj, mit hasonló esetben mi is kívánnánk mástól. Más baját ki nem használni saját előnyünkre. Segítségére jőni annak, kik reá szorultak, nem tekintve, hogy azáltal nekünk kellemetlenségünk vagy anyagi kárunk lehet.

Mások becsületét megvédeni a rágalmaktól, ha tudjuk, hogy ártatlanok és nincsenek jelen, akkor is, ha magunknak ártunk vele. Egyszóval a magunk anyagi vagy személyes előnyeit háttérbe szorítani az erkölcs követelményeivel szemben, ha legkisebb kétségünk van, hogy igazunk van-e?

Az igazságot kimondani bárkivel szemben. Undorral fordulni el mindentől ami aljas számításra alapszik.

Mint láthatják nehéz probléma — ezek szerint — igazán becsületesnek lenni és bizony kevesen is vannak.

Amiről eddig szoltam a külső életben megnyilvánuló becsület, melyet mindenki láthat és mondhat róla véleményét, az a világnak szól, más az, melyet titkon szívünk mélyén őrzünk, melynek megnyilatkozásait csak azok tudják, kik hozzánk legközelebb állanak: az érzéseinknek legnemesebb érzése, fényessége elhaloványul, ha hivatlanok szeme elé kerül. Nem a világért, hanem magáért cselekszi az ember, nem is tudna másképp tenni, egyéniségéhez van kötve, mint vérkeringés a szervezethez, mely csak az élettel szűnik meg. Ilyen élet a mások áldása, önmagának áldozat. Azért kell annyira megbecsülnünk, ahol vele ritkán találkozunk. De nem folytatom, csak egyházközségeink lelkészeinek kívánom figyelmébe ajánlani, hogy ők is sokat tehetnek a becsületesség terjedése érdekében egyházközségeikben. Magyarazzák meg az embereknek, hogy mily rút, bűnös dolog az, ha egymást üzleti dolgaikban reászedni akarják. Intse őket a családi életbeni hűségre. Az asszonyokat, leányokat a szenteségre, szeméremre, mely olyan nekik, mint a virágnak szépsége, illata, ha szirmait letépdessük — elvész mindakettő. Értessék meg velük, hogy midőn egymással beszélgetnek ne legyenek durvák s legyenek tisztességtudók, ha idegent látnak, ne haladjanak el mellette, mint a kapufejfája előtt, anélkül, hogy köszönténék. Ne hallgassanak a szociálisták népboldogító szavaira, mely csak nyomort, bajt hozhat reájuk. Óvja őket a pálinka ivástól, buzdítsa szorgalomra, igyekezetre, mert munkában van az előhaladás, becsület.

Az ily községbe, mely átment a lelkész útmutatásával ezen procedurán, öröm lesz benne már az embernek és annak lakói is megelégedettek lesznek, megjutalmazván lelkészük fáradozásait.

A D. F. Egyletek ez évben élénk munkásságot fejtettek ki. Előljárt, mint mindig a budapesti D. F. E-tünk, mely érdekes és tanulságos felolvasásaival sokat tesz vallásos eszméink terjesztésére, felhíván működésünkre a főváros művelt köreinek figyelmét, azáltal terjesztőjévé lesz az irántunk való rokonszenvnek. Nemkülönben vidéki D. F. fiókegyeleteink is céljainkat sikeresen szolgálták egyházközségeink hívei között. Ezen általános működés, mely minden ponton feltűnik, ha még nem is nagy dolog, de mindenesetben örvendetes jele a vallásos, erkölcsös élet terjedésének. Mindezekről egyleti titkárunk bővebben fog beszámolni évi jelentésében.

A D. F. E. perselye ki van téve. Kérem szives adományait. Magam részéről e célra 50 koronát felajánlok. A D. F. E. évi közgyűlését ezzel megnyitom.

Fazakas Lajos egyleti tag, a marosi D. F. E. volt alelnöke a következő lelkes beszédben méltányolja elnök úr működését:

Fazakas Lajos lelkész beszéde.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Elhangzott a mindnyájunk által nagy figyelemmel hallgatott, mély belátásról tanuskodó, szivünkben új érzelmeket támasztó elnöki megnyitó.

Sokszor gondolkoztam falusi elzárt magányomban afelett, mily óriási szerencse anyaszentegyházunkra, hogy olyan egyházi feje van, kit nemcsak mi, hanem az egész ország tisztel, s milyen kibeszélhetetlen előny, hogy ennek a vallásos és erkölcsös élet ébresztésére alakult egyletünknek olyan elnöke van, ki egyházi fejünkkel régóta benső barátságban van s kihez mint egy kiapadhatatlan forráshoz mindig jöhetünk új erőért, üdítő, enyhető italért.

Szeretve tisztelt főpásztorunk legnevezetesebb s egyházunk nagy fordulópontját jelző beszédét így kezdi: »Mintha égzengés lett volna a dallam, melynek felséges accordjai imént elnémulának: »Te benned biztunk eleitől fogva« s én varázshatalma alatt állanék, áhítatosan, hálát rebegve, úgy képzelem magam ez örömnappal e fényes gyülekezet előtt«.

E szavak igaz érzésből fakadtak, de nem kevésbé igaz az is, mily nagy lelki örömmel, mily nagy tisztelettel jövünk e gyűlésre, hogy meghallgassuk szeretve tisztelt elnökünk megnyitó-ját s lelkesedést merítve abból, igyekezzünk mi is sokat-sokat

tenni, az akadályokon is áttörni s ha sajog is szívünk, még akkor is nem lankadni, hanem haladni tovább-tovább »vésszel, viharral s ezer nehézséggel szemben«.

Igen, mélyen tisztelt Közgyűlés! a mi szeretve tisztelt elnökünk nagy apostol, ki könnyező szemekkel is tud másokat vigasztalni, a csalódások mellett is tud bennünk hitet és reményt kelteni. »Könnytől nedves tollal írja, mi csak szomorú lehet. Lelke sebét ez alkotja. Fájdalmasat, keservest«. s mégis fel tud emelkedni a csapás mélységéből a hit erejével a jó Isten iránti bizalommal s ő maga írja a legnagyobb fájdalomban: »De nem zugolódok. A jó Isten adta, ő vette el. Legyen akarata szerént! Midőn kedélyvilágunk megbomlik és szívünk, értelmünk lázban bolyong tétova, csak a hit képes megnyugtatni«. Milyen példaadás! A fenkölt lelkű ember érezi kínját a nagy csapásnak, a nemes lélek nyögi sóhaját a metsző fájdalomnak, de azért a hit útjáról le nem tér, s meggyőződéseit nem változtatja meg. Érzékeny a csapásra és fájdalomra s fel is jajdul, de a nemes küzdés teréről nem vonul vissza, nem ég el benső kínjában s nem rendül meg az erkölcsi visszasságok láttára, mert érzi, mert tudja, hogy milyen a valódi jóság jelleme, milyen az igaz lelkület. — Könnyet, bánatot, keservet, fájdalmat, nagyot, óriásit ismer ő is, mert nem tagadhatja meg szívét, érzelmeit, de a könnyek és fájdalmak miatt nem tagadja meg a jóságot s nem veszíti el nagy veszteségeivel az életnek bizalmát is, s ha a világ omlának is össze lábai alatt, felül áll rajta s énekelheti: »azért az én szívem nem félne, ha az egész föld megrendülne és a hegyek a tengernek közepébe bedőlnének«.

Ilyen a mi példaadónk, ilyen a mi együletünk szeretve tisztelt elnöke! Nála az elme nagysága, a bölcsesség mélysége együtt jár a szív nemességével. Bámulatot keltő akaraterejét nem szennyezik be nemtelen indulatok, hegyeket mozdító hite nem csap át vakbuzgalomba, s nem készíti vérfürdőt más hitet valló embertársainak, mert őt nem önzés, nem hiuság, s nem üres dicsvágy vezérli, hanem az a nemes törekvés, hogy magasztos példaadásával az emberiség életét emelje, szépitse, boldogítsa. Midőn azonban másokat boldogít, magát is boldoggá teszi, mert érezi szívében azt az üdvöt, melyet az igazi szeretet tettei okoznak, s mikor meg kell is az ilyen embernek halnia, nem önmagára és dicsőségére gondol, hanem amaz eszmék győzelmére, melyekért küzdött, áldozott és meghalt.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Égzengés hallásának hatása alatt állok én is, az egyszerű falusi lelkész. A marosi egyházkör, illetve fiók-egylet nevében mondom ezeket, melynek kebelében van szerencsénk őt üdvözölni — hiszem azonban, hogy minden fiók-

egylet érezi, tudja: mily nagy előny, hogy ilyen páratlan elnöke van egyletünknek.

A legnagyobb tisztelettel s szeretettel emlegetjük év folytán, összejöveteleink alkalmával s várva-várjuk az időt, mikor ujat, szépet, jót, nemesre lelkesített hallunk ajkairól.

Szívem mélyéből indítványozom, hogy e nagy belátásról tanuskodó elnöki megnyitó egész terjedelmében írássék jegyzőkönyvünkbe s Közlönyünkben szóról-szóra jelenjék meg, hogy ne csak itt, ne csak mi, de mindenütt, minden nemes lélek olvashassa s meríthessen abból hitet, szívjóságot és léleknemességet. Indítványom elfogadását kérve, szívből származó szavaim azon kéréssel zárom: A gondviselő igaz Isten szeretve tisztelt méltóságos elnökünket a mi lelki gyönyörűségünkre, hazánk, nemzetünk, egyházunk magasztos ügyeinek előbbvitelére, mint világító szövétnek, az emberi élet legvégső határáig éltesse.

A közgyűlés lelkes éljenzéssel fogadja el az indítványt s elnök úr iránt kifejezi hálás elismerését a példányszerű vezetésért.

2. Ürmössy Miklós megtartja következő felolvasását:

Ürmössy Miklós felolvasása.

Tisztelt Közgyűlés!

Szivemből örvendek, hogy részt vehetek Anyaegyletünk idei közgyűlésén, s azon budapesti egyletünket képviselhetem.

Örööm még fokozódik, midőn összejövetelünket bérces szép hazánknak éppen eme területén tartjuk meg, melynek minden göröngyéhez, rögéhez ezredéves történelmi tradíciói fűződnek egy oly népnek, mely úgy individualitásában, mint fájának egész fejlődésében, erős konzervatív hajlammal és öntudatos érzéssel tartotta fenn a magyar lélek, a magyar Geniusz teremő őseréjét és lényébe olvasztotta nemzetének legmagasztosabb erényeit s erkölceit!

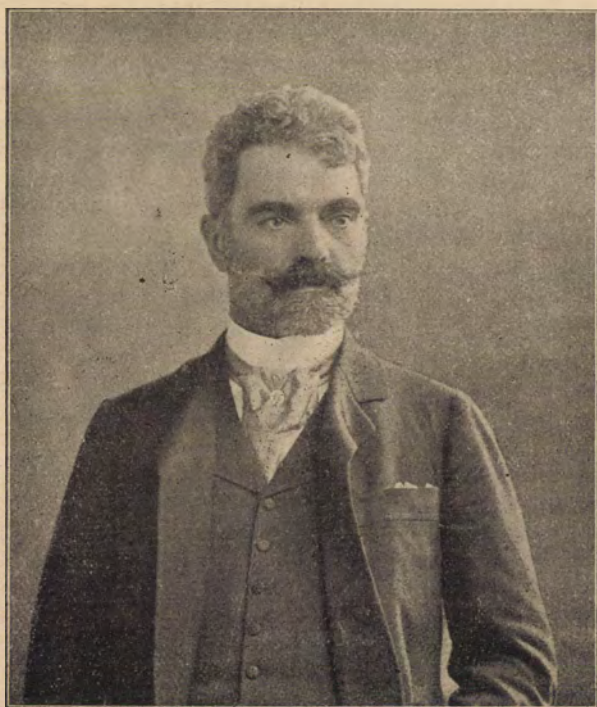
Igy vált e népfaj itt keleten, Szent István birodalmának egyik leghatalmasabb államfentartó elemévé.

Békében karjai izmainak erőfeszítésével, munkájának győző verejtékével tette mostoha földjét termővé és sziklás hegyeit viruló erdőkké. Ha pedig viszhangos völgyeiből fölriadt a csatára hívó kürt hangja, az ekéje vasából kardot kovácsolt, temploma harangjából ágyut öntött e nép, s mint rettenthetetlen sas kelt szárnyra bércei közül, hogy megmentse hazáját.

De nemcsak hazájáért s annak alkotmányos intézményeiért volt kész feláldozni életét bármely percben, de lángoló szive nyitva állt as emberi lélek jogainak, szabadságának és haladásának egyetemes nagy eszméi számára is.

A hitélet terén is e kiváló nép kebelében találkozunk hazánkban először az Egy Istenség eszményének ősi hagyományával, mit az enlaki templom felíratának megőrzött emléke bizonyít.

Szellemének magas foku felvilágosultságára és a szabadság iránti rajongó mély szeretetére vall az is, hogy a középkor zivatáros századaiban e nép nagy zöme, minden önző célok vagy hatalmi érdekek befolyása nélkül, lelke és értelme tiszta meggyő-

Ürmössy Miklós a budapesti D. F. E. elnöke.

ződéséből követte ama reformátor zászlóját, kinél merészebb röptű lángszellemet a vallásforradalmak korszaka nem mutatott fel idáig s aki élete mottójául és cselekedeteinek zsinormértékéül a Nagy mester ama hatalmas intelmét választotta: »Keressétek az igazságot, mert az szabadokká tesz!«

Mily bámulatos, hogy e nép lelke és értelme századokkal előbb megsejtette már, hogy az oly vallás, mely az igazságot keresve, az egyéni akarat, a gondolat és lelkiismeret szabadsá-

gára meri fektetni hitelvi meggyőződését, — az oly vallás haladni, felfogásában megifjodni, külformáiban alkalmazkodni fog tudni minden időben kora szellemének irányához.

Nem csoda — ismétlem — ha e szabadságszerető nép lelkébe tört először is utat magyar földön az Unitárizmus nagy erkölcsi függetlenségének és felvilágosultságának tiszta szelleme! És nem csodálom — s legyen ez neki örök dicsősége — hogy e nép minden üldözések dacára is, híven kitartott vallása mellett. Midőn főnemessége önző, politikai érdekekből elpártolt az Unitárizmustól, — ez egyszerű nép nemcsak megmaradt ősi hitében, de szegénysége dacára templomokat és iskolákat emelt saját anyagi erejéből s gyermekeit a papi és tanítói pályára nevelte. Mint nem kimélte életét és vérét hazájáért, úgy nem ismert áldozatot, melyet meg ne hozott volna egyházáért és vallásáért.

E nagy multu nép, kit gyermeki tisztelettel és szeretettel köszöntök e helyen, mint kinek ereiben szintén székely vér forr: Te vagy, dicső székely nemzetem!... Hazámnak drága gyöngye!..

Amit a búcsujáró zarándok érezhet lelkében, midőn Szent-Péter templomát megpillantja Rómában, azt az elfogúlt, de fel-emelő megindulást érzi az én lelkem is, valahányszor újra megláthatom a székelyek földjét!

S ép rajongó szeretetem székely véreim iránt késztet arra, hogy Dávid Ferencz-Egyletünk e közgyűlésén is hangot adjak ama mély fájdalomnak, melyet minden magyar szívnek át kell éreznie, midőn a székely kivándorlásról hirt hall.

Tudom, hogy a kivándorlás láza — mint súlyos közgazdasági bajok szimptomája — az európai népek majdnem mindenikénél észlelhető. És vannak szociologusok, kik hajlandók a kivándorlás tüneteit úgy értelmezni: mint közeli csődjét ama közgazdasági politikának, mely a pénzügyi és kereskedelmi érdekeknek előttről egyoldalú szolgálatában.

Kétségtelen, hogy eme közgazdasági politikával szemben egy újabb közgazdasági irány kezd feltűnedezni, mely mindinkább a földmivelő nép, a kisgazdák, a kisiparosok egzisztenciális érdekeit igyekszik felkarolni. Angliában például a parlament ép most foglalkozik oly törvényjavaslattal, mely a kisbirtokok szaporítását akarja előmozdítani állami támogatással.

Mondanom sem kell, hogy ezen új közgazdasági politikai iránynak az érvényesülése talán seholsem jogosultabb, mint éppen Magyarországon, mely első sorban földmivelő állam.

De míg ez az új közgazdasági irányzat teljesen kialakulna, az államoknak addig is foglalkozniuk kell a kivándorlás kérdésével.

E kérdést legtöbb államban közgazdasági és társadalmi

problemának tekintik. De nekünk székely véreink kivándorlása több, mint egyszerű gazdasági kérdés! . . . Ez egy súlyos, vérző seb nemzetünk élő testén! Ez elsősorban is az erdélyi magyarság egzisztenciájának kérdése. S minden honfi szívnek át kell éreznie amaz állítás igazságát: hogy ha a székelység elvész, vele veszett Erdély is, Magyarország hatalmas keleti védbástyája!

Hála Isten, hogy e nagy nemzeti veszedelmet felismerte már az egész magyar közvélemény is. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy úgy egyes társadalmi, mint összes kultur egyleteinket, valamint a különböző gazdasági szaktestületeinket épp oly élénken foglalkoztatja a székely kivándorlás kérdése, mint magát a törvényhozást, a kormányt és a hazai sajtót. — Ugyancsak e hóban foglalkozott igen behatóan a székelység ügyével a Székely Társaságok Szövetségének közgyűlése Szamosujvárt.

Midőn ily illetékes faktorok teszik tanácskozáskuk tárgyává a szociális és nemzeti nagy kérdést, akkor valóban vakmerőség volna tőlem — alaposabb szakismeret nélkül — mélyebben belebocsátkoznom annak tárgyalásába. Ép azért e messze kiható, fontos kérdésnek csak egy kis részletét óhajtanám e közgyűlésünkön fölvetni és megbeszélésünk tárgyává tenni esetleg. Nem titkolom el, hogy szűk keretben, egyoldalú felekezeti szempontból teszem meg indítványomat, mert nekünk, unitáriusoknak, a hazafiságon kívül át kell éreznünk azt is, hogy: a székelység még mindig legerősebb fentartója és oszlopa Egyházunknak!

Azt a kérdést vetem fel tehát, mit tehetnénk társadalmi úton valamit, az unitárius székelység érdekében?

Azt hiszem, t. Közgyűlés, hogy éppen a Dávid Ferencz-Egyletek szervezetét használhatnók fel — minden nagyobb anyagi áldozatok nélkül — oly közvetítő faktorokul, melyek segítségével e hazában élő összes hitfelekezetbelieink érintkezésbe léphetnének székely hitrokonainkkal. Így mintegy szerves nagy családdá alakulva át, együttes erővel és buzgalommal karolhatnók fel a munkabíró szegényebb sorsu székelyek s főleg az ifjabb székely nemzedék ügyét.

A Dávid Ferenc-Egyletek a vidéken mind megannyi központok volnának, melyeknek tagjai felkutatnák kerületeikben a segélyezésre szorulókat, a munkát és állást kereső özvegyeket, árvákat, iparos ifjakat stb. s ezeknek pontos névsorát és lakóhelyét aztán a vidéki egyletek megküldenék a kolozsvári Anyaegylet elnökségének. A vidéki egyleteknek e munkában nagy segítségére lehetne a papság.

Az Anyaegylet elnöksége pedig a kapott adatokat felülvizsgálva átszolgáltatná aztán a Dávid Ferenc-Egyletek hivatalos organumának nyilvános közlés végett. S ezzel elérnők azt, hogy

hivatalos egyleti lapunkban állandó, rendes rovat vezetnénk a munkát és állást kereső szegény unitárius családok tagjairól.

A hirlapi közlemény útján minden jobb módu unitárius családnak alkalma nyílnék székey ifjakat, nőket és esetleg gazdasszonyokat, cseléd leányokat, kocsisokat, kertészeket stb. venni házukhoz. Hány unitárius család tenné ezt meg szívesen, főleg olyanok, kik elszórtan nemzetiségi vidékeken laknak.

Budapesti Egyletünk is szervezne kebelében egy oly bizottság felét, mely a fővárosba érkező székey ifjakat és leányokat tisztességes családoknál és iparosoknál elhelyezné s erkölcsileg felügyelne rájuk.

Elismerem t. Közgyűlés, hogy kicsinyes e terv a székeység közgazdasági nagy és súlyos bajaival szemben. De azért egy porszemecskével ez úton is hozzájárulhatnánk székey véreink helyzetének javításához s talán elérhetnők azt, hogy sok ifju székeyt mindkét nemből megmenthetnénk az Amerikába, de főleg a keleti államokba való kivándorlástól.

Ajánlom szerény indítványom figyelembe vételét!

S ezzel megköszönve a t. Közgyűlés szíves figyelmét, — Isten áldását kérem egyletünkre és székey nemzetünkre! . . .

Pataky László a küüllői kör elnöke méltányolja a felolvasó hazafias és nemes tűztől lángoló szép beszédét s annak jegyzőkönyvben megörökítését indítványozza.

Hasonló értelemben nyilatkozik Ajtai János h.-almási lelkész és a vidéki papság nevében köszönetet mond az elragadó buzdításért.

Közgyűlés méltányló köszönettel és elismeréssel iktatja jegyzőkönyvébe Ürmössy Miklós budapesti D. F. E. elnök emlékezetes és programmszerű beszédét s meghatározza, hogy az abban foglalt indítvány értelmében a szétszórt unitárius ifjak és hivek gondozása érdekében fokozott buzgósággal fog eljárni s erre fölhívja a f. egyleteket is.

3. Az unitárius theologiai dalkör Iszlai Márton karnagy vezetése alatt két dalt énekel meggyerően és elismerésre méltóan.

4. Titkár felolvassa jelentését:

Titkári jelentés a D. F. E. XXIII-ik évi működéséről.

Ki szívet alkotál s bele érzelmeket
Szeretni lángolón hazát és nemzetet,
Kinek hatalma szab országokat, határt,
Oh népek Istene, adj egy reménysugárt!

Nem a siralmak s nem is a reménytelenség érzelmei jutattják eszünkbe a költő fájdalmas szavait. Azért tesszük egy rövid, 10 hónapos év jelentése élére, mert ebben ki van fejezve

annak a pár száz s talán pár ezer embernek a munkaköre főbb tartozékaival, akik a Dávid Ferenc-Egyletben működnek.

Mert a Dávid Ferenc-Egylet a szíveket keresi, azokban az érzelmekre akar hatni. Mert a D. F. E. bízik a tiszta szív termékenyítő hatásában s egy percig sem hitte, hogy oly elromlott szívek volnának, amelyekre ne tudna hatni a szép szó és a szeretet. Nem vennők rossz néven, ha azt vetnék a szemünkre, hogy igen erősen bízunk az érzelemben s igen sok szót vesztegetünk a biztatásra, buzdításra. Azt is eltűrjük, hogy tulságosan jóhiszeműeknek tartsanak. Mi nem félünk, hogy az emberek meg ne érezzék a jóindulatot s a szeretet nemes szándékát. Minél több csalfaságról szólnak a napi hírek, annál erősebben hirdetjük, hogy a társadalmi életnek is, éppen mint a kereskedelmi, politikai és gazdasági haladásnak alapja a kölcsönös bizalom és a megbízhatóság. Mi nem térünk el attól a meggyőződéstől, hogy a jó erősebb a rossznál, az igaz ember a hamisnál.

Mi azt hirdetjük, hogy van tökéletes igazság az Istennél és hogy ennek az igazságnak az élettársa, kivel együtt teremtenek minden jót: a szeretet. Mi nem veszítettük el a reménységet, melyet a népek Istenétől kaptunk s minden új idővel újult kedvvel visszük munkába minden kis erőnket.

Hogy az 1906—7. egyleti évben mire igyekeztünk, arról rövidesen beszámolunk. Azért lehet rövid e jelentés, mivel a Dávid Ferenc-Egylet választmányának, valamint a fiókegyleteknek és a tagoknak is minden mozzanatáról híven beszámol az »Unitárius Közlöny« minden hónapban.

Először is az *Unitárius Közlönyről*. Minden hónapban megjelent s most már a XX-ik évben van. Itt az ideje, hogy izmos, erős és önmagában bízó legyen. Hogy mennyire állja meg a helyét s hogy felel meg a várakozásnak, azt az egyleti tagok és az olvasók ítélik meg. Örömmel tapasztaljuk, hogy az új olvasók s tehát új egyleti tagok szünetlenül szaporodnak. A f. egyleti évi szaporulat 100-nál több.

Az *Unitárius Közlöny téli számaival* a mult évinél nagyobb sikert értünk el. 1200 példányban négyszer kiment, tehát 5000 kézen megfordult. Javarészeért meg is fizették a kívánt csekély összeget.

A »Nők Világa« mindenik páros hónapban kísérte előljáróját. Egy-két helyről azt hallottuk, hogy a »Nők Világa« melőzhető volna. Mi nem gondoljuk. Mi azt gondoljuk, hogy ez a lap is a jövő érdekében indult meg. Ha ma nincs olyan nagy szereplése, mint társának, majd megnő. Mi úgy fogjuk föl, hogy az unitárius nők a vallás-erkölcsi élet terén mind nagyobb, meg nagyobb szerepet fognak vinni; azt is hisszük, hogy ez a kis

Gálfi A., Nagy D., Szén M., Kovács L., Kelemen S., Halmágyi J., Végh B., Kökössy M., Pap Gyula, dr. Pázsint M.
Kiss K., Ferencz József püsp., dr. Boros György dékán, Molnár K., Veress Gy., Kovács István.

lap buzgóságukat növeli s munkára serkenti. Tehát csak bízzunk jó sorsában. Az Unitárius Közlöny téli számaiból kiadtuk a »Fiatalság barátja« rovatban a Rend- és Illemszabályokat. A gyermekek tanítóinak segítségére, a gyermekeknek hasznára lesz. Arra szántuk, hogy minden iskolás gyermek könnyen juthasson hozzá és könyv nélkül tudja elmondani. Filléres olcsóság.

Felolvasásaink Kolozsvárt nagy közönség előtt jó hatással folytak.

Első helyen a D. F. E. ifjúsági körét említjük, mert ez túlsúfolt ház előtt folyt nov. 11-én. A színművészek közül Berki Lili énekkel, Horváth Paula szavalattal nagy vonzóerők voltak. Salamon Rózsika zongorája, dr. Cholnoky Jenő egyet. tanár, dr. Gál Kelemen igazgató, Kozma Ferenc egyl. alelnök felolvastak, Abrudbányai Ede, Bedő Gábor szavaltak. Két alkalomra is elég lett volna élvezetnek.

A választmány négy felolvasást rendezett. Megkezdettük Dávid Ferenc méltatását. Dr. Kiss Ernő főisk. tanár mint szónokkal foglalkozott híven, szeretettel. Kozma Ferenc alelnök gyönyörű megnyitóját élveztük. Dr. Barabás Ábel tanár a nagy magyar költő: Petőfi családi életét ismertette új adatok alapján. Szánthó Jolán nőképezdei tanárnő felolvasott a »Természet és Költészet« címen vonzóan, dr. Boros György a Messiásról, Pákey Mártha a jótékonyszívű Sharpe angol kisasszonyokról. Tarcsafalvi Albert »A vallás és az élet« vonatkozásairól lelkesen.

A Kolozsvári Dalkör, Zsigmond Ferenc tanár, a papnővendékek dalkara kedves és művészi énekekkel, Füzi Aranka k. a. Györfi István, Rédiger Géza szavalatokkal kedveskedtek.

Estélyünk rendezéséhez az unitárius családokat ért sok gyász miatt aggódva kezdtünk, de elég jó sikerrel megoldottuk.

A *vándor könyvtár* érdekében még mindig buzgólkodunk. Felhívásban szólítottuk föl olvasóinkat, hogy gyarapítsák könyvtárunkat vagy a községeknek küldjenek olvasmányt. Az Unitárius Közlönyt tanulóknak, szegényeknek félárban, katonáknak és oly szegényeknek, akik érette folyamodnak, ingyen ajánlottuk föl és küldöttük szét.

Titkárunk a vidéki egyletekkel személyesen érintkezett. Budapesten a D. F. E.-ben felolvasást tartott, Székelykeresztúrt a közgyűlésen beszédet, Segesvárt az unitárius hívek estélyén előadást.

Választmányi gyűléseinket koronként megtartottuk s most is gyakoroljuk, hogy a megjelenők a perselyalapba 20—20 fillért fizessenek. Elnökünk nagyszívű áldozatkészsége megható és tettebuzdító. Tagtársaink is járultak az alaphoz, amelyből két éven segélyeztünk egy torockói leányt, aki már jó sikerrel

végezte a képezdét. Egy budapesti szegény székely tanulót is segítelyeztünk nagy szükségében. Hasonlót nagyon sok irányban tehetünk, ha filléreinket összeadjuk.

Rendkívüli veszteségeink voltak. A halál sokakat elragadott tagjaink közül. Benczédi Gergely alapító tag és lelkes barátunk váratlan halálát, Éjszaky Károly jeles író és többszöri felolvasónk, Sebess Pál budapesti tag, Földessy Sándorné és Nagy György kezdet óta lelkes és pontos tagjaink halálát mélyen fájlaljuk. Fájó részvétünk kísérije.

A fiók-egyletek

működése figyelemreméltó élénkséggel folyt.

Az *udvarhelyi* erővel dolgozik a közgyűléseken és nagy sikerrel a községekben. Lelkészeink főleg a két Homoród mellett egymást kicserélve gyönyörű munkát végeznek. Meghatározták, hogy a közgyűlések emlékét ingyen kiosztandó lappal örökítik meg.

A *keresztúri* három csoportban dolgozik, ha nem is egyenlő, de számottevő sikerrel. A *ravai* és a *nyikómenti* körben számos összejövetelt tartottak, a *gagyvizementi* a jövőre biztat.

E két nagyobb kör igazi szép példát mutat arra, hogy a D. F. E. célját hogy kell megvalósítani. Ilyen felfogással s ily buzgó szellemmel el lehetne érni, hogy a D. F. E. egy év leforgása alatt mindenik községben működjék. Ha így akarjuk, így lesz. Akarjuk!

A *háromszéki* a novemberi közgyűlésével oly nagy sikert ért el, hogy a jövőben Köröspatak, Brassó és Ajta között egyik helység sem marad mozgalom nélkül, mert ott erő bőven van.

A *felsőfehéri* három községben 3 szép közgyűlést tartott. A rendes eljárás mellett irodalmi pályázattal is hatni igyekezett. »A valláserkölcsei élet terjesztésének eszközei« c. dolgozatával Kiss Aladár pályadíjat nyert.

A *marosi* körben tartottak egy közgyűlést jó sikerrel, melyen Fazakas Lajos elnök »Unitarismus és kereszténység«-ről tartott felolvasást. Az évközi összejövetelek és a tagdíjrendezés munkában van.

A *küküllői* körben sok sikerrel dolgoztak s jövőre még többet ígérnek.

Az a-tordai és abrudbányai körből nem jött jelentés.

A *budapesti Dávid Ferenc-Egylet* hat felolvasó-gyűléssel és egy estélylyel foglalkoztatta mindig nagy közönségét. Tisztelettel hajlunk meg az elnökség fáradhatlan és nagyszabású munkássága előtt s örvendünk, hogy újabb három évre is magára vállalta a nem könnyű tisztelet. Az egylet összes vagyona 2294 K 55 f.

Mózes Mihály f. e. elnök indítványára Közgyűlés a választmánynak és titkárnak köszönetet nyilvánít lankadatlan munkásságukért.

5. Pénztárnok, Gálfi Lőrinc előterjeszti jelentését:

Tisztelt Közgyűlés!

Egyletünk pénztári ügyeiről jelentésemet a következőkben van szerencsém megtenni:

Összes bevételünk volt 12198 K. 29 fillér, melyből 9699 K. 71 fill. a megelőző évről jött át s így a f. évi bevétel 2498 K. 58 fillért tesz, mely a megelőző év bevételénél 911 K. 04 fillérrel kevesebb. E jelentékeny különbség részben megmagyarázható azon körülményből, hogy egyleti évünk csak 10 hónap volt, de részben annak is tulajdonítható, hogy egyletünk tagjai a díjak befizetésében nem elég buzgók. Kiadásunk volt 2302 K. 51 fillér, mely a megelőző évinél 372 K. 56 fillérrel kevesebb. Bevételünk összege a kiadást 196 K. 07 fillérrel haladja meg.

Az egylet meglevő vagyona 9895 K. 78 fillér, mely összeg a múlt évi közgyűlés határozatából tőkésítettnek nevezett 10189 K. 73 fillérnél 293 K. 57 fillérrel kevesebb. Ezért választmányunk ajánlja, hogy tekintettel a kedvezőtlen körülményekre, ez évben csak 80 K. befizetett alapítói díj tőkésíttessék. E határozat végrehajtása után tőkésített alapjaink a következők lesznek:

1. Brassai-alap	400 K. — f.
2. Hajós János-alap	200 " — "
3. Nőkvilága "	2000 " — "
4. Persely-alap	1576 " 73 "
5. Házi alap	6093 " — "

Összesen.....10269 K. 73 f.

Bevételeink részletei a következők:

Rendes tagok díjai..	530— K.;	a megelőző évben	622— K.
Előfizetők díjai	247·20 "	"	303·60 "
Fiók egyletek díjai..	538·48 "	"	741·34 "
Nyomtatványok	176·51 "	"	109·62 "
Kamatok	409·77 "	"	414·95 "
Ajándékok	216— "	"	676·88 "
Tombola	— "	"	169·50 "
Házi estély	100·62 "	"	111·05 "
Alapítói díjak	80— "	"	40— "
Budapesti DFE. díjai	200— "	"	200— "

Összesen .. 2498·58 K.; a megelőző évben 3409·62 K.

A kiadások részletei a következők:

Nyomdai költség....	1296·85 K.;	a megelőző évben	1521·— K.
Postadíjak.....	417·20 " ;	" "	446·15 "
Kiadói munkák	131·80 " ;	" "	234·50 "
Képek díjai	15·56 " ;	" "	12·52 "
Ügykezelés	21·10 " ;	" "	44·82 "
Misszió	140·— " ;	" "	204·08 "
Tiszteletdíjak	280·— " ;	" "	212· "

Összesen .. 2302·51 K.; a megelőző évben 2675·07 K.

A fiókegyletek járulékaik külön a következők:

Udvarhelykőri f. e. . .	138·— K.;	a megelőző évben	136·80 K.
Aranyostordakőri f. e.	58·08 " ;	" "	101·28 "
Kereszturkőri f. e. . .	79·20 " ;	" "	87·60 "
Maroskőri f. e.	76·80 " ;	" "	58·80 "
Háromszékkőri f. e.	97·20 " ;	" "	19·20 "
Küküllőkőri f. e.	21·60 " ;	" "	66·— "
Felsőfehérekőri f. e. .	27·60 " ;	" "	48·— "
Abrudbányai f. e. . .	40·— " ;	" "	44·40 "

Összesen .. 538·48 K.; a megelőző évben 562·08 K.

Tisztelettel kérem, hogy a fennebbiek tudomásulvétele és jóváhagyása után engem a lefolyt év számadásának terhe alól felmenteni sziveskedjenek.

Gálfi Lőrinc.

A választmány jelenti, hogy Hadházy Sándor és Tarcsafalvi Albert választmányi tagok a pénztárnok számadását megvizsgálták és rendben találták.

Lőrinczi Dénes aranyostorda-köri alelnök hivatkozik arra az aprólékos és sok fáradságot igényelő munkára, melylyel a D. F. E. pénztár kezelése jár s indítványozza, hogy pénztárnok elismerésben részesíttessék.

Közgyűlés pénztárnoknak pontos és gondos számadásáért meleg köszönetet szavaz.

6. Veress György nagyjait lelkész szaval. Szavalatát közgyűlés élvezettel hallgatja és köszönetét nyilvánítja.

7. Titkár jelenti, hogy a választmányból ezúttal kilépnek : dr. Boros Györgyné, Csifó S.-né, Heller R.-né, dr. Nyiredi Gézáné, Barabás Abel, Gyulay László, dr. Kőváry László, Székely Lajos.

A kilépők egyhangú szavazattal újból megválasztatnak a következő 3 évre.

8. A titkár előterjeszti, hogy a választmányban az Unitárius Közlöny téli számai helyett népies füzetek vagy néplap kiadása

jött szóba s a választmány a cél érdekében minden munkára kész volna, ha az érdekeltek részéről kellő támogatásban részesül. Fölhatalmazást kér a közgyűléstől, hogy az előkészületeket megtegye s ha a fiókegyletek megfelelő támogatást nyújtanak, még a jövő télen megkezdhesse.

A közgyűlés felhatalmazza a Választmányt, hogy a népies kiadványok ügyében belátása szerint s a kívánalmaknak legjobban megfelelően járjon el.

9. Elnök a tagoknak a megjelenést megköszönvén, a közgyűlést bezárja.

A csókfalvi unitárius zsinat emlékei.

Minden kedves emlékről beszámolni lehetetlen, mert sok volt, több, semhogy lapunkban elérne. Sok ember, mindenki el kellett volna hogy mondja emlékeit. Ha nem mondják el többet, az nem mult a szerkesztőn. Mi elvégezzük, ami ránk esik.

Szombat aug. 25-én. A gyülekezés napja. A kora reggeli órákban érkeztek a belső vidékiek, délben a kolozsváriak, egész nap folyamán a környék Marosvásárhelytől a Gagy vizéig. Az idő szép és meleg, az utak jók, a kedv derült. A közönség érdeklődése tetőfokra emelkedett, midőn a kolozsvári vonat érkezési ideje közelgett.

Dicsőszentmártonban. Küküllői esperes Gvidó Béla Dicsőszentmártonban vonta össze a serget. A püspököt, Petrichevich Horváth Kálmán főgondnokot és a kolozsvári tanácsosokata kolozsvári üzletvezetőség külön kocsival látta el. Küküllőszögen Pataky Sándor főszolgabíró és Szathmáry Gyula számvevő fogadták s kísérték végig. Utközben s főképpen a Küküllőmentén oly sokan szállottak föl, hogy ez a kocsi korántsem volt elég nagy, a vonat is a rendesnél sokkal nagyobb. Dicsőszentmártonban hatalmas sereg tartotta föl a vonatot. Kivált a palástdíszben megjelent köri papság Iszlay László köri gondnok és Gvidó esperes vezetése alatt. Templomi hymnus dallama után az esperes szépen csengő hangja szólalt meg (arcképét mult számunkban bemutattuk) lelkes üdvözlő beszéddel; a hívek nevében Durugy János székely gazda köszöntötte, utána Pál Zsuzsa az ifjú leányok nevében. Ekkor megindált a virághullás. Ferencz József püspök úr s báró P. Horváth Kálmán főgondnok úr szívből jövő szavakkal köszönték meg a lelkesült fogadást.

Csókfalván. A koszorus kocsí 1 óraker érkezett Csókfalvára, hol Csongvay Lajos köri gondnok (arcképét megelőző számunkban közöltük) ékesen üdvözölte a marosi kör nevében.

A püspöki és főgondnoki válasz után mint méhraj, nem, mint igazi zsinat zsongott, mozgott, hullámzott és éljenzett a nagy sereg. A kocsik hosszú vonala, a rendezők élénk útmutatása vezetett a diadal kapujához, hol Kelemen György helybeli lelkes és házigazda fogadott a buzgó, lelkes és boldog csókfalviak nevében. Hogyne lettek volna boldogok, midőn egyházuk előljárói, hitben testvéreik elfoglalták falujokat s házaikat. Hogyne nyitották volna ki első szobájukat, mikor ily nagy írsztesség érte őket. Három napon át láttuk és élveztük azt a boldogságot boldogan és hálás köszönettel. Isten fizesse meg nektek, jó székely testvérek, hogy oly nagyon szerettetek s oly szívből fogadtátok az Ur szolgáit s az egyház hivatalosait. Nem maradtak hátra a szíves vendéglátásban a község és a szomszéd község más vallású lakói sem.

Első istentisztelet. A már jórészt együttlevő zsinati gyülekezet ebédhez ült, onnan templomba vonult az első imára, melyet Kelemen György lelkes tartott ihlettel és ihletve.

A Dávid Ferenc-Egylet közgyűlése. Mihelyt elhangzott az ima s az ének, a templom piacán helyet foglaltak báró P. Horváth Kálmán, a D. F. E. érdemdús elnöke, dr. Boros György titkár s a nagysereg női közönség élén Ferencz József püspökné alelnökné. Alig

lehetett mozdulni, oly szűk volt a szép templom, mert oly nagy a közönség. A D. F. E. közgyűléséről külön számol be lapunk, de itt két képet a gyűlés köréből bemutatunk. Alelnöknénk, a szeretett és nagyrabecsült *püspökné asszony* egy nagy hölgykoszorú élén ott ült a templom piacán a szószék előtt és dísz és melegséget kölcsönzött gyűlésünknek. Bizony-nal örvideni fognak mindazok, akik jelen voltak s akikhez lapunk eljut, ha emlékül őrizhetik a főtisztelendő *asszony* képét is.

Felolvasónk, Ürmössy Miklós, ki az ő nemesen érező szívével és megindító nagyszerű beszédével elragadott egészen a

Kelemen György

könnyekig, nem maradhat ki ebből az emlékfüzetből. Aki beszédét olvassa, megtanulja miért és hogy kell jó székelynek és jó hazafinak lenni.

Id. Daniel Gábor tisz. főgondnok. Szerencsésnek mondhatjuk kis egyházunkat, mert főhelyein mindig kiváló tehetségű, tiszta jellemű férfiak voltak, akik szívvel-lélekkel dolgoztak javára. Daniel Gáborról és őseiről sokat tudunk, de még nem mindent.

Ferencz Józsefné

Tudjuk, hogy a legnehezebb időszakban 1716-ban egyik legelső gondnokot, Daniel Ferencet s azóta már ötöt adott. Daniel Gábor a múlt évben félrevonult 31 évi főgondnoki szolgálat után. Talán egy nap sem mult el ebből a hosszú időből, hogy ne gondolt volna egyházára. Csupa jó akarat, csupa lelkes törekvés, csupa körültekintő aggodás volt főgondnoki pályája. Legutolsó lépése legszebben bizonyítja, mily önzetlen volt egész pályája. Minden marasztás ellenére is visszavonult, mert kora intette, hogy másnak adja át a munka terét. Egész életén át s az után is mindig egyháza tisztelete és szeretete fogja hinteni nevére az elismerés pálmaleveleit. Az ő levele, melyet a zsinathoz küldött, becses darabja lesz a zsinat jegyzőkönyvének.

Az egyházköri gondnokok: a főgondnokok és a püspök segítő társai. Ők maguk körül szemmel kísérik és lélekkel táplálják az egyházi életet. A küüllői kör, amely részese volt e zsinat rendezésének, szerencsés, mert Iszlay László és Pataky László személyében olyan erős két vezetője van, akik a még mindig ifjú esperessel biztosítják a kör felvirágzását. E helyen bemutatjuk a két jeles férfi arcképét és rövid életrajzát.

A küküllőkör felügyelő gondnokai.

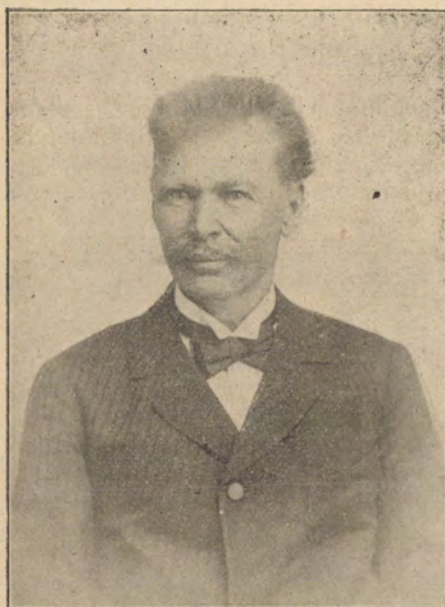
Iszlay László.

A küküllőkör 1894. évi rendes közgyűlésén Magyar-Sároson egyhangulag Iszlay Lászlót választotta felügyelő gondnokává. A választás nagyon szerencsés volt, mert Iszlay Lászlóban oly felügyelő gondnokot nyert az egyházkör, aki a kör minden ügyében nagy szakértelemmel vesz részt, amit igazol az is, hogy megválasztása óta a kör vizsgálatokon és köri gyűléseken mindig ott van. E tekintélyes gondnokunk életrajzi adatait a következőkben közöljük:

Született 1836-ban. Atyja Iszlay Lajos, volt dicsőszentmártoni ügyvéd és birtokos. Iskolába Székelykeresztúron járt, 4 gimnáziumot végzett, az 1848-ik évben iskolázása megszakított; azontúl csak magánúton tanult. 1855-ben katona lett a gyalogságnál, 1861-ben mint hadnagy kilépett a katonaságból s jelentkezett az akkori főispán, gr. Bethlen Farkasnál, hogy forradalom szervezése esetén a haza fegyveres védői között kíván szolgálni, s miután odáig nem jutott az ügy, a megyében telepedett meg s csekély birtokán gazdálko-

Daniel Gábor tisz. főgondnok

Iszlay László

felszólamlási bizottság elnöke, dicsőszentmártoni pénzügyigazgatóság területére.

Magyarsárosi politikai község és az ottani keblői tanácsunktagja s ez utóbbinak főgondnoka.

Ez a kitünő gazda, mint a családapája, s a vallásosságban előljáró valóban méltó arra a közszerephez, általános becsülésre, mely minden oldalról körülveszi.

ifj. Pataky László.

A küllői kör egy másik ékessége. Méltó utódja annak a Pataky családnak, melynek tagjai 100 éven át a küllői kör vezetésében mint felügyelő gondnokok tevékeny, irányító szerepet vittek.

dott; ezalatt 1872-ig volt községi jegyző és tiszteletbeli vármegyei aljegyző. 1872-ben megnősült, elvette feleségül Zsigmond Klárát, kivel 4 gyermeke van, s szerencsés házasságot él. Egyik leánya, Iszlay Margit, a tehetséges festőművész.

1872-től Kisküküllővármegye virilis bizottsági tagja mostanig; a 80-as években volt választott cenzusjárásbecslő; a 90-es években kinevezett közgazdasági előadó, az állam, illetőleg a földművelésügyi miniszter képviselőjében, a közgazdasági bizottságban.

Jelenleg vármegyei bizottsági virilis tag, a megyei alkotmánypárt egyik alelnöke, az unitárius egyházi főtanács tagja. A III. oszt. kereseti adó

ifj. Pataky László

A deésfalvi és szőkefalvi templomok a Patakyak tevékenységének, áldozatkészségének örök tanujelei. Nincs a küküllőkörben egyetlen egyházközség, hogy annak történeti lapjain a Patakyak munkájával ne találkoznánk. A családot mindig erős magyar érzület és mélységes egyházi szellem jellemezte.

Ij. Pataky László méltó utóda az ősöknek úgy a hazafiság, mint az egyházi élet szempontjából.

1895 óta a Dávid Ferenc-Egylet küküllőköri fiókjának elnöke s 1903. febr. havától kezdve a küküllőkör felügyelő gondnoka. Egyik állásában úgy, mint a másikban a munkából részt kér. A vármegye első birtokosai közé tartozik. A megyei és társadalmi ügyekben is tevékeny részt vesz. Számos bizottság tagja, a mi hivatottsága mellett tanuskodik. A legközelebbi választások alkalmával Kossuth-párti programmal egyhangulag választatott a dicsőszentmártoni választókerület képviselőjévé.

Családi élete szintén mintaszerű. Felesége Szilágyi Erzsébet. Boldog családi életüknek négy szép leány az ékessége.

Az alig 46 éves férfi munkaköre minden téren csak növekedhetik. S mi ehhez erőt, Istentől áldást kérünk.

Gv. B.

A *vasárnapi istentiszteletre* meghattottan vonultunk. Szónoka Vári Albert székelyudvarhelyi lelkész, kiről megelőző számunkban már szoltunk. Arc-képét azzal közöljük, hogy a szép és nagy közönség várakozásának fényesen megfelelt. Okos fő, nyugodt, méltóságteljes szónok, aki meggyőz s meg is hat. Inkább elmélkedő, hogysem érzelmet mozgató, amit a városi közönség hatásának lehet tulajdonítani.

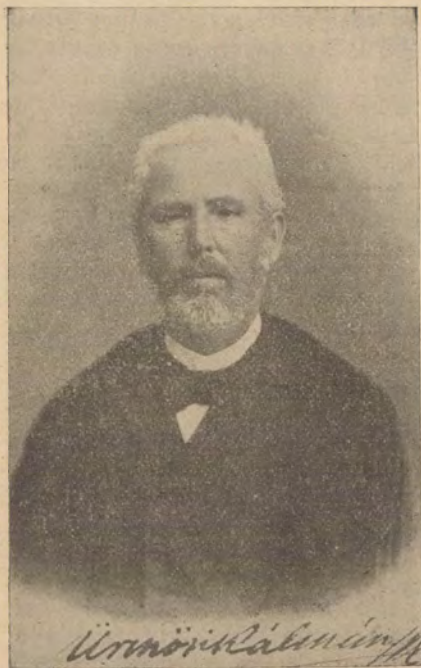
Ürmösi Kálmán az Unitárius Közlönynek egyik legrégibb dolgozótársa. 1902-ben bemutattuk volt életrajzát. Most, miután a zsinaton az urasztalát ő terítette meg a lelki élet eledelével, olvasóink emlékébe visszaidézzük erőteljes bár már nem is ősz fejét. Szilárd, hátározott ma is, mint ifjabb korában. Szereti az evangélium igéit, de a természet mezején is szívesen mozog. Hogy a régebbi gárdának ma is ifjú tagja megmutatta e szolgálatával, mely után a papok serege és a közönség tömege igyekezett adni és venni a kenyeret és a bort. Egyházközsége, Szentgerice, egyik legrégibb és legerősebb oszlopa a marosi körnek, amit lelkipásztorá tolla im így fejt ki:

Vári Albert

Szentgerice.

A szentgericei unitárius egyházközség a korábban alakult egyházközségek egyike s eleitől fogva, jóltevői nagy számánál fogva, a kedvezőbb anyagi helyzettel bírók közé tartozott. Erdője, szántóföldei, kaszáló rétei nagyobbára az egyesek áldozatkészségének s buzgó kegyességének gyümölcsei, nem is szólva az úrvacsorai szerelvényekről, melyek ugyan elég gazdag gyűjteménynek mondhatók, egytől-egyig egyesek adományai.

Örmösi Kálmán szentgericei lelkész

beremlékezet óta; tudomásom szerint a két egyház tagjai vagy lelkészei közt semmi surlódás, egyenetlenség nem fordult elő. Más vallásuak nincsenek a községben, csupán ha időnként ide téved egy-egy más nyájhoz tartozó. Nemzetiségre nézve is e község a Nyárádmentén a legtisztább, mert itt csak székelyek laknak s a kik voltak régen, 1848 előtt, beleolvadtak mindannyian a válásváltoztatás és összeházasodás útján a magyarságba.

Vagyonilag, mint már említém, ez egyházközség kedvező viszonyok között él. Tőkái évről-évre gyarapodnak s 1882. óta

Lélekszáma jelenleg 730 körüli, de a mely a folytonos kiköltözés s újbóli visszaszármasztás folytán évről-évre változó. De a népesedés fokozatos emelkedése egy idő óta mégis megszűnt, amennyiben mintegy tíz évvel ezelőtti időben az évi születések átlag felül voltak a negyvenen, most pedig még a harmincat sem érik el. Szomorú jele az időknak az is, hogy eddig e község lakosai a magyar birodalom határain kívül nem mentek kenyérkeresetre, de már ez év folytán innen is három akadott, ki messze túl a tengeren, a kivándorlók Eldorádójába ment a meggazdagodás céljának elérésére.

A községben a túlnyomó felekezet az unitárius; ennek mintegy fele számát az ev. ref. atyafiak teszik s a két felekezet tagjai egymással a legpéldásabb egyetértésben élnek em-

kepeváltsági alapot is hozott létre, illetve gyűjtött az egyházközség oly kedvező eredménnyel, hogy már 1898-ban megválthatta a papi képét s az énekvezér fizetését is. Az alaptőke jelenleg majdnem eléri a 25 ezer koronát.

Értelmiségre is Szentgerice község lakói azon a fokon állanak, amennyire földmiveléssel foglalkozó népünk emelkedhetik. Irni-olvasni nem tudó még öregeink között sem sok van. Szentgerice nevezetes volt arról, hogy mindig kiváló, érdemes tanítói s mi szintoly nevezetes, énekvezérei voltak s ezt a vallásos hajlamu, énekelni szerető népet annyira belevezették az énektudományba, hogy szükség esetén mindenik képes volna éneket vezetni. A nyári iskola fősúlyt ma is az énektanításra fektet és mondhatom kellő eredmény kíséri a fáradozást s buzgóbb és szebb éneklés nem igen hallható másutt sem. Ez nem a magunkéval való dicsekvés pedig, hanem a tény és valóság.

Lelkészei voltak: *Szentmártoni N. Mihály, Dálnoki István, Ujvárosi András, Kovács Márton*; valószínűleg Kolosi János, Szatmári János és Sata Mihály. Továbbá *Kozma Mihály, Kozma Gergely, Sipos Miklós, Farkas György*; jelen lelkésze alólirott.

Templomunk, tornyunk, papiházunk s ezek melléképületei jó karban vannak. A tanítói lak s ehhez tartozó épületek nem az egyházközség gondozása alatt állanak, mert 1896-ban az iskola államosíttatván, az akkor az állammal kötött szerződés alapján, a tanítói épületek és az állam által épített díszes állami iskola épületének fentartását az állam vállalta magára.

A viszonyok e szerint egyházközségünkre nézve mindenekben, Istennek hála, elég kedvezők s nincs hőbb óhajításunk, minthogy az Isten továbbra is örökdő gondviselését tartsa meg másokkal együtt felettünk is, hogy szent hivatásunkat folyton betölthessük!

Ürmösi Kálmán,
lelkész.

Istentisztelet a gyűléstermében és a szabad ég alatt is folyt ugyanakkor, amikor a templomban.

A *Berde-ebéd* délután két órakor volt a nagy sátorban, mintegy 400 férfi és nő résztvevővel, kitünő hangulatban. Ezuttal a pohárköszöntőt lapunk szerkesztője mondotta.

A Berde pohár az önmegtagadás pohara.

A csókfalvi zsinaton pohárköszöntő, melyet a Berde ebéden modotta
dr. Boros György.

Hiszek a Golgothajárásban, vallom, hogy szenvedés nélkül senki sem idvezül! Hirdetem, hogy az unitárius vallás Názárete Torda, Golgothája Déva.

Nem osztom azt a modern szociális tant, hogy az ország népét egy közös granáriumból kellene ellátni, hogy minél kevesebb legyen a munka s minél több a kényelem!

Én az egyéni erő jogosultságának vagyok apostola! Én többre becsülöm az anyai fájdalmat egy egész élet élvezeténél.

Én a feltört tenyér, a munkáskéz barátja vagyok. Meghajlok azon ifjú emléke előtt aki vasszorgalommal tanul, s a szegénység és szenvedés árán is kész elmenni a messzi keletre, hogy a magyarok őseit felkeresse, de sajnálom azt a honfitársamat, aki várja a szentgyörgynap-éjji kincskigyulást, s özvegygé teszi a nőt, kinek férje van, árvává a gyermeket, kinek atyja.

Én hiszek a lelki energia végtelenségében és sajnálom a gyávéát.

Eszményem Berde Mózsa, aki lemondott fele kenyéréről, hogy egész cipót adhasson a tanulni vágyók százainak; lemondott a családi élet örömeiről, hogy a mások gyermekét neveltesse; fakult, kopott ruhában járt, hogy a muzsáknak díszes palotát építhessen; fösvénynek mondatta magát, hogy minden évben egyszer egy zsinatot vendégelhessen meg.

Berde Mózsa a gyakorlati unitárius eszménye: *aki tanul* egész életében, hogy tanácsot adhasson másoknak; *szerény*, hogy mindenki becsülését kiérdemelje; *becsületes*, hogy se a maga se övéi nevét folt ne érje; *bátor*, ha hitvallását védelmezni kell; *jó hazafi*, mert az a meggyőződése, hogy a haza minden előtt.

Legyünk olyan jó unitáriusok, amilyen Berde Mózsa volt, olyan önmegtagadók amilyenre ő példát adott! *E pohár az önmegtagadás, a lemondás pohara!* Éljen közöttünk a Berde Mózsa emléke, hódítson e hazában az ő jelleme és szelleme!

*

Kelemen Árpád kaáli lelkész, ez a nagyon szelid lelkű ifjú pap, aki nemrég azzal lepte meg az unitárius közönséget, hogy Bedő Albert pályadíját egy szép beszéddel elnyerte, most is szépen és hatással szólott a nagy sokaságnak a gyűlésteremben.

Nagy Béla, a küiküllői kör szorgalmas jegyzője tartotta az urvacsorai beszédet. Lelkes ifjú pap, aki szeret előljárni dolgaival, mert ő hű sáfára a reábízottaknak. Az a közönség, amely a templomban nem talált helyet, kárpótlást nyert és csak azt sajnálta, hogy a püspökét nem hallhatta.

A *papszentelés* oly megható ünnepély, amely mindig zsúfolásig tölti a templomot. Most 15 ifjú papot híveik és szeretkeik kísértek föl a templom közepébe, hol fogadalmat tévén, térdre borultak az égi atya előtt. Az esperesek, theol. tanárok és jegyzők kézzátétellel áldják meg és avatják az Ur szolgálói közé. A jelenet érdekes képét és a templomba vonulást bemutatjuk.

A csókfalvi zsinatot rendező és közreműködő ifjúság.

Az ifjú papokat a püspök úrral és a dékánnal egy csoportképbe besoroztuk a zsinat emlékei közé.

A zsinat sikerét nagy mértékben biztosították azok az ifjak, akik még a kezdete előtt lelkesen munkálkodtak s tartama alatt fáradságot nem ismerve, szolgáltak mindenkinek. Ők a jó kedv és a rend fentartói. Ki ne örvendene látni a mi kedves székely leányainkat és azokat a rendező ifjakat, akiknek utasításait ezek oly híven teljesítették.

Legyen kedves emléke e két lap a szép és nagy zsinatnak!

Haladhat előre a tudomány villámgyorsasággal! A lángész újabb és újabb felfedezései bámulatba ejthetik a világot! A rejtélyek millióit megfejtetik a jövő századok, de akkor is és örökre rejtve marad az ember előtt a nagy világegyetemnek millió meg millió titka, amit csak a Mindenható tudhat, s ebben a Mindenható, mindentudó Istenben hiszünk s valljuk, hogy „egy az Isten!” s unitárius vallásunk hitével reméljük, — mit Kossuth Lajos mondott — hogy vallásunké a jövő! S hogy vallásunk az emberiség közkinccse lesz!

Csongvay Lajos.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

A csókfalvi zsinat emlékét igyekeztünk megörökíteni írásban és képekben a szept. és okt. számokban Felhívjuk rá olvasóink figyelmét. A lap végén fizetési lapról gondoskodtunk. Jelen szám 50 fillér, a szeptemberi is ugyanannyi. Kedves emlékül küldje el mindenki egy jó barátjának.

„A főtanácsbi bizottság” a zsinaton, de más főtanácsokon is oly sokszor említették, mint talán az E. K. Tanács. E bizottság a zsinatot megelőző napokon összegyűl és a zsinati munka anyagát átvizsgálja s észrevételeit külön jelentésekben, s végül egy összefoglaló jelentésben elmondja. Nem csak észrevételek, hanem indítványok is bővíben teremnek a buzgó bizottságban, annyira hogy a zsinati s a többi főtanácsoknak nem kis munkát s gyakran az E. K. Tanácsnak is sok időre terjedő foglalkozást nyújt, mert a bizottság szívesen hozzá szól minden dologhoz és jóakarattal jobbat szeretne tenni mindent, mint ahogy a jelentésekben találja. A buzgóság megnyilatkozása volt az az indítványa, hogy a bizottság s a bizottsági tagok a jószágokra

kiszállhassanak és ott észlelhessenek, szemlét tartsanak, a gazdasági bizottság hivatalos vizsgálataira kiszállhassanak. A zsinat ezt a kívánságot nem tartotta teljesíthetőnek miután az öt évre választott s állandóan működő gazdasági bizottság éppen erre a munkára van kiküldve. Igen sok s talán legtöbb észrevétele nemcsak, hogy visszhangra talált, hanem határozattá is emeltetett. Dicsérettel kell jelezniük, hogy a biz. tagok javaslataik mellett lelkesen felszólaltak és azoknak érvényt szerezni igyekeztek. Talán fordult elé olykor olyan hang, vagy kifejezés — tulbuzgóságból — amely nem felel meg a bizottsági jelentés természetének, de mindenki csak méltányolta a lelkes buzgóságot. A bizottságba részt vettek ez alkalommal: dr. Ferenczi Géza elnök, Gálfi Lőrinc, Gvidó Béla, Hadházy Sándor, Lőrinczi Dénes, Lőrinczi István, Marosi Ferenc.

Az egyházi főtanács tagjaivá a zsinat megválasztotta: Barabás András törv. bírót, Inreh József főszolgabíró, József Lajos lelkészt.

Az E. K. Tanács új tagjai, kik a zsinaton megválasztattak: Csongvay Lajos, dr. Ferencz Ákos, Gál Jenő, Gálfi Lőrincz, Gombos Sámuel, Gyöngyössi Béla, Gvidó Béla, Józan Miklós, Szentiványi Miklós, Bedő Albert, Ballok Károly.

Sándor János igazgató és Gombos Sámuel tanár megváltak a kereszturi gimnáziumtól, mert nyugalomba vonultak. A megérdemelt nyugalomhoz jó egészséget és szeretetet kívánunk. A volt tanítványok és tanártársak szeretete környezze a két veterán tanárt s éreztesse állandóan, hogy velők vannak tisztelettel és hálával. Ezt ök megérdemlik, ez lesz méltó a hű tanítványokhoz.

Dr. Kőváry László. Éppen lapunk zártakor vettük a szomorú hirt, hogy dr. Kőváry László, a kiváló historikus, a M. Tud. Akadémia tagja, az unitárius kollegium felügyelő gondnoka elhunyt Kolozsvárt szept. 25-én élete 89-ik évében. Koporsója fölött Ferencz József püspök úr imát, Péterfi Dénes beszédet, a sírnál dr. Márki Sándor a M. Tud. Akadémia, a kolozsvári egyetem és az Erd. Irod. Társaság, dr. Gál Kelemen igazgató a kollegium nevében mondtak búcsúbeszédet.

Elhunytak. *Pethő* Mózesné, Pethő Mózes nyomati lelkész neje 60 éves korában házasságuk 41-ik évében. Elhunyt Nyomáton aug. 12-én. A régen szenvedő jó nőt nagy család gyászolja.

Boór Jenő iklandi lelkész édes anyja a szerető fiú mélységés bánatára elhunyt.

Özv. Szentiványi Károlyné, sz. Gálfalvi Mária elhunyt szept. 20-án élete 72-ik évében. Gálfalvi István haranglábi lelkész a néhaiban édes testvérét gyászolja.

Özv. Nagy Károlyné néhai férje emlékére a kolozsvári kollegium konviktusa részére 2000 K. alapítványt tett. Az alapítvány kamataiból oly középiskolai tanulók konviktusi költségei fedeztetnek, akik az orvosi pályára készülnek.

A székelykeresztúri unitárius gimnázium megnyitása. A székelykeresztúri unitárius gimnázium szept. 5-én délelőtt tartotta megnyitó ünnepélyét nagyszámú érdeklődő közönség jelenlétében. A templomban *Lőrinczi* István mondott tartalmas alkalmi imát s ezután az ifjúság

a közönséggel együtt lelkesen énekelt: „Isten áldd meg a magyart“. A templomból a gimnázium nagytermébe voaultak, ahol Pap Mózes a gimnázium unjonnan megválasztott derék igazgatója előbb az ifjúsághoz szólt. Kijelölte, hogy az élet nehéz útjain Isten, haza és egyházunk iránti szeretettel párosult kötelességtudás legyen legbiztosabb fegyverük. Majd a régi gárda két kiváló tagjának, *Sándor* János ny. igazgatónak és *Gombos* Sámuel ny. tanárnak érdemeit méltatta. Miután a régiektől elbúcsúzott, üdvözölte *Szentmártoni* Kálmán és *Fogarasi* Géza új tanárokat. Majd dr. *Jankovich* Pál felügyelő gondnok üdvözölte új állásában *Pap* Mózes igazgatót és a tanári kart. Dr. *Szolga* Ferenc pedig a tanári kar nevében szült szép szavakban *Pap* Mózeshez. Végül az ifjúság *Beudek* Mihály vezetésével elénekelt „Tebenned bízunk eleitől fogva“. A jelenlevők azzal a biztos reménnyel oszlottak szét, hogy nemsokára alkalmasabb és díszesebb épület fogadja kebelébe feltűnően megsokasodott ifjúságunkat.

A kereszturi iskola új igazgatója Pap Mózes tanár lett. A zsinati választást sokféle hang, sok vélemény előzte meg, de az unitárius egyetértés itt is szerencsésen érvényesült. A zsinati tagokat kedvesen lepte meg, hogy a két ellenfél egy lakásban lakik, együtt jár-kél, a választás előtt s azután is Ez erős bizonyíték és megnyugtató az iskola jövőjére, a melyért Pap Mózes bizonynyal egész lelkét és erejét munkába viszi, s a Szolga Ferenc és az ifju tanári kar segítő kezét maga mellett fogja érezni.

Dr. Tompa János, az unitárius főiskola orvosa az 1906.7. tanévről terjedelmes kimerítő jelentést készített, melyet az egyházi főhatóság nagy elismeréssel fogadott, minthogy első ilyen jelentés. Dr. Tompának a fizetését 200 koronával javította.

Raffaj Károly oxfordi akademistát az E. K. Tanács a kolozsvári főgimnáziumhoz vallástanárnak alkalmazta az 1907—8. tanévre.

Angliában ez időszerint két unitárius ifju tanul. A Channing House-nak nevezett felsőbb leányiskolába, Londonba, szept. elején vitte föl Boros Irént édes atyja, lapunk szerkesztője. Valamivel ké-

sőbb indult el Manchesterbe, az ottani theologiai akademiára Benczédi Pál papjelölt. Mindkettő sokat fog tanulni csak egy év alatt is, s sok irányban fogják erősíteni a magyar haza iránti angol rokonszenvet, amire bizony nagy szükségünk van. Az intézet egyik alapítója, Miss Emily Sharpe a főt. püspök úrhoz intézett levelében kedvesen nyilatkozik Pákei Mártha, Pünkösty Mariska volt növendékekről és Boros Irénről, aki már beletalálta magát az angol iskolai életbe.

Székelyek ébredése. Talán egyszer mégis csak lesz ünnep a világon! Talán egyszer mégis csak fölébred minden székely arra a nagy tudatra, hogy nekik ebben a hazában kell élni s meghalni. — Arra is, hogy itt meg lehet élni munkával, takarékosan és józanon. A józanság atyámfiai! Ez a boldogság, ez a gazdagság, ez az élet titka. Ha minden székely tudná, mit tesznek fiaik szerte e hazában, hogy megmentsek ezt a nemes fajt, ha tudnák mennyire fáj minden székely szívének, ha látja hogy vérei zúllenek, rongyosodnak, adósodnak és idegenbe vándorolnak, talán meggondolná nem is kétszer, hanem százszor mielőtt vándorbotot vennének kezükbe. Október 5-én és 6-án Aradon lesz nagy székely gyűlés éppen a székely gyermekek védelmére. Bedő Árpád egyik volt papunk lelkes fia, ez a lánglelkű székely vezető a nagyszerű mozgalmat, az aradi Székely Otthon körében. Legjobbaink mennek segítségére. Barabás Béla orsz. képviselő, Sándor József Emke főtitkár, dr. Sebess Dénes min. tanácsos, dr. Ferenczy Géza, dr. Nagy György orsz. képviselők, Balázs József ev. ref. lelkész, Szabó Zoltán ny. alezredez, Szabolcska Mihály költő, Székelyné Tóvölgyi Margit, Irsay József orsz. képviselő, Török Ferenc orsz. képviselő.

Mennyi tűz pattog szét s mennyi szép gondolat kel szárnyra! Vajha e tűz soha ki ne aludna, vajha a gondolatok hódítának szerte e hazában!

Zsakó István kir. táblai bíró nyugalomba vonult s bosszas, érdemes bírói működése jutalmául a kuriai bírói címmel tüntette ki király öfelsége. A még mindig teljes erőben levő férfiú kitüntetéséhez gratulálunk. Eddigi buzgóságát az egyház szolgálatában még nagyobb mértékben fogjuk érezni. Isten éltesse sokáig szép családjának, szeretett egyházának!

Unitárius tanítónőt keres Krassószörény megyében egy unitárius család egy III-ik s egy I-ső elemi osztályos kis leány mellé. Bővebb felvilágosítás kapható Gálfalvi István lelkész úrnál *Harangláb*, u. p. Dicsőszentmárton.

Tanév eleje lévén, a vallástanítók figyelmébe ajánljuk az I. és II. el. osztályok tanítóinak a Jó gyermekek könyvét, a mely egészen új módszer szerint és képek segítségével oktatja a vallás és erkölcs elemeire a kis gyermekeket. Szülők is könnyen használhatják. Az I. oszt. könyv ára 40 fill., II. oszt. 50 fill. Lepage könyv-árusnál, Kolozsvárt.

A csókfalvi unitárius zsinatra egybegyűlt fiatalság szépen sikerült bált rendezett, a külön e célra épített fedett helyiségben. A bál fényét személyes megjelenésükkel is emelték: Mltsg Ferencz Józsefné, Ngs dr. Árkossy Gyuláné és Ngs Iszlai Lászlóné urasszonyok. A táncokat mindvégig fiatalos tűzzel lejtették a tánctól és vidám csevegéstől kipirult arcú párok. A négyeseket 120–150 pár járta. A fényes sikerű bálnak a késő reggeli órák vetettek véget.

Az „Unitárius Közlöny” zsinati számai oly terjedelmesen és oly költségesen vannak kiállítva, hogy a Dávid Ferenc-Egylet méltán elvárhatja, hogy a tisztelt olvasóknak mindenike valamely összeggel hozzájáruljon az Egylet jövedelméhez.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Az idegenekkel való érintkezésnek olyanforma hatása van, mint a szélnek, amely fölfrisíti a levegőt, próbára teszi a fák és növények gyökerét s derekát. Mindenki összeszedi magát, ha idegent lát, mert nem szereti a pongyoláját, még kevésbé a szennyesét mutogatni. Ünnepi ruhát veszünk, ünnepi hangulatunk lesz. Azt mutatjuk be ami legjobb, s mind elfeledjük a köznapiaság apró gyötrelmeit. Nem volna jó ha mindig csak ünnepelnünk kellene a mások kedvéért, de még rosszabb volna, ha magunkra hagyatva eltespednénk és soha sem látnánk szép napot, magunknál okosabb, csinosabb, szebb, jobb és gazdagabb embereket.

*

Az új kor minden igyekezettel azon van, hogy megrövidítse a távolságot, meghosszabítsa a szem látását. Maholnap meg-
érjük, hogy 24 óra alatt ellehet szaladni Európának bármelyik városába. Az automobil omnibuszok egy egész társaságot fel-
ölelnek s egy óra alatt 60 kilométerre amugy könnyűszerrel el-
röpítik. Öt óra alatt, sőt négy alatt is Budapestre futni Kolozs-
várról, mindennapi dolog lesz. Milyen remek dolog lesz, a ha
a legkevesebb idő alatt s a legkisebb költség mellett módjukban
fog állani az ország lakóainak fölszaladni a fővárosba, mikor
tanulságos tárlatokat nyit meg. Hát csak is akkor lesz igazán
egységes és gyors a haladás!

*

Mi sem könnyebb, mint egymást félreérteni, mert bármily
szépen kigondolt mondatot rögtön kiforgat a valóságából egy
rosz helyre tett vonás, vagy pont. Némely ember úgy lesi,
hogy a másik mit hibázik, mint az ölyü, hogy a pulyka mikor

távozik el csirkéitől. A legelső védetlen pillanatban lecsap és elragadja a melyiket megcsipheti. A ragadazók között olyan vérengező természetűek is vannak, amelyek nem elégesznek meg egygyel, amennyivel jól lakhatnak, hanem vérét veszik az egésznek. A mít Aesopus kiokoskodott volt az állatok világáról, az mindig igazság lesz az emberekről.

Elmélkedések a Szabad Tanítás Kongresszusáról.

Írta: Perczelné Kozma Flóra.

Lehetetlennek tartom, hogy bárki is négy napon hallgatva a Szabad Tanítás Kongresszusának harcias, forrongó, sőt forradalomszerű tárgyalásait, ne érezze, hogy az egész világtörténelem egyetemes és hatalmas nagy harcát élte, látta és hallgatta e néhány nap alatt végig. Meg vagyok győződve, hogy az ott szerzett megrázó, itt-ott borzalmas impressió minden ott levő ember lelkéből egy-egy új, eddig nem ismert, vagy eléggé ki nem forrott gondolatot váltott ki!

Csakhogy, ezek az erőszakos kényszer alatt egyszerre kiforrott és leszűrődött gondolatok sokkal nagyobb vehemenciával rohantak meg bennünket, semhogy elbirnók azokat tökéletesen fojtani, vagy sokáig elhallgatni!

Bármilyen legyen a mi megszokott, vagy szakszerűen kultivált témánk, azt hiszem, egyhanguan be kell ismernünk, hogy a négy napi heves vita-ülések alatt egyik legnagyobb szerepet játszott a vallás, illetve a *keresztény* vallás kérdése. Bármilyen tárgy lett általánosságban megvitatva, a szocializmus nagy táborá mindig a dogmát, hagyományt és ceremóniát, szóval a *mostani fogalom szerinti* keresztény vallást támadta. A mint csak kimondta az ellentábor az „Isten“, „vallás“ vagy „Jézus“ szót, abban a percben kaptuk feleletül a dogma, gyónás, szentek kultusza és különösen az ezekről szóló bigott és korlátolt szellemű irodalom ellen való heves és gúnyos kifakadásokat.

És vajjon mi következik ebből? Hogy a nagy többség tényleg teljesen azonosította a vallás, az Isten és a jézusi eszme, vagyis a *teizmussal párosult altruizmus* fogalmát a dogmatizmussal és bigottizmussal. És ismét mi következik ebből? Hogy az orthodoxia dogmatizmusának egyforma mozdulatlan-sága tényleg megölte sokakra nézve magát az eszmét is és komolyan veszélyezteteti immár az egész *keresztény*, — vagy ha úgy tetszik — az egész általános vallásos philosophiát is!

Borzasztó lehangoltsággal tapasztaltuk e kongresszuson, hogy magyar népünk egy nagy része a dogmával, a Szent-Antal kultusszal, a bigott és sötétítő, úgynevezett vallásos irodalommal elvetett magától minden oly ideált, mely a vallásosan érezni tudó, mélyebb kedélyben leli legfőbb talaját! Soha még nem jelentkezett előttem az ateizmus és materializmus ilyen borzalmas, lelket és szívet megrázó formában, mint most, midőn a nép lelkéből együttesen jelentkezett a legcinikusabb és vérfagyasztóan frivol formában!

Csak most éreztem igazán, mekkora demokratizmus, mekkora népszerűtetet lakik lelkünk legmélyén is; mert egy-egy „úri“, a haladás gondolatától elszédült tudós szájából csak el tudjuk valahogy viselni a „nincs Isten“, „nincs abszolút igazság“ és „nincs erkölcs“ kijelentéseket. De a magyar nép ajkáról hallani ezt nyíltan, emelt fővel, mintegy természetes, magától értetődő, sőt magasabb igazságot hirdetni — ha nem is szó szerint, de burkoltan minden szóban — és látni, hogy minden ellenkező véleményt szinte lenéző nevetéssel fogadnak, mondhatom, hogy vérfagyasztó és könnyet facsaró tapasztalat volt!

Ha van bűne a néppel szemben szerencsétlen hazánknak és az orthodox egyházaknak, úgy most ebben rejlik a legnagyobb büntetés!

Nekem legalább az összes durva vádak és az összes frivolan és meggondolatlanul kimondott lelki megnyilatkozások, mintha ólomnehézségű súlylyal nehezkednének még most is a lelkemre!

Ha van még valaki, aki e tapasztalat után tovább állítja, hogy a dogma, szentek kultusza, ceremónia, előre megállapított forma és hittétel, a vallás és különösen a keresztény vallás egyedüli „fundamentuma“ — az igazán nem tudja, mit cselekszik. Az *egyháze* lehet (mutatja az ez által szerzett nagy és egységes hatalom), de a *vallásé* soha!! Csakhogy előttem mégis az volna az ideális egyház, melylyel egynek érezhetné magát a XX. század lelkiismerete és vallása.

Mert a hányszor elhangzott konzervatívabb részről korunk tudománya, haladása, felfedezése vagy igazsága, abban a percben kaptuk ismét feleletül a bibliai teremtés, csodák és még egy sereg régi mesének a gúnyos felemlítését! Ime, hova vezet az a felfogás, hogy a tudományt és különösen a logikát nem szabad a vallásokba bevezetni, mert nekünk „evangeliumot“ és nem „örök logikát“ kell hirdetnünk! Mintha bizony el lehetne a XX. században olyan evangeliumot képzelni, mely nem az örök logikán alapszik!

És ime, hova vezet az a mulasztás, midőn se egy Chan-

ninget, se egy Martineau vagy akár Tolstoj vallásos irodalmát nem ismertetik a nagyközönséggel és ennek folytán az vagy csak a Szent-Antal-féle vallásos irodalmat, vagy a Schopenhauer és Büchner-féle materializmust és pessimizmust ismeri! Akkor még sokkal jobb lenne behatóan *Rousseaut* vagy *Voltairt* tanulmányoztatni, mert még ezen utóbbi nagy szabadgondolkozó, a *keresztény egyház nyílt ellensége is kápolnát* építtetett utolsó évében, a jól ismert egyszerű mondást íratva rá kívül: *Voltair* — az Istennek!

Mennyi mindent: küzdelmet, kétséget és végül *békés megadást* jelent e rövid mondat! Az ateisták előtt *visszaesés*, konzervatizmus ez a befejezés; mi szerintünk egy lépéssel magasabb haladás.

De hogy visszatérjek tárgyamra, a hányszor a kereszténység humanizmusát és altruizmusát említették e kongresszuson, annyszor jött a „máglya“, „kiközösítés“ és a tudományos felfedezések eltiprása is sorra. Pedig ezuttal még sem volt igazuk, mert az orthodoxia mostani, *modern* képviselői felvilágosodottak, tudományosan műveltek, mindenek fölött philosophailag és humánusan gondolkodók, csakhogy természetesen nem orthodoxok.

És épen ezért soha rettenetesebb és megdöbbenőbb formájában nem állt előttem az orthodoxia mai tragédiája, mint most, midőn teljesen lerakva, félre téve láttam idejét mult összes fegyvereit; és soha jobban meg nem győződtem a szabadelvű kereszténység, a philosophiai alapon álló tiszta teizmusnak hatalmáról és csodát tevő erejéről, mint midőn nagyon helyesen és bámulatos biztonsággal nyult a konzervatív kereszténység — a calvinismus néhány világi képviselőjét kivéve — a reformációnak *legvégső és legszabadabb* fegyvereihez!

Nem volt e védelemben — mely valósággal átjárta a lelkünket és szívéinket — egyetlen dogma vagy hagyomány, csak a lelkiismeret szabadsága, a tudományokhoz való csatlakozás, világos látás és *belátás*. Az Istennek bennünk és mindenütt megtalálható erejének hirdetése.

„Hisz ez majdnem *Rousseau* panteizmusa“, kiáltott fel mellettem egy kiváló műveltségű fiatal szocialista vezér. „Oh nem,“ feleltem „a pusztá panteizmus sohasem lehet ilyen fel-emelő és viharokat lecsendesítő erő; ez *Jézus Krisztus* tiszta és hamisítatlan unitarizmusa! Itt ma Jézus nem a vallás *tárgya*, hanem ez már maga a *Jézus vallása!*“

És valóban a XVI. század hatalmas és keserves harcát láttam magam előtt lefolyni; csakhogy ez a világos és hatalmas eszme, mely most az ateizmus és materializmus ellen küzd, akkor magával az orthodoxiával szemben lépett a küzdőtérré.

És az a tény, hogy ebben a rettenetes kongresszusi harcban — mely már-már úgy nézett ki, mintha életre-halálra menne a dolog — a reformációnak legszélső és szabadabb eszméje bírta csak percekre lecsendesíteni a felbőszült hangulatot, fényesen bebizonyította, hogy ez az a csodákat előidéző nagy gondolat, mely előbb-utóbb hivatva lesz lecsendesíteni az élet tengerének már-már fejünk fölé csapó hullámain. Ez az az eszme, mely megteremti azt az evangéliumbeli „szoros kaput“, „keskeny“ de *arany* „középutat“, mely a két szélsőség között vezet az egyetemes cél felé.

Hanem azt meg kell adni, hogy csodálatos egy út és csodálatos egy eszme ez. Bárki használja burkoltan, csupán csak mint a cél elérésére szolgáló fegyvert, a hatás feltétlenül sikerül. De ha magát ezen páratlan és háládatos eszközt akarják a nagyközönség előtt szétboncolni, hogy nézzen hát az szemtől-szembe az igazsággal és ismerje meg a maga valójában ezen eszköz belső tartalmát és értékét is, már esetleg ugyanazoktól, kik önkénytelenül élvezik a más oldalról jövő előbb említett *hatást*, „nem helyén valónak és nem a tárgyakhoz illőnek“ minősítik ezen alapos kifejtést.

Innét van az, hogy a szabadelvű kereszténység, mint külső *leplezetlen* megnyilatkozás, mint *egyház* majdnem ismeretlen és örökös félre értett volta miatt szereplése is aránylag gyenge. De mint szint nem valló *eszköz* és különösen mint *hatás*, ott él már az egész XX. század nemes törekvéseiben.

És valljuk be, hogy ennek konstatálása — bár némi tragédiaszerű színe van a dolognak -- a reformációnak, jobban mondva a kiforrott, *befejezett*, tehát *örök fejlődésre predestinált* reformációnak, mégis csak legnagyobb elégtétele és dicsőisége. Mert be kell most már látni nekünk, kik az Isten- és az ezzel kapcsolatban levő örök igazság és erkölcs-hit alapján lépünk a haladás útjára, hogy valamint a filosofiát is ez az eszme *egészíti* és *nemesíti* meg igazán, ugyanúgy az orthodox egyházak tudomány- és természetellenes vallásait is csak ez az eszme tisztíthatja meg annyira, hogy vissza lehessen azokat adni — ha kell keserves harcok árán — a XX. század művelt, felvilágosodott, *tudományokban jártas*, szociális érzékű magyar népünknek.

Ha tehát *saját neve alatt*, egyházilag, felekezetiileg, csakugyan nem tudna ezen eszme nagyobb mérvben boldogulni, úgy bizonyára *nagyobb* ennél a rendeltetése és előbb vagy utóbb, de *világot mozgató és irányító erő lesz belőle!!*

És ez a saját keretén *kívül* való missió — bár önmagára nézve hálátlan egy missió — mégis gyönyörű egy örökség.

Mintha csak a szociálizmusnak *önzésen alapuló munka theoriáját* akarná egy csapással megcáfolni és a *másért* való dolgozás *önzetlen* lehetőségét mind jobban dokumentálni!

Mert ennek a reformációnak martyrjai: a *Servét Mihályok* és *Dávid Ferencek* valóban a jézusi fogalom szerint voltak martyrok és felebarátok. Mint látjuk, nemcsak a *saját* eszméjük megismertetéséért és érvényre hozataláért, hanem még az *ellenséges eszméknek megváltásáért* is harcoltak és szenvedtek!!

De ha ez az eszme csakugyan áthidalja a mostani rettenetes méretű távolságokat, ha ez a tiszta, egyszerű és fenkölt jézusi philosophia csakugyan lecsendesíti — *mert minden tekintetben meg is orvosolja* — e háborgó és zúgolódó világot, úgy mialatt tisztelettel, megbecsüléssel és bámulattal vesszük körül a kereszténység mostani *modern* harcosait — *emlékezzünk meg a régiokről.*

Minél jobban függ szemünk a *jövendőn*, minél nagyobb hivei vagyunk a *fejlődésnek*, annál nagyobb kegyelettel kell lenni történelmünk azon bajnokai iránt, kik már évszázadok előtt egyengették útunkat az örök haladás felé!

Óriási tévedése az a szociálizmusnak, hogy a történelem iránti kegyelet csak konzervatív célnak szolgálhat! Hát vajjon a *szellem-haladás* gyönyörű történelmét és tudományát nem *ugyanezen* történelemből tanulmányozhatjuk?! És vajjon azok az előtűnk, sőt akárhányszor *helyettünk* harcoló nagyok nem érdemlik meg tőlünk, hogy e nehéz, hálátlan, többnyire csak a *későbbi* korszakokban *más név* alatt gyümölcsöző szent küzdelmekről legalább *megemlékezzünk*?!!

Fohász.

Hozzád menekülök hatalmas Isten!

Segíts, töröld le könnyeimet!

Tőled kérek tanácsot a szenvedés órájában,

Tőled kérek írt a fájdalom csillapítására . . .

Hozzád fordulok fenséges természet!

Te mindig igaz tanácsot adsz az embereknek.

Haragodtól milliók remegnek,

Jóságodért milliók áldanak.

Benned vélem feltalálni a sokat keresett sejtelmes Istent . . .

M. Májay Berta.

P. Horváth Miklós családi följegyzései.

A Kolozsvárt megjelenő Genealogiai Füzetek legközelebbi száma Petrichevich-Horváth Miklós igen érdekes családi följegyzéseit közli 1692-ből. A becses följegyzésekből e híres, régi unitárius családnak attól a P. Horváth Miklóstól kezdve, ki a XVI. század közepén Horvátországból Erdélybe jött 1692-ig leszármazási táblája s fővonásaiban történeti szerepe is összeállítható.

Erről a családtagról a följegyző azt írja, hogy 1563. febr. 14-én a Küküllő megyei Széplakon halt meg s ott, a templomban temették el. Ez azonban ellentmondás ugyanazon följegyzés azon adatának, miszerint P. Horváth Miklós Báthory István alatt jött Erdélybe, mert 1563-ban az unitárius János Zsigmond uralkodott s Báthory csak 1571-ben követte őt a trónon. A följegyzések készítője 1643. június 25-én Széplakon született Kis-Sároson. Kőkösi Mihály iskolamester keze alatt tanult s buzgó unitárius volt. Egyházához való ragaszkodását nemcsak emlékül hagyta följegyzésében reánk, hanem utódainak is lelkökre köti, »hogy éljenek az én atyáimnak s nekem irgalmas Istennek, annak áldott fiának, az Úr Jézus Krisztusnak szent ismeretében, tiszteletben, dicséretben és lelkeknek üdvösségekre e világtól megutált és vettetett szent ismeretben az unitaria religionak... ne nézzék, hogy a világ ellensége az együgyű religionak.« Az író testvére volt Horváth Kozmának, a naplóírónak. Feleségétől, az unitárius Pókai Sárosi János leányától, Zsuzsától több gyermeke maradt. Följegyzései t. b. főgondnokunk V. Daniel Gábor úr családi levéltárában maradtak fenn.

K. L.

Levelek Amerikából.

Meadville, oct. 3. 1907.

Pár napi pihenés után sietek a Nt. Dékán urat értesíteni utamról és arról, hogy szerencsésen megérkeztem. Szerencsésen, amennyiben semmi különösebb bajom nem történt, de életemben jobban kimerülve nem voltam, mint mikor Medvillebe érkeztem Szentmihály vasárnapján este 10 órakor. A tenger többnyire háborgó volt, azonban pár napunk volt valósággal élvezetes. Én szerencsémre egy elég jó helyet találtam a hajón, nem azon a melyen jönni szándékoztam, hanem 5 nappal később egy másikon Hamburgban, mert amelyre eredetileg írtam, nem tudtak beosztani. Így a bostoni konferenciáról lekéstem, amivel olyan alkalmat

szalasztottam el, amit az életben aligha megfogok még egyszer találni. Mondja az egyik új barátom, hogy micsoda szép dolgok voltak ottan. Nékem az utamban a 2 utolsó nap lesz feledhetetlen, mert mikor New-Yorkba megérkeztem, mint bevándorlót kivittek az Ellis-Islandre, megvizsgálták s éppen reggel 9 órától estve 11 óráig vártak borzasztó piszokban és nép között. Estve pedig felraktak egy bevándorló vonatra s másnap estve 10-ig hoztak Meadvilleig. A hajón mondom, elkülönített fülkés III. osztályban jöttem, amely türhető volt, de itt mint fedélközi utassal bántak el.

De hála Istennek, hogy vége van s itt vagyok e mondhatom gyönyörű helyen. A Nt. Dékán úr külfömben ismeri az iskolát, várost stb. olyan ez mint egy szép fürdő telep, az egész. Az emberekről, vagy egyéb körülményekről nem igen irhatok még. A tanárok kimondhatatlanul kedvesek. Dr. György Jánost persze mindenki emlegeti, kivel először találkozom s ügylátszik, hogy a magyar studensnek van becsülete, amit én is törekedni fogok megtartani.

Éppen ma várjuk Józan esperes urat, aki estve és holnap délután előadásokat tart az intézeti imaházban.

A Nt. Dékán úr szíveségét, amennyiben kieszközölte számomra az alkalmat, hogy ez ideális helyre jöhöttem, igen köszönöm.

Kiss Sándor.

A nemzetközi vallásos kongresszus Bostonban szépen sikerült. Mintegy 2000 férfi és nő csatlakozott e világra szóló mozgalomhoz. Négy nagy vallás: „keresztény, zsidó, indus és mohamedán képviselői seregelték össze mintegy 15—20 különböző nemzet kebeléből, hogy számot adjanak a lelki élet ama jelenségeiről, amelyek mindnyájunk előtt a legbecsesebbek. A külföldi vendégek tiszteletére ünnepi díszit öltött a bostoni unitárius ház, hol mindenki otthonosan érezte magát. Szept. 22-én este volt az ünnepélyes megnyitás, melyen a nagyközönség is részt vehetett. Rev. Slicer, new-yorki lelkész, dr. Hale, az amerikaiak Brassai bácsija és dr. Booker Washington, a négerek patronusa, beszéltek a karácsonyi jelige nyomán: Dicsőség Istennek — Békesség a földön — És jóakarát az emberek fiaihoz cimen, nagy hatással; közben pedig szebbnél-szebb művészi énekeket adott elő egy hatalmas vegyes kar.

Szept. 23-án a kongresszus tagjai az itteni *nemzeti* konferencia érdekes gyűlésén vettek részt. D. u. pedig a zuhogó zápor dacára kirándultak Concordba, Emerson sirjához. Este volt az ünnepélyes fogadtatás, mely alkalommal a különböző nemzetek képviselői átadták küldöik üdvözlét.

Szept. 24. A szokásos reggeli könyörgés után, a kongresszus tagjai a baptisták nagy templomában gyülekeztek, hogy meghallgassuk Eliot elnök megnyitó beszédét és Wendte titkár jelentését a kongresszus időközi munkájáról, mely minden tekintetben megnyugtató. Egymásután vonultak fel ezután az angol, német és francia nemzet képviselői, Bowie, dr. Fischer, Réville; utóbbi kimutatva a hatást, melyet az egyház és állam szétválasztása gyakorolt úgy a római kath. egyházra, mint a protestánsokra egyaránt. D. u. a vallásos nevelés, a haladó theológia és a bevándorlók problémáját vitatják meg a különböző bizottságok. A bevándorlók bizottságában e sorok írója is részt vett, megvilágítva a tárgyat a magyar viszonyokat illetőleg.

Este volt Channing templomában az ünnepélyes istentisztelet, melyen dr. Hunter glasgowi lelkész beszélt mindvégig nagy hatással, hangsúlyozva a lélek mélyebb vallásos szükségleteit, annak olthatlan szomját az Örökkévaló után.

Szept. 25. Urvacsora osztással kezdődött King's Chapelben, melyhez oly sok szép történelmi emlék fűződik. A kongresszus tagjai nagy érdeklődéssel hallgatják tovább a különböző nemzetek képviselőit. Masanyk prágai tanár az egyéni vallásos képzés és gyakorlat mellett szól szemben az egyházi szervezettel. Józan, hpesti lelkész, a magyarság eszményei cím alatt megvilágítja hazánk társadalmi, politikai és vallásos életviszonyait; Groenewegen, leydeni tanár, a szabadelvű vallásos mozgalmakról értekezik; Webster (Skócia) a haladó theológia vívmányait ismerteti, nem minden humor és költői szikra nélkül; Rochat (Genf) a romand Svájc helyzetét írja le. D. u. ismét a különböző bizottságok értekeznek a felekezetközi mozgalmakról társadalmi és közéleti kötelességekről, valamint a nők munkájáról, amelynek vezetése itt igen jó kezekbe van letéve. Utóbbi bizottság igen látogatott volt: Van Eck kisaszszony, az U. K. hollandi levelezője, számolt be itt az ők vasárnapi iskolájuknak tevékenységéről; valamint Rev. Gertrud von Petzold, angol papnő értekezett arról, hogy a lelkészi pálya munkaköre mennyire talál a nő lelkületéhez és mily sok szép eredményt mutathat fel úgy a régi korban, mint a jelenben. Közben Massachusetts állam kormányzója fogadta székházában a külföldi delegátusokat testőrei élén a szokásos kézzsorítással, melynek melegségéből bőven jutott Budapestnek is. A kormányzó maga unitárius ember. Uj Anglia ősi fészke az unitáriusságnak. Egyedül Bostonban és környékén mintegy 60 templomban hirdetik az ígét az unitáriusok, kik a kongresszust megelőző és követő vasárnapon szószékeiket átengedték a külföldi pap képviselőknek.

Este két-három templomban gyülekezett a kongresszus, hogy meghallgassa az olasz, francia, japán és indiai képviselőket, kik

közül kivált Hontin, párisi abbé értekezése keltett nagyobb érdeklődést. Ő maig is tagja a r. kath. egyháznak, de rokonszenve felénk vonzza s irataiban és beszédeiben bátran tör lándzsát a haladó theológia vívmányai mellett.

Szept. 26-án a kongresszus Cambridgeben, a Harvard University vendégszeretét élvezte. Annak nagytermében gyülekezett. Montet genfi és Pfleiderer, berlini tanár előadása, előbbi a genfi 1909-iki reformatió emlék, utóbbi az egyetemes vallás érdekében mindvégig lekötötte a figyelmet. Dr. Eliot az egyetem rektora és dr. Peabody beszéltek még, utóbbi vetített képek kíséretében mutatta be röviden az egyetem érdekes történetét. D. u. érdekes zárandók utat tettünk Longfellow házához; láttuk a hatalmas szílfát, mely alatt Washington átvette az amerikai hadsereg vezérletét. Aztán Eliot elnök vendégszerető házánál volt az amerikai lobogó védelme alatt egy élvezetes „garden-party“. Este az Unitárius Club vendégei voltunk, hol az ebéd végeztével szebbnél-szebb és szellemesebb megnyilatkozásokban volt részünk. Pénteken kirándulás Plymouth-ba az ősi sziklához, melyen a honalapítók partra szálltak; szombaton kirándulás Fairhaven-be és Hingham-be, hol a gyülekezetek vezetői nagy szeretettel fogadtak, mind hozzájárult ahhoz, hogy ezt a hetet mindnyájunk előtt örökre emlékezetessé tegyék. Vajha annak maradandó hatása megtetszenék egyházaink külső és belső életén és az általános felvilágosodás terjedésében a földön. Szíves üdvözléssel:

Józan Miklós.

Búcsubeszéd Grátz Mór sirjánál.

Tartotta dr. Boros György dékán az unitárius egyház és kollegium nevében.

A Szeretet nevében! Szólni akarok én is! Ennél a sirnál jogom van a búcsúszóhoz, mert akit most ez a kemény koporsó rejt magában, eddig nekem kedves, gyöngéd barátom volt!

Most huszonegy éve midőn beköszöntött az evangélikus egyházba lelkipásztornak, szövetségre léptünk együtt, a barátság szent szövetségére. Annyi kedves emlék, oly sok szép gondolat, annyi nemes érzés és tiszta akarat származott abból az egyszerű szövetségből, hogy nekem nagyon sok okom van a könnyhullatásra, itt, ahol mindennek vége szakad.

Ej, de a barát jajja elnémúl, midőn a nagyközönség ölt magára gyászruházatot.

És Grátz Mór, kit a kolozsvári ev. egyház hívott papjának, nemcsak azé a gyülekezeté volt, amelynek szívből, szeretettel,

hittel és kegyes áhitattal hirdette az ígét, hanem egy jóval nagyobb közönségé. Mindazoké, akik a vallásban keresik az egyesítő lánczszemeket; azoké, akik a jézusi szeretet ígét nemcsak hirdetik, hanem élük is; azoké, akik a tiszta erkölcsöt nem az utcák sarkain kiáltozzák, hanem nyíltan és elrejtve is gyakorolják; azoké, akik a magyar haza szeretetét oly szent kötelességnek ismerik, hogy életök boldogságát csak attól remélik.

Grátz Mór olyan volt, mint a hegyek közül a virágos rétre kikerült patak. Pezsgő erő, elevenség lüktetett keblében, de nem vetett nagy hullámokat. Megihlette a kis virág, hatott reá a szilárd tölg, de ajakán csak a lyra szelid apró dalai szólaltak meg úgy a miként mestere a Jézus tanítá.

Rajongott reformatoráért, a nagy Lutherért, de arra törekedett, hogy testvéri egyetértés és békesség legyen az emberek között!

Hálás szívvel emlékezem meg e búcsú pillanatában arról a nemes készségről, amelylyel a Dávid Ferencz lobogója alatt munkált velünk, s arról a szolgálatról, amelylyel a szükség idejében az unitárius gymnasium tanításában és számos jó munkában segített. Bizony ha az ő példáját sokan követnék hamar megvalósulna a béke és a szeretet országa e földön!

Jó és nemes szívű ember, te hű barát, most két hete, midőn egészséget keresni készültél, aggódó tekintettel nyújtottad baráti jobboldat, én ma sebzett szívvel adom koporsódra áldásomat.

Senki sem gondolt ily gyors elválásra, legkevésbé én. De ha már válni kell, keresem a vigasztalást abban a hitben, hogy te, aki oly sokakban ébresztetted föl a boldogító érzést az életben, boldogan fogsz pihenni sirodban oda lenn. Mí szeretni fogunk tégedet ezután is. Áldjuk emlékedet. Isten veled!

A tükör nem arra való, hogy gyönyörködj szépségedben, hanem arra, hogy meglásd, ha olyasmi van rajtad, a miért mások megítélhetnének.

A gyengék, a gyávák, a számítók tömegesen elhagyják azt a hitet, mely martyromsággal jár, pénzbe és vérbe kerül.

Irodalom.

Petőfi. Dr. *Barabás Ábel* főiskolánk kiváló ifjú tanára tanulmányt írt Petőfiről. A most megjelent könyvről a Budapesti Hírlap többek közt ily nagy elismeréssel ír:

Gazdag Petőfi-irodalmunk érdemes művel gyarapodott abban a kötetben, melyet szerzője, Barabás Ábel most bocsát a nyilvánosság elé.

Barabás Ábel ebben a könyvében igazán avatottnak mutatkozik. Igen mély alapvetéssel fog hozzá Petőfi rejtelmes egyéniségének, bonyolult lelkének, a szűk családi kört, a nemzetet és az emberiséget egyazon rajongó, tüzes hittel átölelő költészetének fejtegetéséhez. Ő »a meglevő anyagot veszi szemügyre s a bő adatokból megállapítja a kor képét, a szereplők arcképét, a vezető emberek jellemvonásait s az eszmék hullámlását. A fölhalmozott adatok tömegéből így születik meg az élő történelem.«

Eljárása egészen a modern történeti iskoláé, amely tudva-levőleg nagy súlyt vet egyfelől a miliőre, a környezetre, melyből hőse kiemelkedett, másrészt az evolúcióra, arra a folyamatra, a mely magának az egyének életében a lélek képességeit, a jellem vonásait kifejleszti. A külső világ hatása a belsőre, a lélek válasza a kívülről eredő ingerekre együttesen teszi érthetővé a nagyok és kicsinyek, a kiválók és közrendűek karakterét egyképpen. Ez a módszer, mely a legnagyobb esztétikusok művei nyomán lett példássá, kitűnően bevált a mi szerzőnkénél is. A bevezetés hosszasan, de mindvégig érdekfeszítően vázolja Petőfi és a magyar nép lelki kapcsolatát, számba véve mind azokat a tényezőket, a melyek befolyással voltak fajunk kialakulására. A nemzeti küzdelem korszakáról találó szóval írja: »Kevesen sejtik még, hogy még csak ünnepi irodalom lesz ez. Olyan irodalom, a mely átfogja hatni az egész nemzetet a főur fényes palotájától a paraszt szegényes kunyhójáig; mely megszólaltatja a nemzet minden rétegének érzéseit. A kor megérett rá. Csak a lángész nem született meg, ki fölfedezze a forrást, melyből az irodalmat meg lehet újíteni. Megújítani úgy, hogy az egyszerre legyen a nemzeté és a világé is.«

Nagyon megkapóan és sok igazsággal jellemzi Petőfi atyját és anyját és ráutal a szláv származás következményeire a költő életének ifjú éveiben. Már gyermekkorában boszankodik, hogy neve miatt tótnak tartják. Selmecen még jobban megizmosodik benne. ez az antipátia, ellenhatással egyik tanára pánszláv törekvéseire. »Fitogtatással vallja magát kunfiúnak.« Azok a viszontagságok, a melyek gyenge testű, de vasakaratu költőt szülei elszegényedése után üldözőbe vették, eléggé ismeretesek, de új jelentő-

ségre emelkednek Barabás eredeti fölfogásában. Költő és költészet még soha nem volt oly szerves kapcsolatban senkinél, mint Petőfinél, a legnagyobb lírikusnál, a leglírikusabb léleknél. Ezért is érzi szükségét a szerző, hogy emlékezetünkben megújítsa e hányt-vetett, korán kilobbant élet minden mozzanatát.

Könyvének második része a költő jellemét, a harmadik az érzelem, a gondolat művészetét vázolja és kijelöli helyét előzői és követői rendjében, a magyar és a világirodalomban. Mindvégig lankadatlan alaposság és nem lohadó szeretet vezeti munkájában, minden ítéletét bőven megokolja, minden megcsontosodott előítéletet és balfelfogást meggyőzően cáfol meg, lépésről lépésre haladva érteti meg velünk e költés látszólagos ellenmondásait, e jellem homályos pontjait. És mondjuk ki dicséretére: bármily lelkes rajongás ihleti is meg hőse iránt, a mértékről nem feledkezik meg sehol, komolyan, izléssel és mérséklettel ír, néha tárgyát megillető lendülettel, máskor tisztelete térdemlő filozófiai mélységgel.

A magyar esztétikai irodalmat gazdagabbá tette, Petőfi soha meg nem fogyatkozó hiveinek felekezetét lekötölte Barabás Ábel ezzel a művével, a melyen buzgó kutatás, kitűnő műveltség, lángoló szeretet, avatott hozzáértés együtt dolgozott.

A könyv a Franklin-Társulat kiadása és füzve 4, vászonba kötve 6 koronáért kapható.

A »Vasárnapi Újság« így ír: Barabás sok temperamentummal dolgozott, nagyon lelkesedik Petőfiért, nagy erőfeszítéssel igyekszik belehatolni egyénisége és költészete mélységeibe s ez nem egy vonásnál sikerül is neki. Az életrajz tömérdek adata közül helyes érzéssel választja ki azt, a mi lényeges, a költő megértéséhez szükséges s az ellentétes vagy elágazó vélemények között megtalálja azt, a mely a tényeknek leginkább megfelel. Petőfi és Szendrei Julia szerelmének keletkezését és szövődését például sok találó vonással festi meg, elevenen állítja elénk s igen ügyesen használja fel Julia naplóját és levelezését, — bár nem veszi észre, hogy csak módjával lehet rájuk építeni, mert meg kellene előbb állapítani, mennyi bennük az élet és mennyi a romantikus divatú irodalom. Igyekszik a költő jellemét lehetőleg minden oldalról megávilgítani, ezért külön tárgyalja főbb jellemző vonásait, vagy — a hogy ő mondja — egyénisége egyes rétegeit. Stílje kissé nyugtalan, frazeológiája nem mindig találó, de általában könnyedén, világosan s többnyire vonzón is szól, a mi bizonyára elő fogja mozdítani munkája népszerűségét a közönség körében. Maga elé kitűzött célját, hogy az átlagos művelt olvasónak Petőfiről való ismereteit megalapozza, kibővítsse s hogy költészetének élvezetét öntudatosabbá tegye, a fődolgoz-

ban eléri s ezért munkája elismerést érdemel és hasznos szolgálatokat tehet.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Az egylet pénztárába f évápr. 26-tól okt. 20-ig rendes tagsági díjat fizettek, Benke Elek, Kiss Antal Magyarláros 907-re: dr. Gálfi Endre Kolozsvár 906—907-re, Varga Ödön Zilah 905—907-re, özv. Szentiványi Károlyné Ürmös 906-ra, Simó Endréné Kissolymos 906—907-re, Koncz József Szilágycseh 906—907-re, Nagy Elemér Szentkereszt 907-re, Fekete Mihály Enying 901—907-re, Gimn. Olv. Egylet Székelykeresztur 907-re, Gálfi Kálmán 892—901-re. Hideg Mihály Kolozsvár 907-re, Török Lajos Székelyudvarhely 904-re, Boér Gergely Kolozsvár 907—908-ra, Fekete Domokos Magyarzsákod 906—907-re, dr. Hintz Györgyné Kolozsvár, Nagy Gergely Nagykároly 907-re, dr. Tóth György Kolozsvár 908-ra, Gesi Samuné Torda 905—906-ra, Vass Pál Kolozsvár 907-re, Kovács Dénes Zilah 904-re, özv. Dengyel Jánosné Kolozsvár 906-ra, Szentiványi István Ladamos 908-ra. dr. Borsai Áron Bánffyhyunad 901—906-re, Somlyai Mihály Kolozsvár, Zsigmond Ferenc Sinfalva, Gál Ilona Választó 907-re, Fekete Mihály Enying 908-ra, Simon Sándorné Székelykaál 906-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Balog József Kolozsvár 907-re, Gál Ferenc Verespatak 904-re, Kolozsvári Pál Mikes 906—907-re, Ürmösi Jenő Kolozsvár 907-re, Kiss János Megyes 906—907-re, dr. Hankó Domokos, Szászrégen 906-ra, Májai Béla Budapest 907-re, Pek Emil Ágost 908-ra, Orbók Lajos Héjasfalva, Fazakas Ferenc Kolozsvár 907-re, Simon Balázs Kolozsvár 902—907-re, Ürmösi Kálmán Körmöczbánya, Hank György Kövend, Deréky Gyuláné Megyaszó, Péterfi Lajos Páncsova, Simonfi Márton Nagyszeben, Unitárius Egyházközség Tiszabó, Bálint Ferencné Csikszereda, Kemény Gábor Torda, Kertész Aranka Kisújszállás, Reiter Aladárné Kolozsvár 907-re, Thorockay Vencel Guraszáda 906—907-re

A kereszturkői fiókegylet pénztárába fizettek: dr. Jankovics Pálné Székelyke-

resztur 905—907-re, Borbély Sámuel 907-re, Kovács Sándorné Zilah, József Mihály Rava, Molnár Kálmán Bordos 907-re, Raffaj Domokos, Raffaj Domokosné, Raffaj Irma Újszékely, Sárosi József, Sárosi Józsefné Rava, Szász András Bözöd, Ádám Aladár Bözöd 906-ra. Fekete Domokos Magyarzsákod 905-re.

A maroskői fiókegylet pénztárába fizettek: Májai Gábor Szentgerice 900—901-re, Gálfi András Iszló 906—907-re, Csécs István Marosjára 905—906-ra, Fazakas Lajos, Fazakasné Nyárádszentmárton 906—907-re, Szabó Lajosné Szentgerice 907-re, Bartalis József, Bartalis Józsefné Csikfalva 906-ra, Tályai Györgyné Marosvécs 906—907-re, Herszényi Bálintné, Májai Berta, Kelemen Albert, Kelemen Albertné, Csongvai Lajos, Schuller Lajos, özv. Kádár Lászlóné, Horváth Miklósné, dr. Sárkány Miklósné, Mikó Árpádné Marosvásárhely 907-re, Szakács Ferenc Székelykaál, Unitárius Egyházközség Nyárádszentmárton, Nagy Jenő, Nagy Jenőné Jobbágyfalva 906-ra. Gálfalvi Péter Székelykaál 905—907-re, Kiss Dániel 906-ra, Hientz Regina Szentgerice 903—906-ra, Lazár Ferenc Ikland 906—907-re, Balog László 904—907-re, Májai Gábor Szentgerice 902—903-ra, Szabó Lajos Szabéd 903—907-re, Unitárius Egyházközség Csókfalva 904—907-re, Balog Dániel Ikland, Hajdu Elek, Hajdu István Marosjára 904—907-re, György Albert Ikland 906—907-re, Kilyén Lajos 905—907-re, Boor Lajos B.-M.-Szomboki, Boor Elemér Debrecen 904—907-re, Boor Károlyné Brassó, Boor Károly Kárlópágo 907-re, Boor Jenő, György Gyula Ikland, Nagy Vilmos Felsőköhér, Unitárius Egyházközség Székes, Unitárius Egyházközség Nagybánya 905—907-re, Unitárius Egyházközség, Csécs István, Filep Gyula Ikland 907-re, Székely Sándor Sáromberke 905—907-re, Kilyén Mózes Marosjára 904—907-re, Gál Elek Nyárádgálfalva. Nagy Miklós Tómpa 905—907-re, Ürmösi Kálmán, Ürmösi Kál-

mánné Szentgerice, Pap Sándor Szentháromság 907-re, Unitárius Egyházközösség Vadad 904—907-re, Kovács Béla Debrecen 905—907-re. Halmágyi János Vadad 906—907-re, Nagy Lajos 907-re, Lőrinci György Iszló 905—907-re, Kelemen György Csókfalva 904—907-re.,

A felsőfehérvári fiókegylet pénztárába fizettek: Katona Márton Alsórákos 903-ra, Antal András 904—605-re. Katona Sándor Segesvár 904-re, Koronki János Alsórákos, Székely Miklós Felsőrákos 905-re, Gál Miklós, Gál Miklósné Datk, Osváth Gábor. Osváth Gáborné Ürmös, Székely Miklós Felsőrákos, Koronki János, Antal András Alsórákos, Gyulai Lajos Köpec 906-ra, Osváth Gábor, Osváth Gáborné Ürmös, Pálfi Akos, Kiss Jenő, Kiss Jenőné, Székely Miklós Felsőrákos, Gyulai Lajos Köpec, Opra György Kóhalom 907-re Pál Józsefné Baróth 908-ra.

Az aranyos-tordai fiókegylet pénztárába fizettek: Balácsi Ferencné Torda,

906-ra, Solymosi Iza 906—907-re, Unitárius Egyházközösség Torockó 906—907-re, Székely Dénesné, Székely László, Pap Mózes Torda 907-re, Osváth Domokos Aranyosrákos 907—908-ra.

Az egylet perselyébe ajándékoztak: Weiss Géza Nagyvárad 40 fillért, Ellenék nyomdája Kolozsvár 5 K, Fekete Mihály Enying, Thorockay Vencel Guraszáda 1—1 koronát. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1907 okt. 20-án.

Gálfi Lőrinc,
pénztárnok.

Felszólítást fogunk küldeni mindazokhoz, akik az Unitárius Közlönyért vagy a D. F. E. tagságért *hátralékban vannak*. Kérjük a t. előfizetőket és egyleti tagokat, intézzék el tartozásukat és kiméjenek meg minket s önmagukat is a fáradtságtól és bajtól. A felszólítás névre kiállítva *nyílt levelező lapon* fog történni.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Október 6 az unitárius theológián. Az aradi 13 vértanu emlékéhez méltó ünnepélyt rendezett a theologia derék, hazafias ifjúsága 5-én délután 3 órakor. A Himnusz lelkes éneklése után Rédiger Géza II. é. th. szavalta igen nagy hatással Palágyi M. „Aradi vértanuk” c. költeményét. Utána Taar Géza IV. é. th. egy remek felolvasás keretében emlékezett okt. 6-ra. Igazi magyaros érzésű, emelkedett, szép stílussal megírt elmélkedése a legnagyobb elismerést érdemli. Az élvezetes felolvasás után Györfi István és Kelemen István III. é. th.-ok szép szavatai zárták be az ünnepélyt, mely minden tekintetben a legjobban sikerültnek mondható.

Az unitárius főgimn. ünnepe.

A tanuló ifjúság és tanári kara szintén lélekemelő ünnepet rendezett a nagy nap emlékére, vasárnap d. e. 9 órakor. A szép számmal egybegyűlt közönség meleg ovációban részesítette Nemes N. Lajos és Orbán Lajos kitűnő szavatait s lelkes tapssal jutalmazta az élvezetes ének és zeneszámokat. Különösen Benczédi László alkalmi beszéde volt az ünnepség leg-

kiemelkedőbb pontja, melyről csak a legnagyobb elismeréssel és dicsérrel szólhatunk.

A 3 éves kis hazafi. Sárdi Lőrinc pénztári ellenőrnek a kis unokája Ákos, a Sárdi Ákos szolgabíró fia, a nagyapánál volt. Október 6-án a kis 3 éves ember felkeléskor, úgy amint kikelt az ágyából fölállott a székre s anélkül, hogy arra valaki figyelmeztette volna, szavalni kezdte: „Tajpja magyaj hi a haza, itt az idő most vagy soha”. Miféle sugalom diktálta kis szívének a nagy napon ezt a hazafias verset? Csodákban nem hiszünk, de a jó szülői nevelést dicsérjük!

A Milton elvesztett paradicsoma

c. világhírű nagy költeményéért a kiadó 5 font sterlinget, mai pénzünk szerint 120 koronát ízetett. A mai világi írók és főképpen az ifjú hirlapírók a holnap primáján megállanak a költő szobra előtt s büszke önértéssel így tréfálkoznak „Nézd öreg én annyi fontot húzok be minden hónapban a hány koronát te kapsz egy esztendei munkáért. (Az angol korona felér hárommal a mi értékünkben.) A két

nagy férfi között még az a különbség is észrevehető, hogy a költő munkáját nem látta a költő (aki vak volt), a modern ifjú nagyságát nem látta a közönség (a kinek pedig ezer szeme van.)

Grátz Mór! a kolozsvári evangélikus egyház kiváló papja, a nemes szívű emberbarát, az igaz szabadelvűség munkás apostola váratlanul elhunyt október 26-án. Temetése október 29-én történt a kolozsvári temetőben, hol nemcsak egyháza, hanem a ref. és az unitárius egyház részéről testületileg részt vettünk és a sirnál beszédet mondott Kenessey Béla, dr. Boros György, báró Mannsberg Sándor az egyh. főgondnoka és Foris S. pap. Az unitárius kollegium is koszorút helyezett koporsójára, minthogy kollegiumában több éven tanított. Lapunk egyik állandó munkatársát a D. F. E. egyik buzgó felolvásóját veszítette el. Mély részvétünk kísérté sirjába!

M. Májai Berta k. a., kitől egy néhány kis verset közöltünk az életet megunva, attól örökre megvált. Hattyudalát a bánatos szív hozzánk küldötte be.

Az unitárius lelkészkör november 23-án rendes közgyűlést tart, melyre összes lelkész fiait meghívjuk és várjuk. A gyűlés tárgyai: Ferencz József püspök urnak a tisz. elnökségről való lemondása; Kelemen Albert alelnök és Csifó Salamon jegyző lemondása; a tordai gyűlésről lemaradt s illetőleg áttett tárgyak. Gyűlés kezdete d. e. fél 9-kor. A kör elnök afiai szíveskedjenek az évi jelentéseket nov. 20. előtt beküldeni. A megjelenni szándékozók legkésőbb nov. 21-ig értesítsék a választmányt, hogy egy egyszerű közebéd iránt intézkedni lehessen.

A Bedő Albert pályadíjra a múlt évben hirdetett pályázat ugyanazokkal a föltételekkel meg van újítva 1908 május 31. határidővel. Az érdeklődők azt hiszik, hogy most legalább 12 pályázót fog venni, de a lelkészkar erejéből még több is kitelhetik.

A zsinati számok még nem unitárius vallású olvasóink között is szíves fogadásra találtak. *Doby* Antal úr, ki talán kezdet óta előfizető 4 koronát küldött ilyen kedves szavak kíséretében: Kedves füzetünkben a 9., 10. szám kellemesen lepett meg, amelyből a hitsorsosainak jele-

sebbeit megismertem. Szeretettel kérem tessék e füzetekből ezért a 4 koronáért példányokat küldeni, hogy a távol vidéken ismertessem az Unitárius hitvallás keresztényi tartalmát. Szívből üdvözlö a sir széléről az öreg, beteg Doby bácsi. Mély fájdalmat kelt szívünkben a nemes lelkű, kiváló hazafi és fáradhatatlan gyűjtő és író nehéz sóhaja, melyet betegsége okoz. Kívánunk neki javulást és új erőt. A zsinati számok költségéhez hiveink közül is többen járultak. Jövőkor beszámolunk.

Rend- és illemszabályokból egy pár helyen van elszámolatlanul. Nagyon szívesen vennék ha kedves afiai a jelen év folyamán rendbehoznák a számadást.

Adomány a székelykeresztúri gimnázium konviktusi alapjára.

Alig hangzott el a felszólítás az Unitárius Egyház szeptemberi számában a Székelykeresztúron létesítendő konviktus érdekében s már is egy szép tett követte. *özv. László Péterné szül. Tiboldi Judit* siménfalvi lakos 600 koronát küldött a gimnázium igazgatóságához konviktusi alapra. Vajha e nemes, kulturális célt szolgáló áldozatkészség több követőre találana.

Szentmártoni Kálmán.

A homoródvidéki ifjúságnak

Homoródszentpálon f. évi aug. hó 15-én rendezett táncmulatsága iisza jövedelmét (28 kor.) a székelyudvarhelyi unitárius templom javára beszolgáltatván a felülírtleteket a következőkben van szerzncsem nyugtázni: Bence Gábor 80 fill., Bodó Ferenc 1 kor., Borbáth Zoltán 2 kor., Biró D. 60 fill., dr. Ferenczi Gábor 80 fill., Guth Andrásné 1'80 kor., dr. Garmathy Dezsőné 2 60 kor., dr. Mester Jenő 2 kor., Nagy Béla 1 kor., Nagy Gyula 80 fill., Pál Ferenc 1 kor., Péter Sándor 80 fill., Péterfi Albert 50 fill., Persián Vilmos 60 fill., Pollák Ignác 3 korona, Pulszky Mihály 1'80 kor., Rend Aurél 80 fill., Salamon József 60 fill., Stemmer Dénes 80 fill., Szász Ernő 40 fill., Szén Mihály 1 kor., Sándor Mózes 1 korona, Sándor J. 80 fill., Ürmösi József 1 kor., Ürmösi Károly 1 kor., Ürmösi Sándor 1 kor., Vagányi 80 fill., Varga Béla 60 fill., Felülírottaknak a rendező bizottság nevében e helyen is halás köszönetemet fejezem ki. Homoródjánosfalva, 1907. szept. 4-én Kiss Sándor r. b. elnök.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja :
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti :
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára :
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-
gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-
nokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések
jutányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat
nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Ezelőtt négy évvel az oroszok hatalmas cárja a világ szemét magára irányozta volt és egyenesen a béke angyalának, az újkor megváltójának nevezték, mert a hágai békekongresszusnak ő maga tett indítványt a béke érdekében. A folytatás az lett, hogy a világ egyik legvéresebb háborúja kitört, az orosz és a japán között, s a japán érthető szavakkal ezt mondotta a nagy cárnak Mandsuriában Portarthurnál: »körmöd varga«; mert a cár sok olyant tartott magáénak a mihez nem volt semmi jussa. Magyarország 48-ban ugyanezt mondotta volt Ausztriának, de Ausztria most nem fizette vissza a cárnak azt a kölcsönt, amelyet akkor a magyarok vérével pecsételt meg. Hálátlan a világ.

*

Rákosi Viktor az Elnémult harangokban annyi igazságot írt össze a magyar nép siralmas helyzetéről, hogy aki elolvassa szíve könnyekre fakad fájdalmában. Rákosi azt írja le, ami Erdélyben ezernyi ezer helyen megtörtént. Egy s több magyar család kihalt, vagy elszegényedvén, kiköltözött a falujából. A helyét elfoglalták az oláhok. Az oláh szomszédától megtanulták az oláh szót, az oláh erkölcsöt, s a magyar nagyatyák helyén már csak oláhu tudó magyar unokák maradtak s ezek, ha felnőttek kiszorították az utolsó családokat s az egész község rövid száz év alatt oláh lett, s akkor aztán a harangot hiába húzta az utolsó harangozó, mert nem jött a templomba senki, ő is élettelenül ott maradt a harangláb alatt, hogy a harangot se huzza senki. Ma is még sokan vannak ebben az átalakuló állapotban. Az apa magyar, de a gyermeke játszószékből oláhu tanul, s a mikor a szomszédal van, csak oláhu beszél és azután ő is elvész.

Addig ébredj öntudatra a míg el nem szakad a harangkötél te s mind az a kire család, vagy egész nyáj őrizete van bízva.

*

November hónapban tán az összes Dávid Ferenc-egyletek hozzá fogtak a munkához. Ez a nagy terjedelmű munkásság jótékony és felemelő, már csak terjedelménél fogva is. Képzeld el mindenki, hogy nemcsak a budapesti templomban, nemcsak a kolozsvári díszteremben, hanem az Aranyos, a Maros, a Küllő, Gagy és Nyikó, a Homoródok és Olt mellett, tehát egy időben tizenkét vagy még több helyen a legjobb emberek fáradoznak azon, hogy embertársaiknak, barátaiknak valami tanulságot, de mindenesetre szépet, hasznost és maradandót mondjanak. A szívek megmozdulnak, szeretetet foglalja el a gyűlölet helyét, melegség gerjed a rideg közöny rétegei közül. Úgy tesznek az emberek mint hajdan Mózes a pusztában: a száraz sziklából élő vizet fakasztanak. És ne gondoljuk, hogy csak a felolvasók, vagy csak az elnökök számíthatnak sikerre: a szavalónak és az énekesnek, s bizony még a rendezőnek és a néma résztvevőnek is van szerepe. Egyik is, másik is, mindenik gyakorol valamely jó hatást.

*

A szelid lelkű ev. pap, Grätz Mór elhunyt, s temetésén a kolozsvári összes papok összegyűltek. Szomorú, de nagyszerű találkozó volt. A bánatban is örvendett mindenki, hogy a három protestáns egyház emberei szolgálnak s a többi papi díszével emeli a gyász hatását. Milyen felséges dolog lenne, ha ezt megcselekednék akkor is, amikor nem temetni kell a halottat, hanem feltámasztani az élőket. Mennyi erő van az egységben, még ha nem is egy akolból kerülnek össze a munkás kezek!

Ima Dávid Ferenc halálának emlékünnepe.

Kezdet és vég hatalmas Ura, nagy Isten! Ki felette vagy a végeesség szűkkörének! Végtelen szellemed áthatja a világokat, őrzi a múltat, alkot a jelenben s igazgatja a jövőendő útait.

Örök Bölcsesség! ki ott vagy s működöl a lélek küzdelmében, látszólagos bukásában s győzelemre juttatod az igazságot. Végtelen Hatalom! ki egy pattanó szikra tűzéből gyújtasz láng-oszlopot, melynek fénye elolthatatlanul ragyog s megvilágítja a szabad szellem fejlődési útját a messze jövőben! Mennyei Jóság! ki csapásokkal, nehéz kereszttel sújtasz, hogy így megmegerősödjön a vészben, a viharban, győzhessünk a földiség

korlátain, követve a szellem szabad röptét a felvilágosodás szárnyain . . .

. . . Szent érzelmek közt borulunk elődbe e napon. Hála és öröm érzések közt mutatjuk be áldozatunkat a hit, az isteneszme győzelmének ez örömnünnepén. Eljöttünk, hogy halála felett elmélkedjünk s társalogjunk a te igazgató s vezérlő szellemeddel! Eljöttünk, hogy lássuk az életet s lelkesedjünk magasztos példáján; hogy lássuk a végpercet, hogy bánkodjunk, hogy szomorkodjunk az elmúlás fájdalmain s az ember bűnös vakságán; hogy gondolkozzunk, megállva a romok felett, melyekből új eszmék áradata terjedt szét újjászűlni s meghódítani az embervilágot.

. . . Mint jött az ismeretlenség homályából világosságot gyújtani az emberi lelkekben! Magas, fenkölt homlokán az ég villáma trónolt, szemeiben a lelkesedés tüze égett, míg ajkairól a jellemerő lövelte szét súgarait . . . Félelem nélkül mondja ki a nagy igazságot:

»Az Isten egy s megoszthatatlan Isten — másképp nem vallhatom!« S midőn látja, tudja, érzi, hogy lenn a nép sötét, lelki vaksága, fenn a nagyok irigysége, feltő boszúja a végpusztulás zivatarát támasztja ellene, legyőzi önmagát, az embert, királyi szék helyett Golgothára megyen, hogy éljen a »hiteszme!«

Nagy Isten! kinek nagy gondolataid beláthatatlanok, útaid végére mehetetlenek, mindez a te munkád! Oh adj világos értelmet, hogy ezt megérteni tudjuk, hogy halálában feltámadt eszméinek diadalát ünnepeljük!

Légy áldva, hogy nem engedted vezér nélkül elveszni a kicsiny serget, hanem adtál egy örökké élő vezérszellemet . . . Nem idézzük fel a multak rémes árnyait, a jövő int, a világ a miénk . . . Csak Te segíts, csak Te légy velünk, ha küzdünk, ha erős kísértések legyőzéssel fenyegetnének jó törekvéseinkben, az igazság, a lelki szabadság védelmében . . . add belénk az erőnek lelkét, hogy diadallal vehessük fel a harcot.

»Hadd riadjon a harc. Csak lobogjon e láng,
Az ő eszméinek tűzét hullatva ránc!«

Támaszd fel lelkünkben, oltsd szívünkbe rendíthetetlen erős hitét, szilárd akaraterejét, hogy nyomdokit híven követhessük, hogy a mikép ő élt és cselekedett, mi is akép éljünk és cselekedjünk, nemcsak, hanem ha kell épp úgy meghalni is tudjunk az igazságért, hitünk és eszméink jövődó győzelméért: ezekben kérünk, hallgass meg

Mi atyánk . . . Amen.

Györfi István.

Emlékezzünk Dávid Ferencre.

— Megnyitó beszéd a Budapesti Dávid Ferenc Egyletben. —

Tartotta: **Ürmössy Miklós** elnök.

Felolvasó üléseinket — azt hiszem — nem nyithatjuk meg magasztosabb érzelmekkel, mintha megemlékezzünk nagy vallás-reformátorunkról, kinek dicső nevét zászlonkon hordozzuk.

Szívünk vallásos kegyeletének és mély hódolatának virágaiból fonjunk koszorút Dávid Ferenc sírjára és lelkünk gondolata — az emlékezet szárnyain — szálljon el e napon, mint halálának évfordulóján Déva várának romjaihoz, melyeknek mőhlepte kövei alatt alussza örök álmait ő. S bár sírját nem ékesíti emlékszobor, de felette virraszt a halhatatlanság Geniusza, kezében az örök világosság szövéténekével hirdetve az ő szent emlékét és eszméinek örök életét!

Mert szent marad az emléke annak: ki az eszmékért, melyeket hirdet és amelyeknek hisz diadalában, életét áldozza.

És örök az életük az oly eszméknek, melyeknek fényét, erejét és a bennök rejlő igazságokat az idők folyása s a kor-szellemek átalakító hatása nemhogy eltompította volna, de sőt még ragyogóbbá, még impozánsabbá teszi azokat!

Az eszméknek, melyeket Dávid Ferenc hirdetett, azért van ma is oly hódító erejük, mert ő azokat első sorban is — hogy úgy mondjuk — az emberi szellem organizmusához viszonyította. A vallás alapigazságait az élő emberi lélekre és értelemre bazirozta. És amint az emberi lélekről elismerte a folytonos haladás és fejlődés képességét —, ezzel elismerte a vallás fejlődésének szükségszerűségét is. Egyszóval: Dávid Ferenc, a szerves élet fejlődésének nagy törvényei alá helyezte az ő egész vallás-erkölcsi világát, míg ezzel szemben, mint tudjuk, a vallási orthodoxia az isteni kinyilatkozás tanával, a dogmák vasabroncsai közé szorította a hitelvi meggyőződéseket.

Igaz, hogy voltak vallás-alapítók, kik e vaskorlátokat áttörve, a lelkiismeret szabadságát elismerni kezdték. De ezek is csakhamar, az emberi lélek e szent jogát örök időkre kötelező hit-cikkelyekkel bátyázták körül.

Mi azonban az igazság szavával hirdethetjük, a hiteszmeék fejlődésének történetére hivatkozva: hogy az összes vallás-reformátorok között, Dávid Ferenc proklamálta legelőször a hitélet terén a lelkiismeret teljes szabadságát és a gondolat, az eszme, a meggyőződés szabad fejlődésének, haladásának fenséges ideáját!

Ezzel biztosította ő vallásának az örök fejlődés képességét! És ezért nem szárnyalta túl az idők folyása Dávid Ferenc val-

lását. Nem szárnyalta tul, de sőt korunk szelleme most kezdi még csak igazán megérteni az ő eszméit, midőn a modern gondolkodás mindinkább a pozitivizmus hatása alá kerül s midőn Spencer »evolúció«-féle tana mindinkább érvényre jut az egész tudományos világ felfogásában.

Valóban lelkünk ethikai értékét és nemzeti büszkeségét emeljük azzal, ha e tüneményes lángszellemről — melyet magyar föld adott a nagyvilágnak — a hála mély kegyeletével emlékezünk meg. És ha anyagi erőnk hiányában még most nem is emelhetünk neki oly szobor-művet, mely méltó lehetne az ő dicső, nagy emlékéhez, azonban az országban levő Dávid Ferenc Egyletek egyesült áldozatkészségére vár, hogy születésének 400-ik évfordulójára, — mely pár év múlva lesz — irodalmi emléket emeljenek neki azáltal, hogy azon időre, újból megírassák és kiadassák életének és reformatori működésének történetét, még pedig műveinek oly széles kiterjedésű ismertetésével, mint például Luther Márton életének megírásával teszik épp most hitfelei. Vagy esetleg kisebb alakban és népszerű nyelven jelenhetnék meg nagy egyházalapítónkról egy ily munka, hogy a nép alsóbb rétegei is élvezhessék azt.

Azonban ily akció megindítására, első sorban is a kolozsvári anyaegylet levén illetékes, tőle várjuk a kezdeményezést. Bennünk meg lesz a készség és buzgalom egy ily eszme támogatására.

Ezzel t. hölgyeim és uraim szívem mélyéből üdvözlöm Önöket! S azt hiszem, megengedik, hogy mindnyájunk nevében, külön is üdvözölhessem nagytiszteletű Józan Miklós esperes-lelkész urunkat, amerikai útjából való hazatérése alkalmából! Ő hívatva lesz, mint élő tanú bizonyosságot tenni nekünk arról, hogy túl az Óceánon is élnek, terjednek és izmosodnak a népek lelkében azok a fenséges eszmék, melyekért ami Dávid Ferencünk — századokkal előbb már — martyr-halált szenvedett. S bizonyosságot fog tenni arról is: hogy az Unitárizmus mindinkább ama nagy kulturmisszió teljesítésére van hívatva, hogy vezetője és irányítója legyen a keresztény világ szabadelvű mozgalmainak!

Az emlékezés napján.

Elnöki megnyitó tartatott az »Unitárius Papnövendékek Önképzőkörének« 1907. november 24-én tartott Dávid Ferenc díszgyűlésén.

E napot az emlékezetnek szántuk, nagy és magasztos emlékeknek! Hitünk dicső martyrjáról, nagy Dávid Ferencről akarunk emlékezni. 328 éve már, hogy hitéért vállalt vértanú keresztet,

328 év annyi nehéz szenvedése és annyi keserű fájdalma nehezedik már ismeretlen sírjára. Mi sok idő, még az évmilliók sorában is, *de vajmi kevés arra, hogy az örök enyészet sírjába nagy igazságokat temethessen.* 328 év elég sok idő arra, hogy a szenvedések tűzpróbáiban meggyőtörje a gyöngé emberi testet; *de vajmi kevés arra, hogy kiölje a kebelből a szabadságra törekvés nemes, isteni vágyát!* Kevés! Hisz ő maga is — bár remegő kezekkel — de lelke erős hitével írá börtöne sziklafalára: »Semmisem fogja az igazságot útjában föltartóztatni!«

Semmi sem! Mert bár

»Messiás minden nagy eszme,
Amelynek kész a Golgotha;
Bár Judás utódi élni fognak
Még évezredekben talán,
De az elárult eszme fölkél
A harmadik nap hajnalán.
A sír alól, börtönfenékről
Kitör a szárnyas gondolat
S kivívja fényes győzedelmét
A föld felett, az ég alatt!
A Golgothákon a keresztek
Hiába fognak állani —
Föltámadnak, beteljesülnek
A Messiások álmai!«

Beteljesülnek.....oh hitünk dicső bajnoka, nagy Dávid Ferenc, rólad emlékezünk! Nem — mert birtad a teljes igazságot, de mert nagy lelked mindig azt kereste s benned ezért *tiszteljük az igazságra törekvés dicső és magasztos eszményképét.*

Lelkünk nemes ideálja a *hitzabadság*, ezért idézzük föl mindig és újból dicső emléked, kinek lelke mindig szabadon szárnyalt a lélek birodalmán.

Mit *igazságnak* ismerünk meg, halált megvetve követni akarjuk, ezért emlékezünk rólad nagy halottunk s *hited fönséges erejét, lelked magasztos győzelmét* csodáljuk gyászos Golgothádon.

Emlékezzünk hát róla, mert méltó ő az emlékezetre! Emlékezzünk....a dévai várról....hitünk nagy hősről, nagy Dávid Ferencről!

Taar Géza.

Dávid Ferenc.

A papnövendékek Dávid Ferenc díszgyűlésén tartott felolvasás,
tartotta: **dr. Boros György.**

Mt. hallgatóság!

Az az ifjúság, amely önöket erre az órára egybehívta, engemet arra kért föl, hogy díszgyűlésük főtárgyáról, Dávid Ferencről tartsak felolvasást.

Merjem-e hinni, hogy önök érdeklődnek Dávid Ferenc iránt? Hogy kíváncsiak tudni, ki volt Dávid Ferenc, az a nagy-szerű szónok, akinek egy beszédére tért át Kolozsvár városa az unitárius hitre?

Szabad-e ma a múlt idők avult, poros lapjait forgatni és meghallgatásra is számítani, ma midőn ezelőtt néhány héttel egy országra szóló nagy gyűlésen a modern szónokok a multról és a történelemről nemcsak lekicsinylőleg szölottak, hanem azt mondották, hogy a történelem olyan mese, amelylyel foglalkozni nem érdemes.

Tanácsos-e olyan emberek emléke fölött időzni, a kiknek minden gondolatuk, egész lényük a láthatatlan Isten és a meg-feszített Jézus Krisztus után való keresésben, dicsőségük hír-de-tésében, és a népnek és a főneméseknek, a királynak és min-denek szívének feléjük fordításában tölt el? Érdemes-e szellőztetni nevét és munkálkodását azoknak, akik a mai kor embereihez mérten, mondhatni, semmit sem tudtak a természet törvényeiről?

Hát ezek a kérdések engemet nagyon zavarnak, de azt hiszem, csak azért, mert midőn gondolataimat papírra tettem, akkor nem vettem kellő figyelembe, hogy akik ide fáradnak azokat valamennyire érdekelni fogja ez a név, a Dávid Ferenc neve. De immár kijelentem azt is, hogy ez a név jogot tarthat a legmodernebb, a legvilágiasabb ember figyelmére és tisztele-tére, mert Dávid Ferenc a XVI-ik száz 60-as és 70-es éveiben éppen olyan merész reformator volt a vallás és hittudomány terén, mint Newton a természettanban, La Place a csillagászat-ban, De Cartes, Spinoza, Kant vagy Hegel a filozófiában, Strauss és Renan a theológiában, Spencer a sociológiában.

Ma mindenki dicsőíti a szabadsajtó határtalan előnyeit. A XVI-ik százban rajongással vették körül a gondolkozás és hit szabadságéért küzdő férfiakat. Az 1568. évi januári tordai ország-gyűlés, melyen törvénybe iktatták a hitszabadságot, vagyis hogy kiki azt a vallást kövesse, amelyet meggyőződése szerint legjobbnak tart, semmivel sem kisebb, mint az 1848-iki, amelyen a népszabadság, jogegyenlőség és sajtószabadság mondatott ki. Az 1568-iki nagyobb, mivel az egész világon magára állott,

kizárólag a magyar nemzet, s ebben is csak a kis Erdély tulajdonjoga volt.

Es ennek a roppant nagy és dicső vívmánynak főharcosa, szónoka Dávid Ferenc volt, Dávid Ferenc a reformator.

Nem képzelhetem tehát, hogy bárki is megtagadhatná ettől a névtől a tiszteletet és hódolatot akár hívő, akár nemhívő, akár a kereszt előtt hajol meg, akár a bibliáért rajong.

A reformator az újulást óhajtó kor lelkiismerete. Gondolatai a messzi jövőben szárnyalnak, akarata a lába alatti göröngyöket mozgatja. Szívében oly bátorság van, amelyet a viharok csak növelhetnek, de ki nem irthatják. Ő csak azért a jelen embere, mert attól a fizikai korlátoltság miatt nem válhat el. A reformatornak sem gondolatait, sem tetteit nem szabad kora mértéke alá állítani. Azokat csak egészen új szerkezetű eszközökkel lehet fölsíerni. Azokat csak akkor lehet igazságosan megítélni, a mikor már kellő távolságban állanak tőle az emberek.

A Dávid Ferenc és általában, a reformáció megértésének és méltánylásának a kora a XIX-ik száz közepén kezdődött. A francia forradalom körüli ötven év is éppen csak reformáció volt, tehát nem lehetett ítéletre hívott. A XIX-ik száz közepén kezdődött időszak a nyugodt megfontolás a visszatekintés ideje, s ámbár most újból forrongó parázson járunk, erős meggyőződéssem, hogy elmélkedésre, szemlélődésre is jut időnk s van kedvünk is. Látom én, hogy jól esik az embereknek, ha belepillanthatnak az idők lelkébe. Látom én, hogy soha sem volt nagyobb a nemzeti és szellemi hősök iránti tisztelet, mint most. Ez azt mutatja, hogy a mi korunk növeli a fogékonyságot tisztítja az érzéket s finomítja az érzést s egyben a nyugodt türelmet is.

A ki a nagyoknak csak túlzásait, a reformatoroknak csak bukását látja, ne üljön bírói székbe. Csak hasonló lelkek értik meg egymást.

S még egyet legyen szabad megjegyeznem. A ki irigylis a mások babérjait vagy félti a magáét, vonuljon vissza a küzdők közül, mert minden nap új sugarakat szór szét, s az új könnyen lehet erősebb és melegebb az előbbinél, mert ez fölhasználta az előbbinek fényét is, melegét is.

Általánosan szólva: mindenki legyen tisztában azzal, hogy a mindig mozgó földön soha sincsen megállás, legfennebb erőgyűjtő pihenés. Az oceáni hajó fülkéiben ezer ember nyolc órán át mélyen alszik, éppen mintha földre épített házukban volnának, de a hajókormányos éberén irányítja a nagy alkotmányt. A nap nem azért vonul el ideig-óráig, hogy a hátrahagyott sötétséggel tétlenségre kárhoztassa az erőket. Ellenkezőleg. Módot nyújt az anyagcserére, az elemek rendeződésére, az álomra,

melyben régen is, most is gyakran megjelennek az úr angyalai, hogy tudtul adják az üzenetet, mely az egész népnek öröme léssen.

A sötétség ellen küzdő reformator mindig az egészé. Rendesen megtörténik, hogy nevééről új sektát keresztelnek el, de ő tényleg mégis sokaké, mindenkié. Senki sem él önmagának, senki sem lakhatik kínai falak mögött. Közös a föld, közös a szellem s közös az ég istene is mindnyájunkkal, de csak akkor és annyiban amennyiben elménk fölfogja, szívünk átérezzi s ezek alapján megtaláljuk helyünket a mindenség nagy tömegében.

Az ember nagyon sokban hasonlít az állatvilág tagjaihoz, de egyben csak önmagához hasonlít s Istenéhez, abban, hogy előtte a múlt nincsen elzárva s a jövő nyitva van. A múlt ma sokkal érdekesebb, mint tegnap volt, s minden lépéssel nő az az értéke, mert jobban látjuk rétegeit, hívebben megtudjuk bírálni indító okait és érdemek szerint méltathatjuk vezető embereit.

A múlt cselekedetei nem lehetnek oly rozsak, jellemei oly hibások, hogy a tiszta szemmel néző ne tudna találni valamit, ha nem is védelmekre, de megmagyarázásukra. A XVI-ik száz reformációja nagyon sok romlást okozott, mert a középkorban fölállított várfalak mögé csak úgy tudott bevilágítani, ha réseket tört bennök. A XIX-ik százban csak úgy lehetett megvalósítani a népszabadságot, hogy a nemesi osztály előjogait föladták. A magyar nemesség jól tudta, hogy a nemzet érdeke parancsolja, hogy lemondjon jogairól, mert csak egységes és mívelt magyar nemzet állhatja meg helyét Európa népei között.

Csak a XX-ik száz embere jutott el a műveltségnek arra a fokára, hogy a vallás kérdéseiben is türelemmel és érdeklődéssel meghallgatja az egymással homlokegyenest ellenkező nézeteket. Csak a magyar jellem tudott oly erős lenni a XVI-ik százban, hogy a hitszabadságot törvénybe iktatta és a reformáció három árnyalatának: a lutheranusnak, reformatusnak és unitáriusnak egyenlő jogot biztosított a katolikussal.

A küzdelem és az erős harc is nem hiányzott, de soha sem csapott át abba a vad dúhbe, a melylyel Olaszországban a reformok híveit egészen elnémították, Franciaországban a huge-nottákat teljesen kiirtották.

Rendkívül gazdag új jelenetekben mindenik esztendő, s 1555-től 1579-ig, tehát huszonöt esztendő alatt semmi sem oldódott meg Dávid Ferenc nélkül. Szónoki nagy ereje, rendkívüli tudása és páratlanul erős vitakozó tehetsége vezérszerepre utalták, s reformátori szelleme és lutheri bátorsága nem engedték, hogy a középúton megálljon.

A hitújítást először egyházi szertartások külsőségeiben kel-

lett véghez vinni. Ez volt a Luther műve s ennek érdekében harcol Dávid Ferenc. Midőn már a mélyebben fekvő, elvi jelentésű hittani kérdésre, az urvacsora kérdésére kerül a sor, a sweizi nézet apostola, mert a józan fölfogásnak s a biblia tanításának is jobban megfelel, hogy az urvacsora jegyei a Krisztus testére és vérére csak emlékeztetők s nem annak valóságos tartalmazói.

Talán nem vétek hallgatóim izlése ellen, ha egy pár szavát idézem eredeti nyersségében: »Az Antikrisztus a mi idvezítő Jézus Krisztusunkat annyira letapodta, hogy a bűnnek bocsánatában többet tulajdonított az egyéb teremtettt állatoknak, hogynem mint a mi érettünk meghalt és feltámadott Jézusnak.« (Rövid magyarázat.) Ismét azt mondja, hogy »a menyből levette és a kenyérbe tette«.

Az első szól a pápa ellen, akinek székhelyét az előtt száz évvel Clemangei párisi r. kath. pap Babylonnak s a reformatorok magát a pápát Antikrisztusnak, vagy a Krisztus ellenfelének nevezték. Ezzel Dávid Ferencz szól a katolikusok ellen, a másikkal a Luther követői ellen s azután hasonlóan szól a Kálvin hívei ellen, mert azok megelégedtek az urvacsora egyszerűsítésével, ellenben megmaradtak a pápa hívének, aki a Jézus Krisztust néha sokkal jobban tisztelte, mint az Istent, »mert még a neve említésére is térdet hajtattott, kit (mit) az Atya-Istennél soha sem mívelt«.

Olyan ez a reformatori munka Mt. hallgatóság, mint az építész munkája. Emlékezzünk vissza, mi folyt ezelőtt néhány évvel, az akkor Torda- most Egyetem-utcában, midőn a mostani díszes egyetemi épületet akarták építeni. Azt a régi, hatalmas nagy házat, a melyben az erdélyi főkormánysház jó és rossz napjait élte, lebontották és széthordották. Sokan kérdeztük mire lőn e nagy kár, de az egyetem, tehát a tudomány érdeke előtt megkellett hajolni.

Dávid Ferenc azért tartotta szükségesnek az egyházakban gyakorolt dolgokat megváltoztatni, hogy visszatérhessen a bibliához: »Elég a mi idvességünk utjának megkeresésére a próféták, evangelisták és apostolok írása«. Gyönyörűsége és mennyei étel az evangelium a híveknek szívökben, kihez, ha valaki hozzáteszen valamit, méreggá válik mindgyárást«.

Dávid Ferenc így magyarázza meg az ő föladatát: Miután Luther és Kálvin elvégezte a maga dolgát, most a fundamentumra jutott a dolog »melyeket a Kegyelmes atya egyebek által épít fel, hogy elomoljanak a hamis istenek«.

Én csak a Dávid Ferenc szavait idéztem, de hozzá tehetem, hogy az ő beszéde nagyon szelid és mérsékelt beszéd a kor-

társaké mellett. Bizony nem való a nagy nyilvánosság elébe az a mérhetetlen mélységű szidalom és káromlás, a mely össze van halmozva az akkori írók munkáiban. Elég volna csak azt hallani, amit Melius Péter Dávid F.-nek egykori jó barátja, de azután a háromságtan miatt kérelmelhetetlen ellensége, a Sámuel és királyok könyve fordításában írt.

Dávid Ferencz erre a türelem és szelidség hangján válaszol: Miért hogy én is az Istennek hívei közébe számláltattam az Atyaistennek kegyelmességéből a Krisztus által, tartozom én is ezzel, hogy az én Krisztusomról vallást tegyek és megmutassam, hogy én távol vagyok minden emberi vélekedéstől és káromlástól, mellyel az én idvezítő Krisztusomnak az ő tisztességét megkisebbitették, sőt inkább nyilván legyen, méltatlanul vádolnak engemet az én ellenségeim, kik az kiáltják, hogy én a Krisztus istenségét tagadom. Szépithetik dolgokat, vethetik conciliumokat, atyákat elő, bizonynyal sokkal nagyobb pajzsom vagyok énnekem, tudniillik a concilium, melyet a szent apostolok tartottak, az szent profétáknak és apostoloknak írásai, melyeket én követek a Jézus Krisztus felől való magyarázatban, kiknek sokkal nagyobb méltóságok van, hogysem mint az ő conciliumoknak, az atyák írásának«.

Dávid Ferenc vaskos kötetben magyarázza, hogyan kell érteni a Krisztus istenségét. A biblia számtalan sokféle kifejezései olyannyira ellentétesek, hogy e nagy elme is zavarba jő miattak s azt írja: »mondom és vallom az *írás folyása* szerint, hogy igaz és bizony isten a Krisztus; noha az ő istensége és mindene az atyától vagyon.« Nem lehet félreérteni, mire gondolt, mert ugyanott így folytatja: »Pharaó hatalmáért Egyiptom istenének neveztetik, mennyivel inkább, kinek mennyen és földön hatalom adatott. Cyrus istennek neveztetett, hogy népét felszabadította, mennyivel inkább Krisztus, ki a népnek testi és lelki szabadságot adott.«

Mi a magyar költők nyelvén félisteneknek mondjuk azokat a nemzeti hősokeket, akik vért s életet áldoznak a hazáért.

Dávid Ferenc elérte, hogy hatalmas szónoklatára 1568-ban a tordai gyűlésen kimondották, hogy a vallásban szabadsága van mindenkinek, hogy választhasson és azt követhesse, amit szíve szerint legjobbnak tart. Ez a magyar faj dicsősége, ez az, amit csak a XIX-ik száz magyarjai tudtak általánossá tenni a vallás szabadgyakorlatáról alkotott törvényben.

Éppen olyan eszmeharc indult meg azóta, amilyen volt a Dávid diadalai után. Akkor elég volt a fejedelemsváltozás, a Báthoriak trónra jutása, hogy a szabadelvű törvény kerete megkötessék és Dávid Ferenc a Krisztus nem imádása miatt bír-

tönbe vetve haljon meg. Csak nem régiben megesett, hogy a sajtó szabadságát békóba verték, de most más világot élünk. Most a zsarnokság számára nincs kedvező levegő.

Akkor Dávid Ferenc a nép ezerei válláról itt a mi kedves városunkban kihirdeti és megalapítja az új vallást, mely az egész népé, a melyet megért, megszeret, szívébe rejt és vérével oltalmaz háromszáz év alatt Erdély csodás elméjű és fölvilágosult lelkű népe. Akkor eljűtöttek ahhoz, hogy legnagyobb vívmány, ha a Jézus Istenhez hasonló embernek mondatik; ma már ott vagyunk, hogy minden embert Jézus testvérének mondhatunk, mert minél tökéletesebb bennünk az emberi, annál közelebb van hozzánk az isteni.

Ha összehasonlítom a Dávid Ferenc korát és pályafutását a miénkkel, azt látom, hogy az volt az alapkő, amelyen ennek az épülete fölemeltetett. Az ős zsidó fölfogás a tizparancsolatban azt mondja: meglátogatom az atyák vétkeit a fiakban ezerízígen, én a mai kor szelleméből ezt olvasom ki: látom az atyák erényeit a fiak cselekedeteiben, de figyelmeztetem őket, hogy ha a törzsök szent, az ágak is szentek. Ne feledkezsetek meg az örökség szentségéről. Az ős magyar mentén necsak az arany-sújtást, se a boglárokat nézzétek, amelyeknek zálogházi értékük van, hanem a mente szövétét is, amelyen látszanak a kardvágás nyomai, a hazáért omlott vér foltjai.

Ti ifjú barátaim, akik a Dávid Ferenc emlékének ünnepet rendeztek, ismeritek az ő jelszavát: a hit Isten ajándéka, mi mt. hallgatóim, vigyük tanulságul e helyről, hogy a Dávid Ferenc hite olyan isteni ajándék volt, a melyért nem volt elég martírrá lenni, hanem a melynek szövétnekénél látni kell és haladni lehet előre.

A Budapesti Dávid Ferenc Egylet.

November 16 án este 6 órakor tartotta őszi megnyitó felolvasó ülését a Budapesti Dávid Ferenc Egylet. Nagy reformátorának emlékére úgy a magas szárnyalású ima — melyet *Pethő Kálmán* segédlelkész mondott — mint *Ürmössy Miklós* min. tanácsos nagyszabású elnöki megnyitója e kiváló szellemű hitújító: Dávid Ferenc alakjával és a mai kornak megfelelő eszméjével foglalkozott.

Hosszabb szabad előadást *Józan Miklós* esperes tartott, ki most érkezvén meg amerikai útjáról, bőven és érdekesen referált a bostoni szabadvallásos kongresszusról, mely mintegy

bepillantást nyújtott a jövő türelmes és egymás eszméjét megbecsülő egyetemes vallásosságába. Rendkívül érdekes volt, amint az előadás egymás után vázolta az érdekesebb beszédek, melyek mind az egymás eszméjét megértő és kimagyarázó vallásosságnak voltak szószólói. Különösen megható volt, amint egy néger lelkesedését festette le, ki a kongresszus megnyilatkozásában édes anyja régi imájának — mely *Lincolnért* és a *szabadságért* szólt — meghallgattatását vélte megérni!! Az eljövendő emelkedett és szabad korszakot jelképezte az az elmondott amerikai tapasztalat is, mely szerint *Kolumbusban* egy templomban, *együttiesen* tartja a három protestáns felekezet az istentiszteletet, felváltva énekelve a különböző zsoltárokat.

A felolvasó ülés érdekességét csak növelte *Kertész Tília* énekművésznő szereplése, ki *Ürmössy Gyula* gyönyörű egyházi énekét és egy *Grieg* dalt énekelt mély hatást keltve.

A nagy és díszes közönség között örömmel láttuk ismét a lutheránusok egyik nagy férfiát: *Zsilinszky Mihály* v. b. t. tanácsost, ki gyakori vendége szabadelvű templomunknak.

A jövő felolvasó ülés december első felében lesz megtartva, mikor is valószínűleg dr. *Masznik Endre*, a pozsonyi evang. theol. akadémia igazgatója — egyházunk és egyletünk nemes barátja — fog előadást tartani »*Az új társadalom*« címen. Adja az Isten, hogy ez közeli előhírnöke legyen a várva-várt fordultnak!

P. K. F.

Karácsonyi gondolatok.

Az ifjú olyan képet fest szíve lapjára, amelyet soha sem látott, s mégis mindig rohan utána, mert azt hiszi, hogy megtalálja. A keresztény szíve olyan Jézust fest a vászonra, amelyet csak ő látott lelkében, de neki az a szerencséje, hogy a képe látható s mások is, talán nagyon sokan magokévá teszik s a képe egynémelyek lelkében megrögződik s munkája ereje megkapja a jutalmat.

A Jézus-képek nagy legiójában nem könnyű választani, de a Munkácsié magyar ember előtt mindig számíthat tiszteletre, a mivel a művészt jutalmazzuk, szeretetre, amivel az »igaz embert« szeretjük. A nagy tragédiából három megrendítő jelenetet állított a világ elébe a nagy művész. Ej, ha az élő és munkában foglalt Jézust, a világ újrateremtőjét, az emberek barátját, a jövő nagy teremtményét, az igazi munkást láthatnók a Munkácsy ecsetéből! A 20-ik száz hívőjének nem a kereszten levő, nem is a

bíró előtt álló, nem is a gyászba borult Jézus kell, hanem a győző, az aki kard nélkül meghódítja a világot s szeretettel újra szüli az embert, azt aki meg van halva az életnek is, a munkának is.

Nézzétek hány ezren fetrengenek ott a napfényen az utca szennyében, a templom pitvara előtt, akik mind nyomorultak, betegek, elveszettek, mert bélpoklosok, mert guttaütöttek, mert lelkileg halottak, testileg is szenvedők. Ezeknek bátorító lélek kell. Ezek jelt kívánnak, amelyet fölismervén követhetnek. Gondoljátok meg férfiak, nők és emberek, hogy töletek nagyon sok függ. Ne hagyjátok veszni az eltévedtet, hanem vegyétek magatok mellé és cselekedjeteK úgy a miként Jézus.

Székelykeresztúri gimnáziumunk.

Ez intézetnél ez iskolai évben Sándor János érdemes igazgatónak és Gombor Sámuel derék tanárnak hosszas és becses szolgálataik után nyugalomba vonulásukkal történt nagy változás egyházunk kulturális ügyei iránt érdeklődők előtt ismeretes. Az iskolai év megnyitása folyó évi szept. 5-én a nyugalomba vonult tanárok iránt való hálás tiszteletnek és a multon épülő jövőbe helyezett teljes bizalomnak megnyilvánulása volt.

Az igazi érdem elismeréséül és méltánylásául itt közöljük Pap Mózes új igazgatónak megnyitójában a nyugalomba vonult köztisztelőben álló igazgatóra, Sándor Jánosra és Gombos Sámuel buzgó tanárra vonatkozó szavait: »Nemes ifjak, önök közül legtöbben intézetünknek, e népes családnak már egy vagy több év óta tagjai. Nézenek szét. A családban nagy változás történt. Az igazi családapát, az érdemes ősz igazgatót, Sándor Jánost sorunkban, közöttünk hiába keresik, nem hallják e helyről, az igazgatói székből, ahol most én állok, többé igazi atyai szívéből jövő, ékes hangon elmondott intéseit, bölcs és hasznos tanácsait, melyeknek ő mestere volt; továbbá nem látják közöttünk, itt a családban egy régi, kedves jó tanárukat, Gombos Sámuel sem. Intézetünkéből, a családból eltávoztak, nyugalomba vonultak. Az igazi érdem tiszteletet és figyelmet érdemel, szólok tehát egy keveset róluk. Sándor János és Gombos Sámuel ez intézetnek 35 éven át, sőt még tovább voltak önzetlen, buzgó tanárai. Hazájuk, egyházuk és a székely nép iránt való forró szeretetük lelkesítette folyvást tanári kötelességeik pontos és hűséges teljesítésében. Pályájuk iránt való meleg szeretetet és ifjú lelkesedést hoztak volt ez intézetbe ezelőtt 35 évvel és e

lelkesezésükben végig kitartottak, 35 év multán is e lelkesedéssel távoztak el. Mindkettőnek egyéni sajátága a szeplőtelen becsületességben, határozottságban, nemes egyszerűségben domborodott ki. Ily szép tulajdonságaikkal érdemelték meg nagyszámú tanítványaiknak hozzájuk való törhetetlen ragaszkodását, tiszteletét, háláját. Szerencsésen tudta mindkettő kiváló egyéniségét a tanításba is belevinni. Egyéni sajátosságaik megannyi támpontul szolgáltak tanítványaiknak a tanulásban és tudásban.

Sándor János tudása, kiváló egyéni sajátosságai teljes mértékben érvényre 30 évi buzgó igazgatói működése alatt jutottak. Régi és új tanítványok sohasem feledik Sándor János igazgatónak fegyelmet parancsoló modorát, megjelenését, bölcs mondásait, humorral teljes szellemességét.

Gombos Sámuel tanár pedig tanári kiválóságát gimnáziumi buzgó pénztárnoki működésével tetézte. Nemes ifjak, ismerik önök őt e tevékenységében is. E tevékenységeből a tanítványok hosszú sorának kedves emléke lehet mindig egyebek közt, hogy hozzá vonultak hónaponként seregesen a jóltevők adományaiból kikapandó segélyért, jutalomért.

Sándor János igazgatóval és Gombos Sámuel tanárral, a régi gárdának két kiváló tagja vonult ki e gimnáziumból, e népes családból. Ez intézetnél hosszú időt töltöttek el ők jó és balsorsban, de sokkal többet bal, mint jó sorsban, sokszor megharcoltak ez intézet jövőjéért. Ez intézet haladásában, fejlődésében, szép jövőjében nekik nagy részük van. Az ősektől ültetett csemetét nagy gonddal ápolták, véstől vihartól elszántan oltalmazták, a csemete szépen fejlődött, nemes ágakat hajtott, lombokat fakasztott, törzse egyre izmosabb, koronája terebélyesebb lesz, hazának, egyháznak gazdagabban terem, talaja szilárd, fejlődése biztos és folytonos. Nemsokára e helyen a Múzsáknak diszes palota épül, az intézet teljes lesz. A nemes egyszerűség talán elvonul e helyről, de a jelen és jövő emberei ne feledjenek, tisztelettel emlékezzenek. Sándor János igazgatót és Gombos Sámuel tanárt nyugalomukban is tiszteljük, szeressék, nevüket majd az utókornak is tisztelten hagyják hátra. Nemes ifjak, mindezek után velem és tanártársaimmal egy szívvel és együttes érzéssel forrón óhajtsák, hogy Sándor János nyugalomba vonult igazgatót és Gombos Sámuel nyugalomba vonult tanárt a jóságos Isten sokáig éltesse és biztosítsuk mi őket nyugalomukban is tiszteletünkről, szeretetünkről,«

Irodalom.

Murányi Farkas Sándor költeményei.

Az *Unitárius Közlöny* olvasóinak nem szükséges bemutatni *Murányi Farkas* Sándort, a költőt. Sok szép költeményében gyönyörködtek e lapok hasábjain és a Dávid Ferenc-Egylet felolvasásain. Egy vallásához hűen ragaszkodó, minden szépért, jóért egyaránt rajongó lelket tártak fel e költemények. S elárulták mindenkifölött az — igazi költőt. E költeményeket és a régebben írtak közül is egy jó csomot, egész bokrétára valót, összegyűjtötték az unitárius papnövendékek és egy csinos kötetben kiadták.

Ötven esztendő költői termékeit így együtt olvasgatva, lehetetlen elismeréssel nem adózni a költőnek, ki minden versével arról tesz tanúságot, hogy nemes eszmények éltek lelkében egész életén át.

Ezekről zengenek költeményei: Istenről, ki iránt benső hódolattal viseltetik (*Bizzatok, bizzatok! A mi örök tűzünk*); a hazáról, melyért ifjan szenvedett s melyért lángolni meg nem szűnt soha (*Uj ezerév hajnalán*); vallásunkról, melynek alapítóját és kiváló jeleseit ódai szárnyalással ünnepli (*Dávid F. emlékezete, Berde Mózsá, Üdvözet*). A szerelem az ő lantján is megszólal, de úgy látszik, nagyobb volt a fájdalom, mint a boldogsága. Ápolja szívében a barátságot is s több szép versben énekl meg. Mindezen költeményeiben az érzelmek szelid merengéssel jutnak kifejezésre. A szenvedély erejét ritkán látjuk, bár ezt is ki tudja fejezni. Ám ott inkább érezzük szavának igazságát, ahol a lelkén előmlő mélabút énekl meg. Sok csapás sujtotta életében, de megtanulta, hogy bölcs megnyugvással viselje el őket. Ebből az igazi megnyugvásból fakad életfelfogása, melyet oly szépen fejez ki:

Hosszú, nagy útat hagyva hátra;
Sebzett tövisek sokasága.
... De nem nyílik panasza ajkam,
Egy-egy virág is nyílt utamban.
Korán ... későn ... egy-egy virág —
Mutatta, hogy szép e világ.

A nemes érzelmek mellett lépten-nyomon nagy gondolataival is gyönyörködtet a költő s ezekben is, mint mindenhol, könnyedén tudja kifejezni a mondanivalóját és verselése is kedvesen hangzik. Ime, az egyszerűség és a mély érzés mily igazán költőivé teszi e kis költeményt:

Elmerengve nézem
A nap hanyatlását,

S hallgatom . . . hallgatom
Szívem dobogását.

Az én életnapom
Vajjon mikor megy le? . . .
Úgy szeretném, ha már
El lennék temetve!

Murányi Farkas költeményei valóban megérdemlik, hogy minél szélesebb körben elterjedjenek. A költő késő őszi virágának nevezi könyvét; de e virágon ott ragyog a szép őszi nap sugara, mely fényt áraszt reá és enyhe meleget, édes derűt ereszt a lélekben. Ajánljuk olvasóink figyelmébe. A kötet kiállítása oly díszes, hogy ajándéknak is kiválóan alkalmas. Ára pedig csak 3 korona.

(K. E.)

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKASSÁG.

Az egylet pénztárába f. év október 22-től nov. 27-ig rendes tagsági díjat fizettek: Szatmári Mózes Szind 890—894-re, Vass Gergely Brassó 903—906-ra, Csifó Salamon, Csifó Salamonné Kolozsvár 907-re, Török Ákos Cskefalva 906—907-re, Bardóc Gyula Kézdivásárhely 907-re, dr. Költő Gábor Kolozsvár 905-re.

Előfizetői díjat fizetett Komjátszegi Pál Aranyosrákos 907-re.

A küllőköri fiókegylet pénztárába fizettek: Molnár János Ádamos 905—903-ra, Emke Daloskör, József Dénes, id. Miklós Sámuel, Székely Sámuel, Székely György Dombó 907-re.

A kereszturkői fiókegylet pénztárába fizettek: Göncz Jolán, Derzsi Gábor Kissolymos 905—907-re, id. Tamási József 907-re, Tarcsafalvi Izsák Kiskede 906-ra, Gálfalvi János Gagy 905—906-ra.

A felsőfehérvári fiókegylet pénztárába fizetett özv. Lác Jánosné Homoródhévíz 906—908-ra.

Az Unitárius Közlöny költségeire ajándékoztak: Nagy Pálné Körtekapu 1 kor. Kovács Sándorné Zilah 1 kor. Szénási Ferencné Dés 60 fill. Molnár Kálmán Bordos 1 kor. dr. Pázsint Mihály Szentmihályfalva 1 kor. Gombos Sámuel Székelykeresztur 1 kor. Gálfi András Iszló 1 kor. Pap Mózes Székelykeresztur 2 kor. Pataki László Magyarsáros 1 kor. Szentiványi István Alamor 1 kor. Léty Domokos Sínfalva 4 korona.

A persely-alapba ajándékoztak: id. Daniel Gábor Kisgyörgy Sándor Vargyas 1—1 kor. Gombos Sámuel Székelykeresztur 4 kor. Fogadják az egylet köszönetét. Kolozsvár, 1907. nov. 27-én Gálfi Lőrinc pénztárnok.

Sokan vannak elmaradva a tagdíj befizetésével. 2000 koronán jóval felül van a D. F. E. pénztár *hátralék követelése*. Kérünk mindenkit aki az 1907. év folyamán nem fizetett, egyenlítsse ki tartozását azonnal. Az egyleti nyugtázásban pontosan meg van jelölve ki melyik évre fizetett.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

Dávid Ferenc halálának emlékeztetőre az unitár. papnövendékek önképzőköre nov. 24-ikén díszgyűlést rendezett. Ez alkalomból az unitárius kollegium dísztermét a Főtanácsra egybegyűlt tanácsosok és a nagyközönség zsúfolásig megtöltötték. A műsort a papnövendékek dalárdája szép énekével kezdette meg. Ezután Győrfi István III. év. papnöv. mondott szépen átgondolt, szívhez szóló imát. A díszgyűlést *Taar Géza* IV. év. papnöv., önk. köri elnök talpraesett beszéddel nyitotta meg. »Emlékezzünk Dávid Ferencre — ugymond — nem mintha a tiszta igazság birtokosa volna, hanem, mert önzetlenül, tiszta jellemmel a tiszta igazságra törekedett.« Az elnöki megnyitó után *Sámi Erzsike* IV. év. kép. növ. kellemes és kedves szavaiata gyönyörködtetett. Nem hagyhatom szó nélkül az 5. pont elmaradását sem. Zsigmond Ferenc zenetanár ismeretlen okokból — nagy sajnálatunkra — nem énekelt. *Dr. Boros György* theol. tanár lendületes és tartalmas felolvasásában előnkbe állította a maga nehézségeivel a XVI. századot, melyből Dávid Ferenc erős akarattal, bizó lélekkel, mint egy próféta emelkedett ki. Különösen érdekes volt az a része, hol Dávid Ferencet a hitviták között mutatja be A közönség nagy érdeklődéssel hallgatta végig a ranúltságos felolvasást. A díszgyűlés egyik kiemelkedő pontja volt a *Taar Erzsike* k. a. zongorajátéka. A kisasszonyt a hallgatóság hatalmas tapsviharban részesítette. *Ütő Lajos* IV. év. papnöv. mélyen átértett, lelkes szavaiatával dícséretre méltó munkát végzett. A papnövendékek énekkara énekelte *Iszlai Márton* énektanár egy újabb komposícióját. *Iszlai* tanár ur mind-egyre meglepi a közönséget egy-egy szép, igazán szakértelemre valló darabbal. A közönség ez alkalommal is hatalmas éljenzésben és tapsban részesítette a szerzőt. Végül az elnök bezárta a díszgyűlést. Általában a díszgyűlést nagyon szépen sikerültnek mondhatjuk és sok ehhez hasonlót kívántunk. *i. s.*

Az udvarhelyköri Dávid Ferenc

Egyletnek szépen összeállított műsorú gyűlése volt november 14-én Homoródszentmártonban. Homoród vidék színe-virága gyűlt itt össze, hogy gyönyörködjék a fenkölt eszmék megnyilatkozásában. Sándor Gergely lókodi lelkész áhitatos, lélekemelő imája után Sándor G. elnöki megnyitója keretében poetikus hangon szólott a szomorú őszi hangulatról; majd a nagy Dávid Ferenc emlékének szentel néhány pillanatot, megemlékezve az igazság, a lelki szabadság e nemes vértanújáról, kinek hamvai a dévai romok közt pihennek jeltelenül, de szelleme él, munkálkodik, vezet s készíti a jövődő útját. Két felolvasásban is volt alkalmá gyönyörködni a közönségnek. Egyiket Ürmösi Sándor »A művészet-ről«, másikat Győrfi István tartotta »A család, mint az erkölcsi élet alapja«-ról. Felkelt a vágy a hallgatóban szeretni a szépet, lelkesedni a művészetért, nemesíteni az ízlést; másfelől a boldog, megelégedett család meleg szeretete járta át a szíveket s ellenállhatatlan óliaj tisztának, szentnek tudni és látni az erkölcsök igaz tűzhelyét, a családot! Győrffy Emmuska szép szavaiatáról emlékezem meg még, kinek kedves, bájos alakja, dallamos hangja nagyban növelte a sikert. A szépen sikerült összejövetelt közebed zárta be Dombi János helybeli lelkész vendégszerető házánál.

A görögkeleti vallás a székelység körében lassú, de állandó pusztítást végez. 26.000-re tehető g. keleti vallású székelyeink száma. Vallásuk az idegen nemzetiséghez kapcsolta, nevelésük pedig székely-magyar eredetüket elfeledteti. Ezt a tényt világította meg történelmi alapon dr. Ferenczi Géza orsz. képviselő, egyház főtanácsunk buzgó tagja az aradi székely-otthon generális székely-gyűlésén. Mentésre hív föl minden igaz magyart és ajánlja, hogy minden érintkezés alkalmával ápolják és ébresszék bennök a faji öntudatot. Sürgetni s mindnyájunknak sürgetni kell, hogy a görög katolikus és g. keleti magyar egyházak szerveztes-

senek és a nem — magyaroktól külön választassanak. A nagybecsű tanulmányra töhlivjuk olvasóink figyelmét.

Egyházi főtanács rk. gyűlés volt Kolozsvárt nov. 24-én. Nagy számmal gyűltek össze a vidéki egyháztanácsosok. Egy főtárgy volt, az egyházi pénztárnoki állás betöltése. Összesen négy folyamodó jelentkezett; dr. Kisgyörgy Lajos, Hadházi Sándor, Nagy Lajos és Fodor Máté. A Főtanács jelölő hetes bizottságot küldött ki az elnökség vezetése alatt. A bizottság mind a négy pályázót jelölte. Első helyen Hadházi Sándort, a ki az államszámviteli vizsga letételét is igazolta. Hadházinak még az az előnye is megvolt, hogy az egyház pénztárát, kezelését és szövetvényes eljárásait ismeri s őt is ismerik az összes egyháztanácsosok. Ezeknek a nagy előnyöknek tulajdonítható, hogy a beadott 71 szavazat mindenike Hadházyra esett. Gratulálunk!

Hadházy Sándor az unitárius egyház megválasztott pénztárnoka 1869. évben született, tehát még ifjú férfikorban levő ember, Kolozsvárt megyei gyámpénztárnok volt s államosítás után a pénzügyigazgatósághoz beosztva szolgált, mint számellenőr. A Gazdák Hitelszövetkezetében pénztárnokiságot teljesített, de azonkívül is számos bizalmi állást töltött be. Közbecsület és általános tiszteletet élvezett, ami ezuttal fényesen megnyilatkozott. Miután az elnök tudtára adta az eredményt, gyönyörű beszédben válaszolt, melyen kegyelettel emlékezett meg elődéről, Benczédi Gergelyről és kifejtette programját. Általános éljenzés és lelkesedés fogadta.

Az E. K. Tanácsból. Örömmel értesítjük olvasóinkat, hogy újévi számunkban a fennebbi cím alatt rendes rovatot kezdünk és közölni fogjuk az E. K. Tanács határozatait. Ezzel nemcsak az érdekelteknek, hanem a közügynek is szolgálatot teendünk.

A Főtanács bizottságot az E. Főtanács következő tanácsosokból alakította meg: Kelemen Albert, Gvidó Béla, Kozma Ferenc, Józán Miklós, dr. Ferencz József, Pataky László, Lőrinczi Dénes, dr. Ferencz Géza,

Ajtay János, póttagok: Lőrinczi István, Vári Albert, Marosi Ferenc.

Az Unitárius lelkész kör a lemondás következtében megüresedett alelnöki állásra Gvidó Béla esperest, jegyzőnek Lőrinczi Dénes tordai lelkész választotta meg. A választmány már megkezdte működését és elhatározta, hogy Dicsőszentmártonban tartja nyári közgyűlését pünköszt után. A tagokat, vagyis lelkész aflait sürgetően kéri a választmány, hogy tagdíjaikat 1904. évig visszamenőleg fizessék be az egyházköri lelkész kör pénztárába, hogy az egyetemes kört illető rész ide felküldhető legyen.

Missio. Az „Unitárius Közlöny“ fölösleges példányait, már sokan fölajánlották a szegény elhagyott és hazulról elszakadt híveknek. Értesítjük olvasóinkat hogy sokan vannak kik éheznek és szomjuhozzák az olvasást. Segítsünk rajtuk. A Dávid Ferencz Egylet tagjait nagyon kérjük ajánlják föl lapjukat és mondják meg kinek küldjük. Kedves ajándék lesz.

Az egyházközségből eltávozott hívek gondozása ügyében Németh István torokói lelkész a lelkész kör gyűlésen indítványt terjesztett elé. A közgyűlés kimondotta, hogy minden lelkész az eltávozott hívekről külön naplót vezet, az új lakáshelyen vagy a közelben levő lelkésznek az állandó letelepülteket figyelmébe ajánlja, gondjára bízva s az ideiglenesen tartozkodókkal levelezést folytat, őket papi szeretettel ellátja tanácssal.

Dr. Engel Imre Marosvásárhely ny. tisztifőorvosa 66 éves korában elhunyt. A köztiszteletben álló férfit neje sz. Kozma Annán kívül kiterjedt család gyászolja.

Egész évre szóló ajándékot szerezhet bárki is, rokonának vagy barátjának ha az Unitárius Közlönyre részére előfizet.

Berde István ny. kir. táblai bíró váratlanul elhunyt novemberben. Halála előtt két nappal kaptunk tőle levelező lapot, melyen könyveket rendel. A nagynevű Berde Mózsza egyenes ágon levő rokonai közé tartozott.

Kedves és jó ember, kitünő bíró volt. Népes család gyászolja.

A „felsőfahétköri“ D. F. E. őszi gyűlését Hévizen az unitárius templomban nov 15-én d. e. 9 órától kezdődőleg tartotta meg, ahol imát Gál Miklós datki lelkész mondott, éneket Katona Márton alsórákosi áll. isk. tanító vezetett.

Istentisztelet végeztével Osváth Gábor elnök gyűlést tartalmas beszéddel nyitotta meg, a többek közt ezt mondva: „Ha külső disszel és pompával nem is, de bensőleg emlékezzünk meg a mi nagyjainkról.“

Péterffy Gyula vezetésével énekelt a fiókköri dalkör.

Tompa Mihálynak „Isten akaratja“ c. költeményét mély érzéssel Incze Zsigmondné szavalta.

Dávid Ferenczről felolvasásban érdekesen és mindvégig a figyelmet lekötve Útő Béla alsórákosi lelkész emlékezett meg. Tartalmas és jól szerkesztett felolvasását eképen fejezé be: „Ámbár a test elpusztult, de a lélek él és élni fog — s megfogya bár, de *törve nem*; bizva-bizunk egy szebb s jobb jövőben.“ Felolvasása nagy hatást keltett.

Thaly Kálmánnak „Petőfi emlékezete“ c. költeményét rátermettséggel és gyakorlottsággal Nagy Árpád úrmösi áll is. tanító szavalta.

Énekelt a fiókköri dalkör.

Gyűlést Osváth Gábor elnök zárta be, megköszönvén szereplőknek közreműködéseiket.

Templomból kijöve az egyleti ügyek tárgyalattak.

Ezután Péterffy Gyula asztalának valánk szívesen látott vendégei. Vidám beszélgetés között az esti órákig ott is maradtunk.

Leszámítva — a zord idő miatt — néhány tag elmaradását a templomot, szép számú gyülekezet töltötte meg s így egy sikerült gyűlés emlékeivel távozzunk el. Nem is lehet másképp ott, ahol — bár kevesen vagyunk —

a közérdek és közjóért egyenlő akarral és egyetértve munkálkodunk.
P. Á.

A Dávid Ferencz Egylet Kolozsvárt az idén első nyilvános gyűlését november 25-én d. u. tartotta, hogy meghallgassa Józan Miklós esperesnek a bostai gyűlésről és amerikai utjáról szóló értesítését. A kollegium dísztermetel volt előkelő közönséggel. Ferencz József püspök úr a D. F. E. tiszt. elnöke elnökölt. Üdvözölte a közönséget és a gyűlést megnyitotta. A papnövendékek énekkara énekelt, Józan M. esperes röviden megemlékezett az oceani hajón utazó angol paptársakról. Azután élénken és vonzóan ismertette a bostoni gyűlés nagyszerű lefolyását, miről megelőző számunkban tudósított. Nagyon érdekes volt a kivándorolt magyar unitáriusok föltalálásáért tett útjai leírása. Legtöbbbet a sárosiak és derzsiek közül talált meg. Chicago egyik városrészében mintegy 60 ember előtt istentiszteletet is tartott. A másfél óráig tartott élénk előadást nagy elismeréssel fogadta a közönség.

Heltai Gáspár. Borbély István tanárjelölt a kolozsvári nyomdász, híres reformator, pap és író Heltai Gáspárról tartalmas könyvet adott ki a közelebbi napokban. Nagy szorgalommal, éles megfigyeléssel írott munka, a mely az írónak sok elismerést biztosít.

Grátz Mór Emlékezete cím alatt a kolozsvári ág. hitv. ev. egyházközség kiadta egy kis füzetben a váratlanul elhunyt lelkész életrajzát, a temetésen elmondott imákat és beszédekét.

Ingyen küldjük meg az Unitárius Közlöny előfizetőinek és a D. F. Egylet tagjainak a következő nagybecsű füzeteket: Carpen'ér ford. Józan M. Jézus az evangéliumban és a történelemben. Dr. Martineau ford. Gálfi L.: A keresztény hit öt pontja. Stopford ford. Józan M. A kereszténység és a szociális munka. Dendy ford. Ferencz József. Unitárius kereszténység és polgári kötelességeink.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA

A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI

DR. BOROS GYÖRGY.

XX. ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRT

NYOMATOTT AZ «ELLENZÉK» KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1907.

I. Költemények.

	Oldal
A szolgalegény és gazdája. Ford. Pálfi Márton	18
Cifra Józsi. Tarcsafalvi Albert	25
Az élet zsoltára. Dömötör János	85
Hiszek egy....1850. Felsőbányai	114
Az én imádságomról. Tarcsafalvi Albert.....	116
Fohász. M. Májay Berta	216

II. Vallásos és erkölcsös tárgyú közlemények.

A szerkesztő asztaláról.....1, 41, 83, 97, 130, 145,	211
Kik a boldogok? Dr. Boros György	5
Szilveszter estéje. Faluvégi Áron.....	7
A tanítás titka. Kemény Gábor	22
Tizenkét ne	23
Rege. Ujvári Gyula	34
Halotti ima. Lőrinczy Dénes	42
A Messiás. Perczelné Kozma Flóra	47
Irányítani kell a kenyérkereső hiveinket. Mózes Mihály..	50
Unitárius estély Segesváron. I. György Árpád.....	52
Husvét ünnepén. Dr. Boros György	63
Pünkösöd ünnepén. Dr. Boros György	82
A vallás és az élet. Tarcsafalvi Albert	101
Az unitáriusok és más szabadvallásos gondolkozók gyű- lése Bostonban. B. Gy.	116
Az unitárius papok együtt	119
Unitárius „Van Misszio“. Kiss Sándor	122
Báró P. Horváth Kálmán elnöki megnyitója	180
Fazakas Lajos lelkész beszéde	185

Ürmösi Miklós felolvasása	187
Titkári jelentés a D. F. E. XXIII. évi működéséről.....	191
A Berde-pohár az önmegtagadás pohara. Dr. Boros György köszöntője.....	205
Elmélkedések a Szabad Tanítás Kongresszusáról. Perczelné Kozma Flora.....	212

III. Életrajzok és történelmiek.

Benczédi Gergely 1839—1906. Dr. Boros György	14
Benczédi Gergely temetése. Kovács K.	16
Benczédi Gergely sirja fölött. Dr. Boros Gy.....	17
Tanári ünnepély	75
Sebes Pál. Józan Miklós	79
Filep Albert	99
László Domokos B. A.	115
Filep Albert és Sikó Miklós	136
Zsinati szónokaink. Szerk.	147
A marosi unitárius egyházkör vezérei	150
A marosi egyházkör	154
A maroskör pecsénnyomói	166
Szováta fürdő képekkel	169
Fekete Gábor főgondnok. B. Gy.....	176
P. Horváth Miklós családi följegyzései. K. L.	217
Búcsúbeszéd Grátz Mór sirjánál. Dr. Boros Gy.	220

V. Vegyes tartalmú közlemények.

Árva Márton. Ajtai János	9,	26
Egyházi és iskolai mozgalmak		23
Tegyünk a nemes célért. Mózes Mihály		32
Láncrendezés a tanulók javára. Dr. Gaál Kelemen 21, 33, 51		100
Jelenet.....		34
Arany szabályok. Tarcsafalvi Albert		43
A tea-estély. Faluvégi Áron		48
Levél Angliából. Raffay Károly.....		56

Egy régi tanító leveléből	57
A Dávid Ferenc-Egyletből.....	58, 74, 113 123
Irodalom	58, 92, 110, 139 222
A pirostojás. Faluvégi Áron	54
Levél székely atyámfiaihoz. Dr. Boros György	67
A pap áldása. B. Gy.	72
A székelyudvarhelyi templom. Vári Albert	74
A vasárnapi iskola. Kiss Sándor	85
A budapesti D. F. E. záró felolvasó ülése. P. K. F.	89
A székelyekért. Dr. Nagy György	90
Oxford tavasszal. Raffay Károly	105
A beszédek hosszúsága. Fazakas L.	132
Az udvarhelyi unitárius egyházkör....Dr.....	135
Ev. lelkész adománya az unitárius kollégiumnak	139
Papi beiktatás. Jelenvolt.....	141
Levél a bekecsalyi unitárius székely atyafiakhoz Adorján D.	170
A D. F. E. XXXIII-ik közgyűlése Csókfalván	177
A fiók-egyletek	195
A csókfalvi unitárius zsinat emlékei	198
A küllőkör Felügyelő gondnokai G. B.	201
Levelek Amerikából. I. Kiss S. II. Józan Miklós	217
Egyleti élet és munkásság 24, 39, 59, 76, 92, 111, 125, 173	225
Egyházi és iskolai mozgalmak.... 24, 37, 60, 77, 94, 112	126
	141, 208 225

Szerkesztői üzenetek a füzetek végén.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAJPA

Főmunkatársak:

Fanghné Gyujtó Izabella, Perczelné Kozma Flóra, Raffaj Irma.

„Házi tanácsadó“ és „Hazai ipar“.

Ezen a címen két új rovatot indítunk meg a »Nők világa«-ban, alkalmat adva ezzel kedves olvasónőinknek, hogy a saját tapasztalataik közlésével tegyék érdekesebbé a lapot. Közöljenek hasznos tudnivalókat a háztartás, gyermeknevelés köréből. Írják le ami szépet, jót munkáltak, láttak, tapasztaltak, mások okulására, útbaigazítására. Folytassanak eszmecserét, vitassanak meg egyes kérdéseket, meglátják, milyen kedves, hasznos időtöltést nyernek majd ebben. Bármilyen ügyes háziasszony, jó anya legyen valaki, vannak esetek — különösen fiatalabb, járatlan asszonyoknál, mikor tanácstalanul áll önmagával szembe. Milyen jól fog majd ilyen esetekben, ha a beküldött, tapasztaltabb asszonyoktól származó adatok közt a neki megfelelőt megtalálja. Kérjük tehát kedves olvasónőinket, írjanak minél számosabban a »Házi tanácsadó« rovatába akár jó tanácsot, akár kérdést.

Mutatványul magam is közlök néhány »jó tanácsot« az alábbiakban.

Gilisztá a virágcserepben. Ha észrevevessük, hogy a virágcserepben giliszta van, tegyünk egy jó nagy öntözőkanna vízbe egy maroknyi mustárlisztet s hagyjuk egy óra hosszat állni, aztán öntözzük meg vele a virágot. Ha van giliszta a cserepben, okvetlenül a felszínre kerül.

A nedvesség ellen. Hogy nedves lakásokban ruhák, könyvek stb. penészedését meggátoljuk, tartsunk egy bádagedényben égetett, oltatlan meszet. Nedves háló- vagy gyermekszobába tegyünk egy fazakat sóval az ágy alá, ez is magába szívja a nedvességet s ha a sót nappal meleg helyen kiszárítjuk, éjjelre ismét használhatjuk.

Padlótisztítás. A padlót bekenjük jó vastag klórmészoldattal, aztán 24 óra múlva higított sósavval (fele víz, fele sav)

ismét bekenjük egy rossz seprűvel, aztán végre kefével felsúroljuk. Így a padló nemcsak egészen tiszta lesz, hanem mindenféle féreg is elpusztul tőle.

Tilalom a nevelésben. Nem jó a gyermektől ridegen mindent eltiltani. Ez csak az ellenmondás szellemét ébreszti benne. Jobb magyarázat, helyes oktatás által kivinni, hogy ezt, vagy amazt ne tegye, egyhez-máshoz ne nyúljon stb. Nem kell mindjárt túlerős eszközökhöz nyúlni, ahol szeliden, szép szóval boldogulhatunk, nem kell mindjárt elővenni a nagy ágyut, melynek az emlegetésével csak megijesztjük, de meg nem győzzük a gyermeket.

Hazai ipar.

Ugyan melyik magyar nőnek ne feküdne a lelkén a hazai ipar pártolása, a melynek akkora befolyása van hazánk anyagi jólétére, felvirágozására? Tudom, eddig is, ahol csak tehették, hazai iparcikkeket vásároltak kedves olvasónőink öltözetükhöz, hazai iparcikkeket fogyasztottak háztartásuk körében. Tegyük ezt ezentúl is, mind fokozottabb mértékben, amint ezt a folyton fejlődő, gyarapodó ipar mindinkább lehetővé teszi. Nem mondjuk, hogy mindent csak hazait vegyenek, sajnos! iparunk még nem áll ott, hogy a külföldit teljesen mellőzhessük. Csak arra kérjük, hogy amit lehet, ami van, azt a hazaiból fedezzék. Különösen kérjük még, óvakodjanak az olyan cikkek bevásárlásától, melyek magyar címek, felírások alatt idegen holmival árasztják el az országot. Ez ellen a visszaélés ellen Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszterünk szigorú rendeletet adott ki, amely biztonnal jó hatással lesz kereskedőinkre. De ezenkívül minden egyesnek kötelessége, hogy ezen rendelet betartását a maga részéről is behatóan ellenőrizze.

Kérjük tehát kedves olvasónőinket, írják meg ezen a téren tett tapasztalataikat. Miféle jó és alkalmas iparcikkeket vásároltak eddig is, mit termel vidékük szövetek, varrások, csipkék dolgában, a fogyasztási cikkek, házi használati tárgyak terén. Ez e kérdés különösen m.-vásárhelyi, sz.-udvarhelyi, sepsiszentgyörgyi, sz.-keresztúri stb. olvasónőknek szól és azoknak, akik saját otthonukban készítik szőterményeiket. Kérjük, adjanak hírt felőlük és ezzel alkalmat a városiaknak, hogy szükségleteiket általuk beszerezhessék.

S ha így mindenki megteszi a magáét, nem marad el hazai iparunk diadala s néhány év leforgása alatt odaemelkedik az majd, hogy mindent, ami egy középsorsu háztartáshoz szükséges, a hazai ipar fog szolgáltatni s ha mindnyájan összetett

erővel, igyekezettel ebben törekedünk, a magyar virág-jelvény nem lesz »hervadt-tulipán« amint ezt némelyek nevezték, hanem ponpásan viruló, élénk színű büszke virág.

F. Gy. I.

A nő a XX-ik százban.

Ezalatt a cím alatt meglehetne írni akár a XX-ik száz regényét is, de miután azt Jókai és más nagy költők már megírták, mi maradjunk a Nők Világa kis kertjében s itt a rózsabokrok, szekfűk, majoránnák, zsályák, jázmin és a többi házias virágok körében elmélkedjünk a meglevőről is a lehetőről.

Ami most van az már régebben is volt, s ami ezután leend, az sem lesz egészen új, mert nincsen semmi új a nap alatt. S mégis minden tél után várjuk a tavaszt, várjuk az első fecske csicsergését, az első hóvirágot, az első zöldülő fát, mert érezzük, hogy nekünk is újulásunk lesz lelkünkben, ifjodásunk kedélyünkben. Azt mondják, s úgy is van, hogy most ízetesebb gyümölcs kapható, nemesebb virág nyílik még a távollevő falvakban is. Azt mondják, s úgy is van, hogy az ismeret terjed. Mívelődünk és mívelünk. Haladunk és javulunk.

Ha tehát igaz az a tétel, hogy ami most van az már régebben is volt, igaznak kell lenni annak is, hogy ami most van az valamivel jobb és tökéletesebb, mint a milyen régen volt.

Vajjon igaz-e ez a nőről? Határozottan állítom, hogy igaz. A jó nő ma jobb, mert míveltebb, mint régen lehetett. Hiszen régen még tanítani sem akarták, mert hát úgy okoskodtak, hogy mire való a nőnek a tudomány. Ma nemcsak a népiskola, hanem a felsőbb leányiskolák, egyetemek és papnevelő-intézetek is nyitva vannak a nők előtt. Hasonlítsuk össze a mai nő irását az ötven év előtti nőjével. Nézzük végig hány könyvet olvas el a mai nő s hányat olvasott a régi nő, s nyilván igazam lesz nekem, hogy a mai nő jobb és míveltebb, mint a régi.

Nem várom, hogy olvasóim rámutassanak azokra akik éppen ellenkezők. Tudom én, hogy ma sok, nagyon sok feslett életű, rossz nő is van. De azt is tudom, hogy eltekintve ettől ami első helyen a férfi hibájának és bűnének tudandó be, azoknak a szerencsétlen nőknek, akiket megvetéssel emlegetünk, jó nagy része a nevelés hiányának köszöni, hogy olyanná lett, a milyen. Bizony-bizony ha az iskolában, s a családban a leánygyermek nevelésére, s főképpen jellemök szilárdítására több gondot fordítanánk, nem volna annyi szerencsétlen nő.

Éppen ez indít engemet arra, hogy a XX-ik száz nőjéről nagy reménységgel, erős bizalommal beszéljek. Indítanak azok a remek példák, a melyeket ismerek a székely házakból, a polgári

műhelyek mellől, s az uri körökből. A társadalom iskolája nálunk, — szóljunk nyíltan és őszintén — nagyon rossz. A férfiakban, s főleg tibennetek ifjú nemzedék, a nő iránti tisztelet nem olyan, amilyent várhatnánk mindenkitől, aki az anyában kell hogy tisztelje a nőt is, s minden nőt azért kell hogy tiszteljen, mivel az ő anyja is nő.

Mi magyarok erősen lovagiasak tudunk lenni, s még sem vagyunk azok. A lovagiasság pulykamérge arcunkba szökölt, mikor anyánkat, jegyesünket vagy testvérünket bántják, de általában lomtárban tartjuk a tiszteletet parancsoló lovagiasságot.

Pedig hát a nőnek adatott kiválóság, az a bűbáj amit nőiességnak nevezünk, ami életünk zománca, fűszere, tavaszvirága. Pedig hát, ha mi arra gondolunk, hogy a nőkkel való társalgás a legfelsőbb rendű életiskola, akkor a nőben mindig a szépet, a fönséget, a nemesítőt keresnők.

De ne legyünk részrehajlatlanok. A nőt a férfi akkor fogja föltétlenül megbecsülni, hódolva tisztelni, ha azt a nő megköveteli tőle azzal a nőies fönséggel, tiszta érzellemmel, keresetlen egyszerűséggel, a mely mindig hódít. Bizony hajlandó vagyok azt mondani, hogy a társadalom nevelői, javítói, s a tökéletesebb jövő apostolai a nők. De ne vádoljanak túlzással. Nem gondolok én többet a lehetónél, ám de gondolom azt, hogy ha nőinknek megadjuk azt az értelmi, szellemi és érzelmi műveltséget amire szükségük van s a mihez joguk is van, akkor a leány a családban megtanítja finomságra, tiszteletre és illedelemre, kamaszkodó, legénykedő, durva érületű fivérét. A nyers erő kezéből kiesik a fegyver a szeretet édes szavára. Annak a kisasszonynak, aki fogadja az udvarlókat bálon, kerti mulatságban, vagy a sétáló helyeken egy-két figyelmeztetésétől függ, hogy az ifjú ur megválogassa szépeltő szavait.

Tovább terjesztem a nő hatását. Beviszem az egyházba is. Állítom, hogy a melyik egyházközség szépen virágzik, abban a papné is kiváló jó háziasszony, jó anya és igazi jó társa a papnak. Nem amerikaiaskodom ha azt mondom, hogy a papné az ige hirdetésében, az evangélium terjesztésében, a hitélet szilárdításában gyakran szerencsésebb tud lenni férjénél, mert ő közelebb tud férni a tévelygő vagy aggódó, a hitetlen vagy kételkedő szívéhez.

A napokban ismerkedtem meg a XX-ik század egyik igazi nőjével. Az ő hatása ébresztette föl bennem, s készítetett engemet az elmondottak megírására. Ismerem e nőt már sok év óta. Hallottam nagy törekvéseit, olvastam gondolatait, de most látom igazán, hogy mily hatalmas nagy erő, milyen messze látó szem, milyen mélyen érző szív lakozik benne.

Hogy igazam van-e vagy nincsen, ítélje meg mindenki, elolvashat: »*A modern kereszténység missiója a XX-ik században*« c. kis könyvet. Én elolvastam nagy gondnal, erős figyelemmel és sokféleképpen forgattam elmémben a gondolatokat, de csak úgy tudtam megérteni, hogy miképpen lehet ilyent írni, s ilyent érezni, hogy eszembe jutott a bibliának im e tétele: szükség nektek újra születnetek. Az a nő, aki azt a kis könyvet írta, újra született. Levetkőzte az ó embert és felöltötte az újat. Leszámolt a mult tapasztalataival és gondolataival s lett új emberré és most másoknak is azt mondja: szülessetek újra.

Megmagyarázzam-e, hogy miben kívánja az újra születést, vagy azt mondom, olvassátok, ott az írás. Bizzam-e nőink kedélyének olyan nyugodtságában, a milyent e nő gondolatainak átérzése kíván. Föltehetem-e olvasóinkról azt a türelmet, a mely legyőzi az előítéletet, fölszaggatja s közöny kéréget és lemond arról a ferde okoskodásról, hogy mi nők nem értünk az ilyesmikhez. Mondjam-e mindnyájoknak: ne ítélj el magadat, hogy ne ítéltesd. Bizonyítsam-e tényekkel, adatokkal, szemtanúkkal, hogy a nő is kétszer annyit, százszor többet tud végezni, mint amennyit végezni szokott. Rámutassak-é azokra a parlagon hagyott erőkre és tehetségekre, a melyek ereinkben amiatt alusznak, hogy a régi idők önző, ferde felfogása alapján magukra engedték diktálni azt a gondolatot, hogy a gyöngé nő elégedjék meg a fakanállal. Szerintem a mai nő csak abban az esetben beszélhet így, ha nem ismeri föl helyzetét, vagy rest olyan lenni, a milyen lehetne.

Mégis tán jobb lesz, ha rámutatok egy pár dologra, a mit ebben a női műben találok. Legelől találom a Munkácsi Jézusát. Kezei a csuklókban durva kötéllel vannak összekötve. Zsarnoki férfi műve. Oldja föl a köteléket a nő és tegye szabaddá, hadd szóljon és körüljárván tegyen jót az emberekkel. Ez az igazi ember kell a XX-ik századnak. Ez, a ki már nem beszél, nem is akar tudni a börtönről, hová a testet bezárják, hanem szól a szabadságról, a szellem szabadságáról, azért mert az olyan drága, olyan jó, olyan isteni, hogy mindenkinek élveznie kell. És ez szól a nőkhez, mert ők talán még annyit sem élveznek a szellem szabadságából, a mennyit megnyerhetnének, hogy azután »az erkölcsi tökéletesedés elérésére és a legfőbb Igazság megismerésére« fölhasználhassák.

Ez a nő a lebilincselte Jézust akarja kiszabadítani a vad poroszlók és más bitorlók kezéből, hogy »visszaadja a világnak« s hozzáférhetővé tegye minden embertársának. Miféle vállalat egy nőtől!? Milyen merészség s mégis milyen egyszerű és természetes, mert hát ki értse meg a Márhák és Máriák igaz

barátját, azt a különös embert, a ki a bűnös nőnek azt merte mondani, hogy a te bűnöd meg van bocsátva, miután megtértél, ha nem a nő, az anya, a ki gyermekeiben, férjében, testvérében, ha még annyiival rosszabbak és bűnösebbek volnának is, mindig a szeretet szemével nézi a rosztat jónak.

De csak gyarlóságból, csak gyöngeségből, csak elnézésből ilyen-e a nő? Ne mondjuk. Ő nem csak palástolni akar, hanem javítani is, mert ő hiszi, hogy legrosszabb fiából is tud jó lenni. S még is kérdezitek, hogy miért rajong az ember — Jézusért? Hiszen Jézus is csak azt, s éppen azt akarta s azt mívelte.

Lám a XX-ik száz nője reformátor. Igazi, jézusi, mostanra való, olyan társadalmi reformátor, amilyenre szüksége van ennek a forradalmas, megbomlott XX-ik száznak.

Azt mondják, hogy a háborodott tengert a ráöntött olaj lecsendesíti. Adjátok a nők kezébe az olajas korsót s engedjétek, hogy ők közé'ebb jussanak a megbomlott kedélyhez, az elfásúlt szívhez, a hitnélküli lélekhez s bizony, bizony mondom nektek, hogy lecsillapítják, meggyógyítják és hasznos munkás erővé változtatják. Egy már van a ki ezt míveli az egyházi társadalom azon kis mezején, a melyet magának választott. Megmondjam-e ki ő: Percelné Kozma Flóra, ő a gyenge, a betegséggel küzdő nő, a szerető édes anya, a ki nem csak hiszi, hanem megis mutatja, hogy a nő többet tehet mint amennyire az előítélet szorítja, annyit, amennyire éppen szüksége van a társadalomnak, az egyháznak és a vallásnak. Áldja meg az Isten hogy megtanította mi a modern kereszténység missziója — s azt a nők hogy tölthetik be.

Boros György.

Felelet egy visszhangra.

Legyen szabad csak röviden kimagyarázni azt a sajnálatos félreértést, mely *Nagy Béláné* úrnő multkori cikkében mutatkozik. Lehetetlennek tartottam, hogy az unitárius papnék magukra vehessék egy-egy rosszaló kifejezésemet, mely a társadalom *általánosságban* vett gyengeségeit, és ferdeségét ostorozza! Lehetetlennek tartottam már csak azért is, mert hiszen ők jól tudják, hogy sajnos nincs szerencsém egyet is ő közülök személyesen ismerni; még kevésbé ismerősök előttem szokásaik és életmódjuk részletei. Hogy volna az tehát lehetséges, hogy én *ő redjűk* céloztam volna azon esetekben, midőn *általánosságban* véve beszéltam a szociális munka és női irodalom előnyéről a pletykázással és emberszólással szemben.

A mi az *otthoni* és *anyai* kötelességeket illeti a külső sze-

repléssel szemben, teljesen egyetértek Nagy Béláné úrnő gyönyörű mondásával és nézetével, s hogy ezt nem csak *most* mondom, hivatkozom a *tavaszzal* elmondott és az »Unitárius Egyház« egyházi és iskolai lapban megjelent kongresszusi beszédemre, melyből az erre vonatkozó részeket szószerint idézem: »Ha magyar családjaink ennyi logikával teljesítenék kötelességüket és a szegény védtelen gyermekek mellett *saját gyermekeik lelki ápolását* is felkarolnák, úgy a míg az állam által megindult nagyszabású gyermekvédelem hasznos munkásokat nevelne a hazának, addig ők elkészítenék nevelésükkel a *jobb és biztosabb* talajt egy igazi és gyökeres szociális munkára stb.«

A felolvasás vége felé ismét a következő olvasható: »Itt ismét megemlítem, hogy ehhez a nagy munkához elsősorban ismét a gyermekek lelki gondozását értem; mert ha látszólagosan és momentán eredményesebbnek látszik is a külső különféle munkákban való részvétel, *gyökeresebb* és eredménydúsabb volna a családok következetes és összhangzatos — a *jövőnek szolgáló otthoni munkája*, a mellett jut mindig idő a jelen jótékony-sági munkájára is.«

»Szerintem tehát a női kötelességeket nem annyira a pusztá anyaság képezi, hanem inkább a *nemzetet erősítő nevelés...!*« stb.

Miután pedig e kötelességet a külső nagyvilági életben lehetetlen elvégezni, nagyon természetes, hogy az *otthoni élet és tartózkodás* lesz mindig egy asszony, vagy is anya főkötelessége. — De ha az anya otthoni élete mellett nem foglalkozik a külélet bajaival is — nem a mulatságaival és szórakozásaival, hanem a *bajaival* — a legfigyelmesebb és jobb nevelés mellett sem nyújthat egyuttal *szociális* nevelést is, melyre pedig korunknak olyan rettenetes nagy szüksége van.

Ez alatt világért sem azt értem, hogy kedves embereinkkel soha össze ne jöjjünk szórakozás céljából (hogy is lehetne ilyenre gondolni!) vagy hogy minden asszony — akár teheti, akár nem — a külvilág dolgaiba nyilvánosan beleszóljon és tünnetőleg belekeveredjék, hanem legalább csak a *gondolatát* foglalkoztassa néha a legegyszerűbb házi munka mellett is a *közös ügy* érdekében, hogy ezen érdeklődést átcepegtethesse családja lelkébe.

De ezeket, ismétlem, nem azért írom, mintha egy percig is azt hinném, hogy éppen a vidék nőinek van ezen elmélkedésekre szükségök, mikor teljes lélekkel megvagyok arról győződve, hogy a mi a komolyságot, kötelességtudást és lelkiismeretet illeti, általánosságban véve, magasan felülmúlja a vidéki nő a léha városit (ezt is csak általánosságban mondom) hanem mert szeretném magamat világosan kifejezni és gondolataimat,

melyek mindig csak a nagy társadalomnak szólnak (bár ez természetesen nem sokat törődik vele!) lehetőleg megértetni.

A mi a vidéki nőknek: házi asszonyoknak és családanyáknak újságokunkban való írását illeti, szabadjon megemlíteni, hogy női lapunk csak minden *második* hónapban jelenik meg, ha tehát unitárius hölgyeink csak minden *negyedik* hónapban írnának egy-egy *rövid* levelet vagy tudósítást, ez lehetetlen, hogy a házi dolog és anyai kötelesség rovására menjen! És hogy ez milyen üdvös volna éppen a vidék szempontjából, mutatja az a tény, hogy a vidéki nőhöz a vidéki nő gondolata, véleménye, munkaterve mindig közelebb áll mint az idegen városi asszonyé.

Az én kedves kollégám és barátnőm Raffaj Irma nem egyszer hangoztatta, hogy a városi gondolatokkal ellenkező vidéki nézet nem csak *egyesek* véleménye, hanem a *közvéleménye*. — Én ezt teljesen elhiszem és éppen ezért tartanám lapunk és a vidék érdekében rendkívül hasznosnak, ha *maga a közvélemény* venné a kezébe kis lapunk ügyét olyképpen, hogy, mint már említettem, minden *négy* vagy akár *hat* hónapban írna csak egy-egy uri asszony néhány sort lapunk számára s így gyönyörűen fenntarthatná magát e kis újság más beavatkozás nélkül is.

Hogy mennyire tehetségesek és kifogástalanok vidéki hölgyeink cikkei mutatta minden egyes kis dolgozat, melyekkel mostanában megismerkedtünk, s így tökéletesen igaza van Nagy Béláné úrnőnek e tekintetben; csak szeretném bizonyítani, hogy az a kis idő sem kár ehhez! — Ezzel a tervvel meg lehetne az én régi gondolatomat is valósítani, mely szerint praktikus közlemények is jelennének meg úgy a háztartás, gyermeknevelés és cselédkérdés, sőt még a konyhát érdeklő dolgok érdekében is. Ez azért a lap vallás-erkölcsi színezetét nem változtatná meg, mert a mi vallásunk nem az életen *kívül* álló fogalom, hanem maga a józan és törekvő élet! Sokkal nagyobb hatás volna, ha a *vidéki nő* mondaná el a *vidéki nőnek* saját tapasztalata gyümölcseit, mintha a város asszonyai mondják el azon tapasztalatokat, melyek a vidéken talán tárgyaltanok is!

És tessék elhinni, a női irodalom alatt nem muszáj mindjárt valami fellengzős idealizmusra gondolni (ámbar én azt az egyet nem írom alá, hogy a »kenyeret kérő gyermek és a háztartás gondjai között a legideálisabb gondolat is elröppen«) valamint azt hinni, hogy a női irodalom okvetlen a »világ zajából« ered, vagy pedig *oda vezet*, mert az asszonyi írásnak éppen a »családi fészkek csendes otthonából« kell fakadnia, hogy minden ettől eltérő gondolat után, oda is vezessen bennünket vissza. De mindenesetre az idealizmus elröppenése előtt.

Szabadjon most e kis cikk keretében kitérni még egy percre

Osváthné úrnőnek szerkesztőnkhez intézett levelére. A nagyon igaz és tartalmas felszólalásból, csak azt az egyet lehetetlen megvalósítani, hogy a városi cselédnek ne adjunk legalább minden ünnepnapon kimenőt. — Egész más a vidéki, különösen a falusi cseléd, ki már dologközben majdnem mindig a levegőn van, s így a munka nem hogy hátrányára volna, hanem csak edzi és erősíti. De méltóztassék csak azt a változást iátni, midőn egy-egy jószinű falusi leány egy hónap alatt úgy megfakúl és úgy elveszti még az étvágyát is a folytonos zárt levegőben, hogy alig ismer rá az ember! Ha télen magukra nyitják az ablakot, ez csak veszedelmet hoz reájuk, mert a városi *nagyon szűk* külső helyiségekben, az egyik felől a tűzhely forrósága, a másik oldalról a jeges levegő érinti őket, a folyosón pedig csak akkor van dolguk, ha a szőnyegetek, bútorokat vagy az ágyneműt porolják. Már pedig, hogy a por közepette milyen a levegő, azt tudjuk tapasztalatból.

Már most, ha a kimenőket megtiltjuk, az a leány a ki esetleg még a mindennapi vásárcsarnoki bevásárlást sem végzi, mert az olcsóbb szövetkezetek útján majdnem mindent a házhoz szállítanak, a folyosón kívül soha, de soha sem jut *igazi* levegőre. (A folyosók is többnyire majd egészen beépítettek itt Budapesten.) Nem tehetünk tehát egyebet, mint hogy megtudjuk, vannak-e rokonai, jóra való ismerősei és *lehetőleg* kontrollirozzuk, hogy vajjon náluk vagy velük töltik-e a kimenőt.

Azonban a fő az — a mint az említett cikk írója olyan szépen kifejtette — hogy a szolgálatban levő leányokat ne mint idegeneket tekintsük, hanem mint a családtagokhoz szokás, folyton a lelkükre beszéljünk s akkor szerintem azt is remélhetjük, hogy azzal a bizalommal, melyet kénytelenek vagyunk nekik megadni, nem fognak nagyon visszaélni.

Perczelné Kozma Flóra.

Hejha én még egyszer fiatal lehetnék.

Igy sóhajtott föl a minap egy jókorban levő férfi, amint egy csomó fiatal legény léha játékát elnézte!

— Hát hiszen tartson velünk Pál bátya, mi ugyan nem bánjuk, — szólott egyik fickó aki meghallotta a Pál gazda sóhajtasát. Talán bizon maga is Amerikába készülne úgy-e, mint mi. Talán bizon meghallotta, hogy mi most éppen azon törjük a fejünket, hogyan juthatnánk el abba a boldog országba.

Csak folytassátok legények! Nem azon jár az én eszem. Nem tudjátok ti mi az élet s hogy kellene csinálni, hogy jobban

legyen. — Tán bizon keed tudja! Elhiszem akkor nem járna ilyen rongyos, foltos harisnyában!

Nem azon jár a Palibá esze, te. Ti nem tudjátok, de én tudom! Azon búsul, hogy méét kellett olyan sokat katonáskodni, mikor ő is jól kiszökhett volna Ámérikába. Ugyé nő, hiszöm mű éppen most tervezzük, hogy a tavaszon, vaj még az őszön ahajt szépen főpakolunk s úgy emönyünk amíg ez az ekszós világ tart, hogy osztán üthetik a nyomunkat.

— No látjátoké legények éppen emián búsulok én ahajt, mert látom is, hallom is, hogy tū olyan hitvány, rossz lelkű embörök lösztök, hogy tőletök ugyancsak elviheti a muszka még az apátok házafedelét is.

Éppen bizon — vágott közbe a legokosabbik, hát kijed még újságot sem olvas, hiszöm a muszkát úgy megverte a japáni vörös hangya, hogy annak sokáig nem lösz kedve nálunk vereködni, meg osztán bánom is én, csakhogy én ne lögyek itt, má pedig én úgy elmönyök, hogy tőlem bekötözhetik ha kell a templomba.

Istenem, hogy elvetemedett ez a mai fiatalság! Ki hitte volna ezt ezelőtt husz esztendővel!... Így sóhajtott föl magában Pál bátya.

Mi lesz ezekkel ha így nőnek fel, hiszen ezek eladják még a lelkiüdvességöket is. Már ezen valahogy segítni kell. Elis megyek a tiszteletes úrhoz és beszélek vele hadd lám ő mit szöl mindehez.

— No legények — szölt Pál gazda. Én megyek innen. Nem szeretem a ti beszédeteket.

Hát lássa Pali bá, mi tudjuk micsinálunk. Meglátja.

Jó, jó legények, csak azt mondom én amit szegény néhai apám szokott mondani: az Isten nem vér bottal. Csak azt mondom hát jól gondoljátok meg minekelőtte valami bolondot tenétek. Az Isten áldjon meg.

Pál bátya elindult s egyenesen a pap kapuja felé tartott. Egyik legény észrevette s ilyen szavakkal magyarázta meg a többinek: no meglássátok az a vén bolond Pali még beáruul minket a papnak.

— No csak azt tegye, vágott közbe Kűs Lajos a falu leg-házsártosabb legénye, tudom Istenem, hogy ezt megis bánja.

— De hát te félsz attól a paptól? No nem hittem, hogy olyan gyáva fickó vagy. Láccik, hogy te is a kolegyomba jártál, mert ott mindenki nyűlszivűvé lesz. Bezzeg ott az erdön, meg a havason az ökör mellett, úgy megbátrodik az ember, hogy még a medvével is megküzdene.

Pál bátya már nem volt látható s a legények most egészen

lecsendesedve folytatták a beszédet. Ugy látszott mintha csak sugdosnának. Bizonyosan valami új tervet gondoltak ki.

De nem úgy volt. Azon törték a fejüket, hogy mi lesz ha Pál uram megmondja a papnak, a pap a jóbarátjának a főszolgabírónak s azután ide zsandárok jönnek s megtudja az egész falu s mindeniket befogják, mint katonaszökevényt.

Mikor legjobban emésztette ez a gondolat, három ügyes leány tartott feléjük. A kendőik össze voltak kötve s a vállukon végig húzva összeláncolták magukat és énekelgetve gyorsan haladtak el a legények csoportja mellett.

— Né nézzetek oda — szól az egyik legény, Jóska, ki a középső leánnyal már régóta jó barátságban áll. Né, né, még megérem, hogy ide se néznek. No emmár osztán szép volna.

— Ne szólj hezzuk, Jóska, tudják ők mit csinálnak. Nem látod-e, hogy a kendődet összebogozták a másik kettőjével s egybe kötötték véle magukat. Azokat el nem választod.

— Fogadjunk, hogy találkoztak Pál gazdával — szól közbe Péter — s a vén síránkozó fölporozta őket. De én mindjárt kitudom, honnét fú a szél.

Fekete Péter alig mondotta ki az utolsó szót, a leányok háta mögött termett s megragadta az összekötött kendőt.

— Hagygyon kijed nekünk békét, — szólт éles hangon a középső leány — mi nem akarunk a magok dolgába elegyedni.

— Miféle mi dolgunkba? Hát te ugyan mit tudsz?

— Én is tudom, amit tudok — szólт Judith. Csak azt mondom, hogy az Isten áldja meg magokat. Mi immár menyünk haza, mert ma délutánra elég volt.

— De hiszen mindjárt kezdődik a tánc, csak tám ti is eljötök, vagy nem?

— Az a mi dolgunk — vágott közbe Juliska, aki jobbfelől ment. A falu legjobb módos leánya, aki után sok legény sóhajtozott s azok között maga Fekete Péter is.

A Juliska szavai olyan erősen találták Fekete Pétert, hogy mintha sóbálványá változott volna, úgy megállott egy heiyt.

— Ne hadd magad Péter — kiáltotta Pista, aki utánok futamodott a gyorsan előre haladó leányoknak s egyenesen elejökbe állott.

— Félre az útunkból, Pista — szólт most a harmadik leány, a legbátrabbik a tanító úr leánya.

— Hát maga van itt, kedves Anna kisasszony. No ezt nem gondoltam volna! Hagyja csak a kisasszony ezeket a falusi leányokat. Maga nem talál közējők.

— Azt nem maga szabja meg, Kónya Pista, hogy én kivel barátkozzam. Mi leányok összetartunk, mert hát magok is ugyan-csak összefogtak. De meglátjuk, ki lesz az erősebb?

— Magyarázza meg bővebben szép szavait — szóltak az összes legények, akik akkor már mind a leányok útjában állottak.

— No hát ha kívánják, hallják! Mi leányok megtudtuk, hogy amióta valami országhatáron zsidó vagy micsoda, itt járt a faluban, magok, legények megbomlottak mind egy szálig. Magok bizony... egyszó, mint száz, kimondom: eladták magukat éppen, mint szentgyörgynapkor a bárányokat a juhok mellől. De ne gondolják, hogy valaki sírni fog maguk után. Ha maguknak jobb a széles világ, mint a mi kis falunk, Isten hírével mehetnek. Mi is tudjuk mit csinálunk. Csak éppen azt ne gondolják, hogy sokáig fogunk búsulni maguk után. Nem ám! Ennyi az egész.

Most már hallották, ha kíváncsiak voltak rá. Csak folytassák!

A legényeket majd hogy meg nem ölte a méreg a tanítóné leánya beszédének hallatára.

— Nő Istennek hála, hogy immár elvégezte. Maga úgy beszél, hogy el is mehetne Szöntlélökre papnak, de abból sömmi sem lösz, hogy az én mátkámat maga elbolondítsa. Csak keresen magának más pajtást — szólott most Agh Jóska, a kinek szeme állandóan Judithon volt, mintha oda szegezték volna.

— Hát te is így gondolod-e Judith?

— Nem különben, szólott a leány rövid, hideg szavakkal.

— Nő, úgy látom, nálatok valaki babot öntött a garatra, azért zakatol oly erősen a malmotok.

— Azért nem muszáj csúfolkodni, — szólott most már szomorúbb hangon Judith. De hát magok legények eligazítják a dolgukat, azt már tudom. Mi is gondolunk valamit.

— Mond csak Judith mit jelent az, hogy az én keszkenőmet te úgy összefacsartad, s úgy össze-vissza bogoztad!? Hát hiszen, ha te már elfordultál tőlem, akkor add vissza, ne rongáld, inkább állj boszút rajtam.

— Ugy-e megmondottam, szólott fölcattanva Anna. Látnod Judith milyen szívesen venné vissza a kendőjét. Tudtam én jól, hogy neki most messze jár az esze, túl még az operenciás tengeren is. Apám s a tisztelendő úr már régóta beszélnek fülem hallatára, hogy ebben a faluban ma holnap egy legény sem marad, mert azokat mind megvásárolták s elhajták Amerikába. Szóljon Jóska, ha mer, nem mondok-e igazat?

Jóskának ismét elállott a szava, hát megfelel helyette Kös Lajos: Mondja meg az édös apjának, hogy igaz, hogy ő tanított engemet olvasásra, meg számolásra s ezért én a tanító urat tisztelöm, a míg élök, de mi most már nem vagyunk iskolás gyermekek, nekünk nem parancsol senki.

— Nem kell nagyot mondani Kös Lajos, mert hát ha megtalálja hallani a pap, szólott nevetve a tanító, aki éppen a Jóska szavaira észrevétlenül oda toppant a tiszteletes úrral együtt.

A legények mind félrehúzódtak s közből vették a papot s a tanítót.

Tán van valami baj, szólott a falu ifjú papja. Szóljanak ifjú barátaim, hátha tudnánk rajta segíteni. Talán Fekete Péter, az én kedves szomszédom meg fogja mondani. Csodálkoznám, hogy valami nagy baj lehessen, mert az édes apja minden nap megfordul nálam, maga is eddig sokszor be-benézett, de én nem hallottam bajról.

Ismét csak Annára került a szó, mert a többi hallgatott. Megmondjam tiszteletes úr mi itt a baj? De akkor tudom, hogy ezek a jó legények elveszítnék engemet egy kalán vízben, így pedig ők fognak elveszni a tengervízben.

— Csak szóljon édes Anna, szóljt bátorítólag az ifjú lelkész, valahogy csak megvédelmezzük a nagyobb bajtól.

Hát hiszen jórészt tudja azt a tiszteletes úr, hallottam már, hogy ilyesmiről beszéltek az édes apámmal.

— Csak tán nem ütött be maguk közé is kedves ifjú barátaim az ámerikai sárga láz.

— Attól ne féljön a tiszteletes úr, szólott egykedvűen Kös Lajos.

— Nem hogy félek Kös barátom, hanem a pásztor mégis csak szeret tudni ki s mi jár a nyája között, hogy ha kell hadd álljon melléjük a pásztorbottal.

— Szeretnék látni azt a pásztorbotot — szóljt hetykén Kös Lajos.

— Az nem könnyen látható barátom, mert az az Istennek ígéje, a mely a szívből jön és a szívet védelmezi meg minden erejével.

— Ne gondolja a tiszteletes úr, hogy köztünk valami baj volna — szóljt Kónya Pista. Azt nem bánja meg sem a templom, sem a parochia, a mit mi csinálunk, ha az Isten megsegít, sőt talán még egyszer valaki meg is fogja köszönni.

— Most már kezdem sejteni, miről van szó. Maguk bizony a szenterzsébetiek nyomába akarnak lépni.

— Hát ha éppen úgy is volna, kinek mi baja vele, szóljt darabosan Kös Lajos.

— Pap. Azt majd meglátjuk, de most csak menjenek a táncba, gondolom oda indultak.

Elhiszöm, hogy ezóta meg is kezdődött — szóljt nagy okosan Fekete Péter, aki híres táncú legény volt. No Judith s Juliska menjünk forduljunk egyet, talán még Anna kisasszony is eljöne, ha rektor úr elengedné.

Tanító: Ha Annának s az anynyának is úgy tetszik én meg nem gátolom, csak szépen és illedelmesen mulassatok barátaim.

Anna: De én most az egyszer nem kívánczozom a táncba.
Judit: Én sem.

Juliska: Nó még én sem, s nem is megyek, biz én azt az egyet tudom.

Erre a három leány kivált a társaságból s mint a szél el-siettek a tanító házához. Hiába izente oda ez is, az is, hiába mentek el a hívogatók kétszer is, a három leány nem mozdult egy tapodtat is. A táncban egész estve mind csak a három leányról folyt a sugdosás, meg a jegykendőről, meg sok egyéb-ről, amit a falusi asszonyok egy pillanat alatt fölforraltak s ki is főztek.

Agh Jóska egész estve úgy ült a cimbalmos mellett mint egy darab fa, csak némelykor sívított egyet-egyet keservében, mint a száraz ág, mikor az őszi szél északról kezdi fújni.

(Folytatjuk.)

Székely Jenő.

Szerencsétlen új év éjszakája.

Örök sírjába lépett ismét egy röpke év. Az új év hajnalán mosolyogva int felénk a jövő; de kitudja mit rejt sűrű fátyola?! Öröm-e vagy bánat, amit számunkra hoz. A jó Isten tudja csak. Az ő irgalma, az ő igazságos szeretete gyermekei fölött ragyog, s mint szabad akarattal felruházott teremtményei, magunk vagyunk szerencsénk, vagy szerencsétlenségünk kovácsai.

Egy öreg ember állott új év éjjelén az ablaknál és szorongó kétségbeeséssel nézett fel az égre, majd a csendes tiszta, fehér földre, a hol senki sem volt olyan öröm és álm nélkül, mint Ő. Mert sírja közel állott hozzá, és az öregség havával, nem pedig a fiatalság zöldjével volt betakarva és nem hozott az egész gazdag életből magával egyebet, mint tévedéseket, szenvedéseket és betegségeket, egy feldúlt testet, egy sivár lelket, egy méreggel telt keblet és egy megbánással telt öregséget. Szép fiatal éveit ma úgy állottak előtte, mint kísértetek és azon világos reggelhez vonták vissza, a mikor Atyja Őt először állította az élet választútjára, a melynek jobb oldalán az erény napos pályája egy messze csendes országba vezet, telve világossággal, aratással, bal oldalán a bűn vakond menete van, mely egy lecsepegő méreggel, sziszegő kígyókkal és sötét folyótó gázakkal telt fekete barlangba visz.

Jaj, a kígyók dereka körül csavarodtak, a méreg-cseppek már a nyelvének voltak és Ő akkor vette észre, hogy hol jár. Bánattal, kimondhatatlan fájdalommal, majdnem önkénytelenül

kiáltott fel az égre: »Add vissza nekem fiatalságomat Isten jó Atyám! Oh Atyám! állíts ismét a válaszütra, hogy másképp válaszszak.« De atya és fiatalsága rég eltűntek, bolygó tüzeket látott a mocsárokon táncolni és a temetőben kialudni és mondta: »Ezek az én eltűnt napjaim!« Látott csillagot lefutni az égről, esés közben csillogni és a földön eltűnni. »Ez én vagyok« mondá vérző szívvel és a bánat kígyó fogai beljebb ásódtak sebébe. A lobogó képzelem nesztelen járó alvajárókat mutatott a tavakon, s a szélmalom fenyegetőleg emelte fel kezét, mintha megakarná pofozni, s az üres halottas házban a hátramaradt álarc lassanként teljesen az Ő alakját vette fel. A küzdés közepett hallatszott az új évi zene a toronyból, amelynek hangja öröm, boldogság és meglelégedéssel tölté el az új évet köszöntő emberek szívét; neki e zene-szó szomorú, panaszos, zordon, lelkettpő, olyan mint egy régen, nagyon régen fakadt fájdalommal teljes, meghalni nem tudó sohajtás. S ujólag felkiált: »Oh én is átélhetném ezt az éjet száraz szemekkel, ha akartam volna. Oh én is boldog lehetnék, kedves szülőim, ha újévi kívánatokat, tanítástokat meghallgattam volna.« Kiáltja szívszaggatóan: »Jer vissza ifjúságom, oh jer vissza újra!«

És az ismét eljött, mert ő csak álmodta ezt a rosszat új év éjjelén, mivel Ő még fiatal volt, csak tévedései nem voltak álmok, de Ő megköszönte, hálaimát mondott a jó Istennek, hogy Ő még fiatal, a bűn szennyes útairól visszatérve, az erény napos útjára vissza mehetett, a mely az aratás gazdag országába vezet.

Térj meg vele fiatal olvasó, hogy ha te is azon téves úton állsz, a melyiken Ő! Ez az ijesztő álom legyen majd a te bírád, de hogy ha egyszer, majd jajgatva hívni fogod: »Jer vissza szép ifjúságom, oh jer ismét!« Nem jön többé vissza.

M. Májay Berta.

A jó honleány.

A tulipán mozgalomról jövő számunkban R. I. dolgozótársunk fog szólni. Mi ezuttal inkább arra szeretnénk figyelmet ébreszteni, hogy az anyának s minden nőnek milyen igazi nagy kötelessége, hogy jó honleány legyen. Ismerek egy magyar nőt, aki még nemis iskolás gyermekeinek Rákóczi-ról minden könyvet megszerzett s a mikor időt szakíthatott, olvasta, magyarázta. Gyermekei már kis Rákócziak s azokból soha semmiféle rendszer ki nem fogja pusztítani a tiszta magyar érzést.

Ismerek egy másik nőt, aki soha sem megy be az olyan üzletbe, ahol nem lehet magyar cikket kapni. A német bonnt elbocsátotta gyermekei mellől s most már ő neveli azokat tiszta magyar érzelemben. Még a férfiakat is megtudja javítani, mert nem tűri meg, hogy házában vagy asztala mellett valaki a nemzeti kormány ellen beszéljen. Rokonai között vannak katona-tisztek. Midőn az új magyar világ kezdődött, első dolga volt, hogy tulipánnal

földiszítse őket. Gyakran megesett, hogy a vitéz rokonok védelmére keltek a közösiügyeknek. No csak hallani kellett volna azt a politikát, amit e magyar nő teremtett a tisztúraknak. Egyszerűen megtiltotta, hogy a házánál német szót használjanak, nem engedte meg, hogy a Kossuth nevet emlegezzék, legfennebb a mély tisztelet hangján. Megmagyarázta a tisztúraknak, hogy őket az iskolában egészen hamis történelemre tanították s volt gondja rá, hogy újra tanulják a magyar történelmet.

Minden nő úr a maga házában s ott követelheti, amit jónak lát. Határozza el minden nő, hogy ő csak magyar készítményt fog használni s mindjárt meglátja, hogy a debreczeni meg a szebeni sonka sokkal jobb a prágainál, s a bécsi divat nem talál a magyar nőre.

Három nő egyszerre küldötte előfizetését a szerkesztőhöz. Nagy öröm volt. Ritka összetalálkozás. Nem veszik talán rossz néven ha megemlítiük kedves társaságukat: özv. Sándor Istvánné Nagyenyed, Nagy Pálné Körtekapu, özv. László Péterné Siménfalva. Sok ilyen találkozást kedves nők. Hiszen olyan egyszerű dolog a társak szerzése. Csak egy pár jó szót jóbarátok az Unitárius Közlöny s a Nők Világa mellett.

A szívtelen kívándorló. Varga György szurdoki gazdát is utólért a mehetnék. Szegény jó felesége váltig kérte, siratta, hogy ne hagyja árván őt s a két kis gyermeket. A nyakas székelly nem hallgatott a szép szóra. Elindult hazulról, de a felesége ment vele s vitte a két kis gyermeket. A sirást sokszor megújította a jó feleség, de az ura nem hallgatott rá. A vonat elindult, az asszony a kerekek alá dobta magát és gyermekeit. Mind a három azonnal meghalt. Most egy egész falu átkozza a szívtelen apát.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

A. V.-né úrnő S-n. Igazán kedves és lekötelező az a gondosság a melyet Ns. asszony az ott levő híveink iránt tanúsít. Kimondja, hogy nincsen nekünk sok munkás nőapostolunk? Ns asszony »őszintén sajnálja, hogy a már említett okok miatt nem tehet többet, talán idővel több alkalma lesz ügyünket szolgálni.« Bizonyos hogy lesz, de aki annyit meg tesz, a mennyit ereje és körülményei megengednek, az jól végzi dolgát. A jó Isten áldja meg érte.

TARTALOM:

»Házi tanácsadó« és »Hazai ipar«. F. Gy. I. — A nő a XX-ik százban. Boros György. — Felelet egy visszhangra. Perczelné Kozma Flóra. — Hejha én még egyszer fiatal lehetnék. Székely Jenő. — Szerencsétlen új év éjszákája. M. Májay Berta. — A jó honleány. — Szerkesztői üzenet.

Nyom. az »Ellenzék«-könyvnyomdájában Kolozsvárt.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak:

Fanghné Gujtó Izabella, Perczelné Kozma Flóra, Raffaj Irma.

A tulipán.

Leírtam a címet s nem tudom, mit írjak tovább. Nem azért, mintha nem volna miről, hanem éppen mert annyi a gondolat, tárgy, amit a tulipán szó ma egy jó magyar honleány elméjében, szívében felkelt, hogy nagyon bajos kiválasztani egyet a sok közül s azt ami lapocskánkhoz mért terjedelemben megírni.

Önkéntelenül, de találón írásként írom e szót »lapocskánk.« Mert bizony kicsi még ez ami lapunk s bár már elég idős, nem igen akar megnőni. Miért valjon? Hisz eléggé igyekeztünk jól táplálni! Oda adnók mi néhányan a lelkünket, csak éppen gyarapodjék, hadd teljen kedve benne minden jó barátjának és még folyton több és több jóakarót szerezzen! Talán az a baj, hogy csak néhányan tápláljuk, hogy oly nehéz bevonni azokat, kiknek tehetségében áll anyagilag vagy szellemileg hozzá járulni a kisdéd táplálásához. A legközelebbi mult azonban kezdte meghozni az óhajtvá várt munkatársakat. Megszólalnak tán már azok is, kik idáig féltek, vagy nem akartak valamiért írásban is a nyilvánosság elé lépni. Köszönet érte! Adja Isten, hogy ne csak a papnék, hanem a paplányok tábora is mozduljon meg ebben az évben, a mi hogy úgy legyen, szívemből kívánom kedves olvasóinknak!

De hát miként függ ez össze a tulipánnal? Megmondom.

Eszembe jutott, hogy most egy éve, mikor oly borús volt hazánkban a politikai szemhatár, mint született meg lelkes, hú honfiak és honleányok nemes szívében a tulipán eszméje, mint terjedt, mint futó tűz, mint folyt be oly jótékonyan a politikára az alapjában társadalmi mozgalom, hogy nyomon kövesse a béke. Oly lelkesedéssel viselte akkor a tulipán jelvényt minden igaz honfi és honleány s ma — még egy éve sincsen megszületésének — csak elvétve lehet egy-egy férfikabáton látni.

Pedig milyen szép célból indult, milyen szép célt akart szolgálni! Iparpártolás, önálló magyar ipar, honi gyártmány lehetőleg mindenben! stb. Hangzatos, elhangzott jelszavak! Szalmaláng! Magyar lelkesedés, melyet tett oly ritkán kísér! Az akkori tulipán mozgalom mondhatni egyedüli maradványa a törvényes alapszabályokkal megalakult *Tulipánkert-Szövetség*, mely most is igyekszik folyton szítani a kialvó lángot. Csak nemrég is a népipari vásárral, melyet a fővárosban rendezett, sok száz egyszerű magyar kis és háziiparost juttatott hírnévhez és keresethez. De a nagyközönség még annyira is ritkán gondol, hogy bár kikérje az egynemű áruk közül a magyar gyártmányt, pedig annak idején tele szájjal kiabáltuk, hogy lehetőleg bojkottáljuk az idegen cikkeket, amit házilag előállíthatunk első sorban használjuk, viseljük, aztán a vidéki iparcikkeket nemcsak vásároljuk, hanem terjesszük is s így járulunk hozzá az önálló, magyar ipar megteremtéséhez.

Ezekről gondolkozva eszembe jutott, hogy valjon így lesz-e ami lapocskánk a »Nők Világá«-val is?

Meg hányva-vetve a dolgot, arra az eredményre jutottam, hogy nem! Nem terjedt oly gyorsan, mint a tulipán, de nem is áll egy helyben, hanem nő tartalmasság, munkatársak dolgában, nőni fog biztosan terjedelemben is, csak kitartás, áldozatkészség legyen jelszavunk továbbra is.

Raffaj Irma.

Természet és költészet.

»A természet örök könyvét forgatni ne szünjél,
Benne az Istennek képe leírva vagyon.«

Vörösmarty szól így hozzánk, megkapó bibliai egyszerűséggel mutatva rá arra, miképen nézzük, mily érzéssel közelítünk meg a természet nagyszerű jelenségeit.

És az ember, a teremtés hatodik napjának mesteri alkotása, követve a költő által szavakban is kifejezett belső ősi ösztönét, a megismerés vágyától vezetve, nemcsak megtalálja a természet sok titkának rejtett zárait, hanem folytatja, folytatja a teremtés nagyszerű munkáját, tudása erejével alkot magának világot az Isten világának találatán.

Amint Feszli mondja: Eljútott oda, hogy megparancsolja a gépnek, hogy az erdő fájából asztalt, széket, ajtót készítsen. És a gép, a fa, meg az erdő engedelmeskedik az emberi parancsnak. Megparancsolja a gőznek, hogy vigye el az erdőtől elrabolt, köntöséből kivetkőzött fenyőt, tölgyet oda, ahol felhőbe nyuló tornyokat, templomokat, palotákat épít az emberi akarat. És a

gőz, kazánba szorítva, zakatolva és lihegve, szédítő gyorsasággal hajtja végre a parancsot. És mikor a torony csúcsíves boltozata céltáblául kínálkozik a villámnak, akkor megparancsolja a felhők cikázó sugarának, hogy ott tegye meg gyújtogató hajlamokkal kísért kirohanásait, ahol pusztítást nem okoz és a felhők villáma engedelmeskedik az emberi parancsnak.

Az ember úr lett a természetben a maga reális, mindennapi hasznára, táadásának erejével, tudományának szolgálatában. De nem mint úr szerepel akkor, ha elhagyva a pusztát, a rideg realitás terét, átengedi magát a természet hatásának. Bűvös hatás lesz úrrá fölöttünk és érezzük azt is, hogy a hatás alól nem vonhatjuk ki magunkat, egész lényünk a természettől függ, hisz tőle vettük eredetünket. És a hatás varázsa alatt a természeti jelenségek rendszeren úgy hatnak érzékeinkre, hogy megfosztanak tárgyilagossá szemlélő képességünkől, külső világnak a rendszerhez hasonló felfogásától képzeletünké lesz az a vezérszerep és vele egész lényünk egy képzet, egy érzélem befolyása alatt áll. Elhagyjuk a logikai gondolkodás szabályos medrét, tért engedünk a felizgatott érzelmek uralmának, hogy még bámulatra méltóbb, még káprázatosabb sokféleségben és átalakításban lássuk a természetet a maga istenséget sugárzó jelenségeivel. Avagy a beláthatatlan fűtenger, a hullámozó kalász, a mérhetetlen kiterjedésű sivatag, az égnek meredő hegyóriás, a színben és alakban folyton változó felhőtömeg, az égbeszálló madárdal és az ehhez hasonló jelenségek végtelenjei nem a kedélyünkre hatnak-e, nem költői hangulatot hoznak-e létre?

És nem költészetben, mesében vész-e el a természettudományok kezdete is?

A tűzes villámok Hefaisztosz műhelyében készülnek az Olympuson s a haragvó Zeusz kezében válnak sújtó fegyverekké. És a szent kereszt fája ugyanaz a fa volt, melynek gyümölcsét Ádám, Jehova tilalma ellenére megízlelte. Midőn aztán Ádám meghalt, szájával megragadta a fának egy ágát s magával vitte a sírba. Az ágból pompás fa nőtt, mely Ádám koponyáját magába foglalta. Később az özönvíz a Libanonra sodorta, ahonnan Salamon templomához vitték, itt a szentély előtt Sybilla jósnő ismerte fel. Majd Krisztus keresztjét faragták belőle s midőn a Megváltó vére a kereszten lefolyt, Ádám feje lépett ki a törzsből s megitta a vért. «Egy fa okozta a halált midőn Ádám a gyümölcséből evett, ugyanaz a fa megsemmisítette a halált, mikor a Megváltót szögekkel megrögzítette.» Mese, költészet, természet! De milyen mesés ruházatot szőt rá a költői képzelet, a napkeleti országok csodás dolgaira, állatai, növényei, kincseire egyaránt, életet adva a gyönyörű keleti regéknek. Felénk

száll ezekből a rukmadár az ő mesés nagyságában, s Szindbád arab tengerén ismeri fel először. A mese szerint Szindbád másod-
dik utazásában egy magános szigeten köt ki, ledűl a nagy fűbe,
a susogó patak mellé, elszenderedik és a hajó ezalatt tovább
vitórlázik. Egyedül maradván, szerte néz a szigeten, a távolban
valami fehéret vesz észre, úgy tetszik neki, mintha felül göm-
bolyú volna s valami nagy épület tetejének tartja. Odaér hozzá,
s valami óriás, fehér golyó előtt áll. Emberi lakásnak véli, de
nyílást, bejáratot nem talál rajta. Ezalatt leáldozik a nap, tergerbe
merül, elsötétedik az ég Szindbád fölött s rémülve látja, hogy
valami óriási nagy fekete madár egyenesen neki tart, mindjob-
ban és jobban közeledek s végre ráül a nagy golyóra. Az
óriás madár a rukmadár, a nagy fehér golyó az ő tojása. És a
rukmadár sokszínű tollazata csillog, miként a mindennemű kövek-
ben gazdag hegység nyakékül fekete kígyót hord, fején tolldísz
van, körülvéve diadémmal. Mikor jó kedvében van, az égbolt
alatt kiterjeszti gazdag színezetű szárnyait, olyanok ezek, mint
két felhő, melyeken szívárvány játszik, s nagy teste olyan, mint
valami ragyogó zászló, melyen a jó és rossz szellem színei,
a fekete, veres és sárga, harcolnak egymással. Meséből száll
felénk a rukmadár, költészet szól hozzánk; a mesének azonban
valóság szolgált kiinduló alapul s a mese világából kibontakozó
tudomány meg is találta a ruk-madarat; kissé lenyesegette szár-
nyát, csőrét, mint ahogy lenyesegeti a tűzfuvó sárkányok fulán-
kos fejét s ártatlan gyíkokat ismer fel alapjukúl, vagy együgyű
ceteknek minősíti a bájos dallal csábító szirénákat, s a titánok
lábszárcsontjait az ős elefántnak itéli oda. A valóság ereje
legyőzi a mesét, de azért a mese is megmarad, él, szól, száll
tovább, új váltja fel a régit, s mindenik hozzásimúl az igazság-
hoz, mint a hajlékony repkény borostyán az erős tölgyhöz. Es
ha eljutottunk a repkény borostyán révén Flóra asszony költői
birodalmába, kérdezzük meg tehát a bájos lakókat, milyen gyö-
nyört és ihletet nyújtanak ők isteneknek és embereknek egy-
aránt? Oziris isten virágokkal behintett úton van be az
egyptomiakhoz, Venusz templomát mirtusz, rózsza, és viola
díszítette és pálmát szórt a nép Jézus Krisztus útjába, amikor
Jeruzsálembé bevonúlt, adózva ezáltal a jónak és igazságosnak,
a szép oltárán. Olajfa koszorú köríti annak a görög polgárnak
fejét, aki a hazáért tünteti ki magát és viszonzásúl a kegyelet és
tiszteletért, amelyben az olajfa részesül, békét hirdet mindenfelé,
a pálma pedig örök életről, örök ifjúságról regél. Elhunytaink
sírján hajlongó ciprus megszabadítja az elhunytak szellemét a
sír nyögétől, s míg a rozmarin a szív titkos fájdalmát s a földi
lét kimúlását hirdeti, addig a rózsza a szív legbensőbb, legme-

legebb érzelmeit juttatja kifejezésre. A kék ibolya is, mintha érezné a maga becsét, előbb égne emelkedik, de aztán fejét hirtelen lefelé fordítva mintha így szólna hozzánk: Ne legyek én rózsá, vagy lilium, legyek csak illatos szerény ibolya; bezzeg a napraforgó hol ide, hol oda kacsint, ezt is, azt is hitegetni akarja. Szólnak, integetnek, bíztatnak a virágok, minden érzel-münk, minden kedélyhangulatunk talál támaszt a természetben, s a költői kapcsolatok hány szerelmesnek nyújtanak alkalmat szellemes vallomásra. Beszél a bokréta minden virágja, színe, alakja, illalata s ki ne értene a virágok kedves nyelvén, kinek szívét ne közelítenék meg a föld legbájosabb szónokai. Külö-nösen hűséges társai ők a szerelmeseknek. Hisz meg van írva, hogy ahol két szerelmes találkozik, ott virágok nőnek ki a fűből, ott nevetnek a rózsák, rügyeznek a fák, énekelnek a madarak: ahol pedig elválnak egymástól, ott elhervad a fa lombja, kipusztul a rét füve.

Húll a dió levelestül, ágastól,
Kedves rózsám, meg kell válnunk egymástól.
Nem engedik azt az egek minekünk,
Hogy valaha egymáséi lehessünk.

A rózsafa húllatja a virágát,
Temetik a falu legszebb leányát,
Sír a harang, sír a dalos madárka,
Még a nap is gyászruhát vett magára.

Mily erős bizonyítékai e dalok annak, hogy az ember a természeti képekben megtalálja a maga hangulatát és a természet befolyása alatt költőileg fokozott hatással tudja magát megérinteni. Szinte azt mondhatnók, hogy költővé lesz, a természet megsze-mélyesítésére önkénytelenül hajlandó lesz az ember, pusztán a természet hatására akkor is, ha ment minden öntudatos, mester-séges költői befolyástól. A természet szolgáltatja alapját az első költészetnek, a népköltészetnek s a műköltészet is csak ez alapon válik valódi költészetté. Hogy költői ihletet a költői befolyástól ment lélek is mily nagy mértékben meríthet a természetből, illusz-trálja egy egyszerű kis példa, melyet Lamartine figyelt meg és jegyzett fel:

Egy kis pásztorfiu tartósan, mélyen és ideálisan szeretett egy szép arató leányt. Kedvese megnyerő külseje mellett hozzá-kepest előkelő és gazdag is volt, ezért ő egy pillanatig sem merete remélni, hogy érzései valamikor viszonzást, vagy akár csak jóakaratot is találjanak. Egy szép napon azonban váratlanul tuda-mására jut, hogy az imádottja szívéhez vezető útát jobban elta-lálta az ő nemes egyszerűsége és határtalan szerelme, mint a többi, jóllehet előkelőbb kérőnek már énekkel vegyült hódolata

és hogy az eddig megközelíthetetlennek tartott leány heves és mély érzelmeket táplál iránta. Szinte elszédíti a nagy boldogság, szinte belekábúl, s hogy egy kicsit magához térjen, rohan ki a szabadba, büszkeségtől ragyogó arccal, örömtől reszkető hangon, költői nyelven szólítja fel a természetet: a virágokat, patakokat, fákat, hegyeket, völgyeket és madarakat egyaránt, hogy bámulják őt, örüljenek, vigadjanak vele. Mily kedves és őszinte megnyilatkozása az örök emberinek, az értés és megértés vágyának, s milyen jól mutatja, hogy a felhevült lélek önkénytelenül átviszi az érzéseit az élettelen természetre is.

Avagy nem tapasztalta-e mindenki ugyanezt saját magán is? A felhevült képzelet uralkodó képzete minden vele ellenkezőt kizár a tudatból és a természeti jelenséget, melyben több rokonhagulatnak érzéki jele van egyesülve, úgy nézzük, hogy csak a mi hangulatunknak megfelelő vonásokat látjuk benne. Ha reménységtől, vídamságtól hevülő lélekkel nézzük az alkony biborában úszó vidéket, azt gondoljuk magunkban, hogy a természet is velünk örül, s ha keserőséggel eltelt kedéllyel szemléljük, azt hisszük, hogy a természet is haragtól lángol. Vagy: ha a virág tiszta fehér színéből a zöld vagy bíborszín érvényesülni kezd, az úgy hat ránk, mintha az ártatlanságba a gazdag élet változatos játéka akarna betekinteni. Misem természetesebb azonban, hogy a költő, aki jobban érez, és képzelődik, mint mi, s aki alkalmasabb kifejezést is tud adni gondolatainak, érzelmeinek és képzelődésének, a természet állandóságát és változatait többféleképpen tudja egymással kapcsolatba hozni és ezek az új kötelékek mennyi örömet okoznak az embernek!

Mily mester ebben Vörösmarthy, mikor felszólítja a rút tüskéket és kórókat, hogy meg ne sebezzék Hajna lábait, amint a ligeten áthalad; kéri a virágokat és gyenge fűveket, hogy hajoljanak lábai alá; kéri a Bodrogot, hogy lassan folyjon, a szellőt, hogy halkan suhanjon keresztül az erdőkön, hogy meg ne zavarja a leányt, ha a deli hősfire gondol.

Vagy nem a természet ihleti-e meg Tompa Mihályt, amikor mondja:

Sötét lesz egy percig, hogy annál vakítóbb
Legyen a szikrázó villám lobbanása;
Csendes lesz egy percig, hogy annál rémitőbb
Legyen a mennydörgés harsány csattanása.

Általában ha a természetnek költőinkre való hatását kutatjuk, költészetükben különösen a természet megszemélyesítése és a léleknek a megszemélyesített természettel való egybeolvadása az uralkodó:

A természet figyelmes volt,
 S olvadozni láttatott.
 A patakvíz lassabban folyt,
 A fatető hallgatott.
 Megszűnt minden madár dala,
 Minden Zephír felül vala!
 Vagy: A virágok szép nemében
 A rózsza legjelesebb.
 A csillagok seregében
 A nap legfényesebb.
 Ilyen rózsza a szerelem
 Az életnek kertjében,
 Ilyen nap, ilyen fejdelem
 Az örömek egében.
 Boldog, kinek e nap fénylik,
 Kinek ez a rózsza nyílik.
 Enélkül a kert csak gaz,
 Ama nélkül nincs tavasz.

Rózsza nyílik a szerelem kertjében, a költő szívében, s a rózsához mondja Csokonai:

Nyilj ki, nyájasan mosolygó
 Rózsabimbó, nyilj ki már.
 Nyilj ki, a bokorban bolygó
 Gyenge szellő csókja vár.

S ha már a rózsához eljutottunk, szenteljünk e nagy kultuszu virágkirálynak néhány pillanatot.

A rózsza illatának szárnyain szálljunk el messze, messze, Perzsiába, a rózsának és fülemilének hazájába, ahol Allah maga avatta a rózsát a virágok királyává. Azelőtt ugyanis a gyöngye lótosz uralkodott a virágok fölött, azonban a virágok nem voltak vele megelégedve, mert éjjel rendkívül álmos és bágyadt volt, ami királyhoz nem illett, miért is más királyt kértek. Erre teremtette Allah a fehér rózsát. Szépsége bámulatba ejtette az egész természetet, mégis legjobban volt elragadtatva a fülemile. Határtalan örömben úszott, ha a rózsza körébe juthatott, szerelem ébredt szívében s eszeveszetten röpködött a rózsabokrok körül, nem vigyázva a sok tüskére, melyeket Allah a rózsza védelmére rendelt. Ezekről sebesült meg a fülemile s boldog érzelmek között lehelte ki parányi lelkét. A fülemile vére festette pirosra a rózsát, azóta piros a színe. «És azóta a százlevelű rózsza a szépek szépe, az ezerhangú fülemile az énekesek királya.» A rózsza folyton tündököl és nevet újongva, a fülemile pedig könyörögve és jajgatva, szerelmének fájdalmát panaszolja az éjszakának.

Szól, sír, panaszol nálunk is a fülemile, virít, illatoz itt is a rózsza és a rózsák atyja, Gülbaba a Rózsahegy oldalában, a Császárfürdő fölött alussza örök álmát. De ki volt Gülbaba és miért nevezik e hegyet Rózsahegynek?

Mikor Budavár karcsú tornyain még a félhold ragyogott, akkor a mecsetté átalakított Mátyás-templom mellett egy olajbarna szép török vitéz állott őrt. Gondolatokban elmerülve föl és alá járt-kelt, bánatos szemét pedig vágyódva emelte a szomszéd nagy házra, melynek a Dunára néző ablakait farostély borította. E házban a budai basa lakása volt, az elzárt ablakok az ő családjának lakosztályát védték a külvilág ellen. Egyszer csak félretolódott az egyik ablak rostélya és fehér turbános gyönyörű nő jelent meg, Asszira, a budai pasa leánya. Ovatosan körültekintett és piros rózsát dobott a fiatal harcos lábához. Az ifjú fölemelte a rózsát s szíve fölött rejtette el. Alig mult el néhány hónap, s Asszira, ki a szultán menyaszonya volt, hirtelen meghalt, s a török fürdők mellett levő hegyben sziklásírbá temették ei. Nemsokára a hegy kopár tetején, közel Ásszira sírjához, kunyhó épült, benne egy dervis húzódott meg, ki az egész hegyet rózsával ültette be. A dervis — mindnyájan sejtjük — nem más, mint az őrt álló ifjú, ki azután sokáig mint remete élt ott; a nép Gül babának, a rózsák atyjának nevezte el, s a hegyet a rajta virító sok rózsáról Rózsahegynek keresztelte. Itt és általában a rózsaligetekben van birodalma a rózsának a «Gül és bülbül» című költemény szerint. Körülveszik a rózsát az ő társalkodói és udvari alkalmazottjai; a reggel mint tükörtartója, tükröt tart eléje, majd a keleti szél, mint a rózsza udvari tudósítója, a fülemilének viszi el a rózsza üzenetét, beszél a királynő szépségéről és a fülemile ellátogat a rózsza birodalmába. A ciprusnak, a palota őrének vállain ülve, szerelme bánatát panaszolja az éjnek, holdnak, napnak; és meghallja a rózsza is szegény madár kesergését. De hiába jár közbe szél uram a kettő érzelmeiben, az udvar fondorlata a fülemilét a kalitkába juttatja. Hanem megjelenik kelet felől augusztus hatalmassa s a forró szelet a rózsza birodalmába küldi, hogy tönkre tegye. A tavasz sahja menekül a hegységbe, jön helyébe északról az ősz sahja, majd előtör keletről a tél sahja s tábornoka, a hó meghódítja a rózsaligetet.

Végül előjön a tavasz sahja, segítséget kap, legyőzi a telet, s mint tavasz királya, újra trónra lép. Ekkor a keleti szél újra közben jár a szerelmesek érdekében, a fülemile szabad lesz, meghívják a rózsza reggeli ünnepélyre és tiszta szerelem értelmében dicsőítik együtt a tavaszt. És a tavasz az ész, a rózsza az ész alkata, a rózsaliget a test, a fülemile a szív, mely szellem után vágyódik, mert csak a szellemtől lesz a szív tökéletes.

De messze mentünk, a természet beláthatatlan birodalmába jutottunk. Hazatérünk; nemsokára felénk mosolyog a tavasz, lesz majd sok mondani valójuk a most még álomban ringó hirnököknek, s akkor, de addig is csak engedjük át magunkat a természet

ezerféle hatásának, melyet szellemünkre gyakorol. Mert költői hatás mindaz, ami a természettel való egybeolvadásra, érzelmeinknek és hangulatainknak a természetbe való átvitelére, a megismerésre vezet. — És a költői ihlet pezsgő életet lát ott is, ahol a tudomány csak élettelen mechanizmust képzel. A költő magas szárnyalásával vizsgáljuk tehát azt a leghatalmasabb mechanizmust, melynek szerzője az emberi ész korlátait nem érző, a tér- és időbeli véghetetlenség előtt meg nem riadó, hatalmas, alkotó szellem: az Isten. Nézzük a reálitást is a költészet szemével és akkor nem mondja hiába a költő:

«A természet örök könyvét
Forgatni ne szűnjél,
Benne az Istennek képe
Leírva vagyon. —»

A keleti nők.

A keleti nők kecsesek és gyakran szépek. Némelyik hasonlíthatatlanul szép ha felöltözik csinos ruhájába, amely nem tűri meg az utcaseprő uszályt, sem a derekat összeszorító pokoli találmányt, ami romlására van az egészségnek, szépségnek és a fajnak, amelyet minden művelt országban törvénnyel kellene eltiltani. Amiként a pápák, Kálvin és a jelenlegi Cár nem csekélylették a nők ruházatát megszabni, ahol az egészség és illem megkívánják. Úgy kellene elbánni ezzel a veszedelmes csinosító eszközzel. A mozlímoknál a személy és ház tisztasága összehasonlításon felül áll. Az izlamnál nincs rossz szag. A keleti városok keresztény negyedeiben egyszerre erkölcsi tőkélyre nem mutató szagok fedezhetők fel. A gyermekek szeretetre méltók, jó magaviseletűek, engedelmesek. A szülők iránti tisztelet és engedelmesség bármely korú muzulmánál fő erény. Egy 60 éves mozlím azt mondotta nekem, hogy ő anyja előtt, aki akkor 80 éves volt, sohasem ült le és mindig mezitláb állott meg előtte. A gyermekeknek nincsenek játékszereik, egy mással vagy rendszeren egy báránnyal, gazellával, gidóval vagy kis majommal játszodnak. Nem tömik meg őket bonbonnal, édességekkel, beukrozott dolgokkal, melyek szomjúságot és részegséget okoznak.

Számos nőcseléd van, kik maguk és gyermekeik egy családban öröklés útján megmaradnak. Aztán a nagyanyák és szülő-nagyanyák, aminél idősebbek, annál nagyobb tiszteletben és becsülésben részesülnek. Az özvegyek és árvák iránt szeretetteljes indulattal viseltetnek. Ekép a hárem, otthon nem a házasság-

sági rendetlenség tanyája, mint a keresztény férfiak, akiket oda nem engedtek be, utálatosan elképzelték és hirdették.

A *vallás* a muzulmánokkal vele született, levegőjükkal, lélegzetükkel szívják be. Ez oly igazi légköre a léleknek, miként a természetes levegő a testnek. Ezért a mozlímoknál nincs meg az ujjászületésnek vagy vallásnyerésnek időnye vagy a hit beoltásának időszaka. Gyermeküket gyakran viszik az atyák karjaikon a moseba, hogy korán fogékonyak legyenek az imádkozás iránt és részt vegyenek az istentiszteletben. Nem együgyű, dajkai rímeket énekelnek nekik, hanem szép egyházi és zsoltárénekeket, szent költeményekkel és vallásos legendákkal. Minden gyermeknek gondosan tanítják a Koránt és szöveg szerint ismétlik, amíg élnek és eképen emlékezetükben helyezik el, nem a polcon s mikor utaznak, nem hagyják otthon sem bibliájukat, sem imádságos könyvüket, hanem magukkal viszik vallásukat és egyházukat mindenüvé.

Minden muzlim asszonynak nagyravágyása és boldogsága abban van, hogy sok és jó *gyermek*e legyen. Az anyát jól segítik házi dolgaiban, gyakori imáiban és mosakodásaiban; látogatásokat teszen és fogad és kiváló szép himzésével elüzi élete egyhangúságát. Nála a bosszúságnak és szomorúságnak kevés helye van.

Ahol többnejűség van, az elválás gyakori és könnyű, mint a megosztott szeretetnek és féltékenységnak természetes következménye.

A *házasság* rendszeren korán történik és nagyon gyakran előnyadással és szeretettel, minthogy a legtöbb házasságot a szülők szomszédságában kötik, ahol a gyermekeket együtt nevelték fel. A pénz nem jó tekintetbe a feleségnél, mert a mozlímok értik, hogy van olyan dolog is, amit a pénzen nem lehet megvenni. Boldogság, szűzesség, a gyermekek szeretete, a szülők tisztelete és szépség: a főtulajdonságok, melyek meg kell hogy legyenek egy feleségben. A nászajándékot, melyet a férj ad a nőnek, rendszeren félreteszik jövő szükségekre, mialatt a keresztények között általános nem csak átadni, amit legbecselebnek tartanak, leányukat, hanem fizetni egy embernek, aki elveszi őt kezeikből, aki igen gyakran a legérdemetlenebb személy és némelykor cudar.

A házasságot mindig bizonyos vallásos előkészület és gyakorlat előzi meg. A lányok elkísérik atyjukat a moséba a házasság idejéig, amidőn felveszik a fátylat és minden fiatal asszonyhoz tartozó méltóságot és azután 50 éves korukig, amidőn visszatérhetnek a moséba, imáikat és minden vallásos gyakorlataikat otthon végzik. Ahol többnejűség nem létezik, a

mozlim nőket épen oly boldogoknak találtam, mint nálunk: és soha egyet sem láttam, aki legkevesébbé is vágnék életét a mieinkkel elcserélni. Ha a férj uralkodik, a nő fékezi és ha a nő rabszolga, inkább készakarva az, és némelykor nem bizonyos büszkeség nélkül, mert úgy fogja fel, hogy el van zárva, mint valamely féltett kincs.

Én abból, amit láttam, azt hiszem több szerencsétlen nő van a keresztények között, mint a pogányok, zsidók és mozlimok között. Kevéssel megelégedettek, ellenben mi minél többel bírunk, annál elégedetlenebbek vagyunk. A mozlim feleségeknek nincs gondjuk, aggodalmuk a kenyérért és ruházatért, minthogy a férjeik és atyáik mindig támogatják őket, akár gazdagok, akár szegények. Aztán Isten így szólt az emberekhez a próféta által: Feleséget adva neked, minden kincsek között a legbecsesebbet adom: viseld gondját, az ítélet napján megvédelmezem őt. Ezért bizonyos szentség csatolódik a feleségnek és anyának személyéhez, amelyet egyebütt nem találtam és a férjek a legjobbak közül valók. (Kétségkívül köztük is vannak rossz férjek, mint egyebütt, s néhány ilyenről még a keresztények között is hallottam...) Több boldog keresztény nőt találtam, kik mozlimekhez mentek férjhez, Marokkóban sok angol, német és 30 amerikai nő van, kik ekép mentek férjhez. Csak egy mozlim nőt ismerek, aki keresztényhez ment: a francia hadsereg egy tisztje az afrikai pusztán csata után egy szegény árva leányt talált, elküldötte Franciaországba szüleihez, hogy neveljék fel, azután feleségül vette. Találkoztunk ezzel a párral és nagyon boldogok voltak. Bizonyára nagyon vonzó az élet, anyagi gond nélkül, egy józan és hű férjjel és az arabok kitűnnek szép és méltóságteljes fajukkal. Aztán nincsenek zsarnoki és örökké változó divatok ebben a zárt királyságban.

A mozlim nőket nem lehet *felvilágosultaknak* nevezni, de ők ennél jobbak: értelmesek, kitűnő jó érzéssel. Inkább bölcselmiek, mint érzékuli bölcselők, költőiek, jókedvűek, vidámak, de tartzkodók, komolyak, nem törődnek a gyerekes társalgással és együgyű kérdésekkel; a külvilág kíváncsiságaitól észrevehetőleg tartzkodnak, ámbár aggódnak a tanulásért. Kevés könyvet és újságot olvasnak; a család férfi tagjainak társalgása és szóbeli tanítása, iskola gyanánt szolgál nekik és a beemlézett történet, hagyomány, költemény és legenda, könyvtárak gyanánt szolgálnak nekik. Az elbeszélés remek művészet és a keleti emlékezőtehetség csodálatos. Nemcsak férfiak, de nők is némelykor könyv nélkül el tudják mondani az egész Koránt és így mindig kéznél van a törvény és az életszabály is annak minden szükséglete és részlete. A Korán semmi kritikát nem enged meg. Az, miként szerzője: Mohamed és a római pápa csálhatatlan.

A *mozlim nők befolyása* valódi és gyakran tulterjed a háremen. A kalifák idejétől kezdve napjainkig 300 írónőről van feljegyzés, akik közül néhány kiváló költő. Egy időben, dicsősége tetőpontján magában Cordovában 300 jogtudor nő volt. Van egy fiatal mozlim úrnő barátném, aki ír a Fortnightly-ba és kitűnő angol. Ismerem az első török nő író, akinek költeményeit angolra fordította dr. Patrick kisasszony, Konstantinápolyban az amerikai leány kollégiumnak elnöke. Mialatt annak a bámulatos intézetnek vendégei voltunk, egy fiatal, 16 éves fátyalozott mozlim leány, észbölcsészetből elvitte az első díjat.

Amiben reánk szorulnak, azok a tanítók. Tapasztalt valóságos, de felekezetnélküli vezető nőkre van szükségük. A nőorvosokat a legszivesebben fogadják, mert rendkívül ritka eseteket kivéve, a férfi orvosokat nem engedik be a hárembe.

Azt gondolhatják, hogy én szokatlan kedvezéssel viseltetem a muzulmánok iránt. Nő hát azt nem tagadhatom és oka az, mert én oly sok kedvezőtlen és igaztalan dolgot hallottam róluk, hogy kötelességemnek éreztem tapasztalataimat közleni és elmondani, amit tudok, mert én magam tanulmányoztam és láttam.

Amire mindenütt a világon szükség van: női rokonszenv a nők iránt; segítség mindenütt elfogadható és okos módon; haladás a nő magas hivatásában: anyaiságban, női hűségben és bölcsességben; magasabb célok az életben és nagyobb igyekezet.

Hogy a hit alkonyodik, a vallásos buzgóság kevesbül az egyházakban és az úgynevezett magasabb civilizációban, elvitathatatlan tény: és azt mondanám azoknak, akik magukat keresztényeknek hívják (ha azok vagy nem) ezekben az emlékezetes napokban: A szent, boldog és örök életről való eszményünket ne engedjük elhomályosíttatni önző célok és anyagi okok miatt, még a háború pokla által sem, amely anynyi nyomort, erkölcsi és szellemi romlást okoz. Előre a haladásban, fölfelé a célban, a minden ember iránti szeretetben,

E célból fordulok a férfiakhoz és nőkhez; a hit és tudomány embereihez, hogy felhívjam őket az egész világ három mérge ellen, amelyeknek trónokon ülő keresztény nőktől kezdve áldozatai vannak a Digger indiánokig, tudományos lángelméktől kezdve a csúszó-mászó húlyéig; csalhatatlan pápáktól hú prédikátorok, papok és pásztorokig; amelyek mindnyájan többé-kevésbé meg vannak mérgezve az alkoholtól, mely az embereket barmokká teszi; vagy a nikotintól, mely tönkreteszi a lelkiismeretet, hitet és szeretetet, vagy a nem említhető betegségtől, mely az emberi fajból a húst és a csontot kieszi. Mindezeket a mérgeket a keresztények adták a világnak!

A portsmouthi Maine városban egy titkos diplomáciai kulcs van az óriási ajtó rettenes lakatjában, amely elzárja keletet, nyugattól; és ha azt a kulcsot fordítják, hajlítják vagy eltörik, az a roppant nagy ajtó ledől és azután találkozni fogunk sárga pogány testvéreinkkel. Barátaink vagy ellenségeink lesznek-e? A fajok átömlése megkezdődött. Isten tudja, elég vér átömlés volt a csatatéren és mikor a pogány kelet megtámadja a keresztény nyugatot, az emberiség általános mozgalmában, mint nagy békítő vallásos elem vesz részt az izlam és India is kiveszi részét az összebékítetésből. És főképen a minden fajú és valószínű nőknak segítségével, akik úgy nevelik úgy irányítják fiaikat ma és úgy tanácsolják férjeiket, hogy az elkerülhetetlen összeütközés általános és állandó békére vezessen: egy új és dicsőséges korra az emberiség számára.

Augusztus 31. midőn ezeket a sorokat irtam megjött a keleti béke híre! (az orosz-japán)

Dicsőség a magasságban Istennek!

Irta: **Hyacint Loysonné**, fordította: **Varga Dénes**.

Jelentés a mentő szeretet munkájáról.

Közli: **Perczelné Kozma Flóra**.

Magyarország egyik legnagyobb nőmunkása: *Dessewffy Emma*, ki legelső szerepet játszik azon keresztények között, kik Jézus eszméit a *gyakorlatba* kívánják átvinni és *megtestesedve* látni — felajánlotta lapunk és olvasóink számára e jelentést!

Már magában ez a tett jellemzi *Dessewffy Emmát*! Ő a tőzsgyökeres református asszony, a *Lorántffy-Egylet* buzgó alelnöke, számtalan más jótékony munka vezetője és a börtönben ülők rendszeres vigasztalója *megérzi*, hogy az általa végzett szociális munka, nem lehet csak *egy* felekezeté, egyet gondol és átnyújtja egyik legérdekesebb jelentését az *unitárius* női lapnak: *Dávid Ferenc* gárdájának is!

Ime a *keresztény* ember!!

Nem vesz kérlelhetetlen, szigorú szemüveget; nem fürkészi hogyan és miként állanak ott a dogmák és formák, hanem éles és logikus eszével, nagy meleg szívével csak azt keresi, hol hallja a Jézusi hangot, hol sejtí a megváltó munkáját s kész kezet nyújtani a buzdításra!

S én, az én *jövendőben* való erős hitemmel már látom a keresztényeknek ama seregét, mely felekezet különbség nélkül egyesül *egyetlen* szent eszmében — a jézusi szociálizmusban. — De hadd beszéljen maga a jelentés!

Munkakereső nők „Otthona“.*

Folyó hó 19-én lesz egy éve, hogy igen kis hajlékban, egy féllábu, szerencsétlen, teljesen elhanyagolt nevelésű kis leánynyal kezdte meg özv. Korócz Károlyné szül. Gonda Ilona úrnő (Gonda Balázs, berczeli — Szabolcsmegye — nagyérdemű és szép emléket hátrahagyott ev. ref. lelkész leánya) súlyos, áldozatteljes, többnyire háladatlansággal fizetett és mégis áldásdús működését!

A fent említett 14 éves gyermek egy szerencsétlen schvájci bonne gyermeke volt, aki egyéves korában teljes árvaságra jutott. A főváros vette fel a gondját és fizette az érte járó tartásdíjat; kézzől-kézre adták, majd beteges volta miatt 6 éves korától kórházból-kórházba ment; 12 éves korában levágták a lábát, s végre a Szegényház kórházából mult év január havában, mint javíthatatlan, rossz indulatú gyermeket kitették az utcára. Onnan az Országos Gyermekmenhelybe került, de ott sem maradhatott, mert külföldi illetőségű lévén, törvényeink szerint községébe kellett volna őt a rendőrség útján visszaküldeni. Ettől akartuk megóvni a szerencsétlent, ki se írni, se olvasni, vagy más nyelven, mint magyarul nem tudott, de siker nem koronázta igyekezetünket.

Ily fokig elhanyagolt gyermekkel szemben, akinek legelemibb fogalma sem volt a jóról, a helyesről, nem rendelkezünk megfelelő nevelési eszközökkel. Mert ily esetekben csak szeretettel, minden nevelési szigor alkalmazása nélkül nem lehet boldogulni.

De még így is segítségére lehettünk, mert a konzulátus útján és a Hôme-Suisse széplelkű igazgatónője révén, aki segítségünkre volt, sikerült e kis leányt egy svájci javító-intézetbe elhelyezni, ahol dacos természetét meg tudták törni s most már régebb idő óta jó híreket kapunk róla, megtanúlt varrni, ezzel fogja idővel kenyerét megszerezhetni.

Mult év folyamán 59 esetben tudtunk Otthonunk révén a társadalom által kitaszított szerencsétleneknek segélyt nyújtani, a kik közül soknak jöllehet más bűnök sem volt, minthogy pártfogó és minden anyagi segély nélkül bolyongtak fényes fővárosunk utczáin, hogy sokszor betevő falat kenyerük vagy fekvőhelyük sem volt. Példa reá — a sok közül — az a 19 éves fiatal szobaleány, aki árván maradván, szolgálatba állott. Mult év februárban meghűlt, tüdőgyuladást kapott, kenyéradói a kór-

* Peterdy-utca 23. sz. alatt.

Hálával vesszük a legkisebb adományt is, mivel önerőkből, azaz jó embereink adományaiból vagyunk kénytelenek fenntartani magunkat, s mentül több anyagi erővel rendelkezünk: annyival több veszendő fiatal életet tudunk a bukástól megmenteni.

D. E.

házba küldték, a törvény által kiszabott időig betegápolási díját kifizették, de felépülése után vissza nem vették. Rövid idő múlva újra beteg lett, végigjárta a kórházakat, s megtakarított pénzét elköltötte. Junius hó folyamán tévedt be hozzánk, pár fillérért esedezve. Két napja nem evett s a hajléktalanok menhelyére sem mehett többé, mert hiányzott az erre való 10 fillérje és a tüdővész utolsó stádiumában volt. Otthonunkba fogadtuk, negyednapra sikerült egyik kórházba felvétetni, ahol 15 nap múlva meg is halt. Korócné többször meglátogatta. Halála előtt pár nappal a következőket mondta: «19 évig éltem s nem tudtam, mi a szeretet: most e két hét alatt megismertem annak egész mélységét, nagyságát!» Később ápolónői jelentették nekünk, hogy nyugodtan, minden haláltusa nélkül szált el a nehéz élet súlya alatt összetört testből a felszabadult lélek.

Ehhez hasonló azon 11 éves kis fiúnak esete, a kit egy éjjeli razzia alkalmával egy kávéházban találtak és senkije se lévén, a toloncházba vitték.

A főkapitány úr szives intézkedése folytán összeköttetésben vagyunk a toloncházzal azon célból, hogy a kiskorú 10—16 éves gyermekeket, ha tudjuk, onnan elhelyezzük. Így történt, hogy e kis fiúcska esetéről értesítettek, akinek semmi bűne nem volt. Apja — anyja már rég meghalt — augusztus hóban beteg lett, kórházba ment, valószínűleg meg is halt, mert soha többé nem hallott róla apja, pedig gondos és szerető apa volt. Mikor a kis fiú a kórházi portáshoz ment, bebocsátását kérte, az elkergette, úgy hogy augusztustól novemberig a gyermek maga kereste meg kenyerét, hol mint rikkancs, hol mint vásárcsarnoki kis hordár, aznap estére azonban nem volt meg a menhelyre való pénze sem, künn egy kapualjában húzta meg magát. Hideg, szeles, esős idő volt. Egy hordár biztatására, a kávé engedelmével, a meleg lebuja húzódott meg s elaludt. Ott találták meg a rendőrök 2 óra után éjjel és bevitték a toloncházba.

Ugy-e bár sötét kép? Elszomorítom tisztelt olvasóimat? Pedig nem ez a célom. Ha az igen sok közül egyet-kettőt tapasztalataimból elmondok, ezt csak azért teszem, mert légió azon gyermekek száma, akik így elhagyatva, körülöttünk bolyonganak és akik várják a szerető szívek, segítő kezek segítségét; mert csak pénzáldozatokkal nem lehet a veszendő fiatal életet a bűn sötét útvesztőiből kiragadni. Személyes, egyéni, önfeláldozó munka kell ehhez és ez hiányzik oly nagyon minállunk, mert bármennyire is feláldozza magát egyes ember, nem képes nagyobb mentő munkát kifejezni.

Korócné élményei igen gazdagok ilyen sötét képben.

Éjjel-nappal, hajnalban kell sokszor szolgálatban lennie, s alig van fővárosunknak olyan zege-zuga, ahol meg nem fordult volna, néha rendőri asszisztenciával — oly bizonytalan volt a vidék — mert az a 18 gyermek, akiket a gyermekmenhely és a gyermekliga segítségével nevelésbe tudtunk adni, nem laktak belterületünk fényes utcáiban.

Mit szóljak azon védeenceinkről, a kiket a rideg börtönfalai közül kaptunk?

Azon 23 egyén közül, kiket Otthonunkba fogadtunk be, 1 naptól kezdve 3—6 hónapig, a mint a különböző esetek kívánták.

Tizenhárman a börtönből kerültek ki, 17 és 25 éves kor közöttiek. Ezeknek történetei is szívet elszorító történetek, melyek mind csak egyről tesznek tanúbizonyságot: mennyivel könnyebb elítélni, megvetni, az utcára kidobni Isten képére teremtet lefebarátainkat, testvéreinket, mintsem nekik segítő kezet nyújtani s őket a bűn fertőiből kiemelni.

Pedig ki tudná azt megmondani, hogy e fiatal leányok közül mennyien maradtak volna meg a becsület ösvényén, ha egy kis szeretetet, jóakaratot, nehéz órákban egy bátorító szót kaptak volna!!

E védeenceink közül 4-en visszaestek előbbeni bűnös életükbe; 2-en mivel előttünk eltitkolták, hogy ki vannak tiltva, visszakerültek a toloncra; 7-et azonban elhelyeztünk; 3-at szüleikhez adtunk vissza, miután közbenjárásunkra megbocsátottak nekik. Egyet a Jó Pásztor-intézetbe tettünk be, ma is ott van és jól viselkedik; 3-at cselédnek adtunk oly házakba, ahol a ház úrnőjének megmondtuk védencünk előző életét és kiállott büntetését.

(Vége következik.)

Dessewffy Emma.

Olvasóink figyelmébe! A Nők Világa javára kedves nőink máris szép tárgyakat ajándékoztak, de még nem elég egy sorsjátékra. Kérjük kedves olvasóinkat küldjenek még, hogy gyarapíthassuk alapunkat. Bármily csekély pénzadományt szívesen fogadunk.

Oly anyák, kiknek kevés idejük van gyermekeikkel foglalkozni jól teszik, ha megszerzik és kezökbe adják gyermekeiknek az *Erkölcsei* és az *illemszabályokat*. Rendre lassan megtanulja a gyermek s egész életében hasznát veszi.

TARTALOM: A tulipán. — *Raffay Irma*. — A természet és költészet. — A keleti nők. *Varga Dénes*. Jelentés a mentő szeretet munkájáról. — *Perczelné Kozma Flóra*.

Nyom. az „Ellenzék“-könyvnyomda sajtóján Kolozsvárt.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak:

Fanghné Gujtó Izabella, Perczelné Kozma Flóra, Raffaj Irma.

Két nemeslelkű angol nő.

Egy 70—80 éves leányt a mi fogalmaink szerint így jellemzünk: vén kisasszony. S ennek a szónak az értelme szerintünk nem lehet egyéb, mint összefoglalása egy rikácsoló s esős időkben nyávogós hangú, parokás, kutyás-macskás, ablakban ülő, szekánt, bogaras teremtésnek. Pedig ez a felfogás már idejét multá. A korral változnak az emberek és a típusok; ma nem ugyanaz az asszony, a leány, a gyermek, mint 50 vagy 100 esztendővel ezelőtt. Így van az idős kisasszonyokkal is. Fedezük hát fel nálunk is a szép tulajdonságokat, melyeket tőlük számúztunk. S ismerjük fel bennük is az igazi női erényeket.

Az idealizmus nincs helyekhez, viszonyokhoz, existenciákhoz kötve, hanem egyénekhez, akik bármily körülmények között legyenek is, nem engedik magukat a prózaiasságba süllyedni. Nemes lehet egy idős kisasszony szíve is.

Akikről itt el fogok beszélgetni, az két tipikus angol kisasszony. Mikor először mentem házukba, két kicsi összetöprődött nő fogadott. De az a kedvesség, melegség, mellyel szívökre szoritotttak, egész más véleményt ébresztettek benem s mindjárt megéreztem az egyszerű külső mögött a fenkölt lelket s a nemesen gondolkodó szellemet. És nem csodálkoztam, hogyan lakozhatik két ilyen kis testben akkora megmérhetetlen nagy lélek.

Ketten laknak régi házukban, mely tele van egyiptomi régiségekkel, miket atyjuk, Anglia egyik leghíresebb archeologusa gyűjtött. Ebben a házban még mint kis gyermekek játszottak s az egyik szobát ma is »játék szobá«-nak nevezik.

A két testvér nagyon különbözik egymástól. Az egyik nagyvilági, a másik meg háziás. Miss Matilda több ízben volt Egyiptomban, úgyszintén Ásiában s összejárta az egész konti-

nenst. Megjegyezte, hogy Magyarországon még a házak is kedvesebbek, mint máshol.

Délelőttönként el szokott járni a képtárakba, muzeumokba, mert szereti és ismeri a szépet. Délutánjait festéssel tölti el. Oly nagy lelkesedéssel portraíroz, mint akinek egy egész világ nyílik meg szemei előtt s látja a jövőben dicstől koszorúzott nevét. Órákig eldolgozik vásznán s ki nem fárad. Annyi modellje jön, hogy külön jegyzéket tart róluk, hova felírja, ki hány órára hivatalos. Ilyenkor felveszi japáni zubbonyát s a játék-szobát, mely most inkább műterem, besötéti, csak a modellt vetődik erős világitás.

Szabad idejében írja s javítja kis könyveit, melyekkel nem csak ismerőseit, de még az egyszer-kétszer látott jóra való embereket is megajándékozza.

Testvére másképp él, de azért nincsen köztük nézeteltérés, mindenről egy véleményük van s oly nagy szeretetben, egyetértésben élnek, hogy élvezet őket együtt látni s hallani, amint egymásnak mondják: »you are an angel«. Maga olyan, mint egy angyal.

Miss Emily vezeti a háztartást; ő otthon ülő, utazni ritkán megy s akkor is csak Anglia határain belül. — Pár apró esetet említek, melyekből kitűnik az ő nemes, jó szíve s az a szíveség, mely az angoloknak jellemző vonása.

Egyszer a vonaton ülve beszállt a kocsiba egy nő s elővett valami horgolást. Észre veszem, hogy Miss Emily lehajtja a fejét s valamit babrál a nyakánál. Nem tudom, mi baja lehet. S hát lekapcsolta a nyakáról a horgolt csipke gallért s oda nyújtotta az ismeretlen hölgynek, mondván: »Nekem nem szükséges, talán lenne szíves elfogadni.«

Nem tűri, hogy más szolgálja ki, szivességet meg éppen el nem fogad. Még a tea házakban is, vagy vendéglőben, ha a pincér megkérdezte, hogy mit parancsol, ő hozzá tette kívánságához, hogy: »ne zavarja magát, nem kell most mindjárt, egy csepet sem sietünk.« S megtörtént, hogy elfogyott a meleg víz a kannából s hogy ne fássza a pincért, megvárta, míg a szomszéd asztalnál elvégez s onnét hozta el a megmaradt s már csak langyos vizet.

Ha valahol reggelit rendelt, gyakran megesett, hogy a kifizetett étel jó részét visszaadta, nem mintha rossz lett volna, de mert »bizonyosan jól fog a kiszolgálónak.«

Anyám küldött alkalomszerűleg egy kalotaszegi lábzsámolyt magyar faragással, hogy adjam Miss Emilynek, ha gondolom, hogy szeretné. Úgy örült neki s annyira megbecsülte, hogy rá nem tette volna a lábát, hanem a padló helyett az asztal tetejére tette s ozsonakor azon állott a járdinétto.

Még az időjárásért sem panaszkodott. Mindig boldogan, meglegedetten láttam. Egy alkalomkor Deal nevű tengerparti fürdőről Ramsgatebe tettünk egy napi kirándulást. Este lekés-tünk a vonatról s a szomszéd kis faluba kellett menni, mert onnét még ment egy vonat Deal felé. De mire oda értünk, már késő volt s mi tehetetlenül, aggódva néztünk magunk elé. Véletlenül megtudtuk, hogy ha újra visszamegyünk, lesz még egy kocsi, ami *talán* még ma elmegy. Ilyen biztos érzéssel jöt-tünk újra vissza. Fáradtan leültem az állomásnál a poros lép-csőre; sötétedett, a tenger messze tőlünk, kilátásunkat egy nagy bérháznak fala vette el. Saison közepe s ha a vonat nem jön meg, mi még egy üres előszobát sem kapunk, hol ruhástól el-szunyadhatnánk. A kétségbeejtő gondolatok egymást üzték fe-jemben. De hát össze kell szednem magam, hogy megvigasz-taljam szegény Miss Emilyt — bizonyosan el lesz keseredve. És ebben a percben egyszerre csak megszólalt: »oh, de gyö-nyörű a világ . . .!«

Egész lényüket a jótékonyság alkotja. Érzik, hogy sokak-nak van szüksége rájuk és tudják, hogy azzal a segíttel, amit másoknak adnak, nagyon olcsón vásárolnak a maguk számára lelki örömet. Keveseknek jutott osztályrészül ilyen helyes elmélet, A legtöbbben csak *tudják*, hogy sokaknak nyújthatnak segítyt és nem érzik a lelki megnyugvást.

Látszott, hogy lelkesülnek egy eszméért, az Unitarismusért. Jótékonyágukat mindig ebben a körben gyakorolják. Templom építésnél, javításnál, felszerelésnél nem történt meg, hogy hoz-zájuk ne folyamodjanak kéréssel, melyet ők soha sem tagadtak meg. Náluk időzve szinte minden nap elvittek valamelyik mú-zeumba s utközben mindannyiszor beszóltott a kis, egyszerű s kopottas kinézésű néni az Unitáriusoknak valamely központ-jához s fekete nagy hálós kosarából előszedett a könyvek s be-vásárolt zöldség, gyümölcs közül ma 5, holnap 10 vagy 20 fontot s oly szerényen mondta, hogy e csekéllyel hozzá-járul ehez vagy ahhoz az úgghöz, mintha csak 5, 10, vagy 20 pennyt adott volna.

De hát nem is ezekről az esetekről akarok én szólni.

Minden reggel legelső lépése az volt, hogy elment egy szegény asszonyhoz, ki állandó betegségben szenvedett s elvitte neki rendesen az előtte való napi ujságot, hogy legyen egy kis szórakozása. Nem cselédjétől küldte, de ő maga vitte el, — esős vagy hideg, szeles időkben is, mert azt mondta, hogy így job-ban esik a szegény asszonynak.

Látta az igyekezetem, hogy mennyire szeretnék igazi ango-los kiejtéssel beszélni. S nem fáradt engem segíteni ebben egy

egész esztendőn át. Még az ABC-t is fel kellett mondjam neki *angol* hanglejtéssel, legalább egyszer egy héten s mindig türelemmel végig hallgatta, vagy háromszor egyfolytában.

A nyári szünidő jó részét Dealben akartuk tölteni s mikor oda érkeztünk, már sötét este volt. Ő egy unitárius családhoz akart szállani, de nem tudta jó címüket, s zuhogó eső kíséretében neki vágott a sötétnek és ismeretlen utcákban barangolva, fáradtan, éhesen, kereste vagy két óráig a lakást. A szebbnél szebb hotelek csábítóan néztek reánk, s ő tudta, hogy nagy kényelemben részesülnénk ott; de nem, ő nem hagyta unitárius szállásadónőjét.

A házi asszony boldog volt persze, hogy hozzá mentünk, de sokat aggódott, hogy az ő viszonyai nem engedik meg, hogy ő olyan kényelemmel lásson el mindent, mint a hotelekben. Miss Emily, hogy mentől kevesebb gondot s dolgot adjunk neki, még az asztalkendőjét is odanyújtotta, azt mondva, hogy e nélkül is el lehet lenni, ne legyen még több mosni való. És legalább egy tányért mindég megkímélt.

Soha semmitsem kicsinyel, minden hiányosságot el tud tűrni s abban valami jót, valami szépet talál. De a zsörtölődést, az elégtelenséget nem ismeri. Egyszer véletlenül egy olyan rossz szállodába kerültünk, hogy egy legkisebb irnokocska honfitársam is iszonyuan fölháborodott volna; de ő másképen cselekedett: azt mondta: »jó emberek«.

»Sir«-nek nevezik Angliában a grófokat, bárókat s kitüntett államférfiakat. Ő azt tartja, hogy ez az elnevezés mindenkit megillett, aki becsületes. Ép ezért még az utcaseprőket is »Sir«-nek szólítja. S bár tudja, hogy sokan nevetnek ezen, nem tesz másként, mert örülnek ennek a kitüntetésnek a szegény jámborok.

Elutazik messze az unitárius telepekre, csupán azon célból, hogy ott búzdítsa a hitebelieket. Nem restel ennyi fáradtságot — talán kevés pozitív eredményért. Utánjárást, kimerülést nem vesz számba, örül, ha fáradtan hajtja le fejét, mert az nap sok jót tett. Abból a sok jóból semmi sem jut neki. Mind közhasznú célokra irányulnak.

Mindnyujunkat meghatott az a bámulatos, végtelen nagy jóság, mit Miss Mathilda irántam tanusított, midőn hazajövelemkor 75 éves létére Londontól egészen Mainzig kísért. Tehát megtette a tiz órás tengeri utat Rotterdamig, keresztül jött Hollandián s Németországon. Késő őszi lévén egy szál utas sem volt a visszafelé menő rajnai hajón, hideg, nyirkos időben is örömmel indult hazafelé, újra a nagy útnak, mert egy nagy szívességet tett — egy idegennek, kinek nem tartozott semmivel sem, s tudta, hogy e szívesség nem lesz ez életben visszafizetve; — mert hát oly nagy, hogy nem is lehet.

Halkan, aprókat lépve haladnak át az élet útjain, soha ki nem fáradnak, senki észre nem veszi őket, csak mikor jótékony-ságuk elszórt rózsáit szedik fel. De ők akkor már messzire haladtak, még a hálaszavakat sem hallják.

Vissza emlékezve rájuk, sokféle gondolat támad fejekben. Ezekből a kis epizodokból láthatjuk, hogy tulajdonképpen miben is nyilvánul meg nagylelkűségük. Mert végre pénzt osztogatni annak, akinek bőven jutott, nem érdem. Valamely országban egy bizonyos mennyiségű pénzösszeg van. Ez az érték oszlik meg a haza gyermekei között. S ha valaki nagyobb mennyiségnek van a birtokában, ezáltal másokat rövidített meg, s mondhatnók: másokét bitorolja. És, hogy ebből olyanoknak juttasson, akik véletlenül semmivel sem bírnak, — kötelessége... (kéne hogy legyen).

Segély alatt csakis a pénzt értjük s ez a baj. Ez csupán csak jó eszköz arra, hogy a jó tett meglegyen.

A bizalom, az igazi testvériség soha sem fog létesülni a jó és rossz módúak között, míg csak közvetve érintkeznek egymással, míg nem lépünk be a szegény lakba, míg nem tekintjük magunkat velük egyenlőknek, és míg abban a hiszemben vagyunk, hogy csak mi segíthetjük őket, mert ők szegények ahhoz, hogy viszont segítsenek bennünket.

De miben szegények? — Pénzben. — S hát a gazdagság oly nyomorúlt volna, hogy csak a pénz képezné azt? Hát az erkölcs, az ész, a lelki boldogság és a jellem? Haszontalanságok ezek? A pénz, amit mi adhatunk, mélyen áll ezek alatt; s amivel ők bírnak: a boldogság, a becsületesség, a jellem, a gondolat, az az igazi kincs; s mi mindezt félre értjük, nem értjük; — avagy megszoktuk a gyarló tömeg itéletét, gondolkodását. — Mi, ha egy ilyen igaz ember, meg egy pénzben gazdag pöfeteg jön hozzánk, ezek közül a pénzest bevezetjük legszebb szobánkba, órákig elcsevegünk vele; a másik hadd várjon addig a hideg előszobában, vagy ha nincs *nagyon* fontos dolga, jöjjön el holnap. Hogy mindezen nem háborodnak föl azok, annak az az oka, hogy mi elszoktattuk őket az igazságtól. — A megszokás rémséges bűnöket helyesel.

Tehát segítsünk lelkileg, mert több szükség van erre. Annak a szegénynek, akinek a lelke elfásult, akit nem érdekelnek ember, világ, oltuk a szívébe a lelki nagyság fönségét, a szép érzéket, a művészet iránti fogékonyságot, s a munka örömeit. Ez vigasztalja őket rongyos kis viskójukban, s ha onnét ki is lépnek, a természet ezer szépsége elfeledteti bánatukat. Képkiallításokon, koncerteken, felolvasásokon kellene ingyen helyeket szorítani azoknak, akik, sokan méltóbbak ilyen helyeken jelen lenni, szám-

talán selyem ruhával fedett gyarlóságoknál. Ha mi ezt nem vihetjük ki, kisebb dolgokon kezdjük, s ezeket hagyjuk azokra, akik nálunknál több tevékenységet tudnak kifejtetni, vagy szabadabb kezük van.

A virág a jó és szép érzéknek a legelső fejlesztője. Honosítsuk meg ennek ápolását minden szegény lakban. Egy-két cserepet mi is adhatunk nekik; magyarázzuk meg azok szépségét, ők majd gondozni, szaporítani fogják; nem kerül nekik semmibe sem, s a jó hatás be fog következni. Járjunk el hozzájuk gyakran; olvassunk fel nemesítő szép dolgokat; vigyük őket üdítő sétákra; a természet és művészet szépségének megértésére tegyük fogékonnyá, a halhatatlan nagy eszméket rajongásuk, szerelmük tárgyává, s a nemes tettekre képesekké.

Még egy van, amit utolsónak hagytam, ambár az első — a hit. Hisz ők ezt mind nem ismerik; s azok a nemes jellemek, akik közöttük vannak, sokkal tisztéletreméltóbbak azoknál, akik a pénzben gazdagabb osztályból kerülve ki, jó körülmények közt nőttek fel s így minden nagy és nemes cél könnyebben elérhető általuk.

Segítsünk hát! Ne olyanért fáradjunk, ne olyanért cselekedjünk, kinek körülménye mindent lehetővé tesz. De ha olyat látunk, kiben *csak* egy vágyó szikra világít, egyéb semmi, magában és körül is minden sötét, élesszük e fényt — ránk is világít s fellángolhat messze a magasba. — S ahol felragyog egy rozsdafoltoktól megtisztult acél, ott szórjuk a babérleveleket — a rozsdá helyére.

Mikor segítünk, ne akarjuk e tettünket lerázni nyakunkról, legyen az olyan jótett, melyért fáradunk, dolgozunk, nélkülözünk, — és jóleső, — és megelégedett, — és boldog utóérzettel.

Ne tallért szórjunk ki a zsebünkből, — kincses ládánk a szívünk legyen.

Ezeket a gondolatokat ébresztette bennem ennek a két nemes hölgynek a példája, akik a »Channing House School«-t alapították és ebben szívők nemes érzésének tündöklő tényeként, a magyar unitárius leányok számára fényes alapítványt tettek, melynek élvezése mindnyájunknak, kik ott valánk, életünk legkedvesebb korszakát képezi.

Pákey Márta.

Az ima.

Önző kufár nép az ember
Nem gondol többé Istenével sem,
Azért el nem mondanám én
Ha bánat dúl a szívem rejtekén.

Miért is mondanám nekik
 Ők e fájdalmat úgy sem érthetik,
 Önző nép fölötti bánat
 Kufár szívtől részvétet nem várhat.

Hozzád fordulok Istenem!
 S itt fájdalمام enyhül érzem.
 Mert az ima meggyógyítja
 Mire a földnek nincsen balzsama.

M. Májay Berta.

Valami a nőknek a szavazati jogért folytatott küzdelméről Angliában.

Nem tudom, mennyire fog e kis cikk beletalálni e lap többi cikkei közé?! Nem lesz-e csatakiáltás egy békés társaságban?!

Mindenekelőtt méltóztassanak megjegyezni, hogy én egész tárgyilagos álláspontot foglalkozok el e kérdést illetőleg, bárha, választások idején, egyik v. másik havasi polgártársam polgári működéséről elmélkedve, megvallom egész töredelmesen, voltak nekem is néha napján lázadó gondolataim.

A nők mozgalma a szavazati jogért Angliában negyven éves múlttal bír és azon most már idős dáma, ki a jelenlegi liberalis miniszterelnök Campell-Bannermann által a múlt 1906. év tavaszán a százakra menő országos küldöttségekkel (köztük sok férfi) fogadtatott, ugyanaz volt, ki negyven évvel ezelőtt, a mozgalom kezdetén, szónokolt az akkori miniszterelnök, úgy gondolom Gladistonnak.

Negyven év szép idő és a nők még sem érték el céljukat. De mégis négy évtized nem veszett el az ügyre. Mind több és több nő találta igazságtalannak, hogy ki legyen zárva a legszentebb polgárjognak gyakorlatából, mind több és több férfi csatlakozott a nőkhez ezen küzdelemben.

Nagyszabásu szervezkedésükben az egész országot (Anglia) behálózták és létrejött a szavazati jogért küzdő nők nemzeti egyesülete (mi talán országosnak neveznők) a National Union vagy egész teljességükben mondva: »The National Union of Women's Suffrage Societies« vagy legrövidebben mondva N. U. Az angolok rendkívül szeretik a rövidítéseket pl. a liberalis miniszterelnököt Cambell-Bannermannt C.-B.-nek nevezik, termé-

szetesen e tiszteletlenséget inkább az uralomból kiszorult conservativok engedik meg maguknak.

Ebbe a nagy országos egyesületbe belépésre szólították fel a különböző női egyesületeket, melyek csatlakoztak is nagyobb részt. A férfiegyesületek közül csakis egy parlamenti párt az ötven tagot számláló független munkáspárt (independent labour party) állott meliélük tömegesen. E munkás követek közül nem egy követ hordott fiatal korában, általuk és s női munkásegysületek által a mozgalom demokratikus eleme domborodik ki. Hogy mily hatalmas tömeg áll a női munkásegysületek mögött, kitűnik egyik munkásnőnek a nyilatkozatából, ki az 1906 május 19-én tartott nagygyűlésen 90.000 társa nevében emelte fel szavát. Sajátos vonása e küzdelemnek, hogy ledönti a társadalmi válaszfalakat, a királyi rokonsággal bíró előkelő hölgy és az egyszerű munkásleány, a piros nyakkendő szákétor munkásképviseelő és a szalonkabátos mágnásképviseelő egymás mellett küzdenek. Azért emelem ki ruházkodásukat, mivel az alkalm szerinti öltözésben művész angolok eddig a parlamentben az estélyi öltözetet tették kötelezővé, mielőtt az ötven munkásképviseelő letelepedett közéjük. A nagy tömeg (a nem munkás) azonban ragaszkodik a tradícióhoz most is.

A National Union (nemzeti országos szövetség), mely ezer és ezer tagot számlál Anglia (a tulajdonk.) minden részében, szélsőbb és mérsékletebbes árnyalatára oszlik. A szélsők nem riadnak vissza a botrányok rendezésétől sem és ezeknek tulajdonképpen külön vezetőik is vannak. Ilyen botrányt rendeztek a nők legelsőbben a parlament rácsos karzatja mögött. (A nőket ugyanis az angol parlamentbe csakis rácsok mögé engedik be.) A beavattak nagy tömegben jelentek meg, magukkal vívén egy zászlót, melyre óriási betűkkel rá volt nyomtatva «Szavazatot a nőknek». E zászlót aztán adott jelre hirtelen kidugták a rácsok közül. Lett aztán kavarodás alól, fenn. A képviselők (kiknek nincs mindeniküknek helye) csak úgy tolultak a terembe, látni a csodát. A békésen ülő nők fel voltak háborodva, hogy akaratlanul ily botrányban kell szerepelniök és ártatlanul szenvedniök, mivel kivétel nélkül az összes asszonyokat eltávolították a karzatról. A mérsékelték elítélik ugyan ezeket, de azért nem szakítanak velök. Ez az eljárás ismét teljesen angol. Az egyéni szabadság tiszteletben tartása.

E pár sorban akartam néminemű fogalmat nyújtani e hatalmas mozgalomról.

Butyka Vilma.

A nők munkája az egyházban.

Manchester, 1907. április 8.

Ha egy pillantást vetek a körül levő egyházközségek socialis életére, azt látom, hogy az emberi természetnek követelménye, a rendes napi munkán kívül az elfoglaltság és szórakozás, nagyszerűen van egyesítve az egyházi élettel. Az erkölcsi tanítás tehát nem úgy ment itt, mint ahogy sok helyen találjuk. Értem itt ugyanis azt a nevelést, amelyet tesz pld. az a szülő, aki folytonosan korholja gyermekét, mert nem úgy tesz, mint ahogy kellene, de sohasem mutatja meg azt az utat, amelyen haladnia kell és azt a munkát, amelyet végeznie kell s így nemhogy nevelne, sőt ellenkezőleg, gyöngitené a gyermek önbízalmát s mintegy beléneveli a különben tehetséges és jóindulatu gyermekbe azt, hogy ő rossz.

Nincs talán könnyebb téma péld. egy predicatio megírására, mint előtárni és ostromozni a gyülekezet bűneit. Az angol lelkészek a nehezebbet és sikeresebbet választották. Tanulmányozták az emberi társadalmat, társadalmi szokásokat, s azokat nem írtották, hanem jobbakkal, keresztényiebbekkel cserélték fel. Ha egy «Monthly Calendar»-t, azaz egy minden hó elsején és minden egyházközségben kibocsátott programot átnézünk, amelyben a következő hónapban végzendő munka és tartandó társas összejövetelek jegyzéke van felsorolva időrendben, azt látjuk, hogy a hónap 30 napjára gyakran 40, de 20-nál kevesebb ilyen programpont soha sincsen. Megjegyzendő, hogy ez összejövetelek egyszerre szórakoztatók és hasznosak is.

A „A Nők Világa”-ban azt a munkát szeretném leírni, amit a nők végeznek. Megjegyzendő, hogy ők végzik a nagyobb részt. Nem említtem itt a vasárnapi iskolával kapcsolatos munkát, irodalmi s többféle társaságokat, hanem csupán és pedig a közeli egyházk.-ben Longsight-on levő nők munkáját. Ez egy közepeszerű inkább kisebb gyülekezet. Bár a nők minden, az egyházközségben levő egyletben, a nagyobb részt képezik, de tisztán nőkből alakult egyletek az u. n. „Nők Egyházi Segítő Társulata” (Ladies Church-aid Society); „Leányok varró osztálya” (Young ladies sewing class) és ezekkel kapcsolatosan a „Társas estélyek” (Social evenings).

I.

A „Nők Egyház-Segítő Társulata”-nak tagjai az Egyhk. férjes női. Célja pénzzel segíteni az egyházközséget, amelyet

azoknak a munkáknak az árából kapnak, amelyeket saját maguk készítenek.

Összejövetelők van minden második szerdán estve 5 órakor. Kezdődik teával. A thea ára abból az összegből van fedezve, amelyet minden ilyen alkalommal a tagok fizetnek (60 fillér). De ez összeg a tea költségén kívül elég arra, hogy a kézi munkához szükséges anyagot is előállítsák. A teához szükséges felszerelésük ugyanis állandóan megvan az iskolaterem szomszédságában levő kisebb szobában s minthogy ezt saját maguk készítik és szolgálják ki, nem jön többé személyenkint a tea és sütemény, mint 10—20 fillér. Tea után a nők 2—3 órát maradnak a teremben, amely idő alatt a társalgás mellett hasznos ruhadarabokat, himzés, csipke stb. készítenek. Az így készített tárgyakat az u. n. „*Sale of work*“ *munkák eladásán* értékesítik. Ez egy minden évben és rendszeren novemberben tartott munka-kiállításon történik, amely 2—3 napon át szokott tartani.

A munkák nemük szerint osztályozva és az iskolateremben kiállítva vannak. Kihirdetik az egyházi Lapokban előre s aztán a lelkes nők, kiki a számára kijelölt helyet elfoglalja, a tárgyakat szabott árokon eladják. Ez egyházban tavaly ősszel (50 font) azaz 1200 korona volt a bevétel e munkák árából. Ezzel aztán segítik az egyházat és iskolát. Ez eredményezi azt h. az iskolában mindenütt piano, csinos harmonium, képek stb. minden, csak nők által kitalálható, csinos berendezések vannak. Másik ilyen társulat, a

II.

»*Lányok varró osztálya*«. Erről közlöm, azt a rövid cikket, amelyet a társaság elnöknője a kérésemre levélalakban nekem küldött. (1907. febr. 20.)

»Amenynyire röviden lehetséges, tájékoztatom arról a munkáról, amelyet mi a »Lányok varró osztályában« az egyhk. és iskola alapjainak növelésére, végzünk. A lányok (több fiatal férjes úr is van közöttük) az iskola fiatalságát képviselik. E munkára ők a »Nők Egyházsegítő Társulatából« vannak kiszakítva és egyesítve, minthogy úgy találtuk, hogy a fiatalab-
bak inkább szeretnek munkálni azok társaságában, akiknek társalgása a munka ideje alatt olyan tárgyakról foly, amelyek iránt ők inkább érdeklődnek. Nem óhajtván tehát »Idős fejeket rakni fiatal vállakra« gondoltuk, hogy e szétválasztás nagyon is ajánlatos.

Ezt követi az, hogy az ők munkájuk jellege eltérő az idősebbektől. Vezetni a fiatalokat munkájukban s serkenteni őket arra, hogy azt a legjobban csinálják, egy-két idősebb, férjes

nő (akik szeretik a fiatalokat) velük dolgozik. *Gyűlésünk* van a téli hónapokban minden szerdán este, mindenki alá ír hetenkint egy kis összeget. Ez egy alapot képez, amelyből az anyagot vásároljuk a munkához. A cél, olyan tárgyakat előállítani, amelyeket az évi »Munkák eladásá«-n valószínűleg értékesíteni lehet az Egyhk. alapjának növelésére. A heti gyűlések kellemesek. Kedves társalgás van a munka ideje alatt és minden úgy van előkészítve, hogy az összejöveteleket kellemessé tegye, úgy hogy mindenki kedves szórakozásnak s örömmel tartsa dolgozni jönni. Így aztán munka és élvezet egyesítve van a munkákban, amelyeket az Egyhk. és Iskola segítésére előállítunk. Martha Wright.«

III.

A nők által rendezett, nemesen szórakoztató »*Társas Estélyek*« (Social Evenings) a téli hónapokban szintén igen kellemes szórakozások. Céljuk, hogy alkalmat adjanak a tagoknak összejövetelekre, találkozásokra, szóval társas érintkezésre és egyesülésre.

Tagjai mindazok, akik évenként 3 korona tagsági díjat fizetnek.

Estélyek. Körülbelül 6-szor a téli hónapok alatt, azaz egyszer egy hónapban tartanak estélyeket. Ideje szombat este 7—8 órától 1/2 11-ig. Az estély programja ének, zongora-játék, tánc, monolog stb. váltogatva. A táncszám sohasem hosszabb 5—6 percnél. A zenét a tánchoz és énekhez valamely tag piano játéka szolgáltatja. Így nem unalmas senkire nézve, minthogy a pontok különbélék és gyorsan váltakoznak egymásután. Közben teát és süteményt szolgálnak fel a nők, e célra 15—20 perc szünetet tartva. Rendszeren 60 fillér a belépődíj, amelyből nemcsak a teát állítják elő, de valamely alapot is segélyeznek.

A felsoroltakon kívül még sok más munka van, amelyben a nők részt vesznek. *Látogatják a vasárnapi iskolákat, a szegényeket, segítik a ruhátlan gyermekeket téli ruhával,* tehát keresztényi munkát végeznek a szó legnemesebb értelmében. Nem régen voltam egy nyilvános gyűlésen, ahol egy nő a szegény gyermekek segélyezéséről beszélvén, nem volt egyetlen ember a teremben, aki ne könnyezett volna a szegény gyermekek helyzetének előadásán, amelyet csak nő írhat le oly szépen, meghatóan és közvetlenül.

Aki e sorokat olvassa, könnyen arra gondolhat hogy az angol nők egyebet sem tesznek, mint ezeket a *közügyeket végzik*. Ha végignézzünk a parkokban a gyerekkocsik mellett nemcsak cselédeket, de tán több mamát látunk. A mindennapi házi munkában megvan mindig egyformán a saját kiszabott részük. Az

iskolának valóban támogatói. Pld. A vasárnapi iskola ujévi ünnepén hallva és látva a kis lányok és fiuk szép énekeit, szavalatait, mikor kérdeztem, hogy ki tanította ezekre, egyhangú volt csaknem mindenik felelete, hogy a mamája. Egy másik dolog, amit gyakran hallhatunk s néha láthatunk is az, hogy sokan azt tartják, hogy a *fakanál nyele és a zongora billentyű, a mosogató-ruha és selyem hímző-pamut*, összeférhetlenek, azaz ugyanazon személyhez nem illenek. Ezt nem fogadom el az angol nők nevében.

Három nappal ezelőtt voltunk 2 barátommal a közeli városban (Urmston) az angol középosztályhoz tartozó családnál. D. u. 3—¹/₂ óráig a házi 2 lányt s a jelenlevő barátnőjük sorban játszták a zongoradarabokat német, olasz és angol szerzőktől. Egyik házi lány egyszer csak nem volt látható s 10 perc múlva a teázóba hívtak, ahol minden példás rendben volt felterítve. Tea után a házi ur a kis virágházba vitt minket, megmutatni kedvenc növényeit, amelyeket ő nevel, gondoz szabad idejében. Visszatértünkben két útunk volt a (drawing-room-ba) társalgó szobába. Én olyan kajtár voltam, hogy tévedésből azon mentem, amely a konyhán vezetett át. És bizony mindkét házi kisasszonyt ott találtam a teás csészék s más evőkészletek mosása közben. A lányok, akiket előbb művészetükért bámultam, most kétszer-háromszorta nagyobbak lettek.

Nem akarom azt következtetni ebből, hogy mindenütt így van, de hiszen nálunk sem mindenütt egyformán van. Mindenütt vannak asszonyok a szó közönséges értelmében, s mindenütt vannak nők, a szó nemes értelmében.

De nem akarok közelebb menni a tárgyhoz, nem akarom magamat tekintélynek tolni fel e tárgyban, minthogy nem is tudok közelebb menni s nem is vagyok tekintély.

Azokat írtam amiket láttam és hallottam.

Kiss Sándor.

Munkakereső nők „Otthona“.

(Folyt. és vége.)

Nagy öröm nekünk és sok fáradságunk jutalmát vesszük, mikor oly jólelkű úrnőkkel találkozunk, a kik mernek próbát tenni és segíteni kívánnak bennünket abbeli törekvéseinkben, hogy munka-adás által mentsük meg újabb bukástól azt az egyént, aki már egyszer az élet utain megtántorodott.

Ezen cselédekről mindeztideig jó híreink vannak, megbecsülik magukat és kenyéradóik meg vannak velök elégedve.

Fárasztó feladata Korócznének a börtönbe való rendszeres járás.

Hetenkint kétszer keresi fel a rabnőket, tanítja őket írásra, olvasásra, kézimunkára; 1399 napszámot fizettünk azon rabnőknek, a kiket megtudott kézimunkára tanítani. Többnyire egészen tudatlan egyént kap, pár hónapi tanítás után azonban oly jól dolgoznak, hogy a legkényesebb igényű úrnőt is ki tudják elégíteni. Felolvas nekik, imádkozik velük, biztatja, bátorítja úgy az egészségeseket, mint a betegeket; ez utóbbiak közül 5-en haltak meg az őszön, köztük egy 17 éves leány.

Odaadó szeretettel végzett nehéz munkájának jutalmát e kis Otthon vezetőnöje az Úrtól várja. Az a tudat ad erőt gyengeségének, hogy mindent, a mit az Úr Istennek nevében cselekszünk, legkisebb vagy legmegvetettebb testvéreink javára, az Életnek könyvében van feljegyezve.

Az elzárt asszonyok családjai iránt való érdeklődés is súlyos munkával jár. 15 esetben részesítettünk elhagyatott gyermekeket, betegen fekvő férjeket, vidékre igyekező szabaduló rabnőket segélyekben, melyeknek kieszakölése ugyancsak sok fáradsággal járt. De a jóakaró barátaink, tekintettel azon tényre, hogy valláskülönbség nélkül segítünk ott, a hol tudunk, sok előzékenységgel, jósággal vannak irányunkban. A főváros, a börtönügyosztály urai, ügyvédek és főorvos urak mind messze menő szívessegekben, anyagi segélyekben részesítettek.

Így ezen urak segítségével történhetett meg, hogy a főváros egy beteges, kenyérkeresetre képtelen fiatal leányt 10 kor. havi segélyben részesít. Az igazságügyi minisztérium börtönügyi osztályfőnöke közbenjárására kaphattunk 180 koronát a Rabsegélyző-Egylettől, a mely összeggel oly árván maradt gyermekek házbérét tudtuk kifizetni, kiknek anyjok még egy évig lesz elzárva.

Öt esetben tudtuk betegeinket a kórházba elhelyezni, 2 közülök ott meg is halt. Egy vak asszonyt pedig a vakok intézetébe vétettünk fel.

Otthonunkban ez idő szerint 4 védencünk időzik.

Egy Kúnságból Budapestre feljött fiatal leány, úgy mint a fennemlített csúzban szenvedő 20 éves leány, kinek gondját már több éve, hogy a Lorántffy Zsuzsánna-Egyesület felvette, de csak úgy, hogy nyáron 6 heti fürdőzésről gondoskodott, a többi időt a klinikán töltötte; ez idén azonban a pöstyéni kúra, melyet az orvosok biztatására kétszer is használt, oly lényeges javulást idézett elő, hogy a nehéz, kórházban való tartózkodást a meleg családi élettel tudtuk felváltani.

Idejét ügyünk előmozdítására használja fel, például ő készítette elő az iskolára azt a kis zsidó fiut, akinek anyja a börtönben van. A bennlakó 12 éves árva kis leány ruháit ő tartja rendben, a kapott jó, de nagy ruhákat ő alakítja át és ha ideje engedi, szép himzéseket készít. Negyedik védencünk szintén egy 21 éves árva leány, aki minden támasz nélkül volt az élet forgatagába kidobva. Most Otthonunk Mártája: takarít, főz, dolgozik. De nagy szükség is van munkájára, mert az ideiglenesen bentidőző védenceink mellett, november hó 15-től fogva 16—18 gyári munkásleánynak adunk olcsó pénzen meleg ebédet, hogy az utcáról tartsuk vissza őket hogy jó táplálék útján nehéz munkájuk teljesítésére megkapják a szükséges testi erőt.

Ha elgondoljuk e szerencsétlen 16—20 éves leányok sorsát, kik reggel 7-től este 9-ig mást nem esznek, mint hideg felvágottat (akinek telik) és délben nem tudnak hol megpihenni, fülledt levegőből, gépek zakatolása elől menekülni, mert ki Ó-Budán, Kispesten vagy Rákos-Palotán lakik; nem hiszem, tisztelt olvasóim, hogy elítéljenek azért, hogy e munkával is megpróbálkozunk.

Csak egy kívánságunk van, csak egy cél lebeg szemeink előtt: mentül több fiatal lelket megmenteni az életnek s visszaadni a társadalomnak, ma, amikor ott vagyunk, hogy azzal kell kezdenünk, hogy enni-inni, hajlékot adjunk a nélkülözőknek, hogy lépésről-lépésre Megváltónkhoz tudjuk őket vezetni, akinek parancsolatait teljes lelkünkben igyekezünk e felsorolt munkák hív teljesítésével követni.

Ez Otthonunk fenntartására szükséges anyagi eszközöket eddig majdnem kizárólag a magas kormány igazságügyi minisztériumától kaptuk.

A bajok nagyságához mérten elenyésző csekélység az a munka, amelyről most beszámoltam, de tekintettel arra, hogy majdnem kizárólag egy gyenge nőnek első évi, kezdő munkájáról van szó, mérhetetlen az!

Mit lehetne elérni, ha még csak egynehányan tudnának e munkához csatlakozni?!...

Angliára utalok, ott látjuk, mire képesít az igaz hitből eredő munka. Sok és nagy bajok mellett mennyi nyomort enyhítenek, mennyi könnyet szárítanak fel az önfeláldozó munkát teljesítő névtelen adakozók, munkások.

De nem csüggedek, reményem nagy, hogy minálunk is felvirrad, mert tudom, hogy: »Az égből letekint az Úr és látja az embernek minden fiát«... És lelkemből hiszem és bízom abban: »hogy megszabadítja a haláltól Ő a lelkeket és eltartja őket az éhségben«. (Zsolt. 33—13. és 19.)

Dessewffy Emma.

Az unitarizmus missiója.

Az unitarizmus missziója, hogy az emberiséget segítse magasabbrendű és az eddigénél szellemibb hitre, mert az unitarizmus nem theológia s nem is csak filozófia, hanem élet. Az unitarizmusról legkevésbé mondható az, hogy valamely vallás tagadása. Nem tagadás, hanem összefoglalása mindannak, ami a régi vallásokban jó és szép. Senki sem lesz unitáriussá addig, amíg saját belátása rá nem viszi. Hogy valaki unitáriussá legyen, el kell hagynia a régi theológiát, de nem szűnik meg vallásos lenni. Az aki elveti a régi nézetet s amit nem ért, megszűnik ugyan óhitű (orthodox) lenni, de még nem következik, hogy unitáriussá lett, mert az unitarizmus pozitív hit. Hiszi, hogy a világegyetemben szeretet az egyedüli isteni hatalom s hogy végül az egész emberiség ezt fogja elfogadni. Hiszi, hogy az ember haladása, az állatból az emberen keresztül a szellemibe, most folyamatban van s egykor teljessé lesz. A nyilvános istentisztelet ezt az ó hitet kell hogy kifejezze.

Stone W. György.

KÜLÖNFÉLÉK.

Nők a Dávid Ferencz Egyletben már igen szép számmal vannak, de még nem elegendő, hogy a Nők Világát ellássák a kiadás költségeivel. Hát a sokféle jótékonyág! Hát a szegény lányoknak imakönyvekkel s más jó olvasmányokkal ellátása! Mindenikünk tegyen valamit lapunk érdekében. Női kézimunka adományokat kérünk az őszi sorsolásra.

Dr. Mertineau Jakab a híres bölcsész még mindig foglalkoztatja az angol unitáriusokat. Emlékére Norwich városban gyönyörű emléképületet fognak emelni. Ez épület gyűlésterem és vasárnapi iskolai helyiség lesz.

Az angol unitáriusok nőpapa, tiszt. Petzold Gertrud kisasszony Berlinben az Architektentrausban, előadásokat fog tartani az ó és új profeciáról. Első eset, hogy unitárius pap beszél Berlinben. Reméljük nem lesz utolsó.

Hymen. Lapunk szerkesztője leányát, Boros Ellát, május 6-án nőül vette dr. Hintz György gyógyszerész. A polgári esketést a kolozsvári anyakönyvi hivatalban Szvacsina Géza polgármester végezte. Innen az unitárius templomba vonultak, hol Péterfy Dénes lelkész adta az ifjú párra az egyházi áldást, a templomot megtöltő városi közönség előtt.

Nagy János nyszentlászlói lelkész leányát Margitot nőül vette Gál Elek m. kir. szől. és bor. felügyelő, ny.-gálfalvi lelkész Gál Elek fia. A papi gyermekek fényes menyegzője pünköszt másodnapján volt. Fazekas Lajos lelkész adta rájuk az egyházi áldást lelkes, szép beszédben.

Pákey Márthát, Pákey Lajos főmérnök leányát, május 7-én eljegyezte dr. Szentmiklósy László főispáni titkár (Dicsőszentmárton).

Barabás Aranka, dr. Barabás Abel temesvári tanár leánya, május 15-én tartotta esküvőjét dr. Klét István ügyvéddel.

Péter Lajos, székelykereszturi gymn. tanár a napokban tartotta eljegyzését Barra Rózsi kísasszonnyal, Barra Lajos körjegyző leányával, Homalmáson.

Most is vannak martirjai a halálnak. Egy nőtől levelet kaptunk. Már korábban is írt, s mindig éreztük a soraiból, hogy szenved vallása miatt. »Férjem haragszik, hogy nem álltam ki a vallásomból katolikusnak. Annyit kinoztak, hogy beteg is voltam bele. Egyszerre két-három pap kinozott, de én azt mondtam, ha ki kell állni inkább meghalok, de mégis katolikus nem leszek. Most nekem, mint egy eltévelyedett juhnak nyáj nélkül, igen fáj a szívem. Minden örömöm a kis imakönyvemben, meg a Közlönyben találom. Boldog lennék, ha igaz lenne, amit beszélek, hogy itt is fognak egy unitárius templomot építeni.«

Özv. Földessy Sándorné, Gyulai Antonia, a Gyulai Pál édes testvére, a jóságos szívű nő, ki 20 éves özvegység sokféle küzdelmével növelte föl hat gyermekét, rövid szenvedés után elhunyt 76 éves korában Désen, leányánál, Vásárhelyi Boldizsár-nénál. A nagy idők szép emlékei s szép családja gyöngéd kötelékei fűzték az élethez, melytől megváltan most már a kolozsvári temető néma lakói között pihen.

Mai számunknak mindenik cikkét külön szeretnők olvasóink figyelmébe ajánlani!

Házi tanácsadó.

Savanyutejes pogácsa. Ha a tej jól meg van aluva, lefelezve szitára kell tölteni s addig hagyni rajta, míg a savója lecsurog. Ilyen tejből, ha van egy fertály, a következőket tesszük hozzá: két marék liszttel a gyuródéskán tojás nagyságu zsírt elvegyítve, hozzá kell tenni két kávéskanál czukorport, egy kávéskanál szódabikarbonát, fél kávéskanál sót s a fertály aludtejet jól össze kell gyurni, ha lágy, még annyi lisztet adni hozzá, még rétestészta keménységű lesz, kisujj vastagra kinyújtva, pánkóvágóval kivágva, mint a tepertyüs pogácsát úgy kell kisütni.

Raffaj Irma.

TARTALOM:

Két nemes lelkű angol nő, Pákey Margit. — Az ima. M. Májai Berta. — Valami a nőknek a szavazati jogért folytatott küzdelméről Angliában, Butyka Vilma. — A nők munkája az egyházban, Kiss Sándor. — Munkakereső nők „Otthona“, Desseffy Emma. — Különfélék. — Házi tanácsadó. Raffaj Irma.

Nyom. az „Ellenzék“-könyvnyomda sajtóján Kolozsvárt.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak:

Fanghné Gyűjtő Izabella, Perczelné Kozma Flóra, Raffajlrma.

Imádság.

Miért, oh miért sújtasz haragod ostorával Istenem, miért kergetsz el szereteted ölelő karjai közül? Miért éppen most, midőn hozzád vágyódik szívem. Avagy talán nem is Téged érezlek, nem is Téged látlak, nem is a Te szent szavaidat hallom, hanem saját szívem dobogását, saját lelkiismeretem sújtó ítéletét?

Ez a belső harc, ez a tusakodás itt keblemben dúl, s ennek miatta, ettől való félelmemben kereslek Téged óh mindenneknek őriző pásztora. Oltalmadra vágyódom, szárnyaid alá szeretnék elrejtőzni, úgy miként az ártatlan kis gyermek az édes anyai kebelre.

Bocsáss magadhoz jó Istenem és légy nekem édes atyám, aki erős karral védelmez, édes anyám, aki a szeretet csókjaival áraszt el. Oszlasd el a félelem sötét felhőit, szüntesd meg a gonosz vágyak csábításait és vezess engemet igaz élet ösvényére, oda ahol megtalálom azt a harmatcseppet, amely az ártatlanság virágait fakasztja, azt a szelid szellőt, amely szárnyain a virágillatot szállítja. Adj szívemnek békeséget, életem napjait szaporítsd meg, hogy miután téged újból fölletelek, lakozhassak veled, élvezhessem jóságodat és imádhassam szentségedet hűséggel, bizalommal és a boldogság reménységével. Amen.

B. Gy.

A vallásszeretetről.

Kovács Sándorné s.-tanfelügyelőné felolvasása, melyet a keresztköri Dávid Ferencz Egylet közgyűlésén Székelykereszturt tartott.

Mélyen tisztelt hallgatóság!

Midőn ez összejövetelünk alkalmából a legnagyobb szeretettel üdvözlöm önöket, egyuttal nemcsak szokásból, hanem a velem született őszinteségnél fogva, arra kérem, ne vegyék túlságosan szigorú bírálat alá szerény felolvasásomat, hanem nézzék bennem a jóindulatot, melyre engem a nemes cél vezet, s amelyet megérdemelt maga a tárgy, mely nem más, mint a *vallásszeretet*.

Ez a szó oly nagy és tág értelmet foglal magába, hogy erről igen sokat és igen szépet lehet összeírni. Magának e szónak bibliai alapon való magyarázata olyan tudományt igényel, mely — elismerem — tehetségemet felülmulja.

Hadd maradjak azért — szíves engedelmökkal — saját tehetségi körömnél és szabadjon kimutatnom az életből vett példákkal, hogy milyen szép és nagy munkamező tárul a hívő, *vallásszerető* lelkek elé.

Vallásszeretet! Én Istenem, hányan és hányszor hangoztatják e szót, anélkül, hogy annak *valódi* értelme szerint élnének, cselekednének.

Én az ezen szent szó valódi értelmében élő, munkálkodó példát szeretnék felmutatni önöknek és pedig a társadalmi nőben, aki hitves és családanya is.

Mily nemes és áldásos munkát végezhet a nő családja körében, ha lelkében él a hit, a vallásszeretet.

Nem azt értem ez alatt a vallásszeretet alatt, hogy szüntelen templomba járjon, még a családja rovására is és ott feltűnően imádkozzék, mutatván, hogy ő mily nagy buzgalommal teszi azt; hanem értem azt, hogy amely családanyának lelkében lakik a *vallásszeretet*, az bizonyára övével csak gyöngéd szeretettel bánik; és így, ha vannak is a családban nézeteltérések, különböző vélemények, könnyebben simulnak el azok.

Mikor hazamegy a férj a napi munkák fáradalmaiból, roskedvűen, ellankadva, gondterhelten, akkor a nő gyöngéd szeretettel fogadja, részt vesz gondjaiban, igyekszik férjének, a menyinyiben teheti, megkönnyíteni gondjait, részben átvenni a reá nehezülő gondok egy részét, s minden munka kezdetén Istent hívja segítségül és végeztén neki ad hálát segedelméért, s mindannyiszor érezzük Istennek jóságát, kegyelmét.

Ilyen lelki érzelemmel neveljük gyermekeinket, mert azt tudjuk mindnyájan, hogy a gyermeket kisebb korában az anya

neveli és ha a gyermek látja szülőitől az egyetértést, a szeretetet, Istenben való hitet, bizodalmat, ha az anya foglalkozik vele, tanítja imádkozni, minden szépre-jóra fogékonytá teszi az ő kicsiny szívét, úgyszólván minden nemesebb érzelmet igyekszik beleoltani gyermekének lelkében.

Ez nem kényszer arra a gyermekekre nézve, mert játszva tanulja meg a szépnak, jónak teljesítését, ami felnőtt korban is igen gyakran oly lelkiörömet ad.

Ime, ez a vallászszerető nő, a hitves, az édes anya, aki bele tudja oltani gyermeke szívébe az istenfélelmet, melylyel nem ér fel a világ semmi hiú és mulékony gyönyöre. Az ilyen munka után érezzük, éreztük mi szülőanyák, hogy nagy, nemes munkát cselekedtünk, s e tudat olyan lelki megnyugvást ad, hogy a kívülről jövő háboruságok ezt meg nem zavarhatják.

Ilyen lelkülettel menjünk templomba, hol Istennek szent igéjét hallgassuk és imádkozzunk, mint vallászszeretők *igazán*, mert valahányszor így imádkozunk mindannyiszor érezni fogjuk Istennek közellétét, mert az imádkozás nem egyéb, mint az Isten jóságától meghatott szív kegyes ömledézése. Ilyen munka után imádkozzunk tehát az ima legméltóbb helyén: a templomban, hol »Jobb egy perc minékünk, mint ezer esztendő egyebütt«.

Hogy mondja csak az én egyik szellemes költőm?! Farkas Sándor:

Szeretem én a templomot,
Hol a jó Istennek
Gyöngé nyelven, hálaadó
Dicséretet zengek.

Szeretem én a templomot,
Ez az Isten háza,
Hol lélekben eljuthatok
Közel ő hozzája.

Mikor megcsendül harangja,
Mintha hívogatna:
Jer ide, itt nem lész árva,
Nem lész elhagyatva!

Mert veled van itt az Isten,
Ki föl emel téged,
Ki megsegít, s ad szívedbe
Égi békességet!

Szeretem én a templomot,
Hol a jó Istennek
Gyöngé nyelven, hálaadó
Dicséretet zengek!

Ime, mélyen tisztelt hallgatóság, az ima, melyre a vallást szerető anya gyermekét megtanítja!

* * *

Ha pedig templomba megyünk, ne menjünk oda csak azért, hogy a mások ruháit és öltözkékét nézzük és bírálgassuk, s irigy szemmel nézzük, gondolván, bár csak nekünk is olyan volna. Hanem menjünk templomba alázatosan, vigyünk oda tiszta szívet hívő lelket, mindenféle anyagi gondoktól, világi hiúságoktól és múlt örömöktől megtisztulva, csupán azon egy érzés foglalja el lelkünket, hogy ezen időt a mi jó Istenünkkel, édes mennyei atyánkkal töltjük el és ezt szenteljük teljesen neki, mert a hit igazságaival való foglalkozás adhatja meg az embernek az örökboldogságot.

Mily kimondhatatlan boldogság lakozik lelkünkben akkor, ha a világi örömeknek ellent tudunk állani és szívvel-lélekkel ott vagyunk az Úr házában, a hívők seregében, kikkel együttesen mondunk hálaimát és kérjük továbbra is Istennek kegyelmes jószágát.

Együtt énekeljük azokat a lelketemelő templomi énekeket, mint p. u. »Dicsőséges Úr, Isten«, »Meg áll, az Istennek igéje« s ezekhez hasonlókat, melyben Istent dicsérjük, Istent hívjuk segítségül! Kérdezem, van-e ennél nagyobb lelki gyönyörűség, lelki boldogság?

Hiszen az ilyen pillanatokban a mennyországot érezzük lelkünkben, minden gyönyörével, minden jóra vezérlő kegyelmével és ez a lelki mennyország mindnyájunké lehet. Ha vallás-szeretet él szívünkben, lelkünkben, akkor mindnyájan érezni fogjuk annak fölemelő, megnyugtató jóvoltát,

Sajnos, gyakran látunk elzüllött embereket, kik Istennek szent nevét nem említik másképp csak káromolva, kik nem hisznek az ő létezésében, kik kigúnyolják a hívő lelkeket és mondják annak hiábavalóságát; kik nem ismernek más érzést, csak amit a világi hiúság ad.

Gyakran történik ez talán elkeseredésből, gyakran származik világi jóllét, gazdagságból. A szegény talán azért káromolja Istennek szent nevét, mert nem teljesül semmi ohaja, bármennyire igyekszik is, mindig csapások érik és ez elkeseríti, megrendül Istenben való hite, bizodalma.

A gazdag, talán nem is ér rá imádkozni a nagyvilági gondok miatt, azt hiszi, hogy neki semmi sem hiányzik, mivel meg van minden földi java, gazdagsága.

Pedig milyen lelakiszegények az ilyenek!! Nem ismerik a *vallásszeretetet*, ami egyedül valóban boldogító érzés e földön.

Az ilyen embereket ne vessük meg, ne kerüljük társaságukat, hanem inkább igyekezzünk, hogy lehetőleg közelebb jussunk hozzájuk. Ébresszük fel lelkükben a vallás szeretetét, mert az bár sinylődve és homályban, de mint rejtett csira tenyészik még a durva, a sötét emberi szívben is. Igyekezzünk tehát azt hit által megvilágítani, lehetőleg oda jutni, hogy ismerjék meg ennek boldogító voltát.

Ne rettenjünk vissza, ha néha durva szavakkal is illetnek ezen nemes elhatározásunkban. Csak vigyünk előre a vallásszeretetet fáklóját fennen lobogtatva, hittel, bizalommal, erős elhatározással, mert isteni intések azok, melyek bevésődnek lelkünkbe s elhatározó lépésekre indítanak bennünket. A vagy nem »királyi papság« vagyunk-e mindnyájan?!

Szelid szeretettel magyarázzuk meg annak a szegénynek, kinek talán semmi öröme sincs e földön, hogy Istennek jóvolta, kegyelme, mindig velünk van, s valahányszor azt keressük mindig megtaláljuk. Az igaz hívő lélek még a csapásokban is Istennek munkáját látja és, ha kutatjuk, mindig arra a meggyőződésre jövünk, hogy bizony ez is javunkra van.

Ilyenkor valami különös megmagyarázhatatlan érzés támad lelkünkben, amely kibékít sorsunkkal, megnyugtatta lelkünket, közelebb hív Istenhez, egy jobb, egy újabb reménységgel tölti el egész valónkat.

És gyakran tapasztalhatjuk a gazdagoknál, hogy ők nem érzik Istennek jóvoltát, kegyelmét, el vannak foglalva az ő földi javaikkal, megelégednek arról, kinek mindenöket köszönhetik. Nem ismervén nélkülözést, talán megvetéssel fordulnak el attól, aki igazán rá van szorulva a segítségre, az alamizsnára, mert ők semmiben sem szűkölködnének, tehát nem ismerik a szegény sorsú emberek helyzetét, így hát nem gondolnak arra, hogy azon segítsenek.

Pedig Istenem! mi különbség van ember és ember között?

Ha valaki tudós, vagy gazdag, nem az ő érdeme, hanem Istennek szent adománya az. Ezért hát, óh ember, emlékezz meg jóllétedben minél többször Istennek jóvoltáról, kegyelméről!

És miben nyilvánulhat ez inkább, mint abban, hogy a gyámoltalanokat oktassuk, a szegényeket tehetségünk szerint a legnagyobb szívességgel segítjük. Minden nemesebb célra tehetségünk szerint készséggel áldozunk, szóval embettársainkon segítségünk.

Igy áldozunk az Úr oltárán a mások javáért, a nekünk adatott talentumok szerint. Ezt kívánja a *vallásszeretet*, s én hiszem, hogy a kik ezt cselekszik azoknak lelki megnyugvásuk, lelki boldogságuk van, mit nem cserélnének fel a föld semmi-

féle mulékony örömeivel. De ezt csak úgy érhetjük el, ha amint Máté evangéliuma 6 rész 3 vers mondja: »Mikor pedig te osztogatsz alamizsnát, ne tudja a te balkezed, mit cselekszik jobb kezed«. Tehát ne vigyük a világ elébe kívül miféle jót cselekszünk, tartsuk meg azt az örömet, azt a jóleső öntudatot magunknak, akkor tettünket jutalomnak fogjuk érezni, amely gazdag kamatokat hoz számunkra.

Ilyen és ehhez hasonló száz meg százféle módja van a jótéteménynek, mely a vallásszeretetből származik. Cselekedjük azt amily irányban csak tehetjük és ez nem képzelt, de valódi boldogító érzést fog szülni keblünkben!

*
*
*

Mélyen tisztelt hallgatóság!

Már szinte-szinte eltérőben vagyok tárgyamtól, engedjenek meg ezért, valamint azért is, hogy már csaknem hosszadalmassá kezd válni szerény felolvasásom, de ez a szó: *vallásszeretet* előttem örökre szent, isteni fogalom, melyet az én uram, teremtőm érző női, anyai szívembe oltott. És ennek köszönhetem, hogy becsületes, munkás, szülőket tisztelő, szerető és ami legelső, istenfelő gyermekeket nevelhettem fel, kikben nékem gyönyörűségem telik.

Azért a soha meg nem hálálható kegyelmi ajándékért, hogy az Isten engem velők megáldott, nem tudok eléggé vallást-szerető és háládatos lenni.

De arra hitet merek tenni e komoly, nagy órában is, hogy ezt a *vallásszeretetet*, mely éltem és cselekedeteim célja volt eddig is, melyet gyermekeimbe is beleoltottam, melylyel az igazság, az emberszeretet, az irgalom mezején eddig is munkálkodtam, ezután is követni fogom.

Ha önök e szent célomat nemesnek, jónak látják, úgy kérem, hogy ezért bocsássák meg felolvasásom igénytelenségét, mely azonban szívem örök igazsága!

Levél Hollandiából

Most egy éve közöltünk volt egy igen érdekes levelet Eck kisasszonytól. Ujból is szíves volt fölkeresni és egy pár igen érdekes dologról értesít, melyet olvasóink bizonynyal szívesen fognak venni.

Első levelemben nem tettem említést három intézetünkről. Egyik az »*Elesett Nők Intézete*«, másik az »*Elhanyagolt gyerme-*

kek Intézete». A gyermekeket összegyűjtjük ebbe az intézetbe s itt nevelésben részesítjük olyan formán, hogy családokba osztjuk be őket, ahol felnőtt leányok egy asszonyságnak, mint családfőnek vezetése alatt teljesítik a szolgálatot. Mindenik intézet egy nagy családnak tekinthető, melyből a gyermekeket a helységben levő iskolába küldik. Rendesen faluhelyeken állítják föl, a hol jó levegő és szép vidék van.

A gyermekeket szabadelvű vallásos oktatásban részesítik. Azok a nők, a kik a családfő szerepére vállalkoznak, legkiválóbb nőink közül valók. Egész életüket és erejüket erre a valóban üdvöztető munkára fordítják. Mindent elkövetnek, hogy azokból a gyermekekből, akik a bűnben és nyomorban nőttek föl, boldog és becsületes embereket neveljenek. Én ennél nemesebb és szebb munkát nem ismerek. Nagyon megható, mikor az ember látja, hogy azok az anyátlan gyermekek mennyire ragaszkodnak ezekhez a nőkhöz, nemcsak az intézetben, hanem azután is.

Elég, hogy két-három hónapig együtt legyenek velök: már édesanyáiknak tekintik őket. Ujabbán országos törvény intézkedik arról, hogy a gyermeket elvegyék a rossz szülőktől.

Azt kérdezte szerk. úr, hogy milyen természetű gyülekezeteink vannak? Itt az unitáriusok a remonstráns és szabadelvű lutheránus egyházhoz tartoznak, de a vezető szabadelvű emberek a hollandi református egyházhoz. Minthogy ez az egyház is alapjában véve orthodox, mi szabadelvű emberek Leidenben is s az ország más városában is elvagyunk nyomva. Az orthodox többség a papválasztás alkalmával leszavazza a szabadelvűeket s így sem szabadelvű papot, sem szabadelvű vallásos oktatást nem nyerhetünk. Mindamellettt is az egyháztól nem szakadunk el, mert akkor egészen kiszolgáltatnók az orthodoxoknak. Ma már általában mindenütt számottevő kisebbségben vagyunk. De az orthodoxok minket átheistáknak tekintenek és e miatt óriási küzdelmet kell végeznünk.

Leidenben van egy szabadelvű papunk, a ki egy teremben a mi kívánságainknak megfelelő beszédeket tart.

Igy hát az ő vezetése alatt nekünk önálló gyülekezetünk van. A papunk van der Wissel ur, igen kiváló ember. Van egy bizottságunk (Nálunk keblí tanácsnak neveznök. Sz.), melynek Oort tanár az elnöke. Én is tagja vagyok. Mondhatom, hogy erősen nagy munkát kell végeznünk, hogy helyünket megtarthassuk. Nekünk nőknek főképp az a feladatunk, hogy a gyermekekre legyen gondunk s hogy a családokat látogassuk. Most 300 tanítványunk van.

Nagyon érdeklődünk a magyar dolgok iránt s szívesen veszem, ha a magyar unitáriusokról tájékozni fog. Én mindig

igen szívesen fogok szolgálatjára állani. Fogadja legszivesebb köszönetemet leveléért.

Leiden.

Van Eck Dorothea.

Levél Angliából.

A legtöbb honfitársunk ha külföldre megy és onnan ír haza, rendszerint az új ország erényeiről zeng dicshimnuszokat és ostorozza ezzel szemben a hazai viszonyokat. Kimondom előre: én is ugyanazt akarom elkövetni, nem mintha kivetni valót vagy hibát nem lehetne találni az angolokban, de vajjon segít-e rajtunk, ha ismerjük a tévedéseket? Ugye: nem! Míg ellenben ha igyekszünk elsajátítani mindazt a szépet és jót, amit külföldön láttunk és hazajövetelünk után tőlünk telhetőleg terjeszteni, hiszem, hogy ez emelné nem csak egy kis kör, hanem ez egész nemzet nivóját!

Nekünk Magyaroknak, fájdalom, nagyon is szükségünk van nevünk ismertté tételére a külföldön: hiszen épen a napokban történt, hogy egy magyar úri asszony jó ismerőssémmel nem voltunk képesek egy általános értelemben vett európai műveltségű fin nőt meggyőzni arról, hogy Magyarország független királyság, van Parlamentje, amelynek, a közös ügyek kivételével, semmi köze sincs az osztrákhhoz, sőt mi több: határozottan állította, hogy a magyar és a székely csak egy faj a „Hungarian“-oknak, akik különböző országokból vándoroltak be mindnyájan németül beszélnek! Micsoda absurdum!! Végre is vitánkat olyanformán fejezte be, hogy ő ötven éves, sokat tanult, utazott, látott és tapasztalt és ha valaki félre akarja őt vezetni, az keljen fel hamarább!

Barátnőm, aki óvónő, Európa majdnem minden részét bejárta, most Londont és általában az angolokat tanulmányozza, bevallotta később, hogy őt sovínisztává a külföldön hallott ilyen-féle megjegyzések tették.

Én magam nem beszélhetek külföldön szerzett tapasztalatokról, mert időm nagyrészt az iskola falai között töltöm, de akikkel legtöbbet érintkezem, a fiatal leányok és a nevelésük arról győződött meg, hogyha talán nem is tanulnak annyit, mint a mi középiskoláink általánosságban leckékkel tulterhelt tanulói, nevelésük már otthonról olyan irányban van terelve, hogy kilépve, az életben, sőt még előbb is, egyházuknak erős segítő társai lesznek. Mint tudjuk, az egyes unitárius egyházak Angliában egymástól nem függenek; minden egyes egyházközség teljesen saját magára van utalva; az egyháztagok munkásságá-

tól vagy tétlenségétől függ az egyház felvirágoztatása és valóban mindenik egyháztagnak kötelességének tartja annak érdekeit tőle telhetőleg elősegíteni,

Mindezeket tudva, mondanom se kell talán, mennyire meglepett a British and Foreign Unitarian Association ez évi összejövetelén Rev. W. H. Drummond, B. A.-nek az „Essex Hall”-ban tartott beszéde, amelyben a szónok határozott támadást intéz az angol unitáriusok tétlensége ellen, kiemelve, hogy az utóbbiak nem tesznek eleget a vallás érdekében. Kérde a gyülekezetet: „Vajjon meg vannak-e elégedve templomaik vallásos légkörével?” „Folytonosan mondjuk, hogy több unitárius van egyházunkon kívül, mint egyházunkban!” „Vajjon mi ennek az oka?” „Vajjon csak a künmaradottak hibája-e ez?” „Nem érzene-e a közeledők egyházunk leigázó és segítő erejét, ha erősebb szellemi légkör, hitbuzgóbb és komolyabb vallásos szellem uralkodna benne!” És végül: „de hogy a hibákat orvosolhassuk, egy vezetőre van szükségünk, aki új életet hozna egyházunkba!”

Ez a szónok az angoloknak beszélt, de nem illik-e ránk még jobban a kifakadása. Nem hiszem, hogy az egész gyülekezetben akadt valaki, akinek az arcát pirosabbra festette volna a szégyen, mint az enyémet e szavak hatása alatt; pedig nem nekem szólt a támadás! Én egy idegen vagyok itt! De hiszen ez nem volt az első eset, hogy elpirultam, mikor kénytelen voltam bevallani, hogy *ami nőink nem vesznek részt az egyház active életében*. Itt a papné majdnem olyan nehéz munkát végez, mint maga a pap. Nem egy kisebb helyen a papné vezette az éneklést és ő volt az orgonista is. Mennyit tehetne a papné falu helyen a nép érdekében! Hiszen a legelhagyatottabb, legcsendesebb kis falunak van legnagyobb szüksége a segítségre, mert ott nem áll az egyháztagnak rendelkezésére a művelődés oly sokféle eszköze, mint a városokban, de viszont a nagyváros tagjai a legjobban rászorulnak a vezetőkre, akik ne csak visszatartsák a rossztól, de a jóra vezessék. Mindez nem csak az egyházat segítené, hanem az egész vidék áldására válna. Nem kívánunk sokat, ha legalább csak egy órát fordítának az egyházi munkásság és összetartás elősegítésére, ez a szócska jobbá, nemesebbé fogja tenni a munkálkodókat is!

„Egy vezetőre van szükségünk” mondja Rev. W. H. Drummond B. A. „Egy vezetőre van szükség” gondolom én is. Emlékeim közt kutatva meglevenedik előttem pesti egyházunk mozgalmas „Dávid Ferencz” estéi és a kör tagjai között előttem áll ez esték lelke a beteges, de erős- és nemeslelkű urasszony, nekünk nincs vezetőre szükségünk! Mert hiszen van vezetőnk!

Ha Perczelné Kozma Flóra megkezdi a munkát Pesten, hiszem, tudom, hogy minden jóérzésű unitárius egyháztagsietni fog hozzá csatlakozni. Nekem szent meggyőződése, hogy nem a nemtörődömség, hanem tudatlanság, szokás és felületesség tartotta vissza ami nőinket eddig is. De változzék meg e helyzet!! Kevesen vagyunk, de a jó példán felbuzdulva sokat érhetünk el!

Pünkösty Mariska.

Amerika felé.

A »Nők Világa« egyik számában olvastam, hogy Nagy Györgyné két gyermekével miként vetette magát a vonat elé, mely szívtelen urát vitte Amerika felé.

E kis hír adta a gondolatot, hogy leírkak egy megható esetet, mely a közelmúltban falunkban történt.

Sok évvel ezelőtt akadt pár ember, ki megpróbálkozott Amerikával, szerencsével járt, egyre-másra küldte haza a pénzt. Az ők példája többeket vonzott ki, mentek évről-évre szegény emberek, legények, míg újabban mind ragadósabb lett az amerikai láz, valóságos nyavalya, hogy most már tehetős gazdákat is elfogott a vágy a könnyebb pénzszerezés után.

Meg kell adni, hogy a falunkbeliek legtöbbje szerencsével jár. Az előbb kivándoroltak úgy csinálják, hogy lehetőleg egyik a másik helyébe megy, ritkán vannak kereset nélkül, már kimentelkor tudják, hová, miféle munkába fognak állani. Ismerősök várják, látják el jó tanácscsal, vezérlik olcsó penziókba, segítik, ha baj éri.

Abban is szerencséjük volt idáig az ittvalóknak, hogy az Amerikában oly gyakori baleset még egyet sem ért. Hanem azért pár évnél tovább egy sem bírja ki. Nemcsak a baromi munkával agyonkínzott teste, de lelke is vágyik haza, elfogja a *honvágy*. Ez idő alatt küld haza néhány száz forintot. Egyik kifizeti ezzel adósságát; másik házat vesz, vagy épít; van olyan, ki küldi haza a pénzt azzal az utasítással, hogy tegyék takarékbba, s mikor haza jön, látja, hogy bíz azt megették, itták a hozzátartozói.

Van a tőlünk elmenni akarók között, aki nem volt olyan szívtelen, mint Nagy György, hanem engedve felesége és 7 gyermeke kétségbeesett könyörgésének, már eladott marháját visszaváltotta, útlevelét elégette s dolgozik itthon tovább. Eddig is megsegítette a Mindenek Atyja, megélték tisztességesen, ezután sem fognak éhen halni!

Van a tőlünk elmentek között, akit már Fiuméből vissza-küldöttek szemfájása miatt.

Van, aki első évben küldött levelet, pénzt feleségének és két kicsi gyermekének, azóta, évek óta hírért sem hallották. Edes testvére ment utána, kereste, kutatta, nem találta nyomát sem. Él-e? Meghalt-e? Isten tudja! Egyik állítólag mint csavargót látta, másik mint aranyláncos kövér vendéglőst, kinek ott is családja van. Metyiket higgye szegény itthagytott felesége, ki szolgálatával tartja fenn magát s még mindig csak kicsi két gyermekét. Akármelyik, akármilyen igaz, neki egyformán rossz.

Van, aki halálos beteg volt, ketségbeejtve itthon nagy családját, de jobban lett, hisz ott is vele ment fiai ápolták.

Van, aki meghalt, de természetes halállal, a magával vitt betegségben, fivére karjai között. Fiatal legény volt.

De egy sincs, ki épen, egészségesen, teljesen munkaképesen térjen haza, úgy, mint mikor elment volt. Egytől egyig valami látható, vagy láthatatlan betegséggel jön meg s az a néhány száz forint érték, amit összekapart pár év alatt elenyészően csekély az elveszett munkaerő, egészséghez képest. S bár látják ezt az itthonlevők, mégis vágnak, vásnak ki abban a reményben, hogy szerencsésebbek lesznek.

Van végül falunknak olyan nevezetessége is, aki volt is, nem is Amerikában.

Megtörtént hősünkkel — kit Samunak kereszteltek — hogy a falu egyik legszebb kőházában, nagy vagyonban született, de mire iskolába került, már kegyelem kenyéren tartották. Apja mindent elpazarolt, aztán világgá ment.

Samu ifjúságát szolgálattal töltötte. Összekuporgatott pár száz forintot. Hazajött falujába. Családot alapított. Gazdaságba kezdett. Egyelőre persze más birtokát művelte felében. Van már két gyermeke, két tehene, kevés földje. Apja is haza került vén-ségére, megunta a csavargást, nála lakik.

Egyszer csak őt is elfogta a többiek légvára után a vágy, hogy Amerika segítségével gyorsan visszaszerezze ősi vagyonát. Megsegíti az Isten, mondogatta, s ő még abban a házban hal meg, melyben született! Nem hallgatott senkire, semmire, eladta két tehenét, csatlakozott ahhoz a két jógazdához, akik még jobb gazdák Amerika segítségével akarnak lenni, s január elején útnak indultak.

Samu jól érezte magát a vonaton addig, amíg ismerős tájakon jártak. Amint tovább robogva mind ismeretlenebbnek látta a tájékat, annál jobban jutottak eszébe felesége, gyermekei, ismerősei, faluja. Mikor a megszokott hegyes vidékből — Erdélyből — kiértek, meglátta a nagy alföldet, már sirt az elhagyott

otthon után s az első alkalmas pillanatban felkapta általvetőjét, kiugrott a vonatból, azt sem mondta bámuló társainak »jó egészséget«.

Három nap múlva — még fel sem száradtak felesége búcsúkönyvei — itthon volt. Boldogan vette karjai közé pólyás gyermekét, ültette térdére a nagyobbbat, ölelte át anyjukat s befogadta, hogy soha többé el nem hagyja őket. Lesz ahogy lesz. Dolgozik itthon, hátha Isten nevével, kitartással Amerika nélkül is sikerül visszaszerezni ősi vagyonát!...

A megmaradt pénzéhez kért kölcsön még 50 forintot, vett más két tehenet s most új munkakedvvel szántja a földet, az áldást.

Ibolyka.

Soha se töltsd színültig a poharat vendégednek azért, hogy a sziveslátásról meggyőzd. Kiolvassa ő a szemedből.

*

Okos háziasszony nem mentegetőzik, ha el van szóva az étel, mert nem tudhatja milyen izlése van a vendégnek.

Házi tanácsadó.

Kedves Szerkesztő ur! Kimondhatatlan örömmel üdvözlöm az új rovatot a »Házi tanácsadót« és »Hazai ipart«. Engedje meg, hogy mindjárt írjak oly apróságokról, mikről másnak talán eszébe sem jutna írni.

Megjegyzem, hogy szerintem sohasem szégyen a körültekintő takarékoság egy nőnél, sőt minél apróbb dolgokra kiterjed, annál inkább dicsérendő, mindaddig, míg a lehetőség határain belül marad. Ügyes, takarékos gazdasszony soha sem kicsinyel pár fillér értékű megtakarítást egy kis munka árán, mert jól tudja, hogy »krajczárból lesz a forint«. Ez elvem ad bátorságot, hogy oly dolgokat és dolgokról írjak, melyek egyik-másik előtt talán nevetséges, de sokak előtt helyes lesz.

Előre megmondom azok kedvéért, a kik nem tudják, hogy édes mamám híres szövőasszony volt régebb, a mi nem azt teszi, hogy még ma is nem az, csak ma már nem oly gyakori a szövőszék házunkban. Ez is csak azért van, mivel már el van

a ház látva a szükséges holmikkal, régóta csak pótolgatni kell az elszakadt dolgokat, de nekünk házi szőtt a fehéreneműtől a butorbehuzóig lehetőleg minden! Nem azok közül a szövönők közül való édes mamám, a kiket a szövőiskolák képeztek ki cifrán szőni képszövőszéken, hanem azok közül, akiket anyjuk és a gyakorlat, az élet és nyomorúság tanítottak meg jól és jót csinálni a saját utasítása szerint kissé módosított közönséges osztovátán.

Magától értetődik, hogy én, a leánya, szintén konyitok valamicskét az ilyenfajta dolgokhoz. Édes mamával együtt e tárgyban is — szövést, fonást illetőleg — bármikor rendelkezésére állunk a kedves érdeklődőknek.

*

Megmondom egy szövési módunkat.

Sohasem fogjuk a közönséges gyolcsot kettősbe, hanem mindig közönséges négyesbe. Az avatottak tudják, miként kell elhányni a nyüst-kötöket a lábitókra, hogy kettős legyen belőle. A kik nem tudnák, kíváncsian szívesen megmondom, le is rajzolom érthetően. Így a négyesbe fogás által érjük el, hogy egy végben gyakran 50–60 méteres négy félét is szövünk különböző mintájuakat, csupán az elhányás és lábitás különféléseivel.

*

Ma már a köznép is cipőt s természetesen harisnyát visel. Ez utóbbi tudvalevően minden varrogatás mellett is gyorsan válik hasznavehetetlenné. De csak a feje, a szára legtöbbször épen marad egy, gyakran két fejelés után is. Legtöbbször ekkor eldobják. Mi még ezután is hasznát vesszük. Hogyan? Úgy, hogy — természetesen tiszta állapotban — megtekerjük s alkalom adtán a fehérből szálakat, sávokat öltünk a gyolcs, vagy válcizba, a mi különösen szoknyáknál, hálókabátoknál nagyon szép, kiemelkedően örmos, mint vastagabb szál; a színezt pedig felhasználjuk vastag törülköző szélbe, dunnahaj stb. sávozására fejtő helyett.

*

A magunkfajta egyszerű háztartásban, a hol háznál készül a ruha elviselődik rendszeren végkép, sok a rongy. Közönséges dolog a rongypokrócz, vagy divatosan rongyszőnyeg. De Uram Isten! Milyeneket lát az ember!... Az összevisszaság netovábbját, az izléstelenség őspanját. Ez leginkább azért van azt hiszem, mert egy-egy cseléd toldozza a rongyokat összevisszaságban, a szövésnél is öltik úgy a hogy jön. Jó izlésű nő ebből is könnyen csinálhat tetszetőst. Csak a különböző színű rongyokat külön-külön, színük szerint kell toldani, minden egy, vagy hasonló színűt, egy gomolyára tekerni. Szövésnél aztán könnyű beosztani s bizonyos rendszerrel tetszetős sávokat öltetni.

Sokan úgy tartják, hogy a rongyszőnyeg egyformán tartós, ha kender, csepü, serített vagy serítettlen, vagy épen csak jó vastag serített masinafonalba öltik. Sőt még úgy is vetnek, kender és masina fonal felváltva. Nem áll, hogy akármelyik a vető, egyformán tartós, sőt ez utóbbi leghamarabb szakad és sajátságos, hogy mindig az erősebb kendersizál szakad hamarabb el, mivel vastagabb létére könnyebb állván, min-

den lépés inkább éri. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a jól vágott és toldozott rongy, tehát az öltő sohasem szakad el, hanem mindig az, a mibe öltik. A vető sohasem lehet elég vastag. Legjobb volna a vékony spárga, a szépen szövött megérdemelné. Hej! mert bármilyen is a látszat, nagy bajjal lehet hozzájutni még egy rongypokróczhoz is!

*

Mikor tojásszúke, de tej és vaj bősége van, kitűnő és gyors tészták az alábbiak:

Almás béles. Bármilyen nagyságu űrmértékkel két mérték liszt, egy mérték irós vaj jól elmorzsolandó a gyuródeszkán, aztán egy mérték jó kemény tejfellel és csipetnyi sóval jól, de gyorsan össze kell gyúrni, két-felét osztva késfok vastagságra egyik darabot kinyitva, tepsibe téve, a már előbb elkészített almát úgy kell bele tenni, mint más bélesbe, tészés szerint malozsával, fahajjal, vékonyan, vagy vastagabban, csak jól megczukrozva, a másik felét szintén késfok vékonyan ráborítani s gyors tűznél kell kisütni. Három személyre egy decis mértékkel elég. Melegen, hidegen egyformán kitűnő.

Ugyan e tésztából lehet félcenti vastagon kinyújtva, különböző vágóval alakokat vágni, tetejét megczukrozva, esetleg megdíózva kisütni. Teához különösen jó. Nagyon könnyű lévén, a sütésnél vigyázni kell, mert hamar megég.

Raffaj Irma.

Egy régi szomorú-jelentés.

A „Nők Világában“ hozzuk nyilvánosságra ezt a szomorú-jelentést azért, mert egy kedves leány haláláról adták ki szerető szülei. De kiadjuk azért is, mert a bánatos szülők megérdemlik, hogy minden emlék ami rájuk vonatkozik nyilvánossá legyen, hadd lássák, ismerjék meg azok akiket illet. Nagyon sokan vannak a halára kötelezettek, mert e bánatos szívű Dersi János fia lett az a nagy alapító, akinek jóságából Kolozsvárt és Székelykeresztúrt 22 tanuló teljesen ingyen ellátásban részesül. Azért is érdemes a közlésre, mert mutatja, hogy öntötték ki bánatukat a szülők. Most ilyen terjedelemben senki sem viszi világ elébe a bánatát.

Vagynak veszteségek — nagyok, leverők, földre sujtók; de ha megmaradt még lelkünknek bármi kevés ereje, mindég képes lesz az felemelni minket a' vigasztalódásnak egy bizonyos enyhítő fokára; — hanem vagynak veszteségek — veszteségek vagynak! melyek egyenesen lelkületünket rohanják meg, 's úgy öszve tiporják egész valónkat, hogy többé semmi vigasztalást, semmi enyhülést, sőt még csak reményt is felfogni képesek nem vagyunk — és nekünk ilyeszerű vesztes juta részünkbe! mert ma reggeli 7 órakor elragadtaték tőlünk buzgón szeretett egyetlen **leányunk Luiza** az élet' legszebb, leggyönyörűbb 14 éves korában öszvecsoportozott több nyavalyákból eredett vízkórság következtében igen! Ő elragadtatott, — sőt több!! erőszakkal szakasztott ki szívünk' lelkünk vele összeforrvá volt gyökeréről, mert majd 8 hónapokig vívtunk felette a' múlandósággal a' szülői szeretet és érzelem teljes erejéből, készek valánk érte mindent, egész világunkat feláldozni, segítségre kiáltottuk embertársainkat, folyamodtunk Istenhez térdén esdekelve; de ő mégis kiszakasztott közülünk — 's mi kezeinket szelid lelke után terjesztve, hült tete-meit kifejtethetetlenül átkarolva vele a' kedvessel, a' lelkünk méjéből sze-

retettel együtt hagynók itt e' földet, a' minden szép ígéretei mellett is csak keserveket termőt; de egy fiunk sorsának, kivel még áldva vagyunk, megint életünkkel tartozunk, 's ha ezért élni hágy Istenünk, levezetve bár földi örömeink örök könnyecsképeket áztatandó omladékain, itt maradunk még; de már a reménységnek is csak szemfedele alól szólhatunk embertársainkhoz, kérve, hogy holnap u. m. Julius 10-én délutáni 6 órákor ezen városi piaczi házunktól kísérjék ki őtet, mondhatlan kedves leányunkat a' kálvária hegyén lévő temetőbe, 's adják vissza földi részét a' földnek, lelkét pedig a' R. Catholikusok piaczi Nagy Templomában Julius 11-én reggeli 10 órákor tartandó engesztelő áldozattal — Istennek; — de földet és eget áthatólag sugják meg nékie, hogy tetemei — bár lélek nélkül valók — késsenek enyészni, hogy mi utánna sietők, érhessük utól őtet, a' velünk — vigasztalhatatlan szülőivel — együtt hamvadandót.

Marosvásárhelyt Julius 9-én 1843.

Der'si János és neje Jánosi Véronika.

KÜLÖNFÉLÉK

Az angol unitáriusok nőpapja, Petzold kisasszony Berlinben a Protestantervereinben jelentést tett berlini előadásairól. Prédikált is, s nagyon valószínű, hogy Berlinben ez volt az első unitárius beszéd.

Japánban Toyosaki lelkész, aki az oxfordi Manchester Collegeban a mi magyar tanulóinkkal együtt tanult, megkezdette működését. Egyik első munkája volt a japán unitárius füzetek megindítása. Első közlemény az Unitarizmus Fővonásai Herford Brooketól.

Szociális munka. Udvarhelyvármegye egyik községében — hol tanítónői állás nincs szervezve — a tanítató szülők nagy hiányát érezték a női kézimunkák tanításának.

A lelkész neje magáévá tette e fontos ügyet; minden anyagi érdek kizárásával, mindenkorra díjtalanul s önként vállalkozott az iskolában a női munkák tanítására. Az iskolai hatóságok hozzájárulásával az 1906–7. tanévre beosztván tanóráit, azokat a legnagyobb lelkiismeretességgel betartotta. És az eredmények megmutatták, hogy egy nemes gondolkozású nő mily hatást tud gyakorolni egy iskola és egy község életére. Junius 16-án az évrő vizsgák alkalmával a szülők és érdeklődők százai gyönyörűséggel szemléltek az iskolás növendékek női munka kiállítását, melyben nemcsak a darabok nagyszáma, hanem a csín és kivitel tökélye s a nagy változatosság általános meglepetést keltettek. A szülők elismerésének és hálájának — ex abrupto — Ürmösi Sándor ottani festőművész lett a tolmácsa, aki meleg szavakban s meghatóttan mondott köszönetet a bűzgyő lelkész-

nének az időben és lelkiismeretes munkásságban meghozott áldozatáért, melylyel Karácsonyfalva község népének felekezeti külömbiség nélkül a legnagyobb szolgálatot tette s a székely motivumok ápolásával a nép műzlését helyes irányba tereli.

Mi is legőszintébb üdvözlétünket küldjük a búzgó lelkész-nének s Tisztelendő Demeter Dénesné úrasszony további szociális munkájához is sikert kívánunk! —y.

Leányaink neveléséről igen érdekes és tanulságos cikket olvastunk Killyéni Erzsébet hosszúfalusi polg. leányiskolai tanárnőtől. Sok okos és hasznos észrevételt mond el. „A valóságosság erősítésére meg kell ragadnunk minden alkalmat, mert ez az, ami a női lelket minden szenvedés és sorscsapás mellett megvigasztalja.” A háziasságot tartja a leány egyik ékességének, s a családot a nő munkaterének. A cikk a hosszúfalusi polg. leányiskola értesítőjében jelent meg.

A londoni Channing House nevezetű felsőbb leányiskola ez évi növendékétől Pünkösty Mariskától közlünk egy lelkes cikket. A kisasszony már a napokban itthon lesz, s reméljük megfogja találni a tért hoi buzgóságát kifejtse a vallásos és egyházi élet föllendítésére. ~~ma~~ a külföldi vallásos élet hatása! Ugyancsak a Channing Houseba, a jövő évre Boros Irén, lapunk szerkesztőjének leánya fog Londonba menni, ahol — reméljük kedves és hasznos évet fog tölteni. Az angol szokásokkal való megismerkedés nekünk csak hasznunkra lehet, amit már számos példa bizonyít.

Leányos szülők figyelmébe. Egy kolozsvári tanítónő elfogad lakásba s esetleg teljes ellátásra nőképezdei, felsőbb vagy polgári leányiskolai növendéket. Legmelegebben ajánljuk, mert meggyőződünk, hogy szerető gondnal nevel. Bővebb tájékozást nyújt lapunk szerkesztősége.

A Nők Világa sorsjátékát f. évi november hónapban fogjuk megtartani. Reméljük és kérjük mindazokat, a kik e sorokat olvassák, sziveskedjenek valamely *női munkával*, vagy *más adománnyal* hozzájárulni az alaphoz. Pénzadományt mindig köszönettel fogadunk!

TARTALOM:

Imádság. — A vallásszeretetről, Kovács Sándorné. — Levél Hollandiából, Van Eck Dorothea. — Levél Angliából, Pünkösty Mariska. — Amerika felé, Ibolyka. — Házi tanácsadó. — Egy régi szomorú-jelentés. — Különlélek.

Nyom. az „Ellenzék”-könyvnyomda sajtóján Kolozsvárt.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak:

Fanghné Gyűjtő Izabella, Perczelné Kozma Flóra, Raffajlma

A magyar nőkhöz.

Lapunk olvasói mindegyig magyar nők. Ha háboru ütne ki, mindenik könnyével áztatná fiát, férjét, testvérét és készítené sebökre a kötést.

Ne várják a vért ontó háborút magyar nők. A háború kiütött már régen. Vérünket, vagyonunkat, kenyerünket, becsületünket, mindenünket pusztítja, jobban, mint a török, vagy a tatár.

Ilyen rettentően gyilkos háboru nem rendezhető fegyverrel, mert a fegyver zajt csinál, vért ont és ellenállásra bátorít. Aki kardot lát, kardot ránt. De ebben a most dúló háboruban nem villog a kard, nem üvölt az ellenség, hanem csöndes, szelid kopogás után nyílik az ajtó, hajlong egy jól kiöltözött idegen és ha nem is ékes, de érthető magyar nyelven hadar, hebeg és ajánl mindent, ami kell a házi szükségre, a konyhára, a gyermekekre, a nagyságos urra, önagyságára és a leendő „szép” menyasszonynak.

A „fizetés”, oh az mellékes. „Kérem, csak tessék ezt az egyszerű, rövid nyilatkozatot aláírni.”

Az üzletben talán másképpen van? Az asszonyság elválogat egész óra hosszat s ha véletlenül, vagy divatból megkérdezi, hogy „magyar ipartermékek-e”, a kereskedő zavarba jő és azzal menti magát: „nem méltóztatott magyar iparcikket parancsolni.” „Nó de miután már kiválogattam, hadd maradjon!”

Vegyük csak számba tisztelt hölgyek a szalonban, az ebédlőben, s a többi szobában *mi készült Magyarországon az összes házi berendezésből?* Ugy-e, hogy egy tizedrésze sem? Ugy-e, hogy már a cipőt is az üzletből veszik? A fiuk kalapja, ruházata? Talán hazai? A székely leány köténye, selyemkendője, köntöse? Talán sepsiszentgyörgyi? Cseh, vagy másféle osztrák, éppen csak nem magyar, nem házi ipar!

Igaz, hogy minden mutatós egy-két napig, de azután kopott,

feltos, lyukas és oly csunya lesz, hogy egy pár hónap múlva nem ér semmit.

Hát ez a legnagyobb foku *öngyilkosság* kedves nők! Ez *hazaárulás*. Ez szégyenletes gyávaság!

Ne zúdítsák rám haraguk nyilait. Ne mondjanak igaztalannak, se kiméletlennek. Inkább hallgassanak meg és értsenek meg.

Hazaáruló, aki idegen portékát vesz, mikor hazait vehetne, mert pl. az osztrák olyan ellenségünk, aki már négyszáz éve belekergett minden háboruba, megfosztott nyelvünkötől, egykor virágzó iparunktól, alkotmányunktól, vallásunktól, iskoláinktól, templomainktól, hazánktól, becsületünkötől, pénzünkötől, földünkötől. Mindent elvett, soha semmit sem adott, csak hitvány portékáját drága áron, hogy azután megvegye a búzáunkat olcsó áron, vagy ahogy neki tetszik.

Ilyen nyilvánvaló pusztítást vitt és viszen végbe közöttünk legnagyobb ellenségünk. És ő a világ előtt szidalmaz, rágalmaz, gyaláz, barbárnak, műveletlennek mond. Idehaza ellenünk bűjtogatja ellenségünket. Ne kérdezzétek Petőfivel:

Te rác, te német, tót,
Horvát, oláhság,
Mit marjátok mindnyájan
A magyart?

Ne, mert tudjuk, hogy a jó szomszéd uszítja ellenünk. No, kedves nők, többet is akartok tudni? Tudjátok mi történt Hunyady Lászlóval, midőn harmadszor sújtott rá a bakó?

Kifolyt vére.

Ez történik velünk és hiszitek-e, hogy ti a magyar nemzet vérző sebeit nem kötöztitek, hanem növelitek s újakkal szaporítottátok?!

De legyen elég a kétségbeejtően szomorú dologból. Mikor látjuk, hogy gyermekünk megsebezte magát, nem jajgatunk, hanem segítünk. A haza, ez az édes anya sebeibe majd, hogy bele nem hal. Jöjjetek segíteni!

Ime jön a legszebb családi ünnep a *karácsony*! Tegye szívére kezét mindenki s tegyen szent fogadást, hogy a *karácsony szép ünnepét nem rontja meg ellenségtől került portékával*. Ha nincsen készletben, követeljétek, várjátok meg s addig járjatok a régiben, de egy fillért is ki ne adjatok az ellenségnek.

A papír, melyen szerelmes levelet ír a leány, a cukor melylyel a gyermek kávéját édesíti az anya, a pohár, melyből kinálad vendégedet, a szék melyre ülteted barátodat, a nyakkendő, melyet fiadnak adsz karácsonyra, a gyertya, melyel világítod szobádat, mind magyar és csakis magyar legyen!

Ezt parancsolja a haza jövője, ezt a nép boldogsága, ezt a mindnyájunk boldogsága!

Ne hidjünk az *olcsóság* ürügye alá rejtett hazugságnak, hiszen *csak azért olcsó, mert rossz!*

Lapunk olvasói jó magyarok voltak eddig is, de ezután legyenek még jobbak. Ne feledjék egy pillanatig is, hogy magyar hölgynek születni szép és nagy gondolat!

B. Gy.

A csetneki csipkéről.

Az országos mozgalomban, mely az utóbbi években a hazai ipar pártolására, föllendítésére keletkezett, jelentékeny hely jutott a csipkekészítésnek. Rengeteg pénz vándorol ki hazánkból csipkéért, amely ősidőktől fogva kedvenc ruhadísz a nőknek, milliókra megy a legtöbbször selejtes, gyári csipkéért külföldre kihurcolt pénz, de hát csipke kell, csipke nélkül a nők el nem lehetnek.

Ezért több hazafias érzelmű magyar nő kezdte azon törni a fejét, hogyan lehetne azt a sok, külföldre szivárgó pénzt itthon tartani, a csipkekészítés által a nép szegény leányainak a kezébe kenyeret adni és ezzel őket a mindinkább, mondhatni ragályszerűleg terjedő kivándorlási vágytól megmenteni.

E szerint a hazai csipkekészítésnek három nagy és nemes célja van, a külföldre kivándorló magyar pénz itthon tartása, a nép leányainak jövedelmező foglalkoztatása s a kivándorlás csökkentése.

Elsőnek a legmagasabb születésű urnőt említem, Izabella főhercegnőt, aki Pozsonyban egyeletet tart fenn női kézimunkák, főleg csipkék terjesztésére. Felkutatta a női munkákkal már régebbi idők óta foglalkozó felvidéki nép régi himzéseit, csipkéit és ezek nyomán újakat készíttetett és készíttet folyton munkásnőivel, azoknak kellemes, könnyű munkát és szép jövedelmet szerezve.

Egymásután támadtak aztán a gyönyörű halasi, solti és legutóbb a csetneki csipkék, amelyekről most épen azért akarok bővebben megemlékezni, mivel jelenleg Kolozsvárt nagyban foly a csetneki csipke tanulása.

Ugyanis két lelkes magyar honleány, a Szontagh nővérek, kik, mint csetneki lakosok látták az ottani nép szegénységét, a mely kiváltképen akkor emelkedett igen magas fokra, mikor a kormány az azelőtt oly híres csetneki dohány termesztését betiltotta és soká gondolkodtak azon, minő háziipar meghonosításával segíthetnének ezeken a szomorú állapotokon. Ez időben történt, hogy egy unokanővérük Párisból, ahova mulatni ment, gyönyörű

írlandi csipkéket hozott magával. Mikor ezeket a csipkéket a Szontagh nővérek meglátták, rögtön megszületett agyukban a csetneki csipke terve. A horgolásból készült írcsipke nyomán magyar motívumok után kutattak s ezekből szebbnél-szebb mintákat összeállítva, maguk készítettek egyelőre igen szép csipkéket, melyeket a többi csetneki hölgyeknek bemutatva, együletet alapítottak, egyesült erővel és az első felszólításra 42 tanítvánnyal fogtak a csipkekészítéshez.

A munka pár hónap alatt annyira haladt tökéletességben, hogy a csipkékből kiállítást rendezhettek Budapesten az iparművészeti múzeumban s a művészet és művelődés nőegyesületében. A csipke mindenütt feltűnést keltett s mind többen-többen jelentkeztek a tanfolyamokra, melyeket a lelkes nővérek ingyen, csakis a nép jólétét tartva szemük előtt, tartottak nemcsak Csetneken, hanem Budapesten is, ahol barátnőikben önzetlen, áldozatkész segítőkre találtak. Így ott is számosan foglalkoznak a csipkekészítéssel s már a 14 éves lányok is megkeresnek naponta egy, a felnőttek 2—3 koronát.

Szontagh Aranka, aki valódi tervező lángész, folyton alkotja az újabbnál-újabb mintákat, mindig maga előtt tartva a magyar stíl eszméjét, hogy a csipke speciálisan magyar maradjon.

A kész munkát azonnal készpénzben fizetik és aztán értékesítik itthon és a külföldön s az már akkora forgalomra tett szert, hogy havonként 2000 koronára is vásárolnak csipkét.

Eddig Csetneken kívül Kecskeméten és Budapesten készült a legtöbb csipke. Most, a kolozsvári nőiparegylet felszólítására, a Szontagh-nővérek hozzánk is ellátogattak, magukkal hozva egy barátnőjüket, Mudrony Irént, hogy itt, a nőiipariskolában egy tanfolyamot tartson. Ez első tanfolyamra annyian jelentkeztek, hogy nem bírta mind felfogadni s az elsőnek a befejezésével, melyben 150-en vettek részt, újat kellett nyitnia.

»Magyar leányok, magyar hölgyek!« Így szólt a buzgó Szontagh Erzsébet felszólítása, »védjük meg a munkával foglalkozó nők érdekét! S tanuljuk megbecsülni a magunkét, a magyar készítményt. Mert az érette kiadott pénz a Haza földjén termékeny talajra talál s áldást hoz nemcsak annak, aki kapta, de visszatérülhet kamatostól ahoz, aki adta.«

»Gyöngye női kezek munkájával nagy és hatalmas dolgokat érhetünk el az általános jólét terén, ha szívünk igaz érzésével törekszünk a cél felé.«

»S ma mindenki keblében él a honszeretet, mindnyájan arra törekszünk, hogy legalább egy homokszemmel járuljunk hozzá azon magas építményhez, amely egykor egy szabad és boldog ország dicsőségét fogja hirdetni.

Sokak komoly és helyes akaratának minden akadály kitér az utjából! S a nemzeti cél érdekében küzdő magyar nőket megsegíti a magyarok Istene is!»

Ez olyan szépen van megírva, hogy szinte rosszul esik még valamit utána tennem. De mégis szükségesnek látom elmondani, hogy miért hoztam fel tulajdonképpen a felsoroltakat a »Nők világában«.

Valjon nem találna-e követőkre nálunk is a fennevezett derék honleányok példája? s a vidéki asszonyok a saját hatás-körükben nem tudnának-e valamely háziiparágat meghonosítani?

Mindenfelől panaszokat hallunk a gyakori kivándorlás ellen. Valjon nem lehetne-e ennek gátat vetni azáltal, hogy a népnek munkát és ezzel jólétet teremtsünk?

Nézzünk csak körül, valjon vándorol-e ki Kalotaszeg népe? ha nem, nincs-e benne elvitázhatatlan érdeme Gyarmathy Zsigánénak, aki a varrottas első terjesztőjeként felhívta a közfigyelmet erre a szép munkára, Kalotaszeg népére s annak munkája után tisztességes megélhetést biztosított?

A mi népünk leányai különös kézi ügyességgel vannak Istentől megáldva, csak nem tudják, mely irányban érvényesítsék ügyességüket.

Vidéki birtokos asszonyainkhoz, papnéinkhoz, paplányainkhoz, tanítónőinkhez fordulok tehát, ismerjék ki a környezetükben élő nők, leányok ügyességét, gondolkodjanak rajta, mely irányban lehetne azt érvényesíteni? Teremtsenek újabbnál-újabb háziiparágakat, honosítsák meg a maguk körében s higgyék el, nemcsak hazafias dolgot cselekszenek, hanem Istennek tetsző cselekedetet is művelnek vele.

Fanghné Gyűjtő Izabella

A bájos nő.

Inkább azt mondhatnók, hogy bájoló, mert bizonyos, hogy olyan nőt tartunk bájosnak, aki el tud bájolni, meg tud bűvölni mindenkit. S a bájosság nem is lehet valami nagyon nehéz dolog. Az éneklés, zongorázás, hegedülés is olyan könnyű, mintha mindenki egyszerre és azonnal meg tudná csinálni. A bájosság is egészen magától jó s éppen ebben rejlik a titka. De még sem ebben, hanem abban, hogy az a nő, akit bájosnak nevezünk, megérezzi, hogy kell beszélni az emberekkel. Ő kitálálja, mit éreznek, mire vágnak, s aztán úgy beszél, hogy a szavaiból, a szeméből, az arcából ki lehet olvasni, hogy ő mily jó, mily szíves, mily kedves, s mily önzetlen.

A bájos nő fölébreszti a bizalmat, de meg is becsüli, nem követel semmit a barátságáért, de mégis érezteti, hogy nélküle nem volnának olyan boldogok.

Bájosságát mindenek fölélt az adja, hogy ő mit sem tud arról, hanem úgy mozog, úgy cselekszik, mintha semmi különöst nem mívelne, holott mindenkit boldoggá tesz s az életet megfűszerezi és könnyebbé teszi, valahol csak megjelenik.

A Channing leányiskola Londonban.

Miután most már egészen közlről vagyunk érdekelve egy kevéssel több szót ejtünk erről a londoni iskoláról.

Először is jöjjünk tisztába a névvel. Channing Ellery Vilmos, az amerikai nagylelkű pap nevérol van elnevezve. A Sharpe nővérek, főképpen 1886-ban egész lelkét azzal a gondolattal foglalta el, hogy az unitárius papok leányainak jó tanítást biztosít.

London északi részében Highgaten, ahol ezelőtt 30 évvel még park volt, egy szép helyet megvásárolt, arra kényelmes épületet emeltetett. Nemcsak tanuló-, munka- és játszótermek, hanem hálósobák, étkezők s minden más szükséges felszerelés és berendezés meg van benne. A bennlakás 35—40 leánynak van készítve, 2—3 s legfennebb 4 leány alszik egy szobában, egy tanítónővel, akinek külön álló csinos fülkéje van.

A felügyelet rendkívül pontos és lelkiismeretes. A fegyelem oly erős, hogy mi alig tudjuk elképzelni. Ott egy perc késés oly nagy hiba, mint nálunk egy óra igazolatlan elmúlasztása. Az angolnak az idő iránt oly finom érzéke van, hogy ha valaki találkoztót ad valamely percre, éppen akkor érkezik meg, amikor a percet üti, mert előbb menni nem illik, később érkezni nem szabad.

Ebből az is látszik, hogy nagyon megbízhatók. A nagy Londonban sokat kell kérdezősködni az utcákért. Az igazi angol ember szaván oly bizonyosra ellehet indulni, mintha magunk már előre tisztában volnánk a dologgal.

A testedzésre páratlanul nagy gondot fordítanak, A kiszabott nagy séták mellett többféle mozgásra van alkalmuk a játékokkal. Meg is látszik a tanulókon, mert megedződnek,

A tanítás egészen új rendszerű. Az alább közölt levél igazolja. Nagy figyelmet fordítanak arra, hogy a tanuló a felelésben ne mondhasson egyebet, mint amit tud, vagyis megtanult. Rendszeresen írásban adják be. A Channing Hause képét bemutatjuk

s fölhívjuk a leánygyermekes szülőket, hogy készítsék leányaikat egy évre Londonba.

A jövő évre szóló pályázatot januárban kihirdetik. Reméljük lesz pályázó.

Levél a Channing Houseból.

Ezt a levelet a szerkesztő kapta, de nem *mint szerkesztő*, hanem mint apa. Minthogy olyan dolgok vannak benne a londoni leányiskolai tanításról, amiket nemcsak azoknak kell tudni, akik oda készülnek, hanem a szülőknek is, de amellett mindenkit érdekelhet, a szerkesztő átadja a »Nők Világának« minden változtatás nélkül. Ahol némi tájékozás szükséges jegyzetben megadtuk, különben a t. olvasó tekintse annak a mi, bízalmas magánlevélnek.

Az itteni tanítás egész más és így én mindent leírok, hogy legyen fogalma róla s ez okból már ma kedden megkezdem, hogy legyen időm mindent részletesen tudatni.

A tanítás 9 óra 20 perckor kezdődik, ezt megelőzőleg ima van, az összes osztályoknak együtt. Miss Talbot¹ olvas a bibliából és imádkozunk. Délelőtt vannak csak órák és pedig 920, 10, 11, 1145, 1220. S így egy tárgyra kevés idő jut, de mégis sokat végeztünk.

A *számtant* úgy tanítják, mint nálunk (persze az mindenütt egyforma.) De a növendékek sohasem írnak a táblára, csak a tanítónő. Feladnak egy pár példát házi dolgozatnak és ugyanazokat kidolgozza a kisasszony a következő órán. Néha meg órán kell fejben számolni. A kisasszony mond egy példát azt ki kell számítani fejben és az eredményt leírni. A kisasszony felolvassa a végén, hogy mi a helyes eredmény és kinek ahány volt annyi jegyet kap.

A *földrajzot* nagyon jól tanítják. Mondjuk, hogy Délamerika hegyeiről tanulunk. A növendékek megkeresik saját mappájukon a hegyeket és jelentkeznak. Ha jó, a kisasszony felírja a táblára és beszél róla. Következő órán felhagyja, hogy írjunk arról a hegyről a melyikről beszélt. A holnapi földrajz órára fel volt hagyva, kikeresni Délamerika összes városait és hogy milyen államban vannak. Rendesen írásban felelünk, de azért néha kérdeznek is az órán.

A *növénytant* nehezen tanítják. A kisasszony egy növényt magyaráz el, kiadja és nekünk azt a következő órára le kell rajzolni minden állásban és leírni azt amit tudunk róla.

¹ Miss Talbot az intézet igazgatója. A londoni egyetemet végezte és ott kiténtetésben részesült. Az első doktorátust (B. A.) megszerezte.

A *történelemre* ugyanazt mondhatom amit a földrajzra, azzal a különbséggel, hogy a mappát nem nézzük. Azonkívül van a *Scripture* (Biblia) mit nálunk azt hiszem nem ismernek. Miss Talbot olvas a bibliából egy történetet és azt kell leírni a következő órára.

Az osztályozás nagyon különös. A 10-es a legjobb. Mindig megmondják felelés után, hogy hányast kaptunk. A hét végén összeadják a jegyeket és ha sok jegye van valakinek akkor *excellentet* kap. Minden hétfőn reggel ima után az igazgatónő kiolvassa a legjobbakat minden osztályból és akinek nagyon sok *excellentje* volt (X.) így jelölik), az érmet kap. Képzelve drága apám az első héten kiolvastak és a másodikon már érmet

Channing-House iskola.

kaptam. Miss Talbot azt mondta, hogy írjam meg haza, hogy érmet kaptam, mert nem könnyű azt megszerezni.

Miss Hawkins azt mondta, hogy nagyon szép jelleme a magyar leányoknak, hogy mind olyan jó tanulók.

7 osztály van. 1., 2., 3., 4. b) 4. a) 5., 6.

4b) sokkal könnyebb, mint a 4a). Úgyszólván nálunk a 5-iknek felel meg. Minden osztályban van egy form captain, aki jegyet ad, ha valamit nem hoznak az órára, vagy helytelenül viselkednek. Akinek 3 jegye van az nagyon rossz markot kap. Szinte elfelejtettem megírni, hogy minden hétfőn értesítőt kapunk, amit másnap vissza kell adni.

Nekem az első héten 7—x volt és a másodikon 10. Az érmet is szintén vissza kell adni, de csak a hét végén. Szombaton nincsenek órák, hanem reggel Miss Talbot tart magyarázatot a New Theology²-ből. Csak a legnagyobb leányok mennek oda és zsoltárokat énekelnek. Vasárnap reggel otthon is van ima és azután megyünk a templomba. Este concert³ van és zsoltárokat énekelünk.

Boros Irén.

Soha se feledd.

A Channing-House alapítója Sharpe Matilda kisasszony nemcsak nemes szívű adakozó, hanem tudományos műveltségű író is. Sok nagyon becses könyvet adott ki. Egyiknek a címe: Soha se feledd, hogy az élet útjain sokat várnak tőled. E könyvből most készül a 24-ik kiadás. Az előszót ide nyomtatjuk s abból meglátjuk, hogy csupa okos, bölcs, hasznos és nemes tanácsok vannak benne:

Ez a kis könyv tanítja:

Jó szándékod legyen, javíts életeden
A szíveket keresd, Istent, hazád szeresd,
S bárha sorsod kemény, el nem hagy a remény.
Szerény, szelíd, becsületes, erős szív,
Udvarias, művelt beszéd, mindig hív.
Jó gondolat, rokonszenv, kegyesség, gyöngéd érzés,
Művész, író, festő, szónok próféta munkája,
Boldogság, egészség, önzetlenség, hitjavítás,
Mind a rosszat üldözi, a jót támogatja,
Hogy boldogok legyünk Isten akaratja.

A karácsonyfa.

»Mikor pedig született volna Jézus Bethlehemben, Herodes király idejében, ime napkelet felől jövének Jeruzsálembe bölcsek és mondanak: Hol vagyon a zsidóknak királya, aki született? mert láttuk az ő csillagát napkeleten és jöttünk, hogy neki tisztességet tegyünk. Herodes ezeket hallván, igen megharaguvék s a papi fejedelmekkel tanácskozván, ezek véleménye alapján Bethlehembe utasítja a keleti bölcseket. Elmenvén oda, — úgy mond — szorgalmasan kutassátok a gyermeket s ha megtaláljátok, adjátok tudtomra, hogy én is elmenjek és tisztességet

² Egy londoni pap Campbell írta. Az év elején jelent meg és nagyon sok szóra adott alkalmat.

tegyek neki. Ezek Herodes beszédét hallván, útnak indultak és ime a csillag előttük megyen és megáll a hely felett, a hol a gyermek vala. Bemenvén a házba, megtalálták a gyermeket és leborulva tisztességet tesznek neki és adának drága ajándékokat, aranyat, tömjént és mirhát. És Istentől álomban megintetvén, hogy Herodeshez vissza ne mennének, mert rossz szándékkal van a gyermek iránt, — más úton tértek vissza hazájukba.» (Máthé II. 1—12.)

»Hozának elébe kis gyermekeket, hogy illetné azokat; a tanítványok pedig feddik vala azokat, akik a gyermekeket hozák vala. Melyet mikor látott volna Jézus, megbaraguvék és monda nekik: Engedjétek, hogy jöjjenek hozzám a kis gyermekek és meg ne tiltsátok őket, mert ilyeneké az Istennek országa. Bizony mondom nektek, ha valaki úgy nem veszi az Istennek országát, mint a kis gyermekek, semmiképpen nem megyen oda be. És mikor azokat ölébe vette volna, kezeit rájuk tévén, megáldotta őket.« (Márk X. 13—16.)

Ezek szerint a Jézus kis gyermek korában maga is ajándékot kapott a keleti bölcsektől és szerette a kis gyermekeket. A néplélek helyes érzéke e két mozzanatot a gyermekek lelki épülésére óhajtván fordítani, a kis gyermekek megajándékozását a Jézus nevével hozta összefüggésbe. Ő küldi. Jézus ma is szereti a jó gyermekeket, azért küld nekik ajándékot. Így tüntetve föl a dolgot, kétféle morális célt is szolgálunk: a gyermek egyfelől az ajándék reményében igyekszik jó és engedelmes lenni, másfelől a vett ajándék a Jézus iránti hála, tisztelet és szeretet érzelmeit kelti föl szívében.

Hogy az ajándék hatásosabb legyen, bizonyos külső formaságokról kellett gondoskodni, melyek a gyermek kedélyét gyönyörködtetik, örömét fokozzák. Így jött szokásba a földíszített és a meggyújtott sok apró gyertya fényétől csillogó *karácsonyfa*, melyre az ajándékok vannak elhelyezve. Ime a karácsonyfa történeti alapja, értelme és jelentősége!

A díszítés az emberek ízlése és anyagi tehetsége szerint különböző. Díszítésre leginkább színes papírszalagból készített lánczot, arany és ezüst szalagokat használnak, melyeket a papirkereskedésben néhány fillérért mindenki beszerezhet. Az ágakra aggatják az arany- és ezüstlemezzel bevont diót, almát, cukrot, süteményeket, lovat, kardot, sípot, babát és mindenféle játékszert. Ha most az ágakra erősített kis gyertyákat meggyújtják, a karácsonyfa egy csillogó, elragadó tündéri képet nyújt, melyel a kis gyermek nem tud eltelni, de nem is tud elfelejteni.

A gyermekek ugrálnak, tapsolnak örömben, körüljárják a fát, gyönyörködnek benne minden oldalról; némelyiknek eláll

szeme-szája a bámulattól, nem tud szóhoz jutni, nem talál kifejezést a lelkében hirtelen keletkezett örömmérséknek.

Kimondhatlan nagy öröm ez a zsenge gyermeknek s hatását soha sem téveszti el az ő romlatlan lelkére nézve; de öröm azt nézni a felnőtteknek is. Persze, hogy később, a mint a gyermek értelme fejlődik, rájön ki az anyjaj, de ennek nincsen semmi káros következménye; a gyermek akkor úgy gondolkodik, hogy jó szülői ilyenformán akartak neki meglepetést, örömet okozni.

Némelyek annyira viszik a karácsonyfa kultuszát, hogyha nincs is gyermek a háznál, akkor is formális karácsonyfát állítanak és az ágaira aggatják vagy a talapzatára helyezik az egymásnak szánt karácsonyi ajándékokat. Ebben már nincsen észszerűség, mert nincs meg a karácsonyfának nimbusza, nincs meg az a titokzatos háttér, amit a gyermek hisz.

A karácsonyfa csak a kis gyermekek kedélyvilágát tölti el igaz és őszinte örömmel.

Faluvégi Áron.

Mese az ibolyacsokorról.

(Az életből.)

Írta: **Ida néni Gézának.**

Magas hó feküdt a gyümölcsös kertben és nagy hidegek jártak. Az emberek szívesen benn ültek a meleg szobában. De nem úgy a kis anygalkák. Ők nem fáznak, nem dideregnek, mert mindegyiknek oly meleg a szíve a szeretettől, hogy áthatja annak kisugárzó melege egész testüket. Fehér ingecskéjükben végig röpdültek a kerten, egyik jobbra, a másik balra, mintha táncot jártak volna. Kezükből egy kosár, abból szórtak valami magot. Vajjon mi lehet az? — Majd meglátod fiacskám, csak egy kis türelem. — Tehát szórták, vetették a magokat és a szél segített munkájukban.

A következő nap három gyermek futott a kertbe. Észre sem vették az elszórt magot, sőt csizmájukkal betaposták a hóba. A magocskák pedig így szóltak egymáshoz: ha jön a szép tavasz, akkor kihajtunk és szép virágokkal beszórjuk a fűvet. Hogy fognak a gyermekek örülni! — Hát te milyen színű virágot hozol? Én lila színűt. — Én is, én is, szóltak a többiek. — Én meg hófehéret, mondotta egy kis fekete mag. — Oh!

soha se hengeg a fehér színeddel, szólott egyikük. Nem leszel az egyedüli. Leszünk elegenden fehérek. — Így susogtak a magocskák. Azután vártak, vártak soká. Fejük fölött a vastag hólepel, lábuk alatt a sötét föld. De megjött a nap, melyben elolvadt a hideg burkolat és a földre sütött a meleg nap. De ekkor már zöldült a fű, ibolyalevelek dugták ki fejüket. És még egy kis idő és kinyílt az első ibolya, követte a másik, harmadik. Fehér és kék keverve lepte el a pázsitot. Napról-napra többen lettek, míg a kertben nem volt az a kis hely, melyen nem látszott volna a tavaszhozta kedves virág.

Föl is jöttek a gyermekek a kertbe egy nénivel együtt. De csak ketten szaladtak és ujjongtak a sok virág láttára. — Hol van a legnagyobb? Kérdezték a virágok és oly értelmesen bámultak a nénire, — aki nem volt más, mint Ida néni — hogy arcukba nézve, megértettem kérdésüket. — Ugy-e azt a kis fiút keresitek, a sűrű bozontos hajjal és nagy szemeivel, aki a télen gyakran rajtatok taposott? Az senki más, mint a kis Géza, ő pedig Kolozsvárt van Papájánál és Mamájánál. — Oh! be kár, hogy nem láthat engem, szólott az ibolya, éppen csak neki akartam virulni. — Én azért vagyok oly illatos, — szólott egy másik — hogy gyönyörködjék illatomban. — Én meg fehér köntöst öltöttem. Biztos vagyok, hogy Géza azt szereti legjobban. — Azzal elhallgatott az ibolyasereg és szomorúan lehorgasztotta fejét. — Oh! ne búsuljatok ti, a szép tavasz kedves gyermekei, elküldlek én Gézához. Nem telik bele több egy napnál és ott lesztek ágya mellett és úgy fog nektek örülni, hogy nyomban meggyógyul. De egy áldozatot kell érte hoznotok. Ha szeretitek őt, aki annyira szereti a kis ibolyákat, úgy meghozzatok ezt az áldozatot. Le kell, hogy szakítsalak és soha többé nem jösztek ide vissza a születéshelyetekre. Aki erre kész, az bólintson egy »igent« a fejével.

Az idő csöndes s mégis mintha valami szél végig fújt volna a kerten oly egyhangulag szólta a válasz. Minden ibolya, a fehérek úgy, mint a lilák Gézához akartak utazni.

Ugy aztán Anna néni, Ida néni és Évi, Gabi szedtek egy egész délelőtt. Évi, Gabi körül vették csokrukat zöld levelekkel, hogy tudják, melyiket szedték ők. Az ibolyák behunyták szemüket és csak akkor nyitják ki, mikor Géza felbontja az Ida néni küldte kosarat.

Pá! Évi, Gabi, Ida néni és Anna néni csókoltatnak és arra kérik a jó Istent, hogy mielőbb közöttük légy ismét.

Egy nagynéni tanácsai házasulni készülő öcscséhez.

Hébe-korba hallottuk egy jól ismert nagynéne bölcs tanácsait, de nem nagyon sokra voltunk velük. Nemrégiben megtaláltuk írásban is. Úgy látszik, hogy a kedves öcsnek a zsebébe juttatta, hogy az majd tovább adja s így eljusszon mindenkihez. Hozzánk is eljutott, s mi már még többekhez eljuttatjuk, mert hát okos ember mindenből tud tanulni.

A jó tanácsok így szólnak:

Édes öcsém, azt tanácsolom neked, hogy soha se végy nőül olyan leányt:

aki rest, aki szeret flirtelni;

aki nem tud uralkodni az indulatain;

aki nem szereti az állatokat s a kis gyermekeket;

aki nem mond igazat, s aki nem hű a barátjaihoz;

aki nem jár tiszta és csinos ruhában;

aki nagyképüsködik, szivarozik és mindenről kicsinylőleg beszél;

aki magánál nagyobb, vagy szebb embert nem ismer;

akinek legfőbb örömet az öltözködés és a multság nyújt;

akiben nincsen kezügység s a pénzt nem tudja megbecsülni;

aki nem tűri, hogy előtte mást dicsérjenek;

aki többet törődik azzal, hogy az öltözetét szépnek lássák, minthogy a becsületéről rosszat ne mondhassanak;

aki megtűri, hogy az anyja szegényes, rongyos ruházatban járjon, de megköveteli, hogy neki selyem köntöse s divatos kalapja legyen;

aki nem szeret imádkozni s nem tud elolvasni egy okos jó könyvet, ellenben órákat tölt egy-egy sikamlós természetű regény mellett;

aki nem becsüli meg a hazait s aki nem tud áldozni a jótékony intézményekre.

A nagynéni utolsó szavai ezek voltak: Hanem édes öcsém, még azt is tanácslom, hogy olyan leányt se végy el, akit otthon, egyszerű házi öltözetében nem láttál.

Tartalom: A magyar nőkhöz. *B. Gy.* — A csetneki csipkéről. — A bájos nő. — A Channing leányiskola Londonban, (képpel.) — Levél a Channing-Houseból. *Boros Irén* — A karácsonyfa. *Faluvégi Aron.* — Mese az ibolya csokorról. (Elbeszélés.) *Ida néni Gézának.* — Egy nagynéni tanácsai házasulni készülő öcscséhez.

A „NŐK VILÁGA“

1907. évi folyamának tartalma.

	Oldal
„Házi tanácsadó“ és „Hazai ipar“. F. Gy. I.	1
A nő a XX-ik százban. Boros György	3
Felelet egy viszhangra. Perczelné Kozma Flóra	6
Hejha én még egyszer fiatal lehetnék. Székely Jenő	9
Szerencsétlen új év éjszakája. M. Majay Berta.....	14
A tulipán. Raffay Irma.....	17
Természet és költészet Szántó Jolán.	18
A keleti nők. Ford. Varga Dénes.....	25
Jelentés a mentő szeretet munkájáról.....	29
Munkakereső nők „Otthona“. Dessewffy Emma	30
Két nemeslelkű angol nő. Pákey Márta	33
Az ima. M. Majay Berta	39
Valami a nőknek a szavazatjogért folytatott küzdelemről Angliában. Butyka Vilma	39
A nők munkája az egyházban. Kiss Sándor	41
Az unitárizmus missziója. Stone W. György.....	47
Imádság. B. Gy.	50
A vallásszeretetről. Kovács Sándorné	50
Levél Hollandiából. Van Eck Dorothea	54
Levél Angliából. Pünkösty Mariska	56
Amerika felé. Ibolyka	58
Különfélék	15, 32, 47, 60

UNITÁRIUS FÜZETEK

□□□

V. SZÁM.

□□□

UNITÁRIUS KERESZTÉNYSÉG

ÉS POLGÁRI KÖTELESSÉGEINK.

Irta: DENDY JOHN B. A.

Fordította: FERENCZ JÓZSEF.

Nyom. az „Ellenzék“-könyvnyomda sajtóján Kolozsvárt.

Melléklet az Unitárius Közlöny 5. számához.

Unitárius Füzetek

1. sz. Józan fölfogás a bibliáról. Irta Street Kristóf J., fordította dr. Boros György,
2. sz. Jézus az evangéliumban és a történelemben. Irta Carpenter Estlin J., fordította Józan Miklós.
3. sz. A keresztény hit öt pontja. Irta dr. Martineau Jakab, fordította Gálfi Lőrincz.
4. sz. A kereszténység és a szociális munka. Stopford Brooke nyomán Józan Miklós.
5. Unitárius kereszténység és polgári kölelességeink. Irta Dendy John B. A. Fordította Ferencz József.

Külföldi és hazai íróknak, a vallás és vallástudomány köréből írt dolgozatai, azok számára, a kik szeretnek olvasni és dolgozni.

Jegyzés. Ezen füzetek ingyen kaphatók az »Unitárius Közlöny» szerkesztőségénél Kolozsvárt, az Unitárius Lelkeszi Hivatalnál Budapesten, Koháry-u. 4. Hódmezővásárhelyt, Polgárdiban. Egyszerű levelező lapon kapott értesítésre azonnal küldünk egy vagy több példányt.

Unitárius kereszténység és polgári kötelességeink.

— Irta Dandy John B. A. Fordította Ferencz József. —

Unitárius kereszténységünknek polgári kötelességeinkhez való viszonyát szándékozván tárgyalni, abból a tételből indulok ki, hogy minden embernek kötelessége Isten akaratjának megfelelőleg élni. Isten akaratja az anyagi világban ismeretes. Természeti törvénynek mondjuk, amely változhatatlan s jaj azoknak, akik azt gondolják, hogy áthághatják.

Isten akaratja az erkölcsi és szellemi világban nem oly könnyen észrevehető. Úgy tetszik nekünk, mintha itt az embert átölelő körülmények szerint folyton változnék; de mi határozottan azt merjük állítani, hogy ha megismertük, épen oly változhatatlannak találjuk ezt is, mint a nehézkedés törvényét. Ingadozásuknak szemlélődésünk folyton változó nézőpontja az oka. A műveletlen ember másnak látja és másnak a művelt ember, nemkülönben másnak a mohamedán és másnak a keresztény; s mégis, amint mondtam, bizonyosak lehetünk afelől, hogy erkölcsi életünk törvénye ma is ugyanaz, ami volt, ugyanaz lesz mindig.

Amire mindnyájunknak szükségünk van, hogy képesek legyünk Isten akaratja szerint élni, az a legteljesebb és a legtisztább világosság ennek az erkölcsi törvénynek a megismerésére. Ezt követni, ennek engedelmeskedni oly híven, mint a hogy a természeti törvénynek engedelmeskedünk, igaz bölcsesség és üdvösség. Esztelen ember az, aki leveti magát egy szírtfokról, gondolva, hogy valamely angyal feltartoztathatja esésében; még esztelenebb az, aki ismerve az erkölcsi törvényt, a bűn örvényébe veti magát, remélvén, hogy valamely csodás közbenjárás folytán lelke nem fog bűnhődni.

Az igaz vallás legfőbb bizonyítéka az, hogy megvilágítja az élet sötét oldalait és szabályozza a magaviseletet. Kérdem tehát, hogy az unitárius kereszténységben megvan-e ez a bizonyíték? Jobb emberekké és jobb polgárokká tehet-e ez minket, mint a theologiai gondolkodásnak bármely más ismert formája. Vagy ha ezt gyarlóságunk miatt most nem teszi, olyan-e, hogy bizonyosak lehetünk afelől, hogy megtenné, ha tanításait híven követnők? Mert ha erre nem alkalmas, akkor első kötelességünk valamely jobb utat keresnünk.

Mi az unitárius kereszténység? Ebben két elem van: az unitarizmus és a kereszténység. Valaki lehet unitárius s még sem keresztény, mint a zsidók és mohamedánusok. Lehet keresztény és nem unitárius, mint a trinitariusok. Az unitárius kereszténység magában foglalja a Mózes legszorosabb értelemben vett monotheismusát, az isteni szeretetnek a Krisztusban történt megnyilatkozásának legteljesebb elismerésével. Szóval, hisz a végtelen szeretet által megállapított örökké való törvényben.

Az istenséghez való viszonyunk ezen felfogása olyan-e, amely jó polgárokká tehet?

Legyen szabad egy kissé kiterjeszkednem arra, amit mondtam. Az egység, amelyet mi vallunk, nem pusztán szemlélődési, vagy theologiai eszme. Magában foglalja az az egész világ-egyetemnek mindazon anyagi, erkölcsi és szellemi tüneteit, amelyeket ismerünk. Valamint egy természeti törvény köt minket a naphoz, a csillagokhoz és a legtávolabbi égi testekhez, szintúgy egy erkölcsi törvénynek kell, hogy összekössön minden szellemet, legyen az emberi vagy anyagi, a mienkhez hasonló vagy végtelenül nagyobb tehetségű lényekhez. Valamint egy anyagi természete van minden teremtettnak, szintúgy egy szellemi természet van, amely minket minden értelmes lényvel egyesít. Ez az az unitarizmus, amelyet mi vallunk: egy örök törvény és egy isteni jelenség. Mindezt mi így tartjuk és talán sokan így tarthatják, de ez még nem tesz keresztényekké. Lehetnek unitáriusok, akik nem keresztények, mivel az egységről és egyenlőségről való fogalmunkat nem érinti a szeretet. Elég kemény és szigorú törvény az, amelyben hisznek, és mégsem «a szeretet világával világított örökkévalóság». Magyarazzátok Mózeset Krisz-

tus által és eljuttok az unitárius kereszténységhez s lesz abszolút törvényetek, melyet a szeretet kormányoz s mely maga egy fensőbb törvény.

Nem saját akaratunkból, vagy vágyunkból, vagy ténykedésünkől vagyunk mi ezen a világon a dolgok örökös rendjével viszonyba hozva, amelyet nehéz megértenünk. De hogy életünk erkölcsi irányát megadhassuk, kénytelenek vagyunk az előttünk álló problémának valamely észszerű megoldását találni. Melyik megoldás felel meg inkább erkölcsi és szellemi természetünknek? Az-e, amelyre már reámutattam, vagy kielégítőbb az agnosticizmus vagy a theizmus, vagy a trinitarizmus?

Az *agnosticizmus* röviden végezhetek. A mint neve is mutatja, ennek vallója azt mondja: én arról semmit sem tudok, lehet, hogy van Isten, lehet, hogy nincs; lehet, hogy a világegyetemben egy örök rend uralkodik, lehet, hogy nem. Az agnosticizmus, ha következetes magához, nem egyéb skepticizmusnál; bizonyosan még azt sem tudja, hogy valamit nem tud. A lélek ezen állapotában erkölcsi vezetésről szó sem lehet, a magaviseletet a körülmények kell, hogy irányítsák s az élet végső szabálya az emberi törvény és szokás.

A *theizmus*, az isteni rendnek és az örökkévaló akaratnak elismerése, erkölcsi alapot ad az életnek, de ez nem mindig bátorító, sem nem fölemelő. Elismeri az emberi bűn lehetőségét és hogy azért bizonyosan bűnhődni kell. Habozás nélkül rámutat a legfőbb bíró létére. De csak ha ezen örökkévaló bíróval való felfogás egyesítve van a szerető Atyáról való felfogással, gyakoról erős befolyást erkölcsi természetünkre. E nélkül reményeink és aggodalmaink vezetésére vagyunk hagyva: a szolgák s nem a gyermekek szerepét vesszük és a jó magaviseletre indító legfőbb okokat nélkülözhetjük életünkől.

Egy néhány szót kell még szólanom a trinitarizmusról, csak attól tartok, hogy nyíltan szólva, a mit mondok igazságtalannak tetszhetik. Oly sok van, a mi jó a trinitarizmusban és oly nagy befolyást gyakorolt fajunk nevelésére, hogy szinte habozom rámutatni arra a hiányos erkölcsi vezetésre, a melyet jelenleg gyakorol. A bölcseleti trinitarizmus ártalmatlan lehet, sőt nemes lelkekre még építő is lehet, de a népies trinitarizmus-

nak egészen más jelleme van. Akár a romai egyházi mise áldozatában, akár az evangélikus egyházaknak a Krisztus vére általi üdvében nézzük a trinitarismus szerepét, oly elem van bele illesztve, a melyet nem örömet mondok erkölcstelennek, jóllehet előttem annak látszik. Bármilyen legyen az, a mi gyengíti személyes felelősségünk érzetét, annak rossz hatása kell, hogy legyen erkölccsiségünkre. Ha azt hisszük, hogy mi Isten előtt igazoltak lehetünk akár a szentek közbenjárására, akár a Krisztus elégtételében való hit által, gondolatom szerint, az erkölcsi törvény ereje meg van gyengítve. A személyes és egyéni igazságosságnak abszolút szükségessége nem oly nyilvánvaló, mihelyt azt mondják nekünk, hogy vannak más és könnyebb módok is, amelyek által üdvözülni lehet.

Én itt nem szólok azon fenkölt és tisztalelkű gondolkozókról, a kik kitalálták és most is ragaszkodnak Istenhez való viszonyunkra vonatkozó ezen nézethez. De a közönséges emberek és asszonyok nagy tömegének lelkére a helyettes áldozatról, a helyettes elégtételről szóló tannak határozottan demoralizáló hatása van, a mint ezt a mindennapi életben felmerülő példákban szomorúan látjuk.

Avagy mi más eredményét várhatnók ezen tannak, amely népies magyarázat következtében azon hitté fajul, hogy pusztán a hit által a bűnnek minden következményei elől meglehet menekülni és Isten megígazultaknak tekint. Ilyen hit soha sem volt és soha sem lehet alkalmas arra, hogy jó polgárokká tegyen.

Szerintem tehát az unitárius kereszténység erkölcsi ereje abban az egyszerű tényben áll, hogy minket az örök igazságosság egyenes vezérlete alá helyez. Egy igazságos Isten uralma alól nem lehet semminemű kiugrás vagy menekülés. Minden cselekedet magában hordja következményeit. Ezeket a következményeket mi jutalomnak, vagy büntetésnek nevezzük; emberileg így nézzük és így beszélünk róluk, ámbár magasabb szempontból tekintve a dolgot, láthatjuk, hogy ez az igazságnak egy tökélytelen kifejezése. A valóban bölcs ember nem nézi a jutalmat és nem fél a büntetéstől. Az egyetlen jutalom, a melyet ő kér, hogy az isteni lélekkel teljes összhangba juthasson és hogy

maga igazságos lehessen. Tudja, hogy minden szenvedés, a mely őt rossz cselekedetei, vagy bűnös szenvedélyei következtében érheti, kiválóan hasznos ránézve, minthogy figyelmezteti, hogy rossz úton van.

Mint unitárius keresztény hiszi, hogy Isten végetlen szerető és végetlen igazságos Isten s tudja, hogy az életben az intés és feddés szükséges, sőt üdvözítő, hogy vagy itt a földön, vagy a jövő életben minden léleknek Istenhez kell térnie és a bölcs és előrelátó ember mindennapi törekvése arra irányul, hogy cselekedeteit összhangba hozza az isteni akarrattal.

A hajdani zsidóknak nem sikerült az erkölcsiségnek magas színvonalát elérni, mivel igen nagy bizalommal voltak a törvény szerinti és külső igazságosság iránt, a modern keresztényeknek hasonlóképpen nem sikerül, mivel igen nagy bizalmat helyeznek a hitformákba s inkább törődnek az igazságosságról való elméletekkel, mint az igazságossággal. Annyit emlegették a hit fontosságát, hogy elfeledték, hogy a hit cselekedet nélkül halott.

Nagyon szükséges, hogy törekedjünk visszatérni magának Krisztusnak e tárgyban tett tanításához. Nekünk teljes és abszolút hitet teremtenünk kell Istenben és ezt a hitet gyümölcsözővé kell tennünk mindennapi életünkben. A Krisztuséhoz hasonló hittel minden alantós szenvedély teljesen elveszti becsét. Legfőbb vágyunk lesz, hogy Isten gyermekei lehessünk,

Ezzel összehasonlítva, mit ér a drágán megszerzett társadalmi méltóság, minő jelentősége van a nagy vagyongyűjtésnek! Ezek könnyen lehetnek egyéni súlyedésünknek okozói s gyakran azok is és legfennebb annyi hasznok van, hogy megmutatják, hogy messze eltávoztunk az igazságosságtól. Tudom, hogy napjainkban az emberek megszűntek hinni, hogy a magassabb rendű igazságosság lehetséges volna, s ez is jóformán a hamis theologia eredménye. A tömeg durva logikája az isteni dolgok metaphisikai elméletét a saját maga módja szerint magyarázza s következőleg a bölcselmi szörszálhasogatásokban járatlan lelkek előtt kevésbé ér többet mint a babonáság, a melynek az életre nincsen számot tevő hatása.

Keresztény állapotunk telve van iszonyu ellenmondásokkal, a melyek egyenes következményei a hitünk és cselekedetünk

közötti öszhang hiányának. A béke fejedelmének zászlója alatt kegyetlen háborukat viselünk. A szeretet Istene gyermekeinek és a menyország polgárainak vallván magunkat, elnézzük, hogy testvéreinknek egy nagy része egész életén át a nyomor, a bűn és az elsúlyedés posványában vergődjék. És aztán minő nagy csalásokkal találkozunk üzleti világunk egy nagy részében. Most itt, majd amott rázza fel a közönség lelkiismeretét valamely nagy botrány. Nem kell nagy bölcsesség, vagy nagy igazságos érzet hozzá, hogy az ember belássa, hogy mindezek a gonoszságok a társadalom erkölcsi alapját aláássák és lételünket minden úton és módon, a vagyonszerzés utáni törekvésre irányítják.

Nó hát én azért szeretem az én unitárius keresztény vallásomat, mivel az határozottan ellene van minden egyéni és társadalmi rossz cselekedetnek. Senki sem lehet szívből és lélekből unitárius keresztény a nélkül, hogy mélyen ne érezne embertársai nyomorát és hogy ne tűzné maga elébe azt a feladatot, legyen ami lesz vele, hogy befolyásának egész súlyát felhasználja a jó és igaz ügy érdekében. Nem teheti tunyán össze a kezeit s nem nézheti el, hogy az Isten szép világa a tolvajok barlangjává tétessék. Nem lehet megelégedve a maga saját jólétével, a míg testvérei közül oly sokan vannak önhibájukon kívül egész életükra nyomorban.

Tudom, hogy azt szokták rólunk mondani, hogy mi, mint testület, hidegek és rokonszenvtelenek vagyunk. Nem gondolnám, hogy ez igaz lenne, de a mennyiben az lehet, ennek oka az, mert még nem éltük belé magunkat teljesen vallásunk szellemébe. Ha meg akarjátok ismerni a mi unitárius kereszténységünk természetét, nézzétek meg annak újabb kori bölcselmi álláspontját. Mi teljes mértékben elismerjük személyi felelősségünket. Mi tudjuk, hogy szolgálak vagyunk, a kiket az Ur azért küldött a maga szőlőjébe, hogy munkálkodjunk abban és megvárja tőlünk, hogy a tőle nyert tehetség mértéke szerint elvégezzük azt a szolgálatot, a melyet ránk bízott. Tudjuk azt is, hogy az üdvözölésnek egyetlen útja a szeretet törvényét követve, ami Mesterünk életéhez hasonló életet élni. Ezeket tudva és tudva azt is, hogy a mi Istenünk nem valamely kegyetlen bíró

hanem szerető Atya, ez arra kényszerít minket, hogy vallásunkat és életünket összhangban tartsuk.

Ezek s az ezekhez hasonló tekintetek jó polgárokká kell hogy tegyenek minket s készkévé arra, hogy előmenetelét és javát munkáljuk az egész közönségnek, a melyhez tartozunk. Azt hiszem, hogy erre nagy mértékben be is folynak, de másfelől bizonyos, hogy még sok tenni valónk van. Törekednünk kell különösen arra, hogy a saját állapotunkkal való önző megelégedésből emelkedjünk ki, minthogy ez könnyen vezethet elbizakodottságra, ami aztán veszélybe sodorja az igazi vallásos szellemet.

Törekednünk kell másokat is a mi reményteljes és szolgálatrakészítő evangeliumunknak megnyerni, mert hitem szerint éppen az a mire napjainkban szükségünk van, hogy az emberekben a felelősség érzetét élénkebbé és erősebbé tegyük. A régi hitelvek lassanként kihalnak. A mi dicső kiváltságunk, hogy azokat új hittel helyettesítsük olyannal, a mely kereszényibb és emberiesebb, egyszerűbb és mégis tartalmasabb s a mely jobban kifejezi az égi Atyához való viszonyunkat.

Felolvasások

az unitárius és más szabadelvű vallásos gondolkozók és munkálkodók nemzetközi tanácsának *Londonban, Amsterdamban, és Genfben* tartott gyűlésein.

I. Kötet. Szabadelvű vallásos gondolkozás a 20-ik század kezdetén. Tartalmaz 18 értekezést. Előszó Ferencz Józseftől. Ára: 2 korona.

II. Vallás és szabadság. Tartalmaz 16. értekezést. Előszó Ferencz Józseftől. Ára: 2 korona.

III. Vallás, hit és szabadság. Tartalmaz 22 értekezést és a genfi nemzetközi szabadelvű vallásos kongresszus ismertetését dr. Boros Györgytől. Ára: 2 korona.

Megrendelhető a kolozsvári könyvkereskedőknél, vagy az »Unitárius Közlöny« szerkesztőségénél.

